

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ELEKTRONİK TİCARET İŞLEMLERİ
İLE
KİŐİŐEL VERİLERİN KORUNMASI**

**HAZIRLAYAN
UŐUR ASLAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. İHSAN ERDOŐAN**

ANKARA- 2023

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 29 / 05 / 2023

Öğrencinin Adı, Soyadı: Uğur ASLAN
Öğrencinin Numarası: 22110126
Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Tez Başlığı: Elektronik Ticaret İşlemleri ile Kişisel Verilerin Korunması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 179 sayfalık kısmına ilişkin, 29 / 05 / 2023 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrencinin İmzası:

ONAY

Tarih: 29 / 05 / 2023

Öğrenci Danışmanı Unvanı, Adı, Soyadı, İmzası

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

TEŞEKKÜR

“Elektronik Ticaret İşlemleri ile Kişisel Verilerin Korunması” isimli bu çalışma Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Öncelikle yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenen ve tezin yazılış aşamasından sonuna, konunun tespitinden son bölüme kadar desteğini asla esirgemeyen, yoğun temposuna rağmen her seferinde sabırla ve güler yüzüyle sorularımı cevaplayan, bilgisi ve değerli tecrübeleriyle bana her seferinde yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans ders aşamasında derslerde kendilerinden hem hukuki anlamda hem de hayat tecrübesi olarak çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Doç. Dr. Mustafa KILIÇOĞLU, Doç. Dr. Sema ÇÖRTOĞLU KOCA, Doç. Dr. Leyla AKYOL ASLAN, Doç. Dr. Mehmet Emin AKGÜL, Dr. Öğr. Üyesi Ümit Vefa ÖZBAY, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL, Dr. Öğr. Üyesi Hatike Dilara AĞAOĞLU CANAY’a

Hukuk Fakültesinde okurken çok iyi bir hukukçu olmamız için nasihatler veren ve her zaman güler yüzleriyle bize yardımcı olan, mezun olurken idol olarak gördüğüm Prof. Dr. Tevfik Fikret EREN, Prof. Dr. Rıza AYHAN, Prof. Dr. Zeki HAFIZOĞULLARI, Prof. Dr. Ülker GÜRKAN , ve Prof. Dr. MEHMET ÜNAL’a

Tez yazma sürecinde her zaman sorularımı cevaplayan , nezaketi ve samimiyetiyle her zaman bana yardım eden ders aşamasındaki danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Seda DUNBAY’a

Tez savunma jürimde bulunarak onurlandıran Prof. Dr. İpek Yücer AKTÜRK ve Prof. Dr. Dilşad KESKİN hocalarıma , kıymetli düşünceleri ve yorumları için teşekkür ederim ve şükranlarımı sunarım.

İyi günde kötü günde her zaman yanımda olan canım teyzem Prof. Dr. Selma MOĞOL ve canım annem Hicran ASLAN’a;

Son olarak kişisel verilerin korunması alanında tüm bilgi birikimi ve deneyimiyle bana yardım eden, her zaman yanımda olduğunu ve desteğini hissettiren değerli dostum ve meslektaşım Raif Baran TOMBUL’a; destekleri ve yardımları için sonsuz teşekkür ederim.

Uğur ASLAN

Haziran - 2023

ÖZET

ASLAN UĞUR. , Elektronik Ticaret İşlemleri ile Kişisel Verilerin Korunması, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Bilişim teknolojilerinde yaşanmış ve yaşanmaya devam eden ilerleme ve gelişmeler, insan hayatını sadece olumlu yönde etkilemiş olmayıp, insan hayatına olumsuz etkileri de olmuştur. Yaşanan değişimler, bireylerin mahremiyetini ve özel hayatını herkesin gözü önüne seren uygulamalar ile internetin ve sosyal medyanın gelişimi ile toplanan verilerin güvenliğinin nasıl sağlanacağı endişelerini getirmiştir. Bu durum, toplumu kişisel veriler ve kişi özel hayatının korunması ile alakalı çözüm arayışlarını da beraberinde getirmiştir.

Kişinin, kendisinin kendi verilerinin geleceğini tayin etme hakkı bulunur. Bu doğrultuda kişinin kişisel verilerin korunması hususunda gerek ulusal, gerek uluslararası alanlarda pek çok düzenlemelerin yapılması ihtiyacı doğmuştur. Kişisel Verilerin Korunması ve E-Ticaret alanlarında Türkiye, Anayasal ve yasal düzeyde öngörölmüş pek çok düzenlemeye sahiptir. Özellikle 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile kişisel verilerin korunması hususunda ilerlemeler kaydedilmiş ve veri ihlallerinin önüne geçilmeye başlanmıştır.

Bu çalışmada, özellikle Elektronik Ticaret İşlemleri ve Kişisel Verilerin Korunması hususları incelenmiş olup, özellikle 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Avrupa Birliği mevzuatı ve diğer uluslararası metinler çerçevesinde Elektronik Ticaret ve kişisel verilerin işlenmesi kavramları incelenmiştir. Çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Elektronik Ticaret ve Elektronik Sözleşmeler kavramları genel hatlarıyla açıklanmıştır. Elektronik ticaretin türleri belirtilmiştir. İkinci bölümde, Kişi, Kişisel Veri incelenmiş olup Kişisel Verinin Korunması hususu genel olarak ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması hususu ele alınmış olup Elektronik Ticarete Rıza kavramı ve Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunmasının Sorumluluğu kavramları bu bölüme dahil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Ticaret, Kişisel Veri, Kişisel Verilerin Korunması, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması

ABSTRACT

ASLAN UĞUR, Electronic Commerce Transactions With Protection Of Personal Data, Baskent University, Institute Of Social Sciences, Master Program in Private Law , Master's Thesis, 2023.

Progress and developments in information technologies, which have been and continue to be experienced, have not only affected human life positively, but also had negative effects on human life. The changes experienced have brought concerns about how to ensure the security of the data collected with the development of the internet and social media, with the applications that reveal the privacy and private life of individuals. This situation has brought the society to seek solutions related to the protection of personal data and private life.

The individual has the right to determine the future of his/her own data. In this direction, the need for many regulations has arisen in both national and international fields regarding the protection of personal data. In the fields of Protection of Personal Data and E-Commerce, Turkey has many regulations stipulated at the constitutional and legal level. In particular, with the entry into force of the Law on Protection of Personal Data No.6698, progress has been made in the protection of personal data and data breaches have begun to be prevented.

In this study, particularly Electronic Commerce Transactions and Protection of Personal Data are examined. In addition, the concepts of Electronic Commerce and personal data processing are examined within the scope of the Law on Protection of Personal Data No. 6698, the Law No. 6563 on the Regulation of Electronic Commerce, the European Union legislation and other international texts. The study consists of three main parts. In the first part, the concepts of Electronic Commerce and Electronic Contracts are explained in general terms, and types of electronic commerce are specified. In the second part, the data subject and Personal Data notions are examined and the Protection of Personal Data is discussed in general. In the third and last part, the issue of Protection of Personal Data in Electronic Commerce is discussed and the concept of Consent in Electronic Commerce and Responsibility for Protection of Personal Data in Electronic Commerce are included in this section.

Keywords: Electronic Commerce, Personal Data, Protection of Personal Data, Processing of Personal Data, Protection of Personal Data in Electronic Commerce

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR CETVELİ.....	XIII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
GENEL OLARAK ELEKTRONİK TİCARET ve ELEKTRONİK SÖZLEŞMELER.....	3
§ 1. Genel Olarak Elektronik Ticaret.....	3
I- Elektronik Ticaretin Araçları.....	6
A) Elektronik ticaretin geleneksel araçları.....	7
1. Telefon ve belgegeçer (Fax).....	7
2. Televizyon ve radyo.....	7
3. Elektronik veri değişimi	8
4. İnternet.....	8
B) Elektronik ticaretin yeni araçları	9
1. WWW (World Wide Web).....	9
2. Elektronik posta (E-Posta)	10
3. Dosya taşıma protokolü (FTP).....	11
4. Haber ağları (USENET-NETNEWS).....	12

C) Elektronik Ticarete Ödeme Araçları.....	12
1. Kredi kartı	13
2. Kapıda nakit ödeme	14
3. Elektronik cüzdan	15
4. Elektronik para	15
5. Elektronik çek.....	16
6. Sanal kart.....	17
7. Akıllı kart.....	19
8. BKM Express.....	19
II- Elektronik Ticaretin Türleri.....	20
A) İfa yerine göre elektronik ticaret.....	20
1. Doğrudan elektronik ticaret.....	20
2. Dolaylı elektronik ticaret.....	21
III- Taraflarına göre elektronik ticaret.....	22
A) İşletmeden işletmeye (Business to Business -B2B) elektronik ticaret.....	23
B) İşletmeden tüketiciye (Business to Consumer - B2C) elektronik ticaret	24
C)Tüketiciden tüketiciye (Consumer to Consumer - C2C)elektronik ticaret ...	25
D) İşletmeden devlete (<i>Business to Government-B2G</i>) elektronik ticaret.....	26
E) Devletten tüketiciye (Government to Consumer- G2C) elektronik ticaret...26	
F) Devletten devlete (Government to Government-G2G) elektronik ticaret.....	27
G) Devletten işletmeye (Government to Business - G2B) elektronik ticaret	27
H) Tüketiciden işletmeye (Consumer to Business – C2B) elektronik ticaret ...	28
I) Tüketiciden devlete (Consumer to Government - C2G) elektronik ticaret ..	28
İ)İşletmeden bünyesindeki çalışanlarına (Business to Employee - B2E) elektronik ticaret.....	29
J) Makineden makineye(Machine to Machine- M2M) elektronik ticaret.....	29

IV- Elektronik Ticaretin Hukuki Niteliği.....	29
§ 2. Genel Olarak Elektronik Sözleşme.....	33
I- Elektronik sözleşmenin tanımı.....	33
II- Elektronik sözleşme çeşitleri.....	34
III- Elektronik sözleşmenin kurulması.....	34
IV- Türk Hukukunda Elektronik sözleşmelere ilişkin düzenlenmeler.....	35
V- Elektronik Sözleşmelerde İfa.....	37
A) Genel Olarak.....	37
B) Alıcı/ tüketicinin ifası	37
C) Satıcı/sağlayıcının ifası-teslim	38
D) Elektronik sözleşmelerde ifa yeri.....	38
E) Elektronik sözleşmelerde ifa zamanı	39
İKİNCİ BÖLÜM.....	41
KİŞİ, KİŞİSEL VERİ ve KİŞİSEL VERİNİN KORUNMASI.....	41
§ 1. Kişi ve Kişiliğin Başlangıcı.....	41
I- Kişi Hakkı ve Kişilik Hakkı kavramı.....	41
II- Kişilik Hakkı.....	43
A) Kişilik hakkı kavramı ve tanımı	43
B) Kişilik Hakkının Özellikleri	45
§ 2. Kişisel Veri.....	48
I- Genel Olarak.....	48
II- Kişisel verinin unsurları.....	52
A) Belirli ve belirlenebilir bir kişi.....	53
B) Bilgi.....	56
C) Verinin kişiye ilişkin olması	58

III- Hassas veriler.....	59
IV- Kişisel verilerin hukuki niteliği.....	62
A) Ekonomik hak yaklaşımı.....	63
1. Mülkiyet hakkı teorisi.....	64
2. Fikri mülkiyet hakkı teorisi.....	66
B) İnsan hakkı görüşü.....	67
§ 3. Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Gelişimi ve Kişisel Veriler Hukukunda Ulusal-Uluslararası Düzenlemeler.....	69
I- Kişisel verilerin korunması hukukunun gelişimi.....	69
II- Kişisel verilerin korunması hukukunda uluslararası ve ulusal düzenlemeler.....	71
A) Kişisel verilerin korunması hukukunda uluslararası düzenlemeler	71
1. OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü).....	71
2. Birleşmiş Milletler	72
3. Avrupa Konseyi.....	73
4. Avrupa Birliği düzenlemeleri.....	75
B) Kişisel verilerin korunması hukukunda ulusal düzenlemeler	77
1. Anayasa	77
2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu.....	79
3. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu	80
4. İş Kanunu.....	81
5. Ceza Kanunu	81
III- Özel hayatın korunması kapsamında kişisel verilerin korunması.....	84
IV- İfade özgürlüğü ve kişisel verilerin korunması.....	85
V- Bilgi edinme hakkı.....	87
VI- Unutulma hakkı ve kişisel verilerin korunması.....	88
VII- İnsan onuru ve kişisel verilerin korunması.....	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	91
ELEKTRONİK TİCARETTE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	91
§ 1. Genel Olarak.....	91
§ 2. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Toplanması.....	92
I- Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Toplanması Yolları.....	92
A) Ticari elektronik ileti yoluyla kişisel verilerin toplanması.....	92
B) Web sayfası yoluyla kişisel verilerin toplanması.....	94
C) Mobil uygulama yoluyla kişisel verilerin toplanması.....	95
D) Sosyal medya yoluyla kişisel verilerin toplanması.....	97
II- Elektronik Ticarete Kişisel Veriler Hakkındaki Genel Kavramlar.....	99
A) Kişisel Veri.....	99
B) Kişisel Verilerin İşlenmesi.....	100
C) Veri Sorumlusu.....	102
D) Veri işleyen.....	103
§ 3. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesinin Temel İlkeleri ve Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza.....	105
I- Kişisel Verilerin İşlenmesinin Temel İlkeleri.....	105
A) Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olması.....	106
B) Kişisel Verilerin İşlenmesinin Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olması Gerektiği.....	109
C) Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşleme.....	111
D) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma (Data Minimizasyonu İlkesi).....	113
E) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.....	116
II- Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza.....	117

A) Elektronik Ticarete Rızanın Unsurları.....	121
1. Bilgilendirilmeye dayanma.....	121
2. Özgür irade ile açıklanmış olma.....	123
3. Belirli bir konuya ilişkin olma.....	124
B) Elektronik ticarete rıza aranmayan durumlar	125
1. Kanunda açıkça öngörülmesi.....	128
2. Üstün özel yarar	128
3. Üstün kamusal yarar.....	129
4. Sözleşmenin kurulmasıyla ilgili işleme.....	131
5. Hukuki Yükümlülüğün Yerine Getirilmesi.....	133
6. Kişisel verinin kişinin kendisi tarafından alenileştirilmesi	135
7. Veri işleminin zorunlu olması	137
§ 4. Elektronik Ticarete Aydınlatma Yükümlülüğü.....	139
§ 5. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunmamasının Sorumluluğu.....	140
I- Veri Sorumlusunun Hukuki Sorumluluğu.....	141
II- Veri Sorumlusunun Cezai Sorumluluğu.....	144
III- Veri Sorumlusunun İdari Sorumluluğu.....	145
SONUÇ.....	149
KAYNAKLAR.....	152
DİĞER KAYNAKLAR VE KARARLAR.....	174

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1.1 : Elektronik Ticaretin Geleneksel ve Yeni Araçları.....	6
Tablo 1.2 : Geniş Anlamda E-Ticaret Tarafları ve Türleri.....	23

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Elektronik Ticarete Kredi Kartı Ödeme Süreci.....14

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1.1 : Hanelerde internet erişim imkânı ve bireylerde internet kullanımı.....9

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
AT	: Avrupa Topluluğu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKKKK	: Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
BKM	: Bankalararası Kart Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
Bknz	: Bakınız
CCTV	: Closed Circuit Television (Kapalı Devre Televizyon)
CD	: Ceza Dairesi
CEM	: Customer Experience Management (Müşteri Deneyimi Yönetimi)
CSS	: Cascading Style Sheets (Basamaklı Stil Şablonları)
DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
E	: Esas
EC	: The European Community (Avrupa Birliği)
EDI	: Electronic Data Interchange (Elektronik Veri Değişimi)
EFT	: Elektronik Fon Transfer
EHSKVİY	: Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunmasına İlişkin Yönetmelik
ETDHK	: Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
ETDK	: Elektronik Ticareti Düzenleme Kurulu
ETHSAHSHY	: Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik
ETİ	: Ticari İletişim ve ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik
ETK	: Elektronik Ticaret Kanunu
ETKK	: Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu
ETS	: European Treaty Series (Avrupa Konseyi Sözleşmesi)
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
f	: Fıkra

FTP	: File Transfer Protocol (Dosya Taşıma Protokolü)
GATS	: The General Agreement on Trade in Services (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması)
GDPR	: General Data Protection Regulation (Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü)
GPS	: Global Positioning System (Küresel Konumlama Sistemi)
GSM	: Global System for Mobile Communications (Mobil İşletim İçin Küresel Sistem)
GVKT	: Genel Veri Koruma Tüzüğü
HTML5	: Hyper Text Markup Language (Hiper Metin İşaretleme Dili)
IP	: Internet Protocol Address (İnternet Protokolü Adresi)
İYS	: İleti Yönetim Sistemi
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
Md.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MSY	: Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
NNTP	: Network News Transfer Protocol (Ağ Haber Taşıma Protokolü)
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
POLNET	: Polis Bilgi Ağı
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı
s	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SMS	: Short Message Service (Kısa Mesaj Hizmeti)
T	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRIPS	: Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Anlaşması)
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
UN/CEFACT	: United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business (Birleşmiş Milletler Ticaret Kolaylaştırma ve Elektronik İş Merkezi)
UNCITRAL	: United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu)
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
VERBİS	: Veri Sorumluları Sicili
VERDOP	: Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)
WWW	: World Wide Web (Geniş Dünya Ağı)

GİRİŞ

Bilgisayarların ticari faaliyetlerde kullanılmasına yirminci yüzyılın son çeyreğinde başlanmıştır. Fakat başlangıçta devasa büyüklükte, yavaş çalışan, maliyetleri yüksek, merkezi, sınırlı sayıda bilgisayarların olması ve kişisel bilgisayarların olmaması nedeniyle, elektronik ticaret(e-ticaret)te kullanılmaları sınırlı kalmıştır. Kişisel bilgisayarların geliştirilmesi, ucuzlaması ve dolayısıyla kullanımının yaygınlaşmasına ek olarak internetin gelişmesi sayesinde, dünyanın her yerinde yaşayan kişiler arasındaki iletişim çok kolay ve hızlı hale gelmiştir.

İletişimdeki bu hızlı gelişme, elektronik ticarete de yansımıştır.

İnternette satış ilk defa 1970 li yıllarda yapılmış, fakat ilk elektronik ticaret, 1994 yılında pizza Hut tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Ebay ve Amazon şirketleri kurularak internet üzerinden satış yapmaya başlamışlardır.

1994 yılında kurulan Amazon, ilk önce bir kitap satış sitesiydi. Daha sonra ürünlerine yiyecek, giyim, mobilya gibi birçok ürünü kattı.

1995 yılında kurulan Ebay, bir açık arttırma sitesi olarak kuruldu. Satıcılar bu siteye ürünlerini koyarak, tüketicilere açık arttırma usulüyle ürün satmaya başladı.

Türkiye’de internet, TÜBİTAK ve ODTÜ’nün çalışmaları sonucunda kullanılmaya başladı.

Türkiye’de internete ilk bağlanma 12 Nisan 1993 tarihinde gerçekleştirildi.

İlk olarak ODTÜ’de internet kullanılmaya başlandı. ODTÜ’den sonra, 1994 ve 1996 yılları arasında Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi kullanılmaya başlamıştır. Daha sonra, Mynet, Ekşi Sözlük gibi özel internet siteleri faaliyete geçti.

İnternetin çok hızlı bir şekilde gelişmesi ve kullanıcı sayısının artmasının sonucu olarak, birçok alanda olduğu gibi, ekonomideki küreselleşme, geleneksel yöntemlerin yerini elektronik ticarete bırakmıştır. E-ticaret, daha çok kişi tarafından ve her türlü ihtiyaç için kullanıldığından, özellikle Covid-19 salgınından beri artmış ve gelişmiştir.

Günümüzde bir ülkenin ekonomik gelişmesinin bir göstergesi de uluslararası ve ulusal ticarete kullanılan elektronik ticaret faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin miktarı, kalitesi ve güvenilirliği önem arz etmektedir.

E- ticaret sayesinde hem mevcut şirketler kapasitelerini artırmakta hem de yeni şirketler ve siteler kurularak ekonominin gelişmesine katkı sağlanmaktadır. Bu yüzden, e – ticarete önem veren ve özen gösteren ülkelerin ekonomileri daha hızlı büyümektedir.

E- ticarete, ürün sağlayıcıları ile tüketiciler arasındaki fiziki sınırlar ortadan kalktığı için genel olarak zaman ve mekân tasarrufu sağlanmaktadır. Ancak e-ticarete iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanılması ve bu teknolojilerdeki hızlı gelişme, beraberinde güvenlik problemleri gibi bazı ek yükümlülükler getirmektedir.

E-ticaret esnasında işletmeler, tüketicilerle ilgili birçok kişisel veri elde etmektedir. Elde edilen bu kişisel verilerin ise özel hayatın gizliliği ve kişilik hakları gereği korunması gerekmektedir. Bu haklar, hukuki düzenlemelerle sağlanmaktadır.

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak, elektronik ticaret de her geçen gün gelişmekte ve bu yüzden ülkeler, yeni ihtiyaçlara yönelik yeni kanun ve yönetmelikler düzenlemek veya mevcut kanun ve yönetmeliklerde değişiklikler yapmak zorunda kalmaktadır. Bu çalışmaların en önemlileri, elektronik ticarete kişisel verilerin korunması ile ilgili çalışmalar ve kanuni düzenlemelerdir.

Bu çalışmada, bu konular, aşağıdaki düzende ele alınacaktır.

Birinci bölümde e-ticaret tanımlanarak, e-ticaretle ilgili temel bilgiler verilecektir.

İkinci bölümde, e-ticarete kullanılan kişisel veriler ve kişisel verilerin korunması ile ilgili genel ve gerekli bilgiler verilecektir.

Üçüncü bölüm, e-ticarete “*kişisel verilerin korunması*” ile ilgili genel ve hukuki düzenlemelere ayrılacaktır.

Son olarak, sonuç kısmında kişisel verilerin korunması ve korunması kapsamında sorumluluk hususu ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ELEKTRONİK TİCARET ve ELEKTRONİK SÖZLEŞMELER

§ 1. Genel Olarak Elektronik Ticaret

Elektronik ticaret için uluslararası ve ulusal çalışmalarda yapılmış, birbirine benzer tanımlar mevcuttur.

16.12.1996 tarihinde, UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law- Birleşmiş Milletler Ticaret Hukuku Komisyonu) tarafından hazırlanan Model Yasada¹, elektronik ticaret, ticari aktiviteler kapsamında her türlü verinin internet, elektronik posta, teleks, fotokopi gibi veri iletimi araçları kullanılarak, elektronik ortamda değişimi şeklinde tanımlanmıştır.

WTO (World Trade Organization- Dünya Ticaret Örgütü) tarafından, 15 Şubat 1997 tarihli Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması'nda (GATS) elektronik ticaret, şu şekilde tanımlanmıştır:

“Elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılmasıdır”².

UN/CEFAACT (Birleşmiş Milletler Yönetimi Ticaret ve Ulaştırma Yöntemlerini Kolaylaştırma Merkezi) tarafından yapılan tanımda, elektronik ticaret, *“Elektronik yoldan ve yönetim ve tüketim etkinliklerinin yürütülmesinde kullanılan tüm iş bilgilerinin; üretici, tüketicisi, kamu ve özel kuruluşlar ve diğer organizasyonlar arasında elektronik araçlarla yapılması”* şeklindedir³.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından yapılan tanım ise şöyledir; *“birey ve organizasyonlar tarafından metin, ses ve görsel imaj gibi*

¹ UNCITRAL: Model Law on Electronic Commerce, General Assembly Resolution, 51/162 Of 16 December 1996.

² SAĞLAM, İpek: *Elektronik Sözleşmeler*. 1. Baskı. Legal Yayınevi, İstanbul, (2007), s. 61.; GÖKMEN, Kadri: *“Bilgi Toplumunda Elektronik Ticaret ve Türkiye Örneği”*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (2019). s. 28.

³ ARSLAN, İsmet Kahraman/ÖZ, Neslihan: *“Elektronik Ticaret Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk”*, İstanbulTicaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:19 (38), (2020), s.15.

sayısallaştırılmış verilerin işlenerek açık ve kapalı ağlar üzerinden iletilmesine dayanan ticari faaliyetlere e-ticaret denir”⁴.

OECD'nin yaptığı tanımda süreçlerle sıralanmış olup, taahhüdün karşılanması, ödeme işlemleri, ticarete konu olan her türlü mal ya da hizmetin müşteriye verilmesi, satış sonrası servis, ürün destek gibi hizmetlerin sağlanması da bu süreçlere dahil edilmiştir⁵.

Ülkemizde, “*Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu*” (ETKK) Hukuk Çalışma Grubu'nun 8 Mart 1998 tarihinde elektronik ticaret; “*Bireyler ve kurumların; açık ya da kapalı ağ ortamlarında, yazı, ses ve görüntü şeklindeki sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi ve saklanması temeline dayanan ve bir değer yaratmayı amaçlayan ticari işlemlerinin tümünü ifade etmektedir*”. olarak tanımlamıştır⁶.

Ülkemizde, resmi olarak, 6563 sayılı “*Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun*”un 2/1/a maddesinde (ETDHK 2/1/a) düzenlenerek, “*Fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, elektronik ortamda gerçekleştirilen çevrimiçi iktisadi ve ticari her türlü faaliyet*” şeklinde tanımlanmıştır (ETDHK m. 2/1/a)⁷.

Ayrıca, elektronik ticaret, “*doğrudan fiziksel bağlantı kurmaya ya da fiziksel değiş tokuş işlemine gerek kalmadan, tarafların elektronik olarak iletişim kurdukları her türlü ticari iş etkinliği*” olarak⁸ da tanımlanmıştır.

Sağlam, elektronik ticareti, “*malların ve hizmetlerin elektronik vasıtalar aracılığıyla dağıtımı, pazarlanması, satışı ya da teslimidir*”⁹. şeklinde ifade etmiştir.

İnal, elektronik ticareti, “*telekomünikasyon ağları üzerinden gerçekleştirilen iletişime dayanan ticari faaliyetler*”¹⁰ olarak tanımlanmıştır.

⁴ **OECD**: *Taxation and Electronic Commerce Implementing the Ottawa Taxation Framework Conditions*, New York and Geneva,(2001). www.oecd.org/dataoecd/46/3/1923256.pdf (Erişim tarihi:22.11.2022).

⁵ **ÖZBAY**, Sebahat/**AKYAZI**, Selma: *Elektronik ticaret*, Detay Yayıncılık, İstanbul, (2004), s. 2.

⁶ **SAĞLAM**, s.61.; **MANKAN**, Esra: *E- Ticaret*. 2. Baskı, İlyayayıncılık, İzmir, (2012), s.39.

⁷ 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, *T.C Resmi Gazete*, Sayı: 29166, 5 Kasım 2014. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.11.2022).

⁸ T.C. Ulaştırma Bakanlığı, TUENA, Altyapı Planlaması, Sonuçlar Özeti, Haziran1998, s. 24, (Aktaran: **TÜRK**, Ertaç: “Dünyada Elektronik Ticaret ve Uygulamalar” , Proje Final Raporu, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Ankara)

⁹ **SAĞLAM**, s. 43.

¹⁰ **İNAL**, Emrehan: *E-ticaret Hukukunda Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 16.

Bir tanıma göre elektronik ticaret, daha detaylı bir şekilde; “internet üzerinden ve bilgisayar desteği ve telekomünikasyon teknolojisi kullanılarak mal veya hizmet satılması, ürün ve hizmetlerin tanıtılması ve bunların ticari amaçlarla piyasaya arz edilmesi, satışların yapılması ve bedellerinin tahsil edilmesi”¹¹ şeklinde tanımlamıştır.

Başka bir tanımda Elektronik ticaret, “kimler arasında gerçekleştiğine bakılmaksızın, elektronik bilişim ağının yani EDI için kullanılan kapalı bilişim ağları ya da internet gibi açık ağlar içinde ya da elektronik bilişim ağı ile gerçekleşen hukuki işlemleri içerir”¹² şeklinde ifade edilmektedir.

Yapılan bu tanımlar ve düzenlemeler dikkate alınarak elektronik ticaret için bir tanım da biz yapacak olursak; elektronik ticaret, “elektronik ortamda, mal ve hizmetlerin pazarlanması, satışı, dağıtımı, satış sonrası bakımı (servis) gibi işlemlerin, elektronik iletişim araç ve yöntemler kullanılarak yapılan ticari faaliyettir” diyebiliriz. Bu faaliyetlerde satılan ürünler, giyim, ev eşyası gibi fiziksel ürünler olduğu gibi; ev temizliği, hasta bakımı, otel kiralama gibi çeşitli hizmetler de olabilir.

Günümüzde iletişim ve ödeme (para transferi) sistemlerinin internete bağlı olarak çok hızlı gelişmesi, klasik olarak yüz yüze yapılan ticaretin azalmasına, buna karşılık elektronik ticaretin ise hızla artmasına ve gelişmesine sebep olmuştur.

Elektronik ticaret sayesinde hem müşteriler hem de ürün sağlayıcıları (tedarikçileri) birçok avantaja sahip olmaktadır. Ayrıca birçok istihdam seçeneklerinin ortaya çıkması sayesinde her geçen gün artan sayıda kişiye de gelir kapısı sağlanarak işsizliğin azalmasına katkı sağlanmaktadır.

Son zamanlarda, özellikle Covid – 19 salgınından sonra, birçok kişi giyimden ev eşyasına, kırtasiyeden elektronik cihazlarına kadar, market alışverişlerini bile internet aracılığı ile yapmakta ve elektronik ticaretin önemi her geçen gün artmaktadır. Bu yüzden, elektronik ticaret, ülkelerin kalkınmalarını gerçekleştirmek üzere hazırladıkları planlarında ve uygulamalarında dikkate alınan temel unsurlar arasında yer almaya başlamıştır¹³.

¹¹ SÖZER, Bülent: Elektronik Sözleşmeler, 1. Bası, Beta, İstanbul, 2002, s. 21

¹² GEZDER, Ümit: “Elektronik Ticaret Hukuki İşlemlerinin Ayrımı- Dijital İçerik ve Hukuki Niteliği”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Cilt. 22, S. 3 2016, s. 1119-1132.

¹³ AKGÜL, Birol: “Elektronik Ticaretin Kalkınma Üzerine Etkileri”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2004, s.6

I- Elektronik Ticaretin Araçları

Elektronik ticaret yapılırken kullanılan araçlar, geleneksel araçlar ve yeni araçlar olarak sınıflandırılabilir. Bu sınıflara hangi araçların dahil edilebildiği Tablo 1.1. de görülmektedir.

Tablo 1.1 : “Elektronik Ticaretin Geleneksel ve Yeni Araçları”¹⁴.

Geleneksel Araçlar	Yeni Araçlar
Telefon	Elektronik Posta
Fax	Sözlü Mesaj (Voice Mail)
Televizyon	www (Wold Wide Web)
Radyo	FTP
Elektronik Para ve Ödeme Sistemleri <ul style="list-style-type: none">• Bankamatik Makineleri• Kredi Kartları• Pos Makineleri	Konferans Sistemleri <ul style="list-style-type: none">• Telekonferans• Data Konferans• Video Konferans
İntranet: Kapalı Bilgisayar Ağları <ul style="list-style-type: none">• Elektronik Fon Transferi• Elektronik Veri Değişimi	<ul style="list-style-type: none">• Küresel Sistem Teknolojisi (Mobil İletişim İçin)• Kısa Mesaj• WAP, Telsiz Uygulama Programı Protokolü

¹⁴ HAŞILOĞLU, Selçuk Burak: “Elektronik Ticaret ve Stratejileri”, Standart Ekonomik ve Teknik Dergi, S. 494, 2003, 30-39, s.32.

A) Elektronik ticaretin geleneksel araçları

1. Telefon ve belgegeçer (Fax)

E-ticarette kullanılan en eski araç telefondur. İletişimde yaygın ve kolay kullanımı sayesinde telefon ticari faaliyetlerde de en çok kullanılan araç olmasına sebep olmaktadır. Ağ bağlantısını kullanan ve kişilerin karşılıklı iletişimine dayanmış esnek yapıda bir araçtır. Telefon, elektronik ticarette hem konfirme etme vasıtası olarak hem de basılı veya görsel medya aracılığı sayesinde ürünlerin tanıtımı ve ürün ya da hizmetin sağlanması hedefi ile de kullanılmaktadır. Yıllardır süregelen teknolojik ilerlemelerle, son yıllarda, telefon görüşmelerinde görüntülü iletişim gerçekleşmiş ve bunun sonucunda da telefon aracılığı ile telekonferans veya video konferans sık bir şekilde başlanmıştır¹⁵.

Ticari faaliyetlerde kullanılan bir araç da belgegeçer (fax) tır. Belgegeçer (fax) sebebiyle belge iletimi çabuk bir biçimde yapılmaktadır. Ayrıca bu durumun iletişimi de hızlandırır. Belgegeçer (fax) aracılığı ile gönderilmiş belgelerde baskı kalitesinin iyi olmasına ve diğer “e-ticaret” iletişim araçlarına göre maliyetinin yüksek olmasına rağmen; bir süre ticari faaliyetlerde çok kullanılmıştır¹⁶.

2. Televizyon ve radyo

Televizyon kanallarında yapılan yayınlar tek yönlü bir iletişim kaynağı olmasına rağmen; e – ticarette kullanılan bir araçtır. Televizyon aracılığı ile yapılan elektronik ticarette en büyük engel, seyirci ya da hedef kitle ile çok taraflı iletişimin gerçekleştirilememesidir. Buna karşılık televizyonlarda reklam anlaşması yapılarak ve satın alma yöntemi ile tek taraflı iletişim sağlanarak da evden alışveriş yapılabilmektedir¹⁷.

Radyoda da televizyon gibi tek yönlü iletişim engeli bulunmaktadır. Radyo ve televizyon aracılığı ile yapılan tanıtım ve reklam faaliyetleri sadece hizmet ve ürün tanıtımını yapmakta, elektronik ticaretin diğer işlemleri ise, başka araçlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

¹⁵ **PERKS**, Özlem: “Elektronik Ticaret ve KOBİ'lere Öneriler”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s.18.

¹⁶ **CANPOLAT**, Önder: E-Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Ankara, 2001, s.5.

¹⁷ **MESUR**, Özlem: “İşletmelerden Tüketicilere Elektronik Ticaret ve İncelenmesi”, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.16. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

3. Elektronik veri değişimi

Elektronik veri değişimi (Electronic Data Interchange) (EDI), ticari faaliyet yapan alıcılar ve tedarikçiler arasında ticari dokümanların (örneğin; siparişler, irsaliyeler, faturalar) uluslararası standartlara dayalı yapılandırılmış veriler şeklinde alışverişini sağlayan bir sistem olup elektronik ticaretin bir aracıdır. Bu sistem sayesinde insan etkeni olmadan, ağlar vasıtasıyla, taraflar arasında bilgi değişimi sağlanır.

Geleneksel ticari faaliyetlerde, mektuplar, notlar gibi yapılanmamış belgeler ve sipariş formları, faturalar, irsaliyeler, teslim belgeleri gibi standart biçimde yapılanmış belgeler kullanılmaktadır. Yapılanmamış belgelerin iletilmesinde e-posta kullanılırken, yapılanmış belgelerin iletiminde ise EDI kullanılmaktadır. Bu sayede standart bilgilerin başka bilgisayar sistemlerine kolayca aktarılması kolay bir şekilde mümkün olmaktadır¹⁸.

EDI sistemi, belirlenmiş bilgisayarlar arasında ve özel bir ağ alt yapısı ile kurulur ve herkese açık değildir. Bu yüzden; güvenlik seviyesi yüksek bir sistemdir, fakat kurulum maliyetinin de yüksek olması yaygınlaşmamasına sebep olmaktadır¹⁹.

4. İnternet

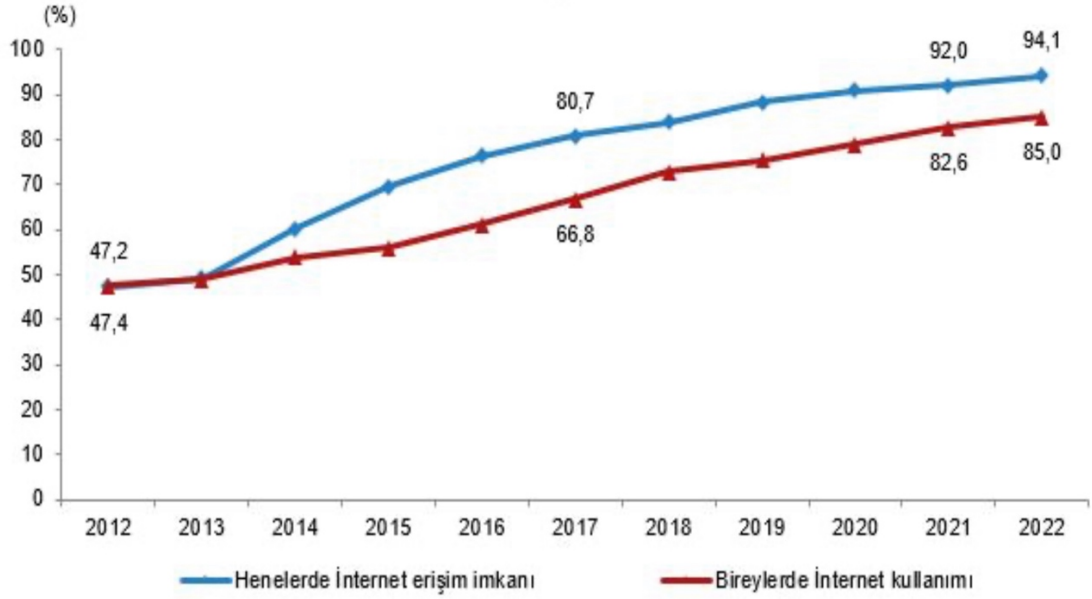
İnternet, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucunda ortaya çıkan, her hangi bir yöneticisi ve sınırlaması olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı” olarak tanımlanmaktadır. Kişiler, teknolojinin sayesinde geliştirilen internet sayesinde, ihtiyaç duydukları bilgiye kolay, hızlı, güvenli, ucuz ve zamandan tasarruf ederek ulaşabilmektedir.

Bu yüzden; İnternet her zaman erişime açık olarak kullanılan bir kütüphane veya bilgi havuzu gibidir²⁰.

¹⁸YEŐİL, Ahmet: E-Ticaret İnternet Ortamında Ticaret, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008, s. 28.

¹⁹ CANPOLAT, s. 6.

²⁰ ÇİÇEK, Hüseyin/DEMİREL, Mustafa/ONAT, Osman Kürşat: “İşletmelerin Web Sitelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bir Araştırma: Burdur İli Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, S. 3, s.187-206, 2010, (s. 189).

Grafik 1.1 : Hanelerde internet erişim imkânı ve bireylerde internet kullanımı
2012 - 2022²¹.

Grafik 1.1 'de görüldüğü gibi, ülkemizde, hanelerde internet erişim imkânı ve bireylerde internet kullanımı her geçen yıl artmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak e-ticaret yapan kişilerin sayısı da artmaktadır.

B) Elektronik ticaretin yeni araçları

1. WWW (World Wide Web)

Dünyadaki internet ağlarında kullanılan www uzantısının Türkçe karşılığı “Geniş Dünya Ağı”dır. Bu ağ sayesinde dünyada kullanılan bütün bilgisayarlar birbirleri ile iletişim kurarak bilgi alışverişi sağlamaktadır.

Çeşitli fotoğraflar, videolar, sesler ve metinler gibi farklı elektronik materyallerin birlikte kullanımı ve paylaşımı World Wide Web sayesinde olmaktadır. Böyle materyallere aynı ortamda bulunmayan, dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan kişiler web sitelerine

²¹ Türkiye İstatistik Kurumu, “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, sayı 45587,26 Ağustos 2022. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) (Erişim Tarihi: 21.03.2022).

girerek ulaşması mümkündür²².

2. Elektronik posta (E-Posta)

Bilgisayar mühendisi Ray Tomlinson, 1971'in sonlarında internet tabanlı e-postayı icat etti. Ray Tomlinson, 1968'de Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından ilk İnternet'i kurmak üzere işe alınan Bolt Beranek ve Newman (BBN) şirketinde bilgisayar mühendisi olarak çalıştı. Sonrasında Ray Tomlinson, bir ekiple birlikte, Dijital PDP-10 bilgisayarlarında çalışan TENEX adlı bir zaman paylaşım sistemi geliştirmiştir. Bu sistem ile birlikte doğal dil üzerinde çalışan daha büyük bir grup desteklenmiştir. Ray Tomlinson, TENEX için Ağ Kontrol Protokolü (NCP) ve deneysel bir dosya aktarım programı gibi ağ programları üzerinde çalışmıştır²³.

Elektronik posta, iki veya daha fazla kişi arasında, bir ağ üzerinden yapılan mesajlaşmadır. Bu servis sayesinde, internet kullanarak, kişiler dünyanın herhangi bir yerinde bulunan kişilere metin, dosya, resim ve çeşitli materyalleri gönderebilir ve alabilirler. E-posta servisinin iletişimde kullanılmasının birçok avantajı vardır. Bu avantajlardan bazılarını şöyle özetleyebiliriz. E – posta sayesinde dünyanın her tarafındaki internet kullanıcıları, telefon, mektup ve kargo gibi iletişim araçlarına göre çok daha ucuz bir maliyetle, dakikalar, hatta saniyeler içerisinde birbirleriyle iletişim kurabilir ve istedikleri materyalleri birbirlerine iletebilirler.

Bu yüzden e-posta elektronik ticaret yapan kişiler tarafından çok kullanılır. İşletmeler ürünlerinin reklamlarını e-posta aracılığıyla yapabilir ve potansiyel tüketiciler/alıcılara broşür iletebilirler. Tüketici/alıcılar da elektronik postayı kullanarak ürün veya hizmet

²² DOĞANER, Murat: “Elektronik Ticaret Türkiye’de Elektronik Gelişimin Gelişimi ve İşletmeden Tüketicieye Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil Fak. İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s. 17.

²³ SAJITHRA K/ RAJINDRA Patil: Social Media – History And Components, Journal of Business and Management, Volume 7, Issue 1, a.g.e 169, <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/32137849/> (Erişim Tarihi: 21.03.2022).

siparişini gerçekleştirebilirler. Sonuçta, elektronik posta kullanılarak elektronik sözleşme gerçekleştirilebilir²⁴.

İnternet ortamında ücretsiz olarak e-posta hizmeti sağlayan kuruluşlar, doğrudan doğruya kullanıcılarından bir ücret talep etmemekte, daha çok internet sitesinde yayınladığı reklamlardan elde ettiği gelirlerle bu faaliyetini yürütmektedir. Bu tür e-posta hizmeti sunanların genellikle gayri ticari bir faaliyet içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Ancak bu kuruluşların bazan, e-posta hizmeti konusunda kullanıcıya çeşitli seçenekler sundukları, tamamen ücretsiz hizmet sunumu yanında, ek bazı yükümlülükler de üstlenmek suretiyle ücret belirledikleri görülmektedir²⁵.

Elektronik posta sanal iletişim şekilleri içinde en çok rağbet edilendir. Bu yolla mesajlar, gönderen ve gönderilen arasındaki fiziksel mesafe ne kadar olursa olsun kesintisiz olarak iletilebilmektedir. Bunun yanında Elektronik posta, bünyesinde bazı güvenlik rizikolar da taşır. Mesajınız yasal veya yasal olmayan sebeplerden ötürü baskalar tarafından okunabilir. Başka bir deyişle mesajın içeriğini değiştirmek veya başkasının mesajını okumak için büyük bir bilgisayar dehası olmanız gerekmez. Ancak sunu da belirtmekte yarar vardır ki; elektronik posta kural olarak haberleşme amaçlıdır. Çok gizli bilgilerin şifrelenmeden elektronik posta yolu ile gönderilmesi, mesajın kırılıp okunması rizikosunu göze almak anlamına gelir²⁶.

3. Dosya taşıma protokolü (FTP)

FTP (File Transfer Protocol) yani dosya taşıma protokolüdür. İki farklı bilgisayar arasında, internet aracılığı ile; yüksek boyutlu dosyaların aktarılmasını sağlayan bir araçtır²⁷. Bir bilgisayar kendi verilerinin bir bölümünü İnternet'in File Transfer Protokol'ü

²⁴ SEVSEVİL, Beyza Sultan: “*Elektronik Sözleşmelerin Kuruluş Aşamasında Tüketicinin Korunması*”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s. 39.

²⁵ YILDIRIM, Mustafa Fadıl / MEMİŞ, Tekin: “*Elektronik Posta Kutusu Kullanımı İle İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, s.341. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1863784> (Erişim Tarihi: 19.06.2023)

²⁶ SAĞLAM, s. 40.

²⁷ KIRÇOVA, İbrahim/ÖZTÜRK, Pınar: “İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar”, Yayın No: 2000-29. İstanbul, İTO, 2000, s.9.

üzerinden, ağ üzerinde yer alan tüm bilgisayarlara sunabilir, FTP'nin amacı, genel kullanıma açık bu bilgilerin bir başka bilgisayara yüklenmesi ve aktarımını sağlamaktır²⁸.

FTP serverları , çoğunlukla hem herkesin girebilmesine olanak tanıyan açık bir alana hem de sadece belli bir şifrenin bulunması halinde girilebilen özel bir alana sahip yapıdadır.FTP ,bir kullanıcı herhangi bir web sayfasından bir dosyayı seçip kendi bilgisayarına yüklerken otomatik olarak diğer bir deyişle kendiliğinden devreye girer²⁹.

4. Haber ağları (USENET-NETNEWS)

User' s Network kelimesinin kısaltması olan Usenet, dünyadaki milyonlarca internet kullanıcısının değişik konularda her türlü bilgiyi paylaştığı bir platformudur. Bu, içinde her türlü kirliliği veya temiz bilginin bulunduğu bir tartışma platformudur.

Genellikle Usenet erişimi ve Usenet trafiği taşıyan sunucular kendi aralarında, NNTP (Network News Transfer Protocol) yi kullanır. Kullanıcıların gönderdiği bilgiler, ağ haber taşıma protokolü NNTP kullanılarak iletilir. Kişinin göndermiş olduğu bilgi, hiyerarşik bir şekilde dağıtılarak, dünyadaki diğer kullanıcılar tarafından bir Usenet servis sağlayıcısı vasıtası ile okunabilir³⁰.

Usenet, dünya çapında binlerce sunucudan oluşan bağımsız bir ağıdır ve uzun yıllardır bilgi ve dosya alışverişi için kullanılan en popüler ortamdır³¹.

C) Elektronik Ticarete Ödeme Araçları

Elektronik ticarete kullanılan en yaygın ödeme araçları sırasıyla; kredi kartı yapılan ödemeler, online ödeme, kapıda ve EFT/havale ile ödeme, “*elektronik cüzdan*”, “*elektronik para*”, “*elektronik çek*”, kart bilgilerini sağlayıcıya vererek ödeme ve mobil ödeme olarak

²⁸ YAZICI, Selim: “XXI. Yüzyılın Eğitim Kurumlarında İnternet Kullanımı”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı 20, Mart 1999, s.103. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/5669> (Erişim Tarihi: 19.06.2023)

²⁹ SAĞLAM, s. 42.

³⁰ ERBAŞLAR, Gazanfer/ DOKUR, Şükrü: Elektronik Ticaret E-Ticaret, Nobel Yayınevi, Ankara, 2016, s. 56 - 57.

³¹ <https://www.sysnettechsolutions.com/usenet-nedir/>(Erişim Tarihi: 22.05.2023)

çeşitli seçeneklere ayrılmaktadır³². Bunlardan başka son zamanlarda “*sanal kart*”, “*akıllı kart*” ve “*BKM Express sistemlerinin*” de kullanıldığı görülmektedir.

1. Kredi kartı

“*Kredi kartı*” e-ticarette en çok tercih edilen ödeme aracıdır. E-ticaret faaliyetinde bulunan alıcılar, nakit kullanmadan, kredi kartı kullanarak kolay bir şekilde ürün satın alma imkanına sahiptirler. Müşterilerin güvenlik sorunu yaşamaması için kredi kartlarının bilgilerini ilgili alanlara yazdıktan sonra banka tarafından gönderilen SMS ile kimlik doğrulama kodu giriliyor. Kredi kartı ile bazı sektörlerden yapılan e-ticaret işlemlerine taksit imkânı da sağlanmaktadır.

Elektronik ticarete, müşteriler güvenlik nedeniyle kredi kartı bilgilerini internete girmek istemeyebilir. Böyle durumlarda müşteri ürünün teslimatı esnasında kredi kartını kullanarak kapıda da ödeme yapabilmektedir³³.

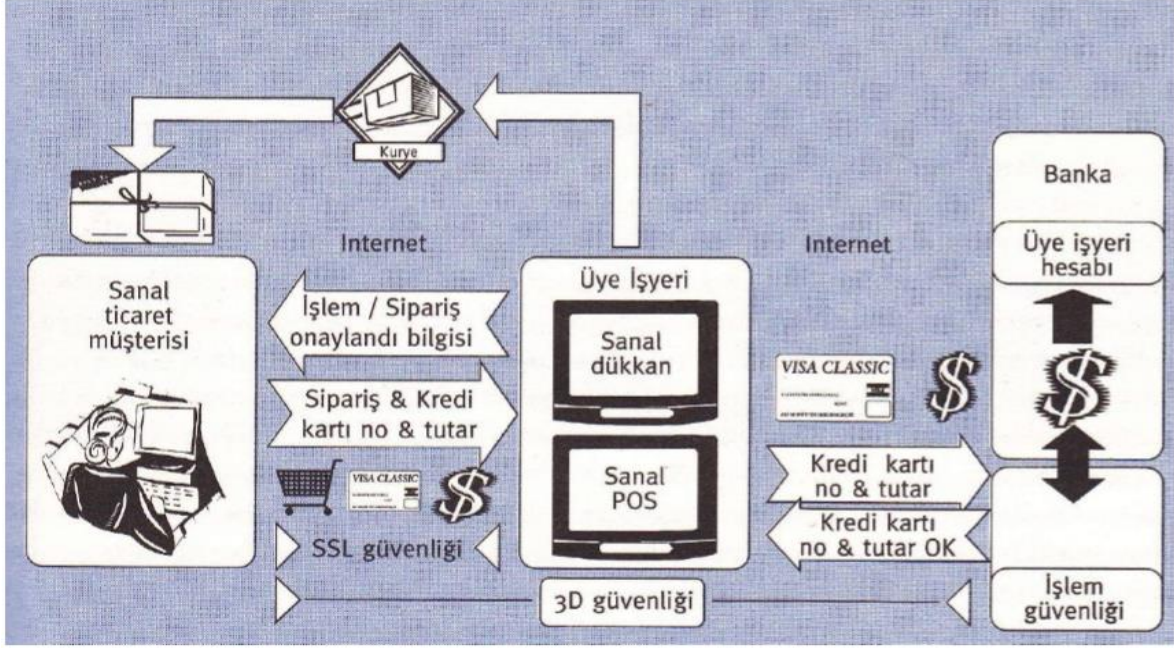
6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kredi kartlarını ikinci bölümünde "Tüketici Kredileri" başlığı altında m. 22 hükmünde ve m.31 /III hükmünde düzenlemiştir. 4077 sayılı TKHK. 'dan farklı olarak 6502 sayılı TKHK. 'da kredi kartlarına ilişkin ayrı bir madde yoktur. Bu hükme göre "Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle Ödeme imkanı sağlanması halinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilir. Bu hükümde belirli özellikleri taşıyan kredi kartı sözleşmesinin tüketici kredisi sözleşmesi olduğu belirtilmiştir³⁴.

³² KAYA, Ferman: E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, 4.Bası, Seçkin, Ankara, Şubat 2021, s. 80-81.

³³ PARLAKKAYA, Raif: “Elektronik Ticaret ve Muhasebe Uygulamalarına Etkileri”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:5, S.2, 2005, 168-175, s. 168. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107547> (Erişim Tarihi: 25.03.2023).

³⁴ CEYLAN, Ebru : “Kredi Kartlarıyla İlgili 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yenilikler” , TBB Dergisi, S.117, 2015, 233-284, s.235. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-117-1465> (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

Şekil 1.1 de Elektronik Ticarete Kredi Kartı ödeme süreci gösterilmiştir.

Şekil 1.1 : Elektronik Ticarete Kredi Kartı Ödeme Süreci³⁵.

2. Kapıda nakit ödeme

Elektronik ticaret yapan müşteriler, güvenlik endişesi veya başka sebeplerden dolayı, ürünün teslimatı esnasında, teslim edilen ürünün bedelini, ürünü getiren kargo görevlisine nakit olarak ödeyebilmektedir.

Müşteriler ve tüketiciler internet ortamında aracı alışveriş siteleri ya da bir kurumun kendi online adresinde sattığı ürünleri ürünün web sayfası üzerinden beğenir ve sepete ekler ve, işlemin devamında ödeme yapacağı zaman sitenin ödeme sayfasına girer. Tüketici sitenin ödeme sayfasında çıkan ödeme seçenekleri arasındaki kapıda ödeme yöntemini

³⁵ ÖZMEN, Şule: Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu E-Ticaret, 5.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 459.

işaretler. Bunu online olarak gören satıcı sistemine düşen siparişi hazırlar ve yukarıda tanımlanmış özelliklere sahip ürünü kargoya ya da kuryeye verir. Müşteri siparişi teslim esnasında aracıya ürün bedeli olan ücreti öder. İnternet üzerinden ödemenin güvenlik sorunlarından kaynaklanan güvensizlik sebebiyle tüketici “*kredi kart*” bilgi ve verilerini internete vermeyi talep etmeyebilir. Bu durum ile “*kredi kartı*” ile ödeme yapma, teslim anında kapıda gerçekleşmektedir³⁶.

Taraflardan birinin tüketici diğer tarafın müteşebbis olduğu bu tür sözleşmeler tüketici sözleşmesi niteliğindedir. Bu tür sözleşmelerde sözleşmenin hangi amaçla kurulduğu önem taşır³⁷.

3. Elektronik cüzdan

Elektronik cüzdanlar, genellikle uygulama biçiminde olan online ödeme araçlarıdır.

Dijital cüzdan olarak da bilinen elektronik cüzdan, kişilerin bilgilerinin elektronik ortamda saklanmasına ve yönetilmesine imkan sağlayan yazılım tabanlı ödeme aracıdır. Elektronik cüzdan, kullanıcıların tüm banka kartlarının, kredi kartlarının veya ön ödemeli kartların dijital bir ortamda güvenle saklanmasını sağlayan ve elektronik ticarete müşterilere büyük bir ödeme kolaylığı sağlayan araçtır³⁸.

Mobil ödeme sistemlerinin yeni ürünlerinden biri olan dijital cüzdan ile, içindeki elektronik çip vasıtası ile veri saklayabilmektedir, kredi kartı veya bilet yerine kullanılabilir.

4. Elektronik para

Elektronik para geniş anlamda, yapılmış ve yapılacak olan işlemlerde, bankanın ihtiyacı olmadan paranın değerinin teknik bir ürün üstüne elektronik olarak depolaması, bir kurum veya firma sayesinde diğer firmaya ödeme yaparken hamiline yazılı bir senetmiş

³⁶ PARLAKKAYA, s.172.

³⁷ KARA, İlhan.; Tüketici Hukuku, 2.Bası, Yetkin, Ankara, s.73, Ocak 2021.

³⁸ <https://www.hosting.com.tr/blog/dijital-cuzdan/> (Erişim Tarihi:22.06.2023).

gibi kullanılması biçiminde tanımlanmaktadır³⁹. Elektronik para BDDK tarafından yapılan kanun çalışması ile Türk kanunlarında tanımı olan bir kavramdır. Elektronik para kuruluşlarına ilişkin usul ve esaslar, 6493 sayılı kanunla düzenlenmiştir. Bu ödeme sistemini kullanmak isteyen müşterilerin önce elektronik para hizmeti kullanan firmalar tarafından bu hizmet için geliştirilen yazılımı kendilerinin bilgisayarına yüklemeleri, devamında o firmanın anlaştığı ve çalıştığı bir bankada hesaplarının olması gerekir. Bu işlemler tamamlandıktan sonra, elektronik para yazılımını kullanan veya elektronik para ile anlaşmalı olan mağazalardan elektronik ticaret yapılabilmektedir. Alışveriş yapıldıkça elektronik paranın miktarı azalır ve biter, bu durumda alışverişe devam edebilmek için hesaba yeniden para yüklemek gerekir⁴⁰.

2009/1 10/EC sayılı Avrupa Birliği Elektronik Para Direktifindeki, kanuni tanımı dikkate alındığında elektronik paranın üçüncü kişiler tarafından ödeme yöntemi olarak kabul edilen bir parasal değeri ifade ettiği, yani banknot ve madeni paranın yerine geçeceği ve ödeme yapmak için kullanılacağı açıktır. Dolayısıyla elektronik para, diğer ödeme araçlarında olduğu gibi cari hesaplarda işleyen varlıklara erişim sağlayan bir araç olmayıp, aksine daha önce nakitle ödemesi yapılmış, hamiline yazılı bir belge, yani bir tür ön ödemeli kart niteliği taşır⁴¹.

5. Elektronik çek

Elektronik çek, son dönemde yaygın olarak e-çek olarak adlandırılmış olup, kâğıt çeklerle beraber yapılandırılan, oldukça ileri seviyeye taşınmış yasal dayanağı ve iş prosedürleri ile birlikte benzeyen bütün elektronik işlemlerin üretkenliğini, süratini ve

³⁹ ÖZTÜRK, Nurettin / KOÇ, Asuman: “Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 6 S. 11, s. 211. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28430/302840> (Erişim Tarihi : 22.02.2023).

⁴⁰ GÖKÇEN, Hadi: Yönetim Bilgi Sistemleri Analiz ve Tasarım Perspektifi, Epi Yayınları, Ankara, 2002, s. 244.

⁴¹ GÜVEN, Çiğdem/IRMAK, Onur, “6493 Sayılı Kanun’da Elektronik Para ve Elektronik Para Kuruluşlarının Tâbi Olduğu Hukuki Çerçeve”, Bankacılar Dergisi, S. 111, 2019, s.32. <https://www.acarindex.com/pdf/ler/acarindex-b56f8f04-ed7e.pdf> (Erişim Tarihi : 25.06.2023).

güvenliğini birbirine iliştiren yeni bir ödeme aracıdır⁴². Türk Hukuku'nda elektronik ticaretle ilgili düzenleme yapılmak istenmekte , 2015'ten beridir Ticaret Bakanlığının korumasında Türkiye Bankalar Birliği nezdinde yapılan çalışmalar bulunmaktadır⁴³. Bununla ilgili bir taslak hazırlanmıştır. Taslağa göre bir Elektronik Çek Sistemi oluşturulması planlanmaktadır. Bu sistem sayesinde elektronik çekler keşide edilir (düzenlenir).Ayrıca elektronik çeklerin ciro edilmesi sağlanır, aval kaydı konulur, elektronik ibrazı yapılır, iptali ve haczi sağlanır, karşılıksız çıkması ve bunlara yönelik bütün onayları alınır. Ayrıca taslakta tüm işlemler gerçekleştirilir. Bu sistem bütün bankalar ve ortak çek düzlemi yöneticisi nezdinde kurulmuştur⁴⁴.

Elektronik çek esasında elektronik imza benzeri bir doküman şartnamesidir. Fiziksel kağıt çekin elektronik sürümü ya da başka bir ifadeyle elektronik ortama aktarılmasıdır. Klasik çek için öngörülmüş tüm zorunlu unsurların ve özelliklerin elektronik çek için de geçerli olduğu, elektronik çek için yeni bir mevzuat geliştirilmesine gerek olmadığı söylenebilir. Ancak elektronik çek uygulamasının hayata geçirilmesi teknik altyapı gerektirmektedir⁴⁵.

6. Sanal kart

Plastik kart ya da başka bir şekilde fiziki varlığı bulunmayan, sadece bir kart numarasından ibaret olan kredi kartlarına sanal kart adı verilmektedir. Bu kredi kartları hamillere kart numarası, kodu ve bilgileri yazılı bir sertifika şeklinde yazılı bir bilgi olarak

⁴² **KARABIYIK** Ayşegül: “Alternatif Ödeme Aracı Olarak:Elektronik Çek Sistemi (E-Çek) – 1”, Muhasebe ve Finansman Dergisi , S. 38, Nisan 2008, s. 81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35612/395699> (Erişim Tarihi : 22.02.2023)

⁴³ **TEVETOĞLU**, Mete: “Elektronik Çek ve Bono Kanunu Teklifi ile Yapılması Planlanan Düzenlemelere Dair Düşünceler”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt: 1, S. 3, Haziran 2021, s.35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilisimhukukudergisi/issue/63317/945358> (Erişim Tarihi : 22.02.2023).

⁴⁴ **ÇOTUKSÖKEN**, Emre: “ Dijitalleşme, Elektronik Çek ve Blockchain İlişkisi”, Finans Hukuku Gündemi Dergisi, S. 4, Temmuz 2020, s.1-11, https://www.kanunum.com/file/cid12679838_vid22134924_fid1060894 (Erişim Tarihi:22.05.2023).

⁴⁵ **KURT**, Eda: Karşılıksız Çek Keşide Edilmesine Karşı Alınabilecek Hukuki Tedbirler Ve Elektronik Çek Uygulaması ,İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Özel Hukuk Programı, Yüksek Lisans Tezi, Mart 2021, s.112 , <https://tez.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi : 25.06.2023).

teslim edilmektedir⁴⁶. Sanal kartların fiziksel bir varlığı olmadığı için basım ve ulaştırma sürecine girilmeden, oluşturulduktan kısa bir süre sonra aktif hale getirilip kullanılabilir. Bu kartlara da oluşturulma esnasında, kredi kartlarında olduğu gibi yeni bir kart numarası, son kullanım tarihi ve güvenlik numarası verilmektedir. Kullanıcılar e-ticaret ödemelerinde, kartla ödemeyi seçtikten sonra, sahip oldukları sanal kart bilgilerini girerek alışverişlerini güvenli bir şekilde yapabilmektedir.

Bu kartlar sadece internet ortamlarında gerçekleştirilen e-ticaret faaliyetlerinde kullanılabilir⁴⁷.

Sanal kart internet üzerinden yapılacak alışverişler ve siparişler için tasarlanmış , tanımlanmış ve basılmış kartlardır. Bu kartların üzerinde kartı piyasaya süren banka , kurumun logosu ve çipi olan bir kredi kartı türüdür. Bu kartlar, kart sahiplerinin online siparişlerinin güvenli şekilde mal ve hizmet satın alabilmelerine olanak sağlar. Sanal kartlar ana kartlara bağlı şekildedir ve bu kartların başlangıç limiti 0 TL'dir. Online ekran üzerinden mobil uygulamalarla veya kişinin bankayla iletişime geçmesiyle kart limiti belirlenebilir. Alternatif kredi kartlarından ayrılmakla beraber, kart hamilinin yapmış olduğu online siparişte istediği kadar (verilmiş limit içinde harcama yapılabilir. Ayrıca kişi kendisine tanımlanmış limiti sıfırlayarak e- kartını kullanıma kapatabilir⁴⁸.

Sanal kredi kartları Türk uygulamasında yer almış olup ,BKKKK m.3/I,e hükmünde tanımlanmıştır. “*Kredi kartı*” için verilen bu tanım, “*nakit kullanımı gerekmeksizin mal veya hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fiziki varlığı bulunmayan kart numarası*”⁴⁹ şeklindedir. Hukuki nitelikleri itibariyle kredi kartlara benzerler.

⁴⁶ YILMAZ , Eyyüp: Türkiye de Kredi Kart Uygulaması ve Ekonomik Etkileri,1.Bası, Türkmen Kitabevi, İstanbul, s.16, 2000.

⁴⁷ <https://www.hydrogenplatform.com/blog/the-benefits-of-virtual-cards-for-e-commerce> (Erişim Tarihi: 22.05.2023)

⁴⁸ KAYA, Ferudun: “Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması”, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Yayın No: 263, Ocak 2009, s.81, <https://www.tbb.org.tr/dosyalar/yayinlar/dokumanlar/263.pdf> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

⁴⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5464.pdf> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

7. Akıllı kart

Akıllı kartlar, içerisinde özel işlemcisi olan, özel şifreleme tekniği ile kopyalanmaya veya içeriğinin okunmasına izin vermeyen manyetik bant yerine yarı iletken çip içeren özel kartlardır. Akıllı kartlar, kredi kartı boyutlarında içerisinde işlemci, RAM ve ROM belleği bulunan gömülü bir mikroçipe sahip donanımlardır. Bu kartlar üzerinde manyetik şerit, barkod, temassız radyo frekans vericileri gibi farklı teknolojilerini bulundurabilir. Günümüzde giriş kontrolü, elektronik ticaret, kimlik doğrulama, kişisel gizlilik gerektiren bir çok uygulamada çok yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır⁵⁰.

Bu kartlara akıllı kart denilmesinin sebebi, içerdiği çiptir. Kart, üzerindeki çip sayesinde herhangi bir yerde işlem yapıp yapmayacağına karar vermektedir. Bu yüzden; bu kartlar kullanılarak yapılan alışverişler daha hızlı ve daha güvenlidir⁵¹.

Ayrıca bu kartların başka avantajlarından bazıları da, manyetik bantlı kartlara göre daha dayanıklı olmaları ve manyetik alan ile elektromanyetik ışınlardan etkilenmemeleridir⁵².

8. BKM Express

BKM Express, Bankalar arası Kart Merkezi (BKM), bankalar ve e – ticaret dünyasının önde gelen firmalarıyla birlikte geliştirdiği, online alışverişleri hızlı, kolay ve keyifli hale getiren dijital bir ödeme aracıdır. Bankalararası Kart Merkezi (BKM), sayesinde ülkemizde bankaların birlikte bulunduğu platform kurulmuştur. Bu platform Haziran 2012 tarihinde “Ulusal E-Cüzdan” ismini alarak BKM Express ile ödemeleri hayata geçirilmiştir. BKM express, Bankalar ve e-ticaret firmaları ile birlikte çalışma ortamı sağlamıştır. Ayrıca, BKM express Türkiye’de kredi kartı ödeme süreçlerine uygundur⁵³.

⁵⁰ ÖZBEY, Selami Recep: “Akıllı Kart Teknolojileri”, Ulusal Elektronik İmza Sempozyumu, Posterli Bildiri, 7-8, Aralık, 2006, Ankara.

<https://kamusm.bilgem.tubitak.gov.tr/dosyalar/makaleler/Akilli%20Kart%20Teknolojileri.pdf> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

⁵¹ BOZOĞLU, Gözde: “Elektronik Ticarete Tüketicinin Davranış ve Seçimlerini Etkileyen Faktörler: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 2019.

⁵² KAYA, s. 85.

⁵³ GÜLEÇ, Emin Muhammed: “Elektronik Ticaret Kullanımında Tüketicilerin Tercihlerini Etkileyen

Tüketiciler e-ticarette yaptıkları alışverişlerde, BKM Express hesaplarına tanımlanmış olan kartlarını kullanarak kart bilgilerini sisteme girmeden ödeme işlemlerini gerçekleştirebilmektedir. Bu ödeme aracı sayesinde müşteriler, her ödemede kart bilgilerini girmek zorunda kalmazlar ve bu yüzden alışverişlerini daha kolay ve daha süratli yapmış olurlar⁵⁴.

II- Elektronik Ticaretin Türleri

Elektronik ticaret alışlagelmiş bir ticaret türü değildir. Bu yüzden birçok elektronik ticaret türü vardır. Bunlar: İfa yerine, taraflarına ve elektronik ticarete konu olan şeyin niteliğine göre üç gruba ayrılır⁵⁵. İfa yerine göre elektronik ticaret, doğrudan ve dolaylı elektronik ticaret olarak iki çeşittir⁵⁶. Taraflarına göre elektronik ticaret, tarafların, işletme tüketicisi, devlet ve makine olma durumuna göre sınıflandırılır.

Elektronik ticarete konu olan şeyin niteliğine göre elektronik ticaret ise ürünün fiziki mal, dijital ürün, hizmet ve bilgi olmasına göre dört elektronik ticaret grubundan oluşur⁵⁷.

A) İfa yerine göre elektronik ticaret

1. Doğrudan elektronik ticaret

Elektronik ticarete, mal ve hizmetler web sitesine yüklenerek alıcıya sunulmaktadır. Web sitesine yüklenen mal veya hizmetler öneri anlamına gelmektedir⁵⁸. Doğrudan

Faktörler ile İlgili Konya Üniversitelerinde Çalışan Akademik Ve İdari Personel Üzerine Bir Araştırma”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2022, s.17. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12452/9056/MUHAMMED%20EMİN%20GÜLEÇ.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page30> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

⁵⁴ ÖZMEN, Şule: Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu E-Ticaret, 5.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 460 – 461.

⁵⁵ ARSLAN, Merve: “Elektronik Ticaret ve Bu Kapsamda Akdedilen Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, s. 17

⁵⁶ SAĞLAM, s. 62-63; SARIAKÇALI, Turgay: İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Seçkin, Ankara, 2008, s. 37.

⁵⁷ SÖZER, s. 22; SAĞLAM, s. 65.

⁵⁸ İNAL, s. 130.

elektronik ticarete, sözkonusu olan bu mal ve hizmetler, fiziksel anlam taşımayan dijital ürünlerdir. Örnek olarak; bilgisayar programları, akıllı telefon uygulamaları, çevrimiçi yazılımların satın alınması, online olarak verilen çeşitli eğitim ve danışmanlık hizmetleri, online diyetisyenlik, online hukuki danışmanlık hizmetleri verilebilir.

Doğrudan elektronik ticarete bütün işlemler elektronik ortamda gerçekleşmektedir; alıcı elektronik ortamda ürünün siparişini gerçekleştirmekte, ödemeyi elektronik ortamda gerçekleştirmektedir. Ürün sağlayıcı da ürünün teslimini yine elektronik ortamda gerçekleştirmektedir⁵⁹ İfanın elektronik ortamda gerçekleştirilmesi sebebiyle bu tür elektronik ticaret işlemlerine, *online* hukuki işlemler de denilmektedir⁶⁰.

Doğrudan elektronik ticarete, bütün işlemler, elektronik yolla yapıldığından uluslararası mal ve hizmet teslimlerinde gümrükten geçişlere ilişkin herhangi bir prosedür gerekmemekte⁶¹, daha hızlı ve maddi anlamda daha uygun elektronik ticaret gerçekleşmektedir.

2. Dolaylı elektronik ticaret

Dolaylı elektronik ticarete alıcı, siparişi ve ödemeyi elektronik ortamda yapmaktadır. Ancak ürün sağlayıcı, elektronik ortam dışında, ürünü paketleyerek kargo ve kurye aracılığıyla alıcıya teslim etmektedir⁶². Buna göre; dolaylı elektronik ticarete sözleşme elektronik ortamda kurulur, fakat, doğrudan elektronik ticaretin aksine sözleşmenin her iki tarafı ifayı elektronik ortamda gerçekleştirme imkânına sahip değildir, sadece alıcı borcunun

⁵⁹ **ARIKAN**, Ayşe Saadet: “Elektronik Ticaret, Hukuk ve Noterler”, *Elektronikteki*

Gelişmeler ve Hukuk, Noterlik Hukuku Sempozyumu VII. Ankara: NOTEV, 2001. 13-52, s. 17

SAĞLAM, s. 62; **İNAL**, s. 23; **ÖZTUNA COX**, Buket: Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler, Pusula Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 10.;

ORGAN, Arzu/ **KARADAĞ COŞKUN**, Neslihan: “İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret ve Hukuki Altyapısı”, *İnternet ve Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi (IUYD)*, Cilt. 2, S. 2,2011, s.81-104 (s. 82).

⁶⁰ **GEZDER**, s. 1123.

⁶¹ **World Intellectual Property Organization (WIPO)**: “Primer on Electronic Commerce and Intellectual Property Issues”, Geneva, 2000, s. 4-5, paragraf 17, http://www.ehealthstrategies.com/files/WIPO_primer.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2023); **YALTI**, Billur: Elektronik Ticarete Vergilendirme, Der Yayınları, İstanbul, 2003, s.11.

⁶² **SAĞLAM**, s. 63; **ALTINIŞIK**, Ulvi: Elektronik Sözleşmeler, Seçkin, Ankara, 2003, s. 26;

KAYIHAN, Şaban /**YILDIZ**, Habib: Elektronik Ticaretin Hukuki ve Vergi Boyutu, Seçkin, Ankara, 2004, s. 40.; **İNAL**, s. 22; **ÖZTUNA COX**, s. 10.; **ORGAN/ KARADAĞ COŞKUN**, s. 82.

ifası için elektronik ortamı kullanabilmektedir⁶³. Bu yüzden, ifanın elektronik ortam dışında gerçekleştirilmesi sebebiyle, bu tür elektronik ticaret işlemlerine, “*offline hukuki işlemler*” de denilmektedir⁶⁴. Fakat buradaki hukuki işlemlerin tamamının offline gerçekleşmemesi, sadece ifa aşamasının offline olması nedeniyle, “*offline hukuki işlem*” ifadesi yerine “*offline ifa*” veya “*çevrimdışı ifa*” ifadelerinin kullanılması daha uygun olur⁶⁵.

Dolaylı elektronik ticaretteki mallar; bilgisayar, kitap, dergi, beyaz eşya, yiyecek, giyim eşyası, elektronik eşya, gibi genellikle elektronik ortamda teslimi mümkün olmayan, fiziki mallardır⁶⁶. Bununla birlikte; sadece elektronik ortamda teslimi mümkün olabilen bazı ürünlerin fiziki duruma dönüştürülmüş halleri de dolaylı elektronik ticarete kullanılabilir. Mesela, elektronik ortamda satışı mümkün olan eğitim dosyaları *CD*'lere veya başka dijital belleklere yüklenerek fiziki duruma dönüştürülüp satılması durumunda dolaylı elektronik ticaret yapılmış olur. Çünkü; fiziki özelliğe sahip olan *CD*'nin veya başka dijital belleğin teslim işlemi kargo ve kurye aracılığıyla yapılacaktır⁶⁷.

Dolaylı elektronik ticarete, ürün teslimi sadece geleneksel yollarla gerçekleştirilebildiğinden, uluslararası mal teslimlerinde gümrük yöntem ve işlemleri uygulanacaktır⁶⁸.

III- Taraflarına göre elektronik ticaret

Taraflarına göre elektronik ticaretin en çok kullanılan modelleri kısaca “*İşletmeden İşletmeye (Business to Business - B2B)*”, “*İşletmeden Tüketiciciye (Business to Consumer - B2C)*”, “*Tüketiciden Tüketiciciye (Consumer to Consumer - C2C)*”, “*İşletmeden Devlete Business to Government - B2G)*”, “*Devletten Tüketiciciye (Government to Consumer - G2C)*” olarak isimlendirilen modellerdir. Bundan başka; ihtiyaçlar çoğaldıkça ve teknoloji geliştikçe “*Tüketiciden İşletmeye (Consumer to Business - C2B)*”, “*Devletten Devlete*

⁶³ SARIAKÇALI, s. 37.

⁶⁴ GEZDER, s. 1122.

⁶⁵ ASLAN, s. 26.

⁶⁶ ALTINIŞIK, s. 26; SARIAKÇALI, s. 37.

⁶⁷ ASLAN, s. 26-27.

⁶⁸ YALTI, Billur: Elektronik Ticarete Vergilendirme, Der Yayınları, İstanbul, 2003, s. 10.; ÖZTUNA COX, s. 10.

(*Government to Government - G2G*)”, “Devletten İşletmeye (Government to Business - G2B)”, G2B, ve Tüketiciden Devlete (Consumer to Government - C2G)” gibi modeller de kullanılmaya başlanmıştır. Bu modeller Tablo 1.2 de gösterilmektedir. Bunlara ek olarak son zamanlarda İşletmeden İşletme Çalışanına (Business to Employee B2E), ve Makineden makineye (Machine to Machine - M2M) olarak nitelendirilen elektronik ticaret de yapılmaktadır.

Tablo 1.2 : Geniş Anlamda E-Ticaret Tarafları ve Türleri⁶⁹.

	Hükümet	İşletme	Tüketici
Hükümet	G2G (Hükümetten Hükümete)	G2B (Hükümetten İşletmeye)	G2C (Hükümetten Tüketicieye)
İşletme	B2G (İşletmeden Hükümete)	B2B (İşletmeden İşletmeye)	B2C (İşletmeden Tüketicieye)
Tüketici	C2G (Tüketiciden Hükümete)	C2B (Tüketiciden İşletmeye)	C2C (Tüketiciden Tüketicieye)

A) İşletmeden işletmeye (Business to Business -B2B) elektronik ticaret

İlk olarak ortaya çıkan elektronik ticaret modeli B2B, yani işletmeler arasında yapılan elektronik ticarettir. Bu ticaret modelinde, alıcı olan işletmenin, istediği ürünleri, üretici firmanın internet sitesinden veya birden fazla firmanın bir arada olduğu bir portal veya elektronik pazar olarak isimlendirilen sanal ortamdan seçeceği üreticiden satın alması esastır⁷⁰.

Elektronik ticaretin büyük bir kısmını meydana getiren *B2B* elektronik ticaret, işletmeler arasında, açık ya da kapalı network üzerinden elektronik ortamda online sipariş talebinde bulunma, ücretin ödenmesi yapma gibi ticari faaliyetleri gerçekleştirmek suretiyle yapılan elektronik ticaret çeşididir⁷¹. Bu elektronik ticaret türünde her iki tarafı işletme

⁶⁹ ÖKSÜZ, Mehmet/TÜRGAY, Timur: “Türkiye’de Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi ve Tevkifat Müessesesi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 16 S: 32, 2018, 135-156.

⁷⁰ MANKAN, Esra: E-ticaret, İlya İzmir Yayınevi, Birinci Baskı, Ocak 2011, s. 44.

⁷¹ ALTINIŞIK, s. 30.; KAYA, s. 77.; SARIAKÇALI, s. 35.

oluşturmakla birlikte, bir taraf perakendeci olmayan alıcı, diğer taraf satıcı konumundadır⁷². *B2B* elektronik ticaret, genellikle malsatışına yönelik elektronik ticaret olarak karşımıza çıkmakta ve çoğunlukla mal tedariki gayesiyle gerçekleştirilmektedir⁷³.

Ülkemizde genellikle büyük işletmelerin kurdukları bayilik sistemlerinde *B2B* elektronik ticaret modelini görebiliriz. Bu model ticaretin yapısındaki ağlar, tedarik stoklama, pazarlama veya dağıtım gibi işleri kolaylaştırır. Bu model, günümüzde bayilik veren bazı işletmeler tarafından sık sık kullanılmaktadır⁷⁴

Bir firmanın mal tedarik etme amacıyla bir başka firmayla *B2B* elektronik ticaret yapmasından sonra, mal tedarik eden firmanın tüketiciye bu malları satması yani *B2C* elektronik ticaret gerçekleştirilmesi *B2B2C* (işletme- işletme-tüketici arası) elektronik ticaret olarak adlandırılmaktadır⁷⁵.

İşletmeler arası elektronik ticarete her iki taraf da işletme olduğundan, dolayısıyla tüketici taraf bulunmadığından, elektronik ticaretin bu çeşidi Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulama alanı dışındadır. İşletmeler arasında elektronik ticaret ile ilgili ortaya çıkabilecek problemler iki tarafın da işletme olması nedeniyle, TTK ve gerektiğinde TBK hükümleri çerçevesinde çözüme kavuşturulabilecektir⁷⁶.

B) İşletmeden tüketiciye (Business to Consumer - B2C) elektronik ticaret

İşletmeden tüketiciye elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin, elektronik ortamda işletmelerden tüketicilere satımı ve sunumu sonucunda ortaya çıkan ticari faaliyetleri

⁷² **BIJU MATHEW**, Raul De/**DOLPHY**, M. Abraham: “Critical Constructs for Analyzing E-businesses: Investment, User Experience and Revenue Models”, *Logistic Information Management Cilt.14*, S. ½ , 2001, s.145. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09576050110363031/full/pdf?title=critical-constructs-for-analyzing-ebusinesses-investment-user-experience-and-revenue-models>.

(Erişim Tarihi: 15.01.2023).

⁷³ **CHAUDHURY**, Abhijit/**KUILBOER**, Jean-Pierre: E-Business and E-Commerce Infrasructure: Technologies Supporting the E-Business Initiative, McGraw-Hill International Editions, New York, 2001, s. 7; **DURMAZ**, Bahadır Turan: “Elektronik Ticaret (E-ticaret)”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, S. 3, 2005, s. 41.

⁷⁴ **MANKAN**, s. 45.

⁷⁵ **TURBAN**, Efraim/**KING**, David/, **JAE**, Lee/ **TING PENG**, Liang/**TURBAN**, Deborah: *Electronic Commerce, 2012: A Magerial and Social Networks Perspective*, (London: Pearson Education, 2011), s. 42.

⁷⁶ **ASLAN**, s. 19.

kapsar⁷⁷. Bundan dolayı işletmeden tüketiciye elektronik ticaret, tarafın birisinin tüketici, diğerinin ise işletme olduğu, elektronik ortamda gerçekleştirilen, mal satışı ile hizmet ve bilgi sunumuna dayalı elektronik ticaret modelidir⁷⁸

İşletmeden tüketiciye elektronik ticaret modeli, internet perakendeciliği anlamına gelen *e-retailing* veya *e-tailing* olarak da adlandırılmaktadır⁷⁹.

Günümüzde perakendecilik yapan bazı işletmeler, ticari faaliyetlerini yalnız elektronik ortamda yürütmekte, klasik pazarlama ve dağıtım kanallarını kullanarak ticaret yapmamaktadır.⁸⁰

Son zamanlarda özellikle Covid-19 salgınından sonra, bu tür elektronik ticareti (B2C), klasik ticaretler ile birlikte yapan işletmeler çok fazla artmıştır⁸¹. Müşteriler, alışverişlerini bu işletmelere giderek fiziki olarak yapabildikleri gibi, işletmelerin web sitelerine girerek elektronik ortamda da yapabilmektedir.

C) Tüketiciden tüketiciye (Consumer to Consumer - C2C) elektronik ticaret

Adından da anlaşıldığı gibi, tüketicilerin birbirleriyle yaptıkları elektronik ticaret modelidir. Elektronik ticaretin gelişmesiyle ortaya çıkan bu tür elektronik ticarete, tüketiciler, ellerinde bulunan ürünleri bazı siteler aracılığı ile başka tüketicilere belirledikleri fiyat karşılığında satışa koyar.

Mal satışı ile ilgili, C2C elektronik ticarete örnek olarak; tüketicilerin genellikle ikinci el eşyalarını, internet üzerinden *ebay*, *gittigidiyor*, *letgo* gibi sitelerde açtıkları hesaplar sayesinde satmaları verilebilir⁸². Bazı sitelerde, satışların açık artırma yoluyla yapılmasına

⁷⁷ LAUDON, Kenneth C /TRAVER, Carol Guercio: E-Commerce Business, Technology, Society, Addison Wesley, 2001, s. 13.

⁷⁸ SARIAKÇALI, s. 36; ÇAK, Murat: Dünya’da ve Türkiye’de Elektronik Ticaret ve Vergilendirilmesi, Yayın No: 2002-6, İTO, İstanbul, 2002, s. 40; YÜCEDAĞ, Armağan: Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması, 1. Bası, Ankara Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, 2001, s. 7; CANPOLAT, s. 12; DURMAZ, s. 41.

⁷⁹ KAYA, s. 78.

⁸⁰ FALCIOĞLU, Mete Özgür: Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Yetkin yayınları, Ankara, 2004, s.54.

⁸¹ Mesela; migros, yunus market, carrefoursa, koçtaş ve daha birçok işletme hem klasik ticaret, hem de işletmeden tüketiciye elektronik ticaret yapan işletmeler olarak faaliyet göstermektedir.

⁸² KAYA, s. 78.

da imkân sağlanmaktadır⁸³ . Ayrıca tüketiciden tüketiciye elektronik ticaret kapsamında, bazı *web* sitelerinde tüketiciler arasında, P2P (*Private to Private/ Peer to Peer*) modeli olarak nitelendirilen dosya paylaşımı da mümkündür⁸⁴.

D) İşletmeden devlete (*Business to Government-B2G*) elektronik ticaret

Örnek olarak; bir bilgisayar şirketinin, herhangi bir devlet kurum veya kuruluşuna bilgisayarlar satması veya web sayfası hazırlaması verilebilir.

İşletmeden devlete elektronik ticaret modelinde işletme satıcı durumunda, Devlet kurumu ise tüketici durumundadır ve işlemler aracılık yapan üçüncü bir taraf olan kuruluş sayesinde gerçekleştirilmektedir⁸⁵ . Bu model e- ticaret için, kamu ihaleleriyle ilgili tekliflerin verilme işlemlerinin internet kullanılarak gerçekleştirilmesi misal olarak gösterilebilir⁸⁶.

E) Devletten tüketiciye (*Government to Consumer- G2C*) elektronik ticaret

Devletin vatandaşlara elektronik ortamda sunduğu ürün ve hizmetler bu çeşit elektronik ticarettir. Bu ticaret türü sayesinde, genellikle devletin ve vatandaşların işlerini daha kolay, daha ucuz ve daha hızlı yapabilme imkânı sağlanmaktadır.

Bazı yazarlara göre⁸⁷ vergilerin ve sosyal güvenlik primlerinin elektronik ortamlar aracılığı ile ödenmesi, bazı belgelere e-devlet ve başka web siteleri üzerinden ulaşılma, e-tebligat işlemleri gibi işlemler devlet ve tüketici arası elektronik ticaret kapsamında kabul edilse de, diğer bazı yazarlara göre ise; bu hizmetler ticari özelliğe sahip olmayan kamu hizmetleridir ve elektronik ticaretin ticari iş faaliyetini içinde bulundurmadığından

⁸³ KAYA, s. 79.

⁸⁴ SARIAKÇALI, s. 36.

⁸⁵ KAYA, s. 79.

⁸⁶ ALTINIŞIK, s. 31-32.; KAYA, s. 79.; ENE, Selda: Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması ve Bir Uygulama, Pusula, İstanbul, 2002, s. 11. ; CANPOLAT, s. 12.

⁸⁷ KAYA, s. 79.; ALTINIŞIK, s. 31-32.; DURMAZ, s. 41.

elektronik ticaret olarak değerlendirilmemelidir⁸⁸. Buna karşılık, mesela tanzim satış mağazaları aracılığı ile devletin vatandaşlara elektronik ortamda yaptığı ürün satışları, otoyol ve köprü geçiş ücretlerinin internet üzerinden ödenmesi, bazı büyükşehir belediyelerinin *kiosklar* aracılığıyla su kartlarına dolum yaparak tüketiciye su satışı gerçekleştirilmesinde elektronik ortam kullanıldığından ve gelir elde edildiğinden *G2C* elektronik ticaret yapıldığı söylenebilir⁸⁹.

F) Devletten devlete (Government to Government-G2G) elektronik ticaret

Elektronik ortam aracılığı ile, iki devlet kurumu veya devletler arasında yapılan ürün ve hizmet ile ilgili ticari faaliyetlerdir. Bu model aynı zamanda devlet kurumlarının kendi aralarında gerçekleştirdikleri hizmet ve ürünlerin satış faaliyetlerini de içerir.

Botaş ve Gazprom veya Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile Avrupa Merkez Bankası arasında yapılan faaliyetler *G2G* ticaret modeline örnek teşkil eder⁹⁰.

G) Devletten işletmeye (Government to Business - G2B) elektronik ticaret

Devletin online olarak, işletmelere, ihale ve buna benzer yöntemler ile yaptığı ticaret türüdür. Bir devlet kurumunun elektronik ortamları kullanarak işletmelere ürün veya hizmet satması bu ticaret türüne girer.

Bu çeşit ticarete hedef kitle işletmelerdir. Bu model elektronik ticaret, *B2G* elektronik ticaretin tersi bir modeldir. Devlet tarafından ihracat yapan işletmelere verilen Eximbank kredileri ve devlet tarafından verilen destekler, bu ticaret türüne örnek olarak verilebilir⁹¹.

⁸⁸ **ÖZDEMİR KOCASAKAL**, Hatice: Elektronik Sözleşmeden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Vedat, İstanbul, 2003, s. 34; **TURAN**, Gamze: “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti”, TBB Dergisi, S. 77, 2008, s. 87-119.; **SARIAKÇALI**, s. 37.

⁸⁹ **ARSLAN**, s. 24.

⁹⁰ <https://akademi.corazu.com/e-ticaret-modelleri/> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

⁹¹ <https://akademi.corazu.com/e-ticaret-modelleri/> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

H) Tüketiciden işletmeye (Consumer to Business – C2B) elektronik ticaret

C2B e- ticaret iş modeli, tüketiciden işletmeye yapılan elektronik ticarettir. Bu ticaret modelinde işletme çalışanı olmayan tüketiciler, işletmelere ürün veya hizmet satmaktadır. Bundan dolayı tüketici aynı zamanda satıcı durumuna geçmektedir. Tüketicilerin, kullandıkları ikinci el eşyaları, alacakları bir üründe yapılacak indirim veya bir hediye çeki karşılığında işletmeye vermeleri bu ticarete örnek olarak verilebilir.. Tüketiciler fiyatla ilgili öneri ve tekliflerini sanal ortamda işletmeye sunarak, e-ticaret faaliyeti yaratmaktadır. Bir anlamda, tersine açık artırma süreci söz konusudur⁹².

Bu e-ticaret modeli daha çok turizm ve havacılık sektöründe kullanılır. Örneğin turizm sezonunun sonlarına doğru 100 çalışanına tatil yaptırmak isteyen bir inşaat şirketi, online turizm firmalarına, günlüğü 10 dolara, her şey dahil sistemine göre çalışan dört yıldızlı bir tatil köyü aradığını bildiren bir e-posta gönderip, C2B e-ticaretini başlatır. Bu teklifi kabul eden turizm şirketleri, inşaat şirketine olumlu cevap vererek, başlatılmış olan C2B e-ticaretin tamamlanmasını sağlamış olurlar⁹³.

I) Tüketiciden devlete (Consumer to Government - C2G) elektronik ticaret

Bu ticaret türünde işlemler, elektronik ortam aracılığı ile, tüketici ve devlet arasında gerçekleşir.

C2G e-ticaret modelindeki tüketici ifadesi anlamıyla tam olarak örtüşmeyip “birey” kavramına karşılık gelmektedir. Zira bu modelde, ticaret yapma amacı olmadan kamu hizmetleri online olarak gerçekleştirilmektedir. Buna örnek olarak, internet ortamında gerçekleştirilen pasaport ve sürücü belgesi ile ilgili işlemler, vergi, SGK primi ile ilgili ödemeler ve sağlıkla ilgili hizmetler verilebilir. İngiltere’de 2005 yılında bu hizmetlerin tamamı elektronik ortamda gerçekleştirilirken, Türkiye’de, 2015 yılından itibaren e-devlet uygulamasına geçiş sağlanmıştır⁹⁴.

⁹² ŞAHİN, İbrahim: “Küresel rekabet ortamında Türkiye’de elektronik ticaret ve vergilendirilmesi”, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt. 7. S. 13. 2007, s. 180-193.

⁹³ KUTO (Kuşadası Ticaret Odası) (2019). E -Ticaret ve turizm sektörü, s. 16.

⁹⁴ AKSU, Sırma: “Türkiye’deki KOBİ’lerin Avrupa Birliği pazarlarına açılmasında elektronik ticaretin rolü”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2003.

İ) İşletmeden bünyesindeki çalışanlarına (Business to Employee - B2E)

elektronik ticaret

Bu ticaret türü. İşletmeden kendi bünyesindeki çalışanlarına yapılan elektronik ticaret faaliyetidir. Herhangi bir işletmeden, işletme çalışanlarına özel olarak sunulan kampanyalı veya indirimli ürünlerin satıldığı işletme içi yapılan elektronik ticaret çeşididir. Ülkemizde fazla kullanılmamakla beraber bazı örnekleri vardır⁹⁵.

J) Makineden makineye (Machine to Machine- M2M) elektronik ticaret

Makineler arasında elektronik ortam aracılığı ile kurulan iletişim sayesinde yapılan elektronik ticaret türüdür.

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak makinelerin, insanların etkisi olmadan çalışmaya başladığı gözlenmektedir. Akıllı eşyalar, robotlar, çeşitli güvenlik araçları, akıllı elektronik eşyalar birbirleriyle ilişkilendirilecek duruma getirildi. M2M e-ticaret modeline şöyle bir örnek verilebilir. M2M uygulamasında kullanılan makinelerden biri kendi başına (otonom olarak) ya da bir kullanıcının tetiklemesiyle talep edilen hizmet için gerekli girdiyi sağlamaktadır. Kullanılan şebeke yapısı ve uygulanan değişik protokoller aracılığıyla elektronik bir forma dönüştürülen veri ikinci alan olan şebeke yönetim alanına taşınmakta ve bu alan vasıtasıyla haberleşilecek diğer makineye/makinelere iletilmektedir. Robotik teknolojinin gelişmesine paralel olarak; bu ticaret türü gelecekte daha çok gelişeceği ve kullanılacağı düşünülmektedir⁹⁶.

IV- Elektronik Ticaretin Hukuki Niteliği

Elektronik ticaretin yaygınlaşması için ürün sağlayıcıları ve tüketicilerin istenmeyen bazı kötü durumlarla karşılaşması durumunda, güvenliklerinin sağlanması gerekir. E-ticaretin geleneksel ticaretten farklı olması sebebiyle, gerekli yeni hukuki düzenlemelerin olması gerekir.

Verilerin ve bilginin elektronik ortamda değişimi, uluslararası ticaretin en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Uluslararası ticareti düzenleyen geleneksel kuralların, bu

⁹⁵ <http://www.eticaret.com.tr/b2c-b2b-ve-b2e-e-ticaret.htm> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

⁹⁶ <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/makineler-arasi-iletisim-m2m.pdf> (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

gelişmeyi sağlayacak özelliğe sahip olmadığı ve yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu kısa sürede ortaya çıkmıştır. Bu durum ekonomik hayatın her alanında geçerliyken, özellikle haberleşme alanında çok acil düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Günümüzde, 1970 lerin başında sadece bir kuruluşun sağladığı haberleşme hizmetlerinden, tam liberalizasyonun hedeflediği, rekabetin teşvik edildiği ve kullanıcı arzularının yönlendirdiği rekabetçi ortama gelinmiştir. Bilginin haberleşme ağları aracılığı ile yönetilmesi ve paylaşılması, dünyanın her tarafında benzer standartların kullanıldığı, ayırım yapmayan, uygun maliyetlerle, evrensel erişimin sağlandığı bir durumun oluşmasına neden olmuştur. Bu durum da bilginin paylaşılmasındaki temel araç olan telekomünikasyonun, ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesinde çok önemli bir rol oynadığını göstermektedir⁹⁷.

1995 yılında kurulan Dünya Ticaret Örgütü (WTO), iletişim hizmetleri için piyasaların yeniden yapılanmasındaki çalışmalarını destekleyen bir uluslararası kuruluş olarak ortaya çıkmıştır. DTÖ'nün Hizmet Sektörlerinde Ticarete İlişkin Genel Anlaşması (The General Agreement on Trade in Services – GATS) elektronik ticaretin temelini oluşturan bilgi teknolojisi ve haberleşme hizmetlerinde liberalleşmeyi ve düşük maliyetleri desteklemektedir. DTÖ'nün elektronik ticaretle ilgili başka bir anlaşması, Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Boyutlarıdır (The Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS)⁹⁸.

1996 yılında *UNCITRAL* elektronik ticarete ilişkin bir model kanun⁹⁹ çıkarmış ve AB'de elektronik ticarete ilişkin bazı direktifler yayınlamıştır¹⁰⁰. Bu direktifler, "2000 /31/EC sayılı Elektronik Ticaret Direktifi"¹⁰¹ , "Mesafeli Sözleşmelere İlişkin 97/7/EC sayılı AB Direktifi"¹⁰² , "Tüketici Haklarına İlişkin 2011/83/EU sayılı Avrupa

⁹⁷ TÜRK, s. 37.

⁹⁸ TÜRK, s. 67.

⁹⁹ **Orijinal kanunmetni için bkz:** https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf (Erişim Tarihi: 30.11.2022); **ORGAN/KARADAĞ COŞKUN,** s. 95.

¹⁰⁰ **KAYA,** s. 61-62.

¹⁰¹ **Orijinal direktif metni için bkz:** <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32000L0031> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

¹⁰² **Orijinal direktif metni için bkz:** <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31997L0007> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

Parlamentosu ve Konseyi Direktifi”¹⁰³, “*Elektronik Ticarete Mahremiyetin Korunmasına 2002/58/EC sayılı AB Direktifi*”¹⁰⁴, Elektronik Para Kuruluşlarının Kurulmasına, Faaliyete Geçmesine ve Koruyucu Denetimine İlişkin AB Konsey Direktifi ve “*Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46/AT sayılı Direktifi*”¹⁰⁵ dir¹⁰⁶.

Ülkemizde “Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun” (6563 sayılı “Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun” RG., T. 05.11.2014, S. 29166; ETDHK) da temel olarak bu amaçla kabul edilerek, 1.5.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁰⁷.

Bu kanunun amacı, ticari iletişimi artırmak, hizmet sağlayan ve vasıta hizmet sağlayıcıların sorumluluklarını, e- iletişim araçlarıyla yapılmış anlaşmalar yanında elektronik ticarete aydınlatma ödevini ve aksi durumda yapılacak yaptırımları içermektedir.

Kanunun uygulanmasına yönelik Resmi Gazetede yayınlanmış ve halen yürürlükte olan yönetmelikler ise, “*Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik*” (RG., T. 15/07/2015, S. 29417; Ticari Elektronik İletiler Yönetmeliği) ile “Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik”tir (RG., T. 26/08/2015, S. 29457; Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliği).

4 Ocak 2020 tarihli 30998 sayılı resmi gazetede “Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” yayımlanmıştır.

7 Temmuz 2022 tarihli 31889 sayılı resmi gazetede 6563 sayılı kanunda yapılan bazı değişiklikler yayımlanmıştır.

¹⁰³ **Orijinal direktif metni için bkz:** <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0083&from=PT> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

¹⁰⁴ **Orijinal direktif metni için bkz:** <https://eur-lex.europa.eu/lcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002L0058> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

¹⁰⁵ **Orijinal direktif metni için bkz:** <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

¹⁰⁶ **KAYA**, s. 100-107.

¹⁰⁷ **HAMAMCIOĞLU**, Esra: “Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, KOSBED, 2018, 35, s. 43-72 (sayfa 45), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/645758> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

Son olarak, 29 Aralık 2022 tarihli, 32058 sayılı resmî gazetede “Elektronik Ticaret Aracı Hizmet Sağlayıcı ve Elektronik Ticaret Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır.

“*Elektronik ticarete*” alıcıların karşı tarafa güvenmesi her zaman kolay olmaz. Bu problemi en asgari düzeye indirebilmek amacıyla “*Gümrük ve Ticaret Bakanlığı*” tarafından yakın zamanda çıkarılan ve yürürlüğe giren “*Elektronik Ticarete Güven Damgası Hakkında Tebliğ*” (RG., T. 06/06/2017, S. 30088) ile “*Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi ve Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Tebliğ*” (RG., T. 11.08.2017, S. 30151) de bu alanda yer alan önemli ve özel düzenlemeler arasında olup, söz konusu tebliğlerin dayanakları “*ETDHK m. 11 ve Hizmet Sağlayıcılar Yönetmeliği m. 16*”dır.

Bu alanda uygulama alanı bulabilecek diğer özel mevzuat hükümlerinin başlıcaları ise, 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu (RG., 23/01/2004, S. 25355), 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG., T. 28/11/2013, S. 28835), 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (RG., T. 10/11/2008, S. 27050), 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (RG., T. 04/05/2007, S. 26530) ve 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (RG., T. 7/04/2016, S. 29677) ve bu Kanunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerdir¹⁰⁸.

E-ticaret faaliyetlerinin değişik ve birçok hukuk dalını kapsamasından dolayı, e-ticaretin, ETDHK ve ilgili yönetmeliklerden başka, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku, Vergi Hukuku, Tüketici Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Bankacılık Hukuku, Ceza Hukuku gibi çeşitli hukuk dallarındaki kanun ve yönetmeliklerle de bağlantısı bulunmaktadır.

Yerel yasal düzenlemeler ulusal anlamda elektronik ticaret faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklar bakımından uygulanacak olup uluslararası nitelik taşıyan elektronik ticaret faaliyetlerine hangi ülke kanununun uygulanacağına Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) çerçevesinde çözüm getirilecektir¹⁰⁹. Örneğin tüketicinin günümüzde yaygınlaşan ve uygun fiyatları sebebiyle tercih edilen Çin menşeli

¹⁰⁸ HAMAMCIOĞLU, s. 46.

¹⁰⁹ TAŞKIRAN, Olgu: Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun E-ticaret Sektörüne Yansımaları, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015, (Ed: TOKBAŞ, Hakan ve ÜÇİŞİK, Fehim), Bilge, Ankara, 2015, s. 273; ORGAN/KARADAĞ COŞKUN, s. 98.

firmaların *web* sitelerinden bir mal satın alması durumunda MÖHUK m. 26 devreye girecek ve hukuk seçimi yapılmamışsa tüketicinin mutata mesken hukuku, dolayısıyla Türk Hukuku uygulanacaktır¹¹⁰.

§ 2. Genel Olarak Elektronik Sözleşme

I- Elektronik sözleşmenin tanımı

Sözleşme, iki veya daha fazla kişinin, özgür iradeleriyle ve bilinçli olarak yaptıkları ve şartlarına uyulması yasalarla desteklenmiş olan hukuki bir işlemdir. Elektronik sözleşme ise internet üzerinde ve internet araçları kullanılarak yapılan sözleşmelerdir. Başka bir deyişle sözleşmenin her iki tarafının veya taraflardan birinin irade beyanının yazı, ses, görüntü ve diğer verilerin sayısallaştırılması suretiyle meydana geldiği ve bu şekilde karşı tarafa iletildiği sözleşme şekli elektronik sözleşmelerdir¹¹¹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, sözleşme *“tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur”* şeklinde tanımlanmıştır (m. 1/1). Buna göre; sözleşmenin kurulması esnasında kişilerin aynı ortamda bulunmaları ve iradelerini yüzyüze açıklama mecburiyeti yoktur¹¹². Bu yüzden, farklı ortamlarda bulunan tarafların yanyana gelmeden, elektronik araçları kullanarak sözleşme yapabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Elektronik sözleşmede taraflar, iradelerini dijital ortamları kullanarak karşı tarafa iletir.

Elektronik ticarete ürün sağlayıcı ile alıcı aynı ortamda değil, farklı ortamlarda bulunup, elektronik araçlar vasıtasıyla ürün ve hizmet alışverişi ve bununla ilgili sözleşme yaparlar. Bu yüzden de tarafların yaptığı sözleşme, elektronik sözleşme (e-sözleşme) olarak nitelendirilir.

Elektronik ticaretin günlük hayatımıza daha fazla girmesi ve önemini artırması, yapı taşını oluşturan elektronik sözleşmeler sayesinde olmaktadır. Bu sözleşmelere hukuk düzeni geçerlilik ve işlevsellik tanıdığı ölçüde de kullanım alanı genişleyecek ve bu sayede elektronik ticaret de geleneksel ticaret yöntemleri ile boy ölçüşebilir bir seviyeye gelecektir.

¹¹⁰ ARSLAN, s. 45.

¹¹¹ SAĞLAM, s. 71.

¹¹² OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 45.

Ancak şunu da eklemek gerekir ki, internet araçları kullanılarak yapılan tüm sözleşmeler, elektronik sözleşmeler olarak kabul edilemez. Örneğin, web sayfası kurulması, bir server üzerinde reklam yapılması, internete bağlanabilmek için bir servis sağlayıcı ile yapılan sözleşmeler, elektronik sözleşme teşkil etmezler¹¹³.

II- Elektronik sözleşme çeşitleri

Elektronik sözleşmeler, elektronik ticarete konu olan ürünlere göre dört gruba ayrılır. Bunlar; mal satışına yönelik elektronik sözleşmeler, hizmet satışına yönelik elektronik sözleşmeler, dijital ürün satışına yönelik elektronik sözleşmeler ve bilgi teminine yönelik elektronik sözleşmelerdir.

III- Elektronik sözleşmenin kurulması

Sözleşmeler, tarafların birbirlerine, karşılıklı olarak uygun irade beyan etmesi ile kurulmaktadır. Klasik sözleşmelerde, taraflar fiziki olarak bir arada bulunup, beyanlarını birbirinin yüzüne karşı açıklar ve bu yüzden, tarafların beyanlarının iletilmesi için herhangi bir iletişim aracına gerek yoktur¹¹⁴.

İrade beyanı, kişinin bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurma, değiştirme veya ortadan kaldırma iradesini söz yazı ve işaretlerle dış dünyaya aktarması veya bunu doğrudan doğruya icra ederek yürürlüğe koymasındır¹¹⁵. Kural olarak irade beyanları herhangi bir şekilde tabii değildir. İrade beyanlarının online bir görüşmede veya elektronik posta yoluyla ya da bir web sitesindeki sipariş formunu doldurmak suretiyle elektronik yollarla açıklanması mümkündür¹¹⁶. Taraflar, özellikle elektronik sözleşmelerde birbirine uygun irade beyanlarıyla sözleşmeyi kurarlar ve bu sözleşmelerin içeriğini tespit ederler. Bu nedenle, tarafların irade beyanları arasındaki uygunluğun kapsamına, sözleşmenin içeriğini oluşturan

¹¹³ SAĞLAM, s.71.

¹¹⁴ ÖZTAN, Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, 43. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2019, s. 258.

¹¹⁵ EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.Bası, Yetkin, Ankara, 2017, s .128 -146.

¹¹⁶ İNAL, s. 32.

hangi noktaların girmesi gerektiği önem taşımaktadır¹¹⁷. İrade beyanlarının açık veya örtülü olması elektronik ortamda da kısmen mümkün gözükmektedir. Her ne kadar kullanıcı veya ürün alıcısının bir web veya alışveriş sayfasındaki formu doldurup web sitesi sağlayıcısına göndermesinde, kullanıcının web sayfasındaki 'kabul ediyorum', 'I agree' vb. şeklindeki kutucukları tıklayarak irade açıklamasında bulunması hallerinde örtülü bir irade beyanında bulunması mümkün değilse de elektronik posta göndererek irade açıklamasında bulunmada yahut chat kanalında yapılan beyanlarda örtülü irade beyanında bulunmak mümkündür¹¹⁸.

Elektronik sözleşmelerde taraflar aynı ortamda olmadıklarından; karşılıklı ve uygun beyanlarının birbirlerine iletilmesi için iletişim araçlarına gerek vardır. Teknoloji geliştikçe bu araçlar da gelişmekte ve artmaktadır. İletişimde kullanılan araçlar, tarafların beyanlarını anında karşı tarafa iletilmesini sağlıyorsa, yapılan sözleşme hazırlar arası elektronik sözleşme; anında karşı tarafa iletilmesini sağlamıyorsa, hazır olmayanlar arasında elektronik sözleşme olarak nitelendirilir. Mesela; internette, anında yapılan video/görüntülü görüşmelerle kurulan sözleşmelerde beyanlar anında karşı tarafa iletildiği için hazırlar arası elektronik sözleşme; e-posta kullanılarak kurulan elektronik sözleşmelerde, beyanlar bir müddet sonra taraflara iletildiği için hazır olmayanlar arasında elektronik sözleşmedir¹¹⁹.

Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun m. 48/1 de yapılan tanıma göre; elektronik sözleşmeler, mesafeli sözleşmeler olarak da nitelendirilmiştir.

Elektronik sözleşmeler, genellikle tarafların birbiriyle görüşerek kuralların belirlenmediği, daha önceden hazırlanan standart sözleşmelerdir. Mesela internetten herhangi bir ürünün satın alınması esnasında, alıcıların ödeme yapmadan önce onaylaması gereken mesafeli satış sözleşmesi standart bir elektronik sözleşmedir.

IV- Türk Hukukunda Elektronik sözleşmelere ilişkin düzenlenmeler

Hukukumuzda 22.4.1926 tarihinde kabul edilen “818 sayılı mülga Borçlar Kanunu”nun kabul tarihinde , “elektronik ticaret” ve bununla ilgili yapılan “elektronik

¹¹⁷ KOCAĞA, Köksal , “Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar”, TBB Dergisi, S. 79, s.75, 2008, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-79-465> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

¹¹⁸ ŞAHİN Turan , Elektronik Sözleşmelerin Kuruluşuna İlişkin İrade Beyanları Ve Bu Beyanların Geri Alınması, TBB Dergisi, S. 95, s. 342. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-95-728> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

¹¹⁹ ARSLAN/ÖZ, s. 13-31.

sözleşme” terimleri o dönemde dönemin de şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda mümkün değildi. Bu kanunun yürürlükte olduğu dönemde, internet teknolojisinde meydana gelen gelişmeler sonucunda ortaya çıkan elektronik ticarete ait yapılan elektronik sözleşmelerle ilgili düzenlemelerin yapılma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İç hukukumuzda elektronik sözleşmelerle ilgili, 2004 yılında, “818 sayılı Borçlar Kanunu”nun 14. Maddesinde, bir düzenleme yapılmıştır. “5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu” ‘nun¹²⁰ 22. maddesi ile, “mülga Borçlar Kanunu” ‘nun 14. maddesi; yapılan değişiklikle güvenli “*e-imzanın*” elle atılmış imza ile tamamen aynı ispat gücüne tabi olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yazılı biçimde yapılması öngörülmuş kontratlar artık elektronik ortamda da kurulabileceği imkânı tanınmıştır¹²¹.

“818 sayılı Borçlar Kanunu”, 1 Temmuz 2012 tarihinde “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu” ‘nun yürürlüğe girmesiyle kaldırılmıştır. Bu tarihte elektronik ticaret yaygın olmasına rağmen, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanun” ‘unda da elektronik sözleşmelerle ilgili herhangi bir tanım veya teferruatlı düzenlemeler yapılmamıştır. Ancak, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu” ‘nun 15. maddesinde, yazılı şekle bağlı elektronik sözleşmenin kurulması açısından önem arz eden güvenli “*elektronik imzanın*”, el yazısıyla atılmış imzanın doğurduğu bütün hukuki sonuçları doğuracağına dair hüküm yer almıştır¹²².

Elektronik ticaretin uluslararası yaygınlaşması sonucunda, ülkeler, ekonomik seviyelerini yükseltmek için elektronik ticaret hacimlerini yükseltmek ve güvenli hale getirmek için hukuki düzenlemeleri kapsayan çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalara duyulan ihtiyaç, tabii olarak ülkemizde de hasıl olmuştur. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda, “6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun”¹²³ yürürlüğe girmiştir.

“6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun”, hukukumuzda elektronik sözleşmeleri düzenleyen temel kanun niteliğindedir¹²⁴.

¹²⁰ R.G. 23.01.2004, S. 25355.

¹²¹ BAYRAM, A. Erman, “Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt:28 (119), 2015, s. 331-366.

¹²² BAYRAM, s. 338.

¹²³ R.G. 05.11.2014, S. 29166. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 9.04.2023).

¹²⁴ KENTLİ, Işıl: “Elektronik Sözleşmelerin Kurulması ve Geçerliliği”, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s. 14.

V- Elektronik Sözleşmelerde İfa

A) Genel Olarak

Elektronik sözleşmeler, elektronik ticaret faaliyetlerinde bulunan tüketici ve sağlayıcıların, borçlu ve alacaklı ilişkisini belirleyen hukuki işlemlerdir.

Edim Borçlar Hukuku'nda kullanılan bir kavram olup, borçlunun alacaklıya yapmak zorunda olduğu ödemelere veya sözleşme gereği yapmak zorunda olduğu şeylerin hepsi anlamında kullanılmaktadır. İfa kelimesinin anlamı ise herhangi bir işi veya yapılması gerekeni yerine getirmek ve yapmaktır. Buna göre; ifa borçlanılan edimin yerine getirilmesidir¹²⁵.

Elektronik sözleşmelere göre; tüketici, aldığı malın veya hizmetin bedelini sağlayıcıya ödemekle; sağlayıcı ise sunduğu mal veya hizmeti alıcıya teslim etmekle ifa yükümlülüklerini yerine getirmiş olur.

B) Alıcı/ tüketicinin ifası

Elektronik sözleşmelerin ifasında alıcı/tüketici tarafa ait yükümlülük, satın aldığı mal veya hizmet karşılığı olarak oluşan borcunu para ile ödemektir¹²⁶. Tüketicinin bundan başka tali borçları da mevcuttur. Örneğin, tüketicinin malı teslim alması bir tali borç olarak nitelendirilebilir¹²⁷.

Hukumumuzda mesafeli sözleşmelere göre ifa yeri, aksi belirtilmemişse, tüketicinin yerleşim yeridir¹²⁸. Fakat taraflar değişik bir yerin ödeme yeri olması konusunda anlaşmışlarsa, ifa yeri sözleşmede belirtilen yer olacaktır. Elektronik sözleşmelerde ifa

¹²⁵ OĞUZMAN/ÖZ, s. 257.

¹²⁶ ERENDUR, Tuğba: “Elektronik Sözleşmelerde İfa ve Satıcının Elektronik Sözleşmelerdeki ve Diğer Sözleşme Türlerindeki Ayıptan Sorumluluğu”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul,2019. s.22; SARAMAN, Deniz: “İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s. 121.

¹²⁷ KENTLİ, s. 62.

¹²⁸ YILDIRIM, Abdülkerim: “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2008, s. 262.; SARAMAN, s.122.

genellikle elektronik araçlarla gerçekleşmektedir. Bu yüzden bu sözleşmelerde ifa yeri örtülü bir şekilde belirtilmiş addedilmektedir¹²⁹.

C) Satıcı/sağlayıcının ifası-teslim

Elektronik sözleşmelere göre yapılan elektronik ticarete, satıcı/sağlayıcı, sağladığı mal ve hizmeti alıcıya uygun bir şekilde teslim etmek zorundadır (TKHK m.9/I). Mesafeli sözleşmelere göre; satıcı/sağlayıcı sattığı mal veya hizmeti, sözleşmede belirtilen süre ve şekle uygun olarak alıcıya teslim etmekle yükümlü olduğundan ve elektronik sözleşmeler de mesafeli sözleşme niteliğinde olduğundan, bu sözleşmelerde de satıcı/sağlayıcı aynı yükümlülüğü taşır. Satıcı/sağlayıcının teslim yükümlülüğü, siparişin gerçekleştiği anda başlar. Satıcı ve sağlayıcı, sözleşmede belirtilen süreye göre borcunu yerine getirmek zorundadır. Alıcıların uğrayabilecekleri mağduriyetleri engellemek için teslim süresinin otuz günü geçmeyeceği kuralı mevcuttur¹³⁰

Sağlayıcı otuz gün içerisinde sözleşmede konu olan edim borcunu ifa etmezse alıcı sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olur (MSY m. 16/ II). Aynı zamanda sağlayıcının edimini ifa etmemesi durumunda, alıcı 6502 sayılı Kanun'a göre de sözleşmeyi feshedebilir (TKHK m. 48/ III). Sağlayıcı sözleşmede belirtilen mal veya hizmetin ifasını belirtilen sürede gerçekleştirmezse temerrüde düşmüş addedilmektedir¹³¹.

Tüketici sözleşmeyi feshederse sağlayıcı, fesih bildiriminin kendisine ulaştığı andan itibaren, yapılan masraflarla işlemiş faizi ödemek ve alıcıyı borçlandıran belgelerle değerli evrakları ondört gün içinde iade etmek zorundadır (MSY Md. 16/ III)¹³².

D) Elektronik sözleşmelerde ifa yeri

İfa yeri, tarafların sözleşmeyle ilgili edimlerini ifa etmeleri icap eden yerdir. İfa yeri taraflar tarafından net veya örtülü olarak kararlaştırılabilir. Ancak ifa yerinin

¹²⁹YILDIRIM, s. 262.; SARAMAN, s. 122.; SEVSEVİL, s. 61.

¹³⁰ŞERMET, Beyza: “ 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Mesafeli Satım Sözleşmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 70.; SEVSEVİL, s. 65.

¹³¹ SEVSEVİL, s. 65.

¹³² ŞERMET, s. 71.

kararlaştırılmadığı durumda, TBK 89. Maddesi uygulanır. Borçlunun, borcu kararlaştırılan mekânda ifa etmemesi halinde temerrüde düşer. Aynı durum alacaklı sözkonusu olduğu zaman da geçerli olur¹³³.İfa yeri her aşamada ehemmiyetli bir rol oynayıp sözleşmelerin hukuki sonuçlarına da etki etmektedir.

Sözleşmelerin hukuki sonuçları ifa yerindeki kanuna göre olmaktadır. Sözleşmelerden ortaya çıkan anlaşmazlıklarda yetkili mahkeme ifa yeri dikkate alınarak kararlaştırılır. Anlaşmazlık durumunda bu davaların sözleşmenin ifa edileceği yerdeki mahkemede açılması gerekecektir ¹³⁴.Klasik sözleşmelerdeki gibi, e-sözleşmeler de sözkonusu olduğu zaman, sağlayıcı/satıcının borcu, taahhüt edilen ürünün ifası veya tesliminden ibarettir¹³⁵.

Malın gidişi esnasında gecikmeler ve bazı olumsuz durumların oluşması durumunda tüketiciler zarar görebilir. Kanun koyucu bu ihtimali ortadan kaldırmak için mesafeli sözleşmeler yönetmeliğine, satıcı/ sağlayıcının edim hasarından sorumlu tutulmasına dair bir hüküm koymuştur (MSY Md. 17/1)¹³⁶.

E) Elektronik sözleşmelerde ifa zamanı

Borçlar Hukukuna göre umumi kural borcun anında ifa edilmesidir. Sözleşmelerde taraflar aralarında ifa zamanını belirtmedikleri sürece, bütün borçlar, doğdukları anda muacceldir.(TBK.90)

Genel sözleşmelerde olduğu üzere, elektronik sözleşmede de ifa zamanı TBK daki hükümlere göre belirlenir¹³⁷. Bu hükme göre; taraflar, sözleşmelerde aksi belirtilmediği sürece, edimlerin ifasını borcun gerçekteştiği anda yapmalıdır. Böyle durumlarda edimlerin ifası hemen istenebilecektir¹³⁸.

Taraflar kendi aralarında anlaşıp borcun ifası için ileri bir tarih belirlemişlerse yani sözleşmede bir vade bulunuyorsa, borç vadesinde ifa edilmek durumundadır. Bu yüzden

¹³³ SEVSEVİL, s. 66.

¹³⁴ SEVSEVİL, s. 67.

¹³⁵ YILDIRIM, s. 261.

¹³⁶ SEVSEVİL, s. 68.

¹³⁷ SEVSEVİL, s. 69.

¹³⁸ TURAN, Gamze: “Elektronik sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt:77, 2008, s. 87-119.; YILDIRIM, s. 263.; SEVSEVİL, s. 69.

alacaklı belirtilen vade gelmeden ifa talebinde bulunamayacaktır¹³⁹.

Hukukumuzda, dezavantajlı tarafın korunması ve hakkının kötüye kullanılmaması için birtakım düzenlemeler bulunmaktadır¹⁴⁰. Mesafeli sözleşmelerde tüketici dezavantajlı taraf kabul edilmekte olup mevcut düzenlemelere göre satıcı/sağlayıcı ürünü sözleşmede belirtilen zaman içinde tüketiciye teslim etmek zorundadır. Mal satışlarında sözkonusu süre en fazla otuz gündür¹⁴¹. Bu sürenin tüketicinin lehine azaltılması mümkün olup, uzatılması mümkün olamaz¹⁴². Bunun nedeni ismarlanan ürünlerin sağlayıcılar tarafından sözleşmede belirtilen zaman zarfında teslim edilmemesi durumunda tüketicilerin zarar görebileceğidir¹⁴³

Elektronik sözleşmelere göre; satıcı/sağlayıcı otuz günlük zaman zarfında ifasını gerçekleştirmezse, tüketici fesih hakkını elde eder¹⁴⁴.

Maddi olmayan ürünlerle ilgili sözleşmelerde ise edimin ifası, alıcı/tüketicinin bilgisayarındaki sabit diske ürünü kaydetmesi ile gerçekleşmektedir. Bu durumda teslim anı, alıcı/tüketicinin ürünü sabit diskine kaydettiği andır¹⁴⁵.

¹³⁹ **GÜMGÜM**, Behice Bengi: “*Elektronik Sözleşmelerin Tüketicinin Korunması Açısından Değerlendirilmesi*”. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2010, s. 63.; **SEVSEVİL**, Beyza Sultan, s.69.

¹⁴⁰ **OĞUZMAN/ÖZ**, s. 68-69; **ERENDUR**, s.14.; **GÜMGÜM**, s. 39.; **SARIAKÇALI**, s.52.; **SEVSEVİL**, s.50.

¹⁴¹ **TKHK Md. 48/3**, Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 29188, 27 Kasım 2014 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.09.2021) **MSY**, Md. 16.; **ŞERMET**, s.70.; **SEVSEVİL**, s.70.; **TANÇAĞI ÇETİN**, Betül, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Mesafeli Sözleşmelerde İfa”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2019, s. 71.; **SARAMAN**, s.123.; **YILDIRIM**, s. 264.

¹⁴² **YILDIRIM**, s. 264.

¹⁴³ **ŞERMET**, s. 70.

¹⁴⁴ **SEVSEVİL**, s.70.

¹⁴⁵ **TANÇAĞI ÇETİN**, s.72.; **SERDAR**, İlknur: “İnternetteki Hukuki İşlemlerde Tüketicinin Korunması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2005, s. 185.; **SEVSEVİL**, s. 70.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİ, KİŞİSEL VERİ ve KİŞİSEL VERİNİN KORUNMASI

§ 1. Kişi ve Kişiliğin Başlangıcı

I- Kişi Hakkı ve Kişilik Hakkı kavramı

Medeni Kanun ilk kitap olarak Kişiler Hukukunu düzenlemiştir. Kişiler Hukuku Medeni Kanun'un 8-117 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kişiler Hukuku iki kısma ayrılır. Birinci Kısım “**Gerçek Kişiler**” ikinci kısmı “**Tüzel Kişiler**” oluşturur.¹⁴⁶ Hukuk hakları ve borçları düzenleyen kurallar bütünüdür. Hak ve borçlar kişiler için mümkündür. Bu nedenle önce kişinin kim olduğunu saptamak gerekir¹⁴⁷. Hukuk, niteliği nedeniyle şahıslar arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallardan oluşur. Ayrıca, yalnızca kişi hak sahibi olabilir. Bunun neticesinde, hukukun ve hukuk biliminin en önemli öğelerinden biri "kişi" dir. Kişi, hukuk düzeninde hak sahibi varlıktır. Bu tanım içerisinde yer alan "kişi" "hak" ve "hukuk" kavramlarının biri, diğeri olmadan tanımlanamaz ve bir anlam kazanamaz¹⁴⁸. Günümüzün modern hukuk düzenleri cinsiyet, ırk, din, dil, vs. gibi farklar gözetmeksizin bütün insanları birer kişi olarak kabul etmektedirler¹⁴⁹. Kişiler yaşama hakkından başlayarak maddi ve manevi varlığını koruyabilme ve iletme hakkına sahiptirler. Ve bunun temelinde “insan doğası” kavramı yer alır¹⁵⁰. Kişiliği oluşturan insan doğası, çoğu kez insanın ihtiyaçlarıyla tanımlanır.

¹⁴⁶ ÖZTAN, (Kavramları), s. 221.

¹⁴⁷ KILIÇOĞLU, Ahmet: Medeni Hukuk, 2.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018, s.193(Medeni).

¹⁴⁸ ERDOĞAN, İhsan/KESKİN, Dilşad: Türk Medeni Hukuku, Genişletilmiş 3.Bası, Gazi kitabevi, Ankara, Ekim 2020, s. 211.

¹⁴⁹ ÇAĞLAYAN, Ramazan: “Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kıstasları” Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt.1, S. 7, 2016, s. 373. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229908> (Erişim Tarihi:28.03.2023) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229908>

¹⁵⁰ GÜMÜŞ, Tarık A: Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Eğitim Kitabevi Konya, Ekim 2010, s. 2. <https://books.google.com.tr/> (Erişim Tarihi:27.02.2023).; GÜMÜŞ, Tarık: “Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 13, S. 2, 2005, s. 136, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262632> (Erişim Tarihi:27.02.2023).

Kişiler Hukukunun amacı da tüm yönleriyle kişi kavramını düzenlemektir. Başka bir söyleyişle, medeni hukukun birinci alt dalını oluşturan kişiler (şahsın) hukuku, esas itibarıyla kişiliğin (şahsiyetin) kazanılması, kapsamı, korunması ve kaybını düzenleyen kurallardan meydana gelir¹⁵¹. Hukuk deyimiyile kişi, haklara ve borçlara sahip olma iktidar bulunan varlıklardır. Kişilerin doğal olan ve kendilerinden ayrılması mümkün olmayan iktidar da budur¹⁵². Ne var ki, hukuk nosyonu, kişi denince, bundan bir tek insanı anlamaz. İnsan yanında, “*belirli niteliklere sahip insan*” veya “*mal toplulukları*” da kişi olarak kabul edilir¹⁵³. Gerçek kişiler insanlar olup çağdaş hukuk sistemleri gerçek kişi olarak insanı ve tüm insanları kabul eder¹⁵⁴. Ancak hukukta insan denilen gerçek kişiler yanı sıra hukuk düzeni çerçevesinde kendisine tanınmış haklara ve borçlara haiz olma yetkisi tanınmış örgütlemelere de yer verilmiştir. Bunlar tüzenin yarattığı kişiler olması sebebiyle tüzel kişiler olarak isimlendirilir¹⁵⁵. Toplumsal yaşayışın beraberinde getirdiği farklı ihtiyaçların giderilebilmesinde, kişi tek başına yetersizdir. Büyük hedeflerin gerçekleşmesi, düşünce akımlarının örgütlenmesi, sosyal yardımın sağlanması, bilim ve sanatın ilerlemesi; insanların bir araya gelmelerini, bilgi, uğraş ve güçlerini süreklilik arz edecek bir biçimde birleştirmelerini gerekli kılar. İşte bu sebeplerden olacak ki, gerçek kişilerle beraber tüzel kişiler yer almıştır¹⁵⁶. Kişiler tam ve sağ doğmak koşuluyla¹⁵⁷ kişilik kazanır. Kişiliğin kazanılması için iki koşul bir arada bulunmalıdır¹⁵⁸.

¹⁵¹ **AYAN**, Mehmet/ **AYAN**, Nurşen: Kişiler Hukuku, 9.Bası, Adalet, Ankara, Eylül 2020, s. 27.

¹⁵² **AKİPEK**, Jale/**AKINTÜRK**, Turgut/**ATEŞ**, Derya: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku(Birinci Cilt), 14.Bası, Beta, İstanbul, Ekim 2018, s.339.

¹⁵³ **DURAL**, Mustafa/**ÖĞÜZ**, Tufan: Türk Özel Hukuku, Cilt II Kişiler Hukuku,16. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2015, s.5.

¹⁵⁴ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 7.

¹⁵⁵ **KILIÇOĞLU** (Medeni), s.193.

¹⁵⁶ **ÖZSUNAY**, Ergun: Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti, İstanbul, Nisan 1974, s.3.

¹⁵⁷ "... Dava, desteğin ölümünden sonra doğan çocuğun (cenin) maddi ve manevi tazminatı isteğidir.

Olayımızda destek olan baba 07.09.1980 tarihinde ölmüş davacı Belgizar 25. 12.1980 günü doğmuştur. Babanın ölüm gününde davacının kişiliği henüz gerçekleşmemiş, cenin halindedir. Sağ ve tam doğum koşulu ile medeni haklardan yara(r)lanacağı, desteğin yitirilmesi nedeniyle maddi ve manevi tazminat isteyebileceği benimsendiğine göre..." **HELVACI**, İlhan: Gerekçeli, Karşılaştırmalı, İçtihatlı, Notlu Türk Medeni Hukuku (Cilt I Kişiler Hukuku),1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Ekim 2013, s.184.

¹⁵⁸ **OĞUZMAN**, Kemal / **SELİÇİ**, Özer/ **OKTAY ÖZDEMİR**, Saibe: Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 20. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2021, s.7.

II- Kişilik Hakkı

A) Kişilik hakkı kavramı ve tanımı

Hukuk yalnızca kişinin kendisine hak tanınması ve borç sahibi olabilmesi değildir. Bunun yanında o kişilere ayrıca kişiliğini oluşturan ana değerlere yönelen saldırılara karşılık kişinin kendisini koruma hakkı verir¹⁵⁹. Tüm kişilerin kendi kişiliklerinin oluşmasını sağlayan, çeşitli unsurların tamamı üzerinde hukuken korunan bir menfaati bulunur. İşte bu kişilik hakkını oluşturur¹⁶⁰.

Kişilik hakkına konu teşkil eden değerler insan olmaktan kaynaklanabilirler. Ayrıca bu değerler toplum içinde yaşıyor olmaktan da kaynaklanabilir “*Hayat, beden tamlığı ve sağlık gibi değerler insan olmaktan, ad (isim), şeref ve haysiyet (onur ve saygınlık), mesleki ve ekonomik değerler ise toplum içinde yaşıyor olmaktan kazanılır*”¹⁶¹.

Kişilik ve kişiliğe bağlı haklar, hukuk düzeni tarafından koruma altına alınmıştır. Bu koruma Anayasa’nın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” kenar başlıklı 17. Maddesinden ve “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*”. hükümlerinden ortaya çıkmaktadır. Kişiliğin korunmasına ilişkin kanunlarımızda yer alan en temel düzenlemelerinden biri de 4721 sayılı Medeni Kanun’da yer almaktadır. “*Kişiliğin Korunması*” başlığı altında “*Vazgeçme ve aşırı sınırlamaya karşı*” ve “*Saldırıya karşı*” alt başlıkları altında getirilen koruma hükümleri ile kişilik hem içe hem de dışa karşı 23. ve 24. maddelerde korunmaktadır. Ayrıca 25. maddede bu hükümlerin ihlali halinde saldırının önlenmesi, tespiti ve durdurulması davaları yanında maddi, manevi tazminat davalarının açılacağı ayrıca vekâletsiz işgörmeye hükümlerine başvurulabileceği öngörülmüştür. Kişilik Hakkı konusunu düzenleyen bir başka kanun da Türk Borçlar Kanunu’dur “*Türk Borçlar Kanunu*” ‘nun “*Kişilik Hakkının Zedelenmesi*” başlığı altında 58. maddesinde yer almaktadır.

Kişilik Hakkının Tanımı doktrinde tartışmalıdır. Çeşitli yazarlarca farklı tanımlar yapılmış olup tanım konusunda fikir birliğine varılamamıştır.

¹⁵⁹ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, (Kişiler), s.173.

¹⁶⁰ AKİPEK, /AKINTÜRK/ATEŞ, s. 341.

¹⁶¹ AYAN/AYAN, s. 92.

“Kişilik hakkı, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkıdır”.¹⁶². **Kılıçoğlu** “Kişilik hakkı kişisel varlıklar üzerinde söz konusu olan şahsa bağlı bir mutlak haktır”¹⁶³. **Zevkliler/Acabey/Gökyaylak** “Kişinin kişisel değerlerinin tümü üzerinde geçerli olan haktır. Kişilik hakkı herkese karşı ileri sürülebilen tek elci ve yasaklayıcı bir haktır. Buradaki yasaklayıcı hak deyimi mutlak hak deyimiyle eş anlamlı olarak kullanılmıştır”¹⁶⁴. **Öztan** “Kişilik hakkı, kişinin kişi olması sebebiyle kendisinde var olan ve ona ayrılmaz biçimde bağlanmış olan haktır”¹⁶⁵. **Dural/Öğüz** “Kişilik hakkı, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkıdır”¹⁶⁶. **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir** “Kişilik hakları, insanın insan olması dolayısıyla ayrılmaz bir biçimde sahip olduğu haklarıdır. Bunlar para ile ölçülemeyen, devredilemeyen kural olarak mirasçılara geçmeyen mutlak haklardır”¹⁶⁷. **Hatemi** “Kişilik değerlerini koruma kapsamına alan temek kişi varlığı hakkıdır. İnsan hakları kuramında bu hakka insan şeref ve haysiyeti insanlık onuru dediğimiz temel kavram tekabül eder”¹⁶⁸. **Aydos** “Kişilik hakkı, bir kişinin doğuştan sahip olduğu, devredilemeyen, hacedilemeyen ve miras yolu ile intikal etmeyen hakkıdır”¹⁶⁹. **Serozan** “Kişilik hakkı, kişinin kişiliğini oluşturan, kendisini insan kılan maddi ve manevi tüm değerlere, özel olarak, yaşamına, beden bütünlüğüne, sağlığına, onuruna, saygınlığına, özel yaşamının gizliliğine, sözüne, resmine, adına, eserine, özgürlüğüne, bu arada ekonomik hareket serbestliğine ilişkin hakkıdır”¹⁷⁰. **Özsunay** “Kişinin varolmak, gelişmek, özgür olmak ve saygı görmek hususundaki hakkıdır”¹⁷¹.

¹⁶² HELVACI, Serap: Gerçek Kişiler, 6.bası, Legal, İstanbul, Ocak 2016, s. 99.

¹⁶³ KILIÇOĞLU (Medeni), s. 294.

¹⁶⁴ ZEVLİLİLER, Aydın/ACABEY, Beşir/GÖKYAYLAK, Emre: Medeni Hukuk, 6. Bası, Seçkin, Ankara. Ekim 2000, s. 195.

¹⁶⁵ ÖZTAN, Bilge: Kişiler Hukuku, 11. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, Ağustos 2021, s. 252.

¹⁶⁶ DURAL/ÖĞÜZ, s. 100.

¹⁶⁷ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY ÖZDEMİR (Kişiler), s. 174.

¹⁶⁸ HATEMİ, Hüseyin: Kişiler Hukuku, 9.Bası, Onikilevha, İstanbul, Aralık 2021, s. 66.

¹⁶⁹ AYDOS, Oğuz Sadık: “Basın Yolu ile Kişilik Hakları İhlallerinde Manevî Tazminat”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. XVI 16, S. 2, 2012, s. 1-36, (s. 3). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789379> (Erişim Tarihi : 01.03.2023).

¹⁷⁰ SEROZAN, Rona: “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 11, S 14, Kasım 2011, s. 93-112.

¹⁷¹ ÖZSUNAY, s. 93.

Ayan/Ayan “Kişinin kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu mutlak ve tekelci haktır”¹⁷². Yargıtay¹⁷³ “kişinin, kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu mutlak ve tekelci haktır”. şeklinde kısa ve öz bir tanım yapmıştır. Biz ise *Dural/Öğüz* tanımını en isabetli tanım olarak buluyoruz. Zira “kişilik hakkı” insanın toplum içinde saygınlığı ve kişiliğini tamamen özgür biçimde geliştirmesini sağlayan en önemli temel haktır. Kişilik hakkı dahilinde korunan bu değerlere sadece gerçek kişiler değil, bünyelerine uygun düştüğü oranda tüzel kişiler de sahiptir¹⁷⁴.

Hukuka uygunluk nedeni olmazsa, kişilik haklarına yapılmış her müdahale kural olarak hukuka tamamen aykırıdır. Kişilik hakkını yasal sınırların dışına çıkan bu kişinin davranışı, kişilik hakkı zedelenmiş bireyin yapmış olduğu hukuka ve ahlâka aykırı biçimde olmayan rızaya dayanmışsa veya fail, mevcut hukuk düzeninin kendisine sağladığı bir yetkiyi kullanmışsa, yapılan fiil hukuka değildir.

Mesela, ödül galalarında kırmızı halıda medyaya poz veren bir sanatçının, bu ödül töreni veya galada çekilmiş fotoğraflarının gazetelerde veya dergilerde yayınlanmalarına razı oldukları hususu kabul edilir. Veya kan tahlili yaptıran bir kişinin kan vermesinde de kan veren kişinin yapılan işleme rıza vermiş olması hukuka aykırılık sebebi oluşturmaz ve bu durum kişinin vücut bütünlüğüne yönelik ihlaline veya kişilik hakkına saldırı sebebi teşkil etmez¹⁷⁵.

B) Kişilik Hakkının Özellikleri

Kişilik hakkını diğer haklardan ayıran özellikleri kısaca ele almakta fayda bulunmaktadır.

¹⁷² AYAN/AYAN, s. 91.

¹⁷³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2012/4-179 E. , 2012/412 K. <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=35841> (Erişim Tarihi: 26/02/2023).

¹⁷⁴ DORUK, Gönen: “Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul. 2011, s. 40. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi : 26.02.2023).

¹⁷⁵ CİHAN, Ave Braun: “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (YÜHFD), İstanbul, Cilt.15, S. 1, Ağustos 2018, s. 13-33. https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (Erişim Tarihi : 28.02.2023).

1. Kişilik Hakkı insana insan olması dolayısıyla tanınan bir haktır. Bu hak kişinin varlığında mevcuttur. Hakkın kazanılması için özel bir sebebe ihtiyaç yoktur¹⁷⁶.

2. Kişilik haklarının çok yönü bulunur. Bu haklar bütünü yalnızca medeni hukukun konusunu oluşturmaz. Kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler medeni hukukun yanı sıra başta Anayasa Hukuku olmak üzere, ve bunun da dışında ticaret hukuku ile düzenlemeler ve ceza hukukuna tabi kanunlarla da korunur¹⁷⁷.

3. Kişilik hakkı mutlak haklardandır. Bu niteliği dolayısıyla, kişi kişilik hakkını herkese karşı ileri sürülebilir¹⁷⁸. Hak sahibi kişiliğini oluşturan unsurların, haksız saldırılardan dokunulmaz kalmasını herkese karşı isteme yetkisini verir. Bu hak aynı zamanda herkese diğer kişilerin kişiliğine saygı göstermesi edimini yükler¹⁷⁹. Kişilik hakkının hakka ait kişiye uygun biçimde talep etme yetkisi sağlaması, bu hakka ait kişi haricindeki bireylere ise bu hakka saygılı olma (duyma) edimi yüklemesi biçiminde birincisi olumlu ikincisi olumsuz farklı iki tarafının olduğunu gösterebilir¹⁸⁰.

4. Kişilik hakkı koruduğu hukuki varlıklar para ile değerlendirilemediği için şahıs varlığı hakkına dahildir. Kişilik hakkının maddi değerinin ölçülememesi bu hakların malvarlığına etkisinin bulunmayacağı anlamı taşımaz. Birtakım bireysel hakların çığnemesi, malvarlığı açısından tesirli olur. Örnek vermek gerekirse vücudun bütünlüğüne yapılmış saldırı sonrasında kişinin yapmış olduğu “*tedavi masrafları*”, “*çalışmamasından kaynaklanan ücret kaybı*” veya “*hakkında çıkartılan söylemler nedeniyle ticari itibarının sarsılması yüzünden uğradığı zararlar*”, maddi değer ile ölçülür. Böylece malvarlığına etki yapar¹⁸¹. “*Şeref*”, “*vücut bütünlüğü*”, “*hayat*”, “*sağlık*”, “*özel hayat*” vs. benzer kişilik haklarının sağlanmasını içeren değerlerin, para ile ölçülemeyen değerler olması nedeniyle

¹⁷⁶ ÖZTAN, (Kişiler), s. 258.

¹⁷⁷ AYAN/AYAN, s. 95.; Karayalçın şeref ve haysiyetin korunması açısından bu çok yönlülüğe işaret eder. “*Şeref ve haysiyetin himayesi a) anayasa hukuku, b) ceza hukuku c) özel hukukla ilgisi bulunmaktadır*”. Ayrıntılı: KARAYALÇIN, Yaşar: “Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi AHFD C 19, 1962, s. 251-275. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638117> (Erişim Tarihi : 01.03.2023).

¹⁷⁸ KILIÇOĞLU (Medeni), s. 313.

¹⁷⁹ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 347.

¹⁸⁰ AYAN/AYAN, s. 91.

¹⁸¹ DURAL/ÖĞÜZ, s. 103.

kişilik hakkı mal varlığına dahil değildir. Ancak bu durumlarda kişiliğin saldırıya uğraması ekonomik zarara yol açabilir¹⁸².

5. Kişilik hakkı inhisari (tekelci) bir haktır. Bu özelliği sebebiyle yalnızca hak sahibi tarafından kullanılabilen kişiye bağlı haklardandır¹⁸³. Bu yönüyle malvarlığı hakkından ayrılmaktadır. Bir mala başka biri malik olabilir. Ama bir kişinin şeref ve haysiyetine diğer bir kişinin malik olmasına imkân yoktur¹⁸⁴. Bu hak kişinin doğumuyla kendiliğinden kazanılır ve kişinin ölümüyle kendiliğinden oradan kalkar¹⁸⁵.

6. Kişilik Hakları kişinin kişiliğinden ayrılmaz bir karakter taşıdığından bu haklardan vazgeçilmesi ve bunların devredilmesi mümkün değildir. Ancak bu hakların kişilik hakkı olarak devredilmesi mümkün değildir. Yoksa kişilik hakkı olarak kullanımının devrine engel bulunmaz. Örneğin isim hakkının kullanılması devredilebilir¹⁸⁶.

7. Bu haklar zamanaşımına uğramaz ve onlara hak düşürücü süre işlemez. Ancak kişilik haklarına saldırı nedeniyle kazanılan alacak hakkı zamanaşımına uğrar¹⁸⁷.

8. Bu haklar kural olarak mirasçıya da geçmezler. Hak süjesinin ölümüyle kendiliğinden ortadan kalkarlar. Hak sahibinin sağ kalan yakınları, saklı paylı mirasçı olmasalar bile, ölenin “şeref ve haysiyetine”, “gizli yaşamına” ve “hatta bedenine yönelik saldırıları” ortadan kaldırma konusunda bireysel hakka sahiptir. Bu hak ölenin anısına saygı duyulmasını istemek noktasında bizzat yakınlarının sahip olduğu bir özel kişilik hakkıdır¹⁸⁸.

9. Kişilik hakkı icra takibinin konusu olamaz. Haczedilemezler ve iflas masasına girmeleri de mümkün değildir¹⁸⁹.

10. Kişilik hakkı, yasaya ve genel ahlaka aykırı şekilde sınırlanamaz¹⁹⁰.

11. Kişilik hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Başkasına devir edilemeyeceği gibi, bu haklardan feragat de mümkün değildir¹⁹¹.

¹⁸² HELVACI (Gerçek Kişiler), s. 103.

¹⁸³ ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLAK, s. 399.

¹⁸⁴ HELVACI (Gerçek Kişiler), s.105.

¹⁸⁵ AYAN/AYAN, s. 95.

¹⁸⁶ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY ÖZDEMİR, (Kişiler), s.175.

¹⁸⁷ OĞUZMAN/ SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR (Kişiler), s.177.

¹⁸⁸ AKİPEK/AKINTÜRKATEŞ, s. 347.

¹⁸⁹ AYAN/AYAN, s.95.; ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLA K, s. 399.

¹⁹⁰ ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLA K, s. 399.

¹⁹¹ DURAL/ÖĞÜZ, s.104.; ARPACI, Abdülkadir: Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 1.Bası , Filiz Kitabevi, İstanbul, Nisan 1993, s. 136.

§ 2. Kişisel Veri

I- Genel Olarak

Ülkemiz için nispeten yeni bir araştırma alanı sunan bu kavramın yerleşmiş Türkçe karşılığı tam olarak yoktur. Bu nedenle bu tez içerisinde de yabancı kökenli sözcükleri çokça göreceğiz. Bu terimlerin Türkçe karşılıklarının bir bölümü “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”nda yer almaktadır¹⁹².

Kişisel veri, tartışılan ve sınırları net şekilde çizilememiş bir kavramdır. Bununla birlikte kısaca “*insana ait, bireyi tanımlayabilecek her türlü bilgi olarak tanımlanması mümkündür*”¹⁹³. Kişisel veriler adeta internetin yeni petrolü ve sanal dünyadaki son ve yeni para birimidir¹⁹⁴.

İnsanın, insan olarak evrendeki yerini alması ve toplumdaki statüsünü ve insana bağlanan birtakım değerleri “*kişisel veri*” haline getirir. Mesela “*kişinin adı*”, “*adresi*”, “*hastalıkları*”, “*medeni durumu*”, “*cinsel tercihleri*”, “*kişisel veri*” olarak kabul edilebilen bilgilerdir. Fakat bilhassa geçen yüzyıl içerisinde bilim ve teknolojiye ilerlemeler çok fazla miktarda veriyi “*kişisel veri*” haline getirmiştir. Bu toplumla ve toplumla birlikte toplumsal hayatı üreten bileşenlere etkisi de “*kişisel veri*” olarak kaydedilmiştir. “*Banka hesap numarası*”, “*sosyal güvenlik numarası*”, “*vatandaşlık numarası*” ve “*elektronik posta adresinin şifresi*” de bunlara gösterilecek örnekler arasında yer alabilir. Buna göre kişisel veriler ancak iki kümede incelenebilir. İlk kümede insana dair varoluşu ve bundan kaynaklanan kişiliğine dair bilgiler gösterilirken, ikinci küme insanın günümüz bilişim topluluğunda bulunması sebebiyle insana verilmiş ya da farklı görevlere ulaşırken

¹⁹² **KORKMAZ**, İbrahim: Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Kapsamında Korunması, 1. Bası, Seçkin, Ankara, Nisan 2017, s. 22.

¹⁹³ **DÜLGER**, Murat Volkan: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 3, S. 2, Eyl. 2016, s. 101-168, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102227> (Erişim Tarihi :04.03.2023).

¹⁹⁴ **HOOFNAGLE**, Chris Jay / **SLOOT**, Bart van der / **BORGESİUS**, Frederik Zuiderveen: The European Union General Data Protection Regulation: What It Is And What It Means, 2019 . <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600834.2019.1573501> (Erişim Tarihi : 11.03.2023).

kullandığı bilgilere yer verilir. Fakat bu fark “*kişisel verilerin*” değerinin ne olduğu ve muhafazasının hak kazanması açısından bir fark yaratmaz. İç hukukumuzda yargı kararlarında kişisel veri tanımı ulusal ve uluslararası tanım ve nitelermelere yer vermek suretiyle yapılmıştır¹⁹⁵.

Kişisel veri olarak nitelendirilecek bilginin, kişinin kredi kartı şifresi veya cinsel tercihi gibi gizli olması gerekmez. Örneğin, bir insanın fiziki özellikleri, otomobilinin markası yahut herkesin katılabildiği açık bir ortamda giydiği gömleğin rengi gibi herkes tarafından kolaylıkla ulaşılacağı apaçık bilgiler de “*kişisel veri*” içerisine girer. Önemli olan bu bilginin kime ait olduğunun belli olması veya herhangi bir şekilde veri sahibiyle ilişkilendirilerek veri sahibinin kim olduğunun belirlenebilir olmasıdır¹⁹⁶.

Kişisel veri kimliği açıkça belli olan veya ek bilgilerden tespit edilebilen bir kişi hakkındaki bilgilerle ilgilidir. Bir kişinin kimliğinin belirlenebilir olup olmadığını belirlemek için, bir veri sorumlusu veya başka bir kişi, kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak tanımlamak için kullanılacak tüm akla uygun araçları dikkate almalıdır. Örneğin bir kişiyi tedavi etmeyi mümkün kılan araçları seçmek gibi¹⁹⁷.

Kişisel veriden bahsetmek için önce verinin hakkında kısaca açıklama yapmak gerekir. Öncelikle “*veri(data)*”, “*enformasyon (information)*” ve “*bilgi (knowledge)*” kavramları arasındaki ilişkiden bahsetmemiz gerekebilir. Veri enformasyonun, enformasyonun da bilginin hammaddesini oluşturduğu söylenebilir¹⁹⁸. Veri, işlenmemiş bilgi veya ham bilgidir. Veri, canlı bir organizma olarak bize ulaşan her şeydir. Veriyi, bir olay ya da gerçeğin kaydı olarak tanımlayabiliriz. Üstümüze yağın yağmur, duyduğumuz ses, bir kâğıt parçasında yazınlar, bir şirket veya kurumdaki satış raporu, bilgisayar diski birer veridir. Burada, verilerin enformasyon haline dönüşmesi bir süreç alır. Verinin tek başına önemi ya da anlamı, hatta faydası olmayabilir. Oysaki gereksinim duyan birey için anlamlı hale getirilmiştir. Verinin yeniden sunulduğu olan enformasyon yararlıdır.

¹⁹⁵ ÖZTÜRK, Bahri/ÇALIŞKAN ALTINOK, Elif/SEYHAN, Serkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Seçkin, Ankara, Ocak 2021, s.15.

¹⁹⁶ AKSOY, Hüseyin Can: Kişisel Veri Nedir Meraklısına Bilim Sarkaç’tan Bir Seçki (ÜÇER ŞAYLAN, Defne (Editör)), 1. Bası, Doğan Kitap, İstanbul, Şubat 2020, s. 83.

¹⁹⁷ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS: Handbook On European Data Protection Law, Publications Office of the European Union, 2018, Luxembourg https://www.echr.coe.int/documents/handbook_data_protection_eng.pdf (Erişim Tarihi : 09.03.2023).

¹⁹⁸ KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Şubat 2019, s.10.

Enformasyon tanımlayıcı iletişime dayalıdır. İletişim, gönderici ve alıcı olmak üzere en az iki ucu bulunan bir süreci gösterir. İletişimin gayesinin, bilgi akışının sağlanması olarak tanımlayabiliriz. Enformasyonun da bilgiye dönüşmesi için enformasyonun işlenmesi, yorumlanması ve hatta bireysel düzeyde içselleşmesi gerekir. Ayrıca enformasyonun özümsemesi de gerekmektedir. Hayatınıza katamadığınız, katkıda bulunamadığınız, üzerinde düşünemediğiniz ve tartışamadığınız zaman enformasyon, sizin için bilgi sayılmaz¹⁹⁹.

“Veri”, “enformasyon” ve “bilgi” kavramları bazı kaynaklarda bazen beraber ve birbirleri yerine kullanılsalar da, bu kavramlar ayrı anlam taşır. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük'te, enformasyon; “*danışma, tanıtma, haber alma, haber verme, haberleşme*”, bilgi “*Bilgi işlemde kullanılan uzlaşım sal kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam*”, veri; “*olgu, kavram ya da komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimsel ve uzlaşım sal bir gösterimi*” olarak tanımlanmaktadır.

¹⁹⁹ İŞEVİ, Semih /ÇELME, Burçin: “Bilgi Çağında Yeni Hazine: Entelektüel Sermayeyi Yakalamak”, Bilgi Dünyası, Cilt 6 Sayı 2 , 2005, s. 263. <https://www.bd.org.tr/index.php/bd/article/download/438/434> (Erişim Tarihi: 07.03.2023).

Kişisel veri kavramı gerek Yargıtay'ın kararlarında²⁰⁰ gerek Anayasa Mahkemesi²⁰¹ Kararlarında gerek de farklı kanunlarda tanımlanmıştır. 28.01.1981 tarihli ve “108 nolu *Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme*” ‘nin 2/a maddesinde “*kişisel veri*” kavramı tanımlanmıştır. Buna göre “*kişisel nitelikteki veriler kimliği belirtilen veya belirtilebilen*

²⁰⁰ “**Yargıtay Esas No: 2012/12-1510 Karar No: 2014/331 Karar Tarihi.17.06.2014**”

“*Bilimsel görüşlerden hareketle kişisel verilerin neler olabileceğini şu başlıkları altında sınıflandırabiliriz.*

a- Yaşam şekline ilişkin kişisel veriler: Kişilerin üçüncü kişiler tarafından ayırmacıya uğramaması ve haysiyetinin korunmasıyla ilişkili olarak, dini inançları, cinsel tercihleri, etnik kökeni, suç geçmişi, politik eğilimleri ve kişisel özel aktivitelere ilişkin bilgiler bu bağlamda sayılabilecektir.

b- Ekonomik ve finansal kişisel veriler: Suçlular tarafından suistimale ve kimlik hırsızlığına hedef olmamak için kişinin mali varlığı, sahip olduğu hisse ve hesaplar, borçları, yaptığı alışverişler, kredi kartlarına ilişkin veriler. Ayrıca sayılan bu bilgiler ile kişinin nerede ve kimlerle bulunduğuna, sağlık bilgilerine ilişkin bilgiler de ortaya çıkarılabileceğinden ve varlık bilgisinin toplumsal açıdan da özel sayılmasından dolayı önemi artmaktadır.

c- Bilişim alanına ilişkin kişisel veriler: e-postaların bizzat adresleri veya şifreleri, internet ortamında paylaşılan kişisel veriler mahrem olarak değerlendirilebilir. Bunun önemi şu bakımdan artmaktadır. İnternette gezinti yapan kişi birçok kişisel bilgileri paylaşmakta, bu bilgiler kayıt altına alınmakta, yine internet erişimine ilişkin iz kayıtlarının hizmet sağlayıcı ve sunucu sahipleri tarafından tutulabiliyor olması nedenleriyle artmaktadır.

d- Sağlıkla ilgili kişisel veriler: Sağlık verileri kişilerin iş güvenliğini, toplum içindeki statüsünü ve sigorta kapsamını etkileyen hassas bilgilerdir. Ayrıca sağlık verileri kişilerin sosyal yaşantısı ve psikolojik durumları hakkında bilgi edinilmesine neden olabilir. Biyometrik (Kişinin kendine özgü fiziksel veya biyolojik niteliklerine dayalı olarak insanların kimliğini tespit için dijital teknolojiye dayalı olarak elde edilen veriler) veriler de kişisel veriler arasındadır.

e- Politik kişisel veriler: Toplum içinde yaşayan kişilerin siyasi tercihleri toplum katmanları arasında bilinme halinde ayırmacıya maruz kalma ihtimali bulunduğundan bu bilgilerde kişisel veridir”.

<https://kisiselveri.com/yargitay-ceza-genel-kurul-karari-kisisel-veri-ozel-hayatin-gizlilik> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).

²⁰¹ “**Anayasa Mahkemesi Kararı Esas Sayısı: 2013/122 Karar Sayısı : 2014/74**”

“*Kişisel veri kavramı, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmektedir. Bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır”.*

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2014-74-nrm.pdf> (Erişim Tarihi : 07.03.2023).

gerçek kişiyle ilgili tüm bilgileri ifade eder”. şeklindedir²⁰². “Kişisel verilerin işlenmesi ve bu tür verilerin serbest dolaşımına dair bireylerin korunması hakkındaki 95/46/EC sayı” ve 24 Ekim 1995 tarihli Avrupa “Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu Direktifi” (1995/46/EC VKD) kişisel veri tanımlanmıştır ve bu tanım birçok ülke tarafından iç hukuka aktarılmıştır. Bu tanıma göre “kişisel veri”, “fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel bir veya daha fazla faktöre veya bir kimlik numarasına atıf başta olmak üzere doğrudan veya dolaylı olarak tespit edilebilen bir tespit edilebilir kişi, tespit edilmiş veya tespit edilebilir gerçek kişiye (veri öznesi) ilişkin herhangi bir bilgiyi kastedecektir”. Ayrıca bu tanım gerçek kişilere ait kişisel verileri ifade etse de tüzel kişileri tanımın içine alınmasında bir sakınca yoktur²⁰³.

Kişisel verinin hangi anlam taşıdığı ve ne tür bilgilerin kişisel veri kapsamında değerlendirildiğinin net ve sınırlı şekilde cevabı bulunamamıştır. Belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilginin kişisel veri olduğu kabul edilir. Demek ki, bir bireyin belirlenmesini sağlayan her çeşit veri, o kişiye ait kişisel veridir²⁰⁴. **Şen**, Kişisel veriyi “bireyin şahsi mesleki ve ailesine ilişkin özelliklerini gösteren o bireyi diğer bireylerden ayırmayı ve niteliklerini ortaya koymayı sağlayan her türlü bilgi şeklinde de tanımlanabilir”. şeklinde tanımlamıştır²⁰⁵.

II- Kişisel verinin unsurları

“Kişisel Verinin Korunması Kanunu” nun 3. Maddesi kişisel veriyi tanımlar. “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir”²⁰⁶. Tanımdan da

²⁰² **YILMAZ**, Süleyman/ÇAVUŞOĞLU, Filiz Gökçe: Kişisel Verileri Koruma Hukuku, 1.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, Nisan 2020, s. 35.

²⁰³ **ÖNGÜN AYÖZER**, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, 2. Bası, Beta, İstanbul, Ocak 2019, s. 5.

²⁰⁴ **DÜLGER**, Volkan Murat: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku , 3. Bası, Hukuk Akademisi Yayınları, İstanbul, Haziran 2020, s. 61,

²⁰⁵ **ŞEN**, Ersan: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 83 S. 3, Mayıs 2009, s. 1197. <https://www.jurix.com.tr/article/17092#apacitation> (Erişim Tarihi : 07. 03.2023)

²⁰⁶ **AKGÜL**, Aydın: Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Işığında Kişisel Verilerin Korunması (Unutulma Hakkı ve Biyometrik Veriler İlaveli) 2.Bası, İstanbul, Temmuz 2016, s.7.; **YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU**, s.36.; **ÖZTÜRK/ÇALIŞKAN ALTINOK/SEYHAN**, s.17.

görülebileceği üzere kişisel veri üç farklı esas kavramdan oluşur. Bunlar “bilgi”, “belirli veya belirlenebilir kişi” ve “bilginin kişiye ilişkin olmasıdır”²⁰⁷.

A) Belirli ve belirlenebilir bir kişi

Kişisel verinin ne olduğunu anlamaya çalışırken kişisel olmayan verilerden ayırırken temelde 2 ölçütten yararlanır. Bu ölçütler

- “bir kişiye ilişkin olması”
- “bu kişi de belirli veya belirlenebilir” dir.

Örneğin her yerde çok duyulmuş bir ad ve soyada sahip bir kişinin elde yalnızca bu bilgisinin olması onu belirlenebilir yapmaz. Benzer biçimde bir kişinin bazen bütünüyle adı bilinmese de belirlenebilir olduğunun tespiti yapılabilir. Bu anlamda ölçütlere dikkat edilerek hangi verilerin kişisel veri olduğunu saptamak mümkün olabilir²⁰⁸.

Kişisel verinin süjesine ait bilgi kimliği vasıtasız veya vasıtalı şekilde belirlenebilir bir bireye yöneliktir. Bu bilgi kişinin “kimlik numarasıyla”, bir veya birden fazla “fiziki”, “psikolojik”, “ruhsal”, “ekonomik” veya “sosyal kimliği” ile bağlantılı faktörlere dayanır²⁰⁹.

Bir kişinin kimliğinin belli olması örneğin ismi adresi kimlik numarası gibi bilgileri içeren verilerle bireyin kimliğinin doğrudan ortaya çıkmasıdır. Kanunda yer alan belirlenebilirlik kavramına yer verilmekle birlikte bu kavramın açıklığa kavuşturulması gerekir. Belirlenebilir olma ise bir kişinin ismi dışındaki bazı bilgilerin, sınırlı bir alanın değer ve zamana bağlı olarak dolaylı şekilde tespit edilmesi ile olur. İsim en önemli tanımlayıcı olsa da tek başına yeterli olmayabilir²¹⁰.

²⁰⁷ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 37.

²⁰⁸ KÜZECİ, s. 9.

²⁰⁹ FARINA, Cynthia /SHAPIRO, Sidney/ SUSMAN, Thomas: Administrative Law of European Union : Transparency and Data Protection, Aba Publishing , Chiago 2008. s.139, (Aktaran: AKGÜL, Aydın, (İnsan), s.16.).

²¹⁰ DEVELİOĞLU, Murat Hüseyin: 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Aralık 2017, s. 33.

Bir verinin kişisel veri kabul edilmesi için aranan unsurlardan biri belirli veya belirlenebilir bir kişidir. Çalışmamızın ikinci bölümünün başında, kişiler hakkında ayrıntılı bir şekilde bilgi vermiştik. Burada kişi ile ilgili ayrıntılara girmeyip sadece kişisel veriler korunması kapsamında ele alacağız.

Bilindiği üzere kişiler gerçek ve tüzel kişiler olarak karşımıza çıkar. Kişisel veri Hukukunun, içeriğini sadece gerçek kişiler mi yoksa tüzel kişiler de bu gruba dahil edilir mi? Bu konuda bir görüş birliği bulunmamaktadır. **Tezcan**'a göre özel hayat esas itibariyle gerçek kişilerle ilgili bir kavramdır. Tüzel kişiler için ticari gizliliğin korunması söz konusu olabilir²¹¹. **Dülger** kişisel veriyi bir insan hakkı olarak ele alır. Bundan dolayı kişisel veri, temel hak ve özgürlükleri ile ilgilidir ve yazara göre kişisel veriler gerçek kişilere yönelik olmalıdır²¹². **Öngün**'e göre KVKK' daki veri tanımına tüzel kişilerin dahil edilmemesi doğru yaklaşımdır. Fakat, EHSKVİY' de veri tanımlanmasında tüzel kişiler dahil edilmiştir. Yazar genel veri koruma kanununun amacını bireysel özgürlükler temel haklar olduğunu vurgularken değişik sektörlerle ilişkin mevzuatlarda kişisel veri koruma kapsamının alınmasında engel görmemektedir. Çünkü Öngün'e göre her sektörün kendi içindeki şartlar gereği tüzel kişiler de korunabilmektedir²¹³. **Yılmaz/Çavuşoğlu**'na göre de bir verinin kişisel veri olabilmesi için, bunun gerçek veya tüzel kişiye ait olması yeterlidir. Yazara göre gerçek ve tüzel kişilerin verileri farklı kanunlarda farklı başlıklar altında korunabilir. Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun sadece gerçek kişilerin verilerini koruması isabetlidir. Keza tüzel kişilerin verilerinin korunmasına ilişkin diğer kanunlarda düzenlemeler bulunmaktadır²¹⁴. **Şen** ise TCK 135'e göre kanun koyucunun kişi ve kişisel kavramları yalnızca gerçek kişilere değil tüzel kişileri de kapsadığını düşünmektedir. Ve olaya başka bir açıdan yaklaşmıştır. Yazara göre tüzel kişiler de korunan hukuki yararın mağduru olabilir²¹⁵. **Korkmaz**'a göre de kişisel verilerin korunması insan hakları kapsamında

²¹¹ **TEZCAN**, Durmuş: “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt. 8,1991, Ankara, s. 385-392. <https://ayam.anayasa.gov.tr/media/6398/dtezcan.pdf> (Erişim Tarihi : 09.03.2023)

²¹² **DÜLGER**, (Kişisel Hukuku), s. 171.

²¹³ **ÖNGÜN AYÖZGER**, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, 2. Bası, Beta, İstanbul, Ocak 2019, s. 5.

²¹⁴ **YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU**, s. 39.

²¹⁵ **ŞEN**, s.1202.

değerlendirilmesi nedeniyle ancak gerçek kişilerle ilgili bilgiler bu korumadan yararlanabilir²¹⁶.

Hem ulusal hukukumuzda hem de GDPR' de kişisel veri yalnızca gerçek kişileri tanımlamıştır. KVKK ve GDPR' de tüzel kişilere yer verilmemiştir. Kurul da bu konuda tüzel kişiliğe ait verilerin erişilmesi yönündeki talebin bu kapsamda değerlendiremeyeceğini belirtmiştir²¹⁷.

Burada uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biri tüzel kişilere ait olup da gerçek kişilerle ilişkilendirilen verilerin statüsüdür. Verilerin bir tüzel kişiye ait olduğu noktasında şüphe olmamasına karşın bir şekilde gerçek kişiyle ilişkilendirilebilir. Örneğin çalışanların kartlarında isim, soyisim veya cep telefonu bilgileri yer alabilir. Burada her ne kadar veriler tüzel kişiye ait olsa da asıl muhatap olduğumuz gerçek kişilerdir. Bu kişiler arasından bağımsız tüzel kişi ile iletişim kurmak mümkün değildir. Bu nedenle tüzel kişi

²¹⁶ KORKMAZ, s. 35.

²¹⁷ "Tüzel kişiliğe ait elektronik ortamda yer alan verilerin başka bir tüzel kişilik tarafından talep edilmesi" hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 19/11/2018 tarihli ve 2018/131 sayılı Kararı Özeti

Karar Tarihi: 19/11/2018 Karar No: 2018/131

Konu Özeti: Tüzel kişiliğe ait elektronik ortamda yer alan verilerin başka bir tüzel kişilik tarafından talep edilmesi hakkında

Bir tüzel kişiliğe ait elektronik ortamda yer alan verilerin veri sorumlusu tarafından başka bir veri sorumlusuna aktarılması talebi ile ilgili tüzel kişi şirket tarafından Kişisel Verileri Koruma Kurumuna (Kurum) yapılan başvuru hakkında;

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 2'nci maddesinde Kanun hükümlerinin, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler hakkında uygulanacağı belirtilmiş, "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesinin (d) bendinde de kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple, gerçek kişilere ait veriler Kanun kapsamında bulunurken, tüzel kişilere ait veriler ise Kanun kapsamında bulunmamaktadır.

Kanunun ilgili kişilerin haklarının düzenlendiği 11'nci maddesine göre ise herkesin, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme ve kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu madde metninden de bu hakların, gerçek kişiye ait kişisel verileri kapsadığı ve bu hakkın da bizzat ilgili kişi veya yasal temsilcisi tarafından kullanılabilceği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, Kurumumuza intikal eden söz konusu başvuruda yer alan, tüzel kişiliğe ait verilere erişilmesi yönündeki talebin Kanunun 2'nci maddesi gereğince Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceğine,

Şirket ortak ve yetkilisi gerçek kişilere ilişkin verilere erişim sağlanması talebinin ise ilgili kişilerin kendileri tarafından değil Şirket tüzel kişiliği tarafından talep edilmesi sebebiyle söz konusu başvurunun Kanunun 11 ve 13 inci maddeleri kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar verilmiştir".

bünyesinde bulunup, tüzel kişilere ait olduğu söylenebilen veriler eğer gerçek kişiyle ilişkilendirilebiliyorsa 6698 sayılı “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*” kapsamında sayılmalıdır²¹⁸.

Bir diğer husus; kişisel veri kavramı gerçek kişiler için tanımlanmış olup ölümler ise kural olarak bu kapsamda bırakılmıştır. Ancak ölüme ait verinin hayatta olan bir kişiyle bağlantılı olması durumunda bunun da kişisel veri olabileceği kabul edilmiştir. Bunun en yaygın örneği ölen kişinin genetik hastalıkları hakkındaki verilerin alt soyu ve üst soyu hakkında da önemli görülebileceği ve bu durumun bu kişiler yönünden de kişisel veri niteliğine girebileceği belirtilir²¹⁹. Yan ölmüş kişilere ait kişisel veriler hayatta kalan kişileri ilgilendiriyorsa bu kapsamda değerlendirilebilir²²⁰. Henüz doğmamışlar açısından her ne kadar sağ doğmayı hukuk düzenimiz hak ehliyetinin başlangıcı olarak kabul etse de veri koruma hukukunda kişisel veri koruma durumunun işlevselliğini doğmamış biri açısından değerlendirmek mümkün olmayacaktır²²¹.

Gerçek kişiyle bağlantısı olmayan veri, kanun kapsamı dışındadır. Mesela; Ağrı Dağının yüksekliği, İstanbul hava durumu, Ankara ilinin rakımı kişisel veri niteliği taşımaz²²². İstatistikî veriler ilgili kişi ilgili kişi ile ilişkilendirilmedikleri için kişisel veri niteliğine haiz değildir²²³.

B) Bilgi

Kişisel verilerin korunması açısından bir kişi hakkında bilgi , bireyin kimliğini tespit eden, şöyle ki bir bireyin başkasından ayırt edilmesini sağlayan ismi, soyadı, adresi, doğum tarihi, DNA’sı ve imajı gibi hususları içerir²²⁴.

²¹⁸ **DÜLGER**, (Kişisel Hukuku), s. 172.

²¹⁹ **ÇEKİN**, Serdar Mesut: Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Onikilevha, 2.Bası, İstanbul, Ekim 2019, s .41.

²²⁰ **KORKMAZ**, s. 36.

²²¹ **ÇEKİN**, s. 41.

²²² **ÇEKİN**, s. 42.

²²³ **ÖZDEMİR**, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Ekim 2019, s. 124.

²²⁴ **AKGÜL**, (İnsan) s. 13.

Bir kişisel veriden bahsedilmek için ilk şart bir bilginin mevcut olmasıdır. KVKK ve GDPR' deki tanıma göre kişiye ilişkin her türlü bilgi, kişisel veri sayılır. Kişisel veri kavramı çok geniş bir kavram olmakla beraber kişiye ait her şeyi içerir. 95/46 sayılı direktife göre bir kişinin kimliğini oluşturan her türlü bilgi kişisel veridir²²⁵.

Bu bilgilerin gizli olması gerekmez. Mesela, kişinin cinsel yönelimi ve kredi kart şifresi gibi bilgiler gizli kişisel verilerdir. Bunun yanında kişinin fiziksel özellikleri, otomobilinin markası veya topluma açık bir yerde giymiş olduğu gömleğinin rengi ise herkesin ulaşabileceği aleni bilgilerdir ve bunlar da kişisel veriye dahildir²²⁶. Keza bir bilginin nesnel veya öznel nitelik taşıması da o bilgi hakkında kişisel veri olarak kabul edilip edilmemesi açısından önem göstermez. Bir kimsenin belirli bir hastalık yaşadığı veya kanında spesifik bir maddenin bulunup bulunmadığına ilişkin nesnel bilgi bir tür kişisel veri kabul edilir. Gene buna benzer bir kimsenin zengin veya fakir olduğu gibi öznel bilgiler de bu kapsamda değerlendirilir. Buna ilaveten bazı değerlendirmeler ve görüşler de bu kapsamda değerlendirilir. Mesela karakterinin güvenilebilir veya güvenilemez olduğu bilgisi gibi²²⁷. Bilgilerin asıllığını ve doğruluğunu kanıtlamak zorunlu değildir. Bireye dair hatalı bilgiler de kişisel veridir. Burada vurgulanan bilginin belirli ya da belirlenebilir kişiye ait olmasıdır. Bilginin kişisel veri olup olmadığı o bilginin bulunduğu ortamdan soyutlanması ile anlaşılır²²⁸.

Burada biyometrik verilerin de üzerinde durulması gerekir. Biyometrik veri bir kişiye ilişkin biyolojik, fizyolojik, karakteristiği, yaşamsal iz veya tekrarlanabilir eylemleri ifade eder. Biyometrik veriye parmak izi, retina deseni yüz veya ses yapısı, el ve damar haritası ya da diğer kökleşmiş özellik ve karakterler de dahildir. Bunlar bizzat kişisel verilerin konusu

²²⁵ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 37.

²²⁶ AKSOY, Hüseyin Can: "Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 18 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 10.03.2023).

²²⁷ AKSOY, (Korunması), s.18.

²²⁸ KORKMAZ, s. 28.

oluşturan bilgilerdir²²⁹. Biyometrik verinin kendisinden türetilen kan ya da doku örnekleri kişisel veri değildir. Bunlardan hareketle çıkartılan biyometrik veri kişisel veridir²³⁰.

C) Verinin kişiye ilişkin olması

Kişisel verinin koruma kapsamına girebilmesi için o bilginin bir kişiye ilişkin ve bağlantılı olması gerekir. Bu bilgi sebebiyle o kişi ile bağ kurulabilmesi demektir²³¹. Somut bir veri yalnız başına bağlamsız olarak kazanılmışsa kişisel verinin korunması açısından sahibi olmaması nedeniyle muhafaza kapsamı dışına bırakılabilir. Gerçek bir birey ile bağ kurulamayan veriler anonim veri olarak adlandırılırlar. Anonim olarak adlandırılan bu veriler hem Avrupa Birliği'nde çıkarılmış mevzuatlar hem de Türk Hukuku'nda KVKK tarafından kapsam dışı bırakılmıştır. Mesela yalnız başına "30 yaş" verisi bir şey ifade etmez. Buna karşılık "parkta bekleyen 30 yaşındaki genç" verisi kişisel veri olarak değerlendirilir²³². Kimi zaman bilginin bir kişiye ilişkin olduğunu saptamak son derece kolaydır. Mesela bir kişinin işçi özlük dosyasındaki bilgilerin tespiti kolaydır. Keza tıbbi tahlil sonuçları ona özgü bilgiler içerir. Kimi zaman da bir şeye veya olayla ilgili çıkarımlar yapılabilir. Örneğin X kişisi şu arabayı kullanıyordur dersek çıkarım yaparız. Burada önemli olan bilginin gayesi veya sonucudur. Bu bilgi gayesi nedeniyle onunla bağlantılı bilgidir²³³.

Bir kişi ve kişiyle bağlantılı şekilde olmayan, bir nesneye dair fakat nesnenin kendisinin birey ile bağlantılı olduğu verilerin de "kişisel veri" sayılmasının sebebi nesneyle bu nesnenin sahibi kişi arasındaki yakınlık nedeniyledir. Bu tür durumlarda da nesneye ait veriler kişisel veri sayılır. Örneğin araç plakaları veya kişinin bilgisayarına bağlı IP adresi gibi²³⁴.

²²⁹ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 157.; SECURITY ASSOCIATION SINGAPORE(SAS): Guide On Responsible Use Of Biometric Data In Security Applications ,Sg Digital ,2022. https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Biometric_17May2022.ashx?la=en (Erişim Tarihi : 10.03.2022).

²³⁰ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s 157.

²³¹ DEVELİOĞLU, s. 38.

²³² AŞIKOĞLU, İpek Şehriban: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezleri Serisi), 1. Bası, Onikilevha, İstanbul, Kasım 2018, s. 11.

²³³ DEVELİOĞLU, s. 38.

²³⁴ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 169.

III- Hassas veriler

İnternet teknolojisiyle desteklenen ve ulusal sınırları aşan veri koruma ve özel hayatın gizliliğinin ilkesinin hukuken iki yönü vardır. Birincisi bir insan hakkı olarak kişisel verileri ve bireylerin bilgilerini korumak, ikincisi ise kişisel verilerin korunmasını, kişisel verilerin mevcut ve gelecekteki ekonomik faaliyeti (ticareti) ile dengelemektir²³⁵. Bunun en önemli noktalarından biri de hassas verilerdir. Veri Koruma Yasası tarafından düzenlenen özel bir konu, hassas bilgiler ve bunların işlenmesidir. Veri koruma yasalarına sahip hemen hemen tüm ülkeler, bazı hassas veri türlerini kabul etmiş ve bunlar için hükümler koymuştur. Veri koruma yasaları, hassas bilgileri doğru ve kapsamlı bir şekilde korumak için kullanılır. Bu amaçla, veri koruma yasaları, hangi tür verilerin hassas veri olarak kabul edildiğini ve bunların işlendiği istisnai durumları belirler. Kısacası, hassas bilgiler özel muameleye tabidir²³⁶.

Hassas veriler ve kişinin temel hak ve özgürlükleri kavramları oldukça yakın bağlantı içindedir. Bu nedenle bu nitelikteki verilerin bireyin bir başka kişisel verilerinden daha fazla etkin ve özel bir koruma altına alınması gerektiği vurgulanmıştır ve bu yönde düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Şöyle ki “Avrupa Birliği” ülkelerindeki bireysel verilerin muhafazasına dair yasalarda bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır²³⁷.

Bazı bilgilerin bu şekilde hassas olarak tanımlanmasının ve daha etkili bir şekilde korunmaya çalışılmasının nedeni, bu bilgilerin bireyin temel hak ve özgürlükleriyle daha yakından ilgili olmasıdır. Böyle bir ayırım haklı olarak yapılmıştır, çünkü söz konusu verilerin kötüye kullanılması ve kullanılmasından doğacak veri sahibine olası mağduriyet ve zararların daha fazla olmamasına özen gösterilmiştir²³⁸. Bu tür veriler eğer açıklanırsa

²³⁵ **ULUSOY ÇELİK**, Demet: Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti’nde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (Avrupa Birliği Hukukuyla Karşılaştırılmalı), 1.Bası, Yetkin, Ankara, Şubat 2021, s. 212.

²³⁶ **KAYA**, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, Journal of Istanbul University Law Faculty Cilt 69, S. 1-2, 2011, s. 317, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97634> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

²³⁷ **AKGÜL**, Aydın: “Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması”, Danıştay Dergisi, S.133, 2013, s. 27. <https://cdn.bartın.edu.tr/personel/ecf292227efb77dbdc4ccb91b19d8031/133.pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

²³⁸ **DÜLGER**, Volkan Murat: “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 5, S. 1, 2018, s. 73.

ilgiliye zarar verebilir. Kişi aleyhinde ayrımcılığa yol açabilir²³⁹. Başkası tarafından öğrenildiği takdirde ilgili için risk ve tehditler ortaya çıkarıp bu kişiyi mağdur edebilir²⁴⁰. Bu veri gruplarının ortak özeliği yüksek bir risk faktörü olarak kabul edilen ayrımcılık tehlikesidir. Mesela bazı gruplara karşı ön yargılar olabilir ve grup üyelerine yönelik ayrımcılık tehlikesinin olabilmesi kuvvetle muhtemeldir²⁴¹.

Hassas olan ve hassas olmayan ayrımı herkes tarafından kabul edilmemektedir. Mesela Federal Almanya Anayasa Mahkemesi, 1983 tarihinde vermiş olduğu Nüfus Sayımı Kararında bu biçimde bir ayırım yapılamayacağını kararını vermiştir. Mahkemenin kanaatine göre kişisel verilerin tümü önemlidir²⁴². “*AB Veri Koruma Yönergesi*” ve bu ayrımı benimsemiş alternatif belgelerde hassas kişisel veriler (*numerus clauses*) ilkesine göre belirlenmiştir. Çeşitli metinlerde belirlenen özel veri kategorileri kişinin “*ırksal etnik kökeni*”, “*siyasal görüşü*”, “*dinsel*” ya da “*felsefi inancı*”, “*sağlık bilgileri*”, “*adli kayıtları*” gibi çeşitli bilgileri kapsar²⁴³.

Kişisel verilerin korunması ile ilgili mevzuatta yer alan bazı veriler diğerlerinden daha çok koruma altına alınmıştır. “*95/46/EC VKD sayılı Avrupa Birliği Yönergesi*”, “*108 sayılı Avrupa Konseyi sözleşmesi*”, “*BM rehber İlkeleri*”, belirli türdeki verilere özel koruma getirmiştir. “*OECD Rehber İlkeleri*” ve “*APEC Çerçeve Belgesinde*” ise bu şekilde özel bir koruma yoktur²⁴⁴.

İç Hukukta hangi verilerin özel nitelikte olduğu, özel nitelikte olmayan kişisel verilerin aksine, 6698 sayılı Kanunda tahdidi olarak (*numerus clausus*) sayılmıştır. Bu sayılan veriler dışındaki herhangi bir verinin özel nitelikli kabul edilmesinin mümkünatı yoktur. Buna göre:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271> (Erişim Tarihi:11.03.2023); **DÜLGER** (Kişisel Hukuku), s. 177.

²³⁹ **AKGÜL**, (İnsan Hakları), s. 13.

²⁴⁰ **ALTINDERE**, Murat: *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uygulaması*, 1. Bası, Adalet, Haziran 2020, s. 51.

²⁴¹ **BAŞALP**, Nilgün: “*Kişilik Hakkının Korunması Sorunu Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2003, s. 28, nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/38622.pdf (Erişim Tarihi : 11.03.2022).

²⁴² **KÜZECİ**, s. 245.

²⁴³ **KÜZECİ**, s. 246.

²⁴⁴ **KORKMAZ**, s. 45.

- “Kişilerin ırkı, etnik kökeni”,
- “siyasi düşüncesi”,
- “felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları”,
- “kılık ve kıyafeti”,
- “dernek, vakıf ya da sendika üyeliği”,
- “sağlığı”,
- “cinsel hayatı”,
- “ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri”,
- “biyometrik ve genetik verileri”

özel nitelikli kişisel veridir²⁴⁵.

Özel nitelikli kişisel veri söz konusu olup olmadığının tespiti yapılırken belirsizlik oluşturan alanlarda sadece verinin niteliğine değil işletme amacına da bakmak gerekir. Verinin doğrudan özel nitelikli olmamasına karşın işleme şekli ve amacı özel nitelikli veri işlemesi anlamına geliyorsa özel nitelikli kişisel veri işlendiği kabul edilmelidir²⁴⁶.

Sağlık verilerinin kapsamının ne olacağı konusunda da şu ölçütlerden yararlanılabilir²⁴⁷.

- Doğasında sağlıkla ilgili tıbbi veri bulunuyorsa
- Bir kişinin fiziksel veya zihinsel durumuna ilişkin tıbbi olmayan verilerin uzun bir süre boyunca toplanması
 - Tıbbi olmayan verilerin tıbbi bir bağlamda veya tıbbi amaçlarla işlenmesi veya değerlendirilmesi
 - Tıbbi olmayan verilerin diğer verilerle birleşerek, kişinin sağlık durumunu göstermesi
 - Toplanan verilerden sonucun doğru olup olmadığına bakılmaksızın bir kişinin sağlık durumu hakkında sonuçlar çıkarılabiliyorsa.

²⁴⁵ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 177.

²⁴⁶ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 179.

²⁴⁷ TINNEFIELD, Christian/HENRIK, Hannsen: Mobile Health In The EU (Part 2): Personal Data And Sensitive Information In Health Businesses.

<https://s3.amazonaws.com/documents.lexology.com/650eea44-fdac-4398-a85c-61a900ec414e.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAVYILUYJ754JTDY6T&Expires=1678539911&Signature=b8r%2Bk75GiTEjLKCg98cKutabU6E%3D> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

Kural olarak AB Veri Koruma Yönergesi uyarınca hassas kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. Ancak Yönergenin 8/2 hükmünde istisnai olarak kişisel verilerin işlenebileceği durumlar mevcuttur. Buna göre hassas kişisel veriler

- “İlgili kişinin açık rızası bulunuyorsa”
- “Verilerin işlenmesinin veri sorumlusunun iş hukukundan kaynaklanan özel hak ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için zorunlu olması”
- “İlgili kişinin ya da diğer kişinin yaşamsal çıkarlarının korunması için gerekli olması”
- “İşlemenin ilgili kişi tarafından kamuya açıklanan verilere ilişkin ya da hakların kurulması, kullanılması ve korunması için gerekli olması”
- “Kâr amacı gütmeyen bir kurum tarafından yasal etkinliklerini yerine getirebilmesi için işlemenin gerekli olması”
- “Veri işlemenin önleyici hekimlik, tıbbi teşhis, tıbbi yardım veya bakım veya sağlık hizmetlerinin idari olarak yürütülmesi için gerekli olması ve bu verilerin sağlık personeli veya sağlık personeli gibi sır saklama yükümlülüğüne tabi kişiler tarafından işlenmesi” gibi durumlarda işlenebilir²⁴⁸.

Bu özel durumlara ilişkin dikkatten kaçmaması gereken husus bunların AB Yönergesinin belirlediği hassas verilerin işlenemeyeceğine dair kuralı ortadan kaldırmalarıdır. Burada istisna getirilen yalnızca hassas kişisel verilere yönelik özel korumadır. Nitekim hassas kişisel verilerin işlendiği durumlarda diğer güvencelerin de daha sıkı şekilde uygulanması söz konusudur²⁴⁹.

IV- Kişisel verilerin hukuki niteliği

2010 yılından önceye kadar “*kişisel verilerin korunması*” hakkı tarihsel olarak anayasalarda temel bir hak olarak yer almadı. 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandum sonucunda yürürlüğe giren 5982 sayılı Kanun, “*Anayasanın özel hayatın gizliliği*” hakkını düzenleyen 20. Maddesine bir fıkra ekleyerek “*kişisel verilerin korunmasını*” isteme hakkını temel bir hak olarak kabul edip 1982 Anayasamıza sokmuştur²⁵⁰.

²⁴⁸ KORKMAZ, s. 53-54.

²⁴⁹ KÜZECİ, s. 252.

²⁵⁰ KORKMAZ, s. 28.

Kişisel verilerin Korunması Hakkı, geçmişten başlayarak günümüze kadar pek çok temel hak ve özgürlük bağlamında değerlendirilmiş ve bu hakkın hangi hakla birlikte yorumlanmasına ilişkin çok fazla tartışma olmuştur²⁵¹.

Kişisel verilerin korunması hakkı, demokratik ve özgür bir toplum” düzeninde yaşayan kişinin kişisel veri üzerindeki hakkını korumasıdır. Ayrıca kişinin yaşamını kendi özgür iradesiyle tayin etme becerilerine sahiptir. Buna bağlı olarak bu hak kişinin, kişisel verileri üzerindeki haklarını korur. Bu nedenle, modern topluluklarda veri işleme etkinliklerinin riskleri karşısında kişinin korunması için her şeyden önce bireyin kendisine ait verileri üzerindeki tespit etme hakkının yani bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe iradesini ortaya koyma özgürlüğünün garanti altına alınması gerekmektedir²⁵².

Kişisel Verilerin korunması hakkının söz konusu haklarla ilişkisini daha iyi kavramak için öncelikle kişisel verilerin korunmasının dayandığı temel menfaatlerin belirlenmesi gerekir. Bu konuda temelde iki görüş bulunur²⁵³. Yaklaşımlar farklı olsa da temel olarak iki görüş vardır. Birincisi kişisel verilerin korunmasını ekonomik olarak değerlendirir. İkincisi ise kişisel verileri insan hakkı kapsamında değerlendiren görüştür²⁵⁴.

A) Ekonomik hak yaklaşımı

Ekonomik hak yaklaşımı kişisel veriyi yeni değer kabul eder. Günümüzde çoğu kurum ve kuruluşun sermayesi veridir. Bundan dolayı bu yaklaşım veri güvenliğinin, kişisel verilerin korunması hakkının ekonomik analizinden doğan bir yaklaşımdır. Ekonomik hak yaklaşımı ile insan hakları yaklaşımını uzaklaştıran şey kişisel verileri bireylerin mülkiyeti olarak görmesidir ve bu kişisel verilerden ekonomik olarak yararlanmasıdır. Bu görüş daha çok Amerika gibi veri güvenliğinin yüksek olmadığı ülkelerde tartışılmaktadır²⁵⁵. Amerika’da veri güvenliği son derece düşük düzeyde korunur. Ancak bu hakkın Amerika’da benimsenmesinin tek sebebi veri güvenliğinin düşük düzeyde korunması değil Amerikan

²⁵¹ UYARER GÖÇMEN, Sinem: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 2. Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2020, s. 23,

²⁵² ÇOKMUTLU, Metin: “Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kocaeli, 2014, s. 46. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

²⁵³ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 77.

²⁵⁴ KÜZECİ, s. 59.

²⁵⁵ UYARER GÖÇMEN, s. 23.

hukukunun kendine özgü yapısı da bunda rol oynamıştır. Amerikan Hukukunda, kişisel verilerin korunması hakkını kapsayan özel yaşamın gizliliği hakkı Anayasal bir hak olarak yer almamaktadır²⁵⁶.

Kişisel verilerin korunmasına Avrupa'nın bakış açısı "sosyal değerler odaklı" iken Amerikan bakış açısı "ekonomik-teknolojiktir"²⁵⁷. Gerçekten de Avrupa'da bilgi toplumu varken Amerika'da daha çok bilgi ekonomisi yaygındır²⁵⁸.

Kişisel verilere ekonomik açıdan yaklaşan görüşün savunucularından bir kısmı, kişisel verilerin mülkiyet hakkına dayandığını diğer kısmı ise fikri mülkiyet hakkına dayandığını ileri sürmüşlerdir²⁵⁹.

1. Mülkiyet hakkı teorisi

Kimilerince kişisel verilerin hukuki niteliği mülkiyet hakkından gelir²⁶⁰. Kişisel verilere mülkiyet hakkı temeline dayanan koruma imkânı verildiği takdirde, kişi tam bir denetime sahip olur. Bunun yanında malike tanınan geniş yasal korumadan ve imkanlardan yararlanabilir²⁶¹. Verilerin mülkleşmesini savunan bu görüş bu sayede kişilerin anlaşmalar sayesinde verilerin kullanımlarının karşılığını alabileceklerini bu sayede kişisel verilerin işlenirken çok daha adil bir biçimde işlenebileceğini ileri sürerler. Bu yazarlara göre bireyler istedikleri takdirde kişisel bilgilerini satabilmelidir²⁶². Bundan dolayı, bu görüşte asıl olan

²⁵⁶ KÜZECİ, s. 59.

²⁵⁷ HERBERT, Burkert: "Privacy/Data Protection:A German/European Perspective",2nd Symposium of the Max Planck Project Group on the Law of Common Goods and Telecommunications Board of the National Research Council, Wood Hole,1999 (Aktaran: CLARKE, Roger: Beyond the OECD Guidelines: Privacy Protection for the 21st Century, Ocak 2000.) <http://www.rogerclarke.com/DV/PP21C.html> ((Erişim Tarihi : 12.03.2023))

²⁵⁸ KÜZECİ, s. 59.

²⁵⁹ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 59.

²⁶⁰ SCHWARTZ, Paul: Property, Privacy and Personal Data, Harvard Law Review, Cilt. 117, S. 7, s. 2056-2128, (s.2056-2059), 2004. <https://www.jstor.org/stable/4093335> (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

²⁶¹ KÜZECİ, s. 60.

²⁶² KANG, Jerry: Information Privacy in Cyberspace Transactions, Stanford Law Review, Nisan 1998 , Cilt 50, s. 1254-1258. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=631723 (Erişim Tarihi: 12.03.2023)

verilerin bir piyasa değeri vardır. Bu görüşe göre, kişisel veriler, sadece kişiliğin bir uzantısı olmaz. Bunun yanında kişisel veriler, aynı zamanda kişiliğin bir ürünüdür²⁶³.

Mülkiyet Hakkı sahibine hakkın konusu olan şeyi kullanma (usus), semerelerinden yararlanma (fructus) ve tasarrufta bulunma (abusus) yetkileri sağlar²⁶⁴. Bu üç yetki mülkiyet hakkında bulunur ve hatta mülkiyet hakkı kişiye bu üç yetkiyi sağlar²⁶⁵. Mülkiyet hakkı aynı haklar içinden geniş yetkiyi sağlayan haktır²⁶⁶. Buna göre kişisel verilerin hukuki niteliği bu görüşe göre mülkiyettir²⁶⁷. Bu görüşü benimseyen yazarlara göre bu yolla bireyler kişisel verilerin kullanımını veya açıklamasını satabileceklerdir, kiralayabileceklerdir. Ayrıca şirketler ve şirketlerin yanı sıra alıcılar kişisel verilerin toplanmasından ve saklanmasından doğan maliyetleri önemseyeceklerdir. Böylece kişisel veriler daha iyi bir biçimde korunabileceklerdir²⁶⁸.

Bu teorinin en güçlü tarafı bilgilerin kötüye kullanılması durumunda kişiye doğrudan dava açma hakkı vermesi ya da zararın giderilmesi için istemde bulunmasını sağlamasıdır²⁶⁹. Ayrıca bireylerin verilerinin özel sektör içinde kullanılması bireyin değişiklik gösterebilecek seçimlerine uyum göstermesi bakımından da yararlıdır. Kimileri bunun mülkiyet olmasını özel yaşamın gizliliği sebebiyle istemeyecek kimi de kurumsal firmalara ve şirketlere veri satmak konusunda daha fazla arzu duyacaktır²⁷⁰.

Fakat bu yaklaşım eleştirilmiştir. Mülkiyet hakkı kavramı niteliği itibariyle “*kişisel veriler*” için kabul edilemeyeceğini bazı yazarlar savunmaktadır. Ayrıca sorumluluğun

²⁶³ AKSOY, (Korunması), s. 78.

²⁶⁴ ANTALYA, Gökhan/TOPUZ, Murat: Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri), 2. Baskıya Ek Tıpkı Basım, Legal, İstanbul, Kasım 2017, s. 100.

²⁶⁵ Ayrıntılı Bknz: BAŞPINAR, Veysel: Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler, 1. Bası, Yetkin, Ankara Kasım 2009, s. 86-118,; EREN, Fikret: Mülkiyet Hukuku , 6,Bası, Yetkin, Ankara, 2021, s. 16-27,; OĞUZMAN Kemal/SELİÇİ Özer/ OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku (Zilyetlik-Tapu Sicili, Taşınmaz ve Taşınır Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti, Sınırlı Ayni Haklar), 22. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2020, s. 311-327.

²⁶⁶ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, (Eşya), s. 312.

²⁶⁷ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 60.

²⁶⁸ AKSOY, (Korunması), s. 79-82.; KORKMAZ, s.78.

²⁶⁹ KÜZECİ, s. 61.

²⁷⁰ KÜZECİ, s. 60.

bireylerde olması nedeniyle bireyler açısından olumsuz eleştirilmiştir²⁷¹. Tabii ki bireyler kendi kişisel verilerinin kaderini kendileri belirlemelidir ve kendilerine ait kişisel verilerine ilişkin söz sahibi olmalıdırlar. Fakat bu veriler devlet tarafından da korunmazsa kendilerinden daha güçlü durumda olan özel sektör, sermaye ve kamu otoritelerine karşı sorun yaşamaları muhtemeldir²⁷². Mülkiyet hakları yaklaşımının mahremiyeti korumada yeterli bir rol oynayamayacağı tartışılmasının diğer nedeni, mülkiyet kavramının kendisiyle ilgilidir. Mülkiyet, basitçe nesnelere doğal veya doğuştan gelen bir niteliği değildir, çünkü kavramın tanımının kendisi sosyal bir yapıdır. Mülkiyet, "sosyoekonomik gerçeklere ve bir toplumun meşru gördüğü şeylere" dayanmaktadır²⁷³.

2. Fikri mülkiyet hakkı teorisi

Kişisel verilerin hukuki niteliği açısından bir başka görüş fikri mülkiyet görüşüdür. Bu görüşe göre kişisel verilerin taraf kişiler arasında yapılacak kontrata konu edilmesi veya özel bir gizlilik sözleşmesinin parçası olmasını sağlamaktır²⁷⁴. Bu düşüncenin çıkma noktası kişisel verinin korunması açısından fikri mülkiyet hakkı gibi bireye ait veri olmasıdır. Bir görüşe göre düşünce ürünü, kitap ve resim gibi eserler üreten kişi, eseri üzerinde fikri mülkiyet hakkına sahipse veri ilgilisi de bu haklara sahiptir²⁷⁵.

Bu yaklaşımda genel olarak fikri mülkiyet hakkı ile kişisel verilerin korunması arasında benzerlikler görülmüş ve bundan dolayı kişisel verilerin telif hakkına benzeyen bir bakış açısı ile korunması gerekir²⁷⁶. Telif hakkının kapsamı içinde mülkiyet hakkının yanında eser sahibinin manevi hakları vardır. Eser sahibi manevi haklarını koruyarak

²⁷¹ KÜZECİ, s. 61-62. DÜLGER, (Kişisel), s. 79.

²⁷² UYARER GÖÇMEN, s.27.; KUŞKONMAZ MENDOS, Elif: "Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 21. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi:13.03.2023).

²⁷³ PRINS, Corien: "When personal data, behavior and virtual identities become a commodity: Would a property rights approach matter?", Cilt 3, S. 4, Haziran 2006 , s. 270-303 (s. 292). <https://script-ed.org/wp-content/uploads/2016/07/3-4-Prins.pdf> (Erişim Tarihi:13.03.2023).

²⁷⁴ SAMUELSON, Pamela: "Privacy as Intellectual Property", Stanford Law Review, Cilt 52, Mayıs 2000, s. 1125. https://people.ischool.berkeley.edu/~pam/papers/privasip_draft.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2023).;

UYARER GÖÇMEN, s. 27.

²⁷⁵ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 79.

²⁷⁶ KÜZECİ, s. 62.

mülkiyeti üçüncü kişilere devredebiliyorlarsa fikri mülkiyet de benzer şekilde manevi boyutunun kişiye ait olup mülkiyet hakkının devredilebileceğini savunmuşlardır²⁷⁷.

Bu görüşlerin fikri mülkiyet açısından değerlendirilmesi kişisel verilerin mülkiyet hakkı kapsamında olduğunu reddeden görüşlerle aynı açıdan eleştirilmiştir²⁷⁸. Fikri mülkiyet hakkına yöneltilen eleştiriler, irade faktörü ile temellendirilir. Bunlara göre, fikri mülkiyet hakkının konusunu oluşturan değerler, kişinin iradî olarak efor harcadığı çabanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kişisel veriler ise, birey olmanın ya da topluluk içinde yaşamının doğal sonucudur²⁷⁹. Bir diğer eleştiri sebebinde, fikri mülkiyet ile kişisel verilerin korunması hukuku amaç ve kapsam bakımından zıt olması yatar. Fikri mülkiyet haklarının önemli olan dallardan birini fikri haklar oluşturur. Sınai haklardan farklı şekilde fikri haklarda eserin sahibinin ortaya koyduğu eser üstündeki haklar vurgulanmaktadır. Yaratılan bu eserin sınai haklarda olduğu gibi sanayide, ticarete, endüstride kullanılması gibi bir amaç yoktur²⁸⁰.

Fikri mülkiyet hukuku eser sahiplerinin yaptıkları veya yazdıkları eserlere ait haklarını korur. Ve bilim insanlarının ve ortaya eser koyup eser üreticilerinin üretimini destekleme amacı güderken kişisel verileri koruma hukuku kişilerin kişisel verilerine ait olan haklarını korumayı amaçlar. Ve verilere yetkisiz şekilde erişim sağlamalarını ya da bu hakların ihlallerini önlemeyi amaçlar²⁸¹.

B) İnsan hakkı görüşü

Hak ve özgürlükler diğer disiplinlere ilişkin hukuk kurallarının kaynağında olduğu gibi temelini farklı gereksinimlerden alırlar. Hukuk kuralları başlangıç olarak birer özlem, dilek ve istek olarak ortaya çıkmıştır daha sonra bu hak istemine dönmüştür. Bu olgu hukukun kabul ettiği hak ve özgürlüklerin tamamında vardır. Hakların hukuk tarafından ifade edilmesinde yani tanınması ve düzenlenmesinde, insan hakları felsefesi yahut insan

²⁷⁷ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 79.

²⁷⁸ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 80. UYARER GÖÇMEN, s. 28-29.

²⁷⁹ AVCI, Yasemin: “Kişisel Verilerin Korunması”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s. 44. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi:14.03.2023).

²⁸⁰ KILIÇOĞLU, Ahmet: Fikri Haklar (Sınai Mülkiyet Kanunu'na Göre), 4.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018, s.17.

²⁸¹ UYARER GÖÇMEN, s. 29.

hakları etiği önemli bir yapı taşıdır²⁸². İnsan hakları bireylerin doğuştan sahip olduğu dokunulmaz devredilmez haklar olarak kabul edilir. Bu haklar 3 kuşak halinde ele alınmaktadır. Birinci kuşak haklar kişinin özgürlüğü ve siyasal haklardır. Bu haklar Amerikan Devrimi ile Fransız İhtilali sonucu tanınmıştır. İkinci kuşak haklar ise sosyal, iktisadi kültürel hak ve özgürlüklerdir. Bu haklar birinci kuşak hakları genişletir ve güvenceye bağlar. En sonda ise üçüncü kuşak haklar yani temiz çevre, gelişme ve barış hakları yer alır. Ve bu haklara dayanışma hakları da adı verilir. Bu haklar da ilk iki kuşak hakları genişletir ve daha güvenli biçime sokmuştur²⁸³.

Kişi özgürlükleri, negatif statü hakları olarak da açıklanabilir. Kişi özgürlükleri kişinin devlete ve topluma karşı korunmasını sağlayan haklardır. Bu yüzden, bu haklar koruyucu haklar olarak da tanımlanmaktadır. Sosyal ve ekonomik haklar yanında kişiye devletin araya girmesine karşı ileri sürebileceği negatif haklar yanı sıra, devletten pozitif yani olumlu bir davranış, hizmet ve yardım isteme hakkı sağlayan pozitif hakların da tanındığı görülür. Böylece devlet, vatandaşlarına yalnızca özgürlük sağlamayacak, aynı zamanda kişinin onuruna yakışır bir hayat sağlamayacaktır. Üçüncü kuşak hakların ortaya çıkmasının sebebi bilim ve teknolojiye ortaya çıkmış gelişmeler olarak ifade edilir²⁸⁴. Kişisel verilerin korunması negatif statü haklarından birisidir ve özel hayatın gizliliği temel prensibine dayanmaktadır. Özel hayatın gizliliği bireyin kişiliğini koruyan mühim bir araçtır²⁸⁵.

Sosyal ve kişisel verilerin korunmasının insan hakkı olduğu ve insan hakkı olarak korunmasının benimsenmesi Avrupa Birliği ve Kıta Avrupa'sında uzun yıllardır sürmektedir²⁸⁶. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde bulunan özel hayata ve aile hayatına saygı başlığını taşıyan 8. Maddeye göre kişisel verilerin korunması sözleşmeyle kabul edilmiştir. Ayrıca kişisel verilerin korunması yalnızca özel yaşamın gizliliğini kapsamaz. Bunun yanında ifade özgürlüğü ve unutulma hakkı ile de bağlantılıdır²⁸⁷.

²⁸² **KABOĞLU**, Özden İbrahim: Özgürlükler Hukuku, 6.Bası, İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 2002, s. 39.

²⁸³ **Ayrıntılı Bknz: KABOĞLU**, (Özgürlükler) s. 41-47. **MUMCU**, Ahmet / **KÜZECİ**, Elif: İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri (Kavramlar, Evrensel ve Ulusal Gelişimleri, Bugünkü Durumları), 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Şubat 2019,s. 18.

²⁸⁴ **KABOĞLU**, (Özgürlükler), s. 41-47. **ÖNGÜN AYÖZGER**, s. 38.

²⁸⁵ **KILINÇ**, Doğan: “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, AÜHFED, Cilt 61, S.3, 2012, s.1089-1169 (s.1098.) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968>(ErişimTarihi :14.03.2023)

²⁸⁶ **UYARER**, s. 29.

²⁸⁷ **UYARER**, s .29.

Biz de insan hakkı görüşüne katılıyoruz. Zira mülkiyet hakkı ve fikri mülkiyet hakkı bu hak alanları ile korumaya çalıştığı temel değerler tam olarak bağdaşmamaktadır. Kendimize ait bilgilerin ticari olarak adlandırılan ve alıcı/satıcı kavramları ile özdeşleştiren görüşlere katılmıyoruz. Fikri ürün eşya değildir bu yüzden bu eserler üzerindeki haklar aynı hak niteliği taşımazlar.²⁸⁸.

§ 3. Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Gelişimi ve Kişisel Veriler Hukukunda Ulusal-Uluslararası Düzenlemeler

I- Kişisel verilerin korunması hukukunun gelişimi

Kişisel verilerin korunmasına yönelik ilkeler uzun zamandır kabul görür. Ancak bu ilkelerin çoğu belirli meslek grupları ile kişiler arasındaki güven bağı sayesinde ortaya çıkmıştır. Mesela avukatlık kanunda yer alan sır saklama yükümlülüğü böyledir. Hipokrat yeminin tarihçesi de oldukça eskiye dayanır. Fakat kişisel verilerin korunması oldukça yeni bir alandır²⁸⁹.

Kişisel verilerin korunması hakkı, teknolojinin ilerlemesi ve sürekli daha fazla dijitalleşen dünyada ortaya çıkmış sürekli gelişmiş ve ilerleme kaydetmiştir. İnsanın teknik ekonomik ve sosyal alanda sürekli kullandığı bilgi elektronik makineler sayesinde sistemli ve akla uygun bir mantığa uygun şekle getirilmeye çalışılmıştır. Ve bu şekilde bu faaliyetler ayrı bir bilim dalı haline gelmiştir²⁹⁰. 1960'lı yıllarda tartışılmaya başlasa da kişisel verileri koruma hukuku düzenlemeleri daha ziyade 1970'li yıllarda hukuksal düzenlemelere konu olmuştur. Özellikle bilişim sektöründeki farklılaşmalar, bilgisayarın ortaya çıkışı, kişisel verilerin eskisine nazaran değişimi, saklanması ve aktarılmasının, kolaylaşması kişisel veriler hukukunda gelişmelere itmiştir²⁹¹. Kişisel verilerin kötüye kullanılmasıyla ilgili özellikle 2. Dünya Savaşından sonra kaygılar artmış ve bunun insanlık için kötüye

²⁸⁸ **TEKİNALP**, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Bası, Arıkan Basım, İstanbul, Şubat 2006, s. 7.

²⁸⁹ **KÜZECİ**, s. 101.

²⁹⁰ **ULUSOY ÇELİK**, s. 25.

²⁹¹ **KORKMAZ**, s. 71.

kullanılabileceği konusunda endişeler başlamıştır. Bunun neticesinde kişisel verilerin korunması gerektiği gündeme gelmiştir²⁹².

Kişisel verilere olan tehlikenin kaynağı ile ilgili düşüncelerin değişmesi ile kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevcut teknoloji altyapılı hukuki düzenlemelerin ve mevzuatların yetersiz kanısına varılmış ve bazı ülkelerin hukukunda bu konuda düzenleme yoluna gidilmiştir²⁹³. Avrupa’da yapılan ilk düzenleme Almanya’da olmuştur.60 lı yılların sonuna doğru “Hesse Planı” olarak tanımlanan kanun tasarısı bu konuda önemlidir. Bu kanun tasarısı federe seviyede merkezi bir veri bankası kurulmasını amaçlamıştır. Bundan sonra 1977 yılında Federal Almanya Veri Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun verileri koruma görevini İçişleri Bakanlığı’na devretmiştir. Daha sonraki yıllarda, 1974’te Amerika Birleşik Devletleri’nde “Privacy Act” olarak bilinen kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel bir kanun çıkarılmıştır. Kişisel verileri koruyan benzer özel kanunlar ise sırasıyla 1973’te İsveç’te, 1978’de Fransa’da, 1998’de Almanya’da, 1984’te İsviçre’de ve İngiltere’de ve son olarak Kanada’da 1985 tarihlerinde çıkarılmıştır²⁹⁴.

Kişisel verilerin korunması sadece ülkelerin iç hukuku olarak değil uluslararası boyutta da önem kazanmış ve sözleşmelerce kabul edilmiştir. 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1953 yılında yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,

23 Eylül 1980 tarihinde yürürlüğe giren OECD Sözleşmesi ve 1981 tarihli ve 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşmesi ve nihayetinde 1995 yılında Avrupa Birliği tarafından hazırlanan 95/46 Sayılı Avrupa Topluluğu Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi kişisel verilerin korunması konusunda imzalanmış en önemli sözleşmelerdir.

²⁹² GÜLTEKİN Nil Melek: “Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Yönünden Korunması”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Mayıs 2012, s.10. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

²⁹³ KORKMAZ, s.72.

²⁹⁴ GÜLTEKİN, s. 10.

II- Kişisel verilerin korunması hukukunda uluslararası ve ulusal düzenlemeler

A) Kişisel verilerin korunması hukukunda uluslararası düzenlemeler

1. OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)

“*Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü*” veya kısaca OECD, İkinci Dünya Savaşı ardından oluşturulmuş Batı kuruluşları organizasyonunun bir parçası olarak ihdas edilmiştir. Örgüt, İkinci Dünya Savaşı’nın hemen sonrasında, Batı Avrupa ekonomilerinin desteklenmesi ve onarımı amacıyla, Marshall Planı etrafında ABD ve Kanada’nın o dönemde yaptıkları, yaklaşık 12 Milyar Dolar civarında olan mali yardımın dağıtımına yardımcı olmak ve Avrupa ülkeleri arasındaki ticari ödemeleri serbestleştirerek geliştirmek amacıyla 1947-1960 yılları arasında faaliyette bulunan Avrupa Ekonomi İşbirliği Örgütü’nün (OEEC) işlevini tamamlaması üzerine, onun yerine ve daha geniş bir görev tanımı çerçevesinde kurulmuştur. OECD’nin en temel amaçları şunlardır ²⁹⁵:

- “*Ekonomik büyüme, mali istikrar, ticaret ve yatırım, teknoloji, yenilik, girişimcilik ve kalkınma alanlarında işbirliği yoluyla refahın sağlanması ve yoksullukla mücadele konularında hükümetlere yardımcı olmak*”.
- “*Ekonomik ve sosyal gelişme ile çevrenin korunması arasındaki dengeyi gözetmek*”.
- “*Herkes için iş imkânı yaratılması ve sosyal eşitlik ile etkin ve sağlıklı bir yönetim gerçekleştirilmesi*”.
- “*Yeni gelişme ve sorunları anlamak ve bunlara çözüm üretmek konularında hükümetlere tavsiyelerde bulunmak*”.

Kişisel verilerin korunmasında en az gerekliliklerin ortaya konduğu , bu konuda ana prensipleri içeren ve tavsiye kararları niteliğinde olan OECD rehber ilkeleri günümüzde kişisel verilerin aktarılmasının bu kadar kısa zamanda ve kolay şekilde olmasını yasalaştırmak istemiştir ve bu ilkeler veri akışına yönelik bazı tavsiye kararlar içerir. Bunlar ²⁹⁶:

- “*Veri toplamının sınırlı olması ilkesi (Md. 7)*”

²⁹⁵ https://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-oecd.tr.mfa (Erişim Tarihi: 17.03.2023)

²⁹⁶ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 87.

- “Veri kalitesi ilkesi (Md. 8)”
- “Amacın belirli olması gerektiği ilkesi (Md. 9)”
- “Sınırlı kullanım ilkesi (Md. 10)”
- “Veri güvenliği ilkesi (Md. 11)”
- “Açıklık ilkesi (Md.12)”
- “Bireyin katılımı ilkesi (Md. 13)”
- “Hesap verme zorunluluğu ilkesi (Md. 14)”

Bu kararlar tavsiye niteliğinde olsalar da başta Avrupa Birliği, Asya Pasifik Birliği ve ABD’de bir çok ülkede kişisel verilerin korunması konusunda ülkeler bu ilkeleri göz önüne almış ve iç hukuklarınca bunları uygulamaya çalışmışlardır.

2. Birleşmiş Milletler

Birleşmiş Milletler (BM) kişisel verilerin korunmasını başta özel yaşamın gizliliği kapsamında ele almış ve 1948 tarihli “İnsan Hakları Beyannamesi’nin 12. Maddesi²⁹⁷ kapsamında ele almıştır. Daha sonra “Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 17.maddesi²⁹⁸ de özel hayatın gizliliği kapsamında ele almıştır. BM konseyi ilk zamanlarda kişisel verilerin korunmasını özel hayatın gizliliği kapsamında ele alsa da ilerleyen teknoloji ile birlikte bakış açısı değişmeye başlamıştır. Bu konuyla ilgili 1990 tarihinde çıkarılan “Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeleri” kabul edilmiş ve kişisel veri ihlali önlemek amaçlanmıştır. Bu ilkeler şunlardır²⁹⁹.

- “Meşruluk ve Dürüstlük ilkesi”

²⁹⁷ **İnsan hakları evrensel beyannamesi Md.12:** *Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.* <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ac4-b876-8cb1d7eeae05.pdf> (Erişim Tarihi : 17.03.2023).

²⁹⁸ **Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi Md.17:** *Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz. Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir.* https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf (Erişim Tarihi:17.03.2023).

²⁹⁹ **ZOR, Abdülhamid:** Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerin İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezleri Dizisi, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Ekim 2020, s. 10-11.

- “Verilerin Doğruluğu ilkesi”
- “Amacın Belirliliği ilkesi”
- “İlgili Kişinin Erişimi İlkesi”
- “İstisna Koyma Yetkisi”
- “Ayrımcılık yasağı ilkesi”
- “Veri Güvenliği ilkesi”
- “Denetim ve yaptırım ilkesi”
- “Sınır ötesi veri akışı ilkesi”

Belirtilen ilkeler devletlerin asgari bir standartta buluşmasını hedeflemekte ve bu şekilde üye devletlerin kişisel verilerini korumayı amaçlamaktadır³⁰⁰. Fakat, OECD ilkeleri ve ETS 108'in kişisel verilerin korunması hukuku alanında önemli yol kat etmiş olması nedeniyle, BM Rehber İlkeleri'nin etkisi sınırlı olmuştur³⁰¹. İlkeler tavsiye niteliğinde olup üye ülkeler için bağlayıcılığı yoktur³⁰².

3. Avrupa Konseyi

OECD İlkelerinin yayınlanmasının hemen ardından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 1981 yılında “*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasında Bireylerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*” (ETS 108) imzaya açılmıştır³⁰³. Bu sözleşme önemlidir. Çünkü OECD ve Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği diğer direktifler daha önce de belirttiğimiz gibi bağlayıcılığa sahip değilken 108 Sayılı Sözleşme Avrupa Birliği'ne üye ülkeler için Anayasa Hukuku açısından bağlayıcıdır³⁰⁴. Sözleşme, kişisel verilerin korunması alanında uluslararası standardı gerçekleştirmeye ve yerel hukukta veri korumasının kuvvetlendirmeye yöneliktir ve bu konuya ilk defa açıkça vurgu yapılmıştır. Bu açıdan sözleşme, “*kişisel verilerin korunması*” alanında milletlerarası niteliğe sahip ilk belge olma özelliğine de sahiptir³⁰⁵.

³⁰⁰ BAŞALP, (Kişilik), s. 6.

³⁰¹ DEVELİOĞLU, s.10.

³⁰² KORKMAZ, s.142.

³⁰³ DEVELİOĞLU, s. 8.

³⁰⁴ ÖZDEMİR, s. 21.

³⁰⁵ ÖZDEMİR, s. 21.

ETS 108 Kişisel verilerin korunması hakkını, Avrupa insan hakları sözleşmesinin 8. Maddesinde yer alan özel hayatın korunması prensibi kapsamında ele alır. Bu kapsamda detaylı düzenlemeler getiren sözleşme, OECD ilkelerinden etkilenmiş olduğu görülür. Bu sözleşme kişisel verilerin hukuka uygun elde edilmesi , amacına uygun işlenmesi ve bu amaçla sınırlı olarak saklanması ilkelerine yer verilir. Sözleşme, verileri toplayan kuruluşun özel veya kamu niteliği taşıyıp taşımasına tüm veri işleme için uygulanabilir. Sözleşme ilkelerinin ulusal hukuka dahil edilmesi, verilerin adil ve yasal olarak toplanmasını, verilerin meşru amaçlar için uygun şekilde işlenmesini ve saklanmasını ve alakasız amaçlar için kullanılmamasını içermeli ve kişisel verilerin elde edilebileceği süreyi sınırlandırmalıdır. Ayrıca, Sözleşme, her iki bölgede de uygun güvencelerin bulunmadığı durumlarda kişisel verilerin akışını kısıtlar³⁰⁶.

Türkiye'nin 30.01.2016 tarihinde imzaladığı bu sözleşmeyi Avrupa Konseyi üye devletlerin tamamı imzalamıştır. Ayrıca bu sözleşmeye ek olarak "*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesine Ek Denetleyici Makamlar ve Sınıraşan Veri Akışına İlişkin Protokol*" adı altında bir protokol yapılmıştır. Protokolde öncelikli amaç 108 sayılı Sözleşmedeki eksikliği gidermeye çalışmıştır. Zira Sözleşme ile veri işleme faaliyetleri düzenlenmiş bulunsa da bunu denetleyecek bağımsız bir organ öngörülmemiştir. Bu nedenle Ek Protokolde denetleyici ve yetkili makamlar oluşturulmuş ve sınıraşan veri akışına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Taraf devletler, Sözleşme ve Protokolde belirtilen ilkeleri uygulamaya koyan iç hukukundaki önlemlere uyulmasını sağlamakla yükümlü bir ya da birden fazla yetkili makamı belirlemeyi taahhüt etmiştir.³⁰⁷

³⁰⁶ GLON, Christina: "Data Protection in the European Union: A Closer Look at the Current Patchwork of Data Protection Laws and the Proposed Reform That Could Replace Them All", International Journal of Legal information, Cilt. 42, 2014, s. 471-492. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/1912A078E25FAE71CF4519BB7E4E4D8C/S073112650001218Xa.pdf/data-protection-in-the-european-union-a-closer-look-at-the-current-patchwork-of-data-protection-laws-and-the-proposed-reform-that-could-replace-them-all.pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2023).

³⁰⁷ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 93.

4. Avrupa Birliği düzenlemeleri

Avrupa Birliğinin Kuruluş amacı barış, özgürlük, refah, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerin sağlamaktır. Bunun yanında Avrupa Birliği (AB), Avrupa'da ve tüm dünyada etkili olmayı hedefler. Eşitsizlikleri gidermek, insan onurunun korunması, temel hak ve özgürlüklerin sağlanması, demokratik kurumların varlığı, hukukun üstünlüğü ve saydamlığı gerçekleştirmek bu topluluğun ana hedefleridir³⁰⁸.

Kişisel verilerin korunmasındaki en önemli düzenlemelerden biri 24.10.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. “95/46/EC sayılı *Kişisel Verilerin işlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu*” ve “*Avrupa Konseyi Yönergesi*” (95/46/EC Sayılı AB Yönergesi) olmuştur. Bu yönerge de Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler düzenlemelerine benzer olarak özel hayatın gizliliği prensibiyle temellendirilir. Yönerge kabul edildikten sonra Avrupa Birliği topluluğunda, Kişisel verilerin korunması hakkına verilen önem artmıştır. Bunun neticesinde kişisel verileri korunma hakkı Avrupa Birliği Temel Haklar bildirgesi 8.maddesi³⁰⁹, ayrıca Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşmanın 16. Maddesinde³¹⁰ tanınmıştır³¹¹.

Yönergede 34 maddeden oluşan detaylı bir düzenleme getirilmiştir. Önceki düzenlenen yönetmelikler ve kurallar benzeri gibi temel kavram ve ilkeler belirlenmiş ilk kez etkin bir koruma yapabilmek için bir makam sorumlu kılınmıştır. Madde 29 Çalışma

³⁰⁸ ÖNGÜN AYÖZGER, s. 76-77.

³⁰⁹ **Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi Md. 8 :** “Herkes, kendisine ilişkin kişisel bilgilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yastada öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır. Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenecektir”. <http://www.demirci.gov.tr/avrupa-birliği-temel-haklar-bildirgesi> (Erişim Tarihi :19.03.2023).

³¹⁰ **Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşmanın Md.16 :** “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunması hakkına sahiptir. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Birlik hukuku kapsamına giren faaliyetlerin yürütülmesinde, Birlik kurum, organ, ofis veya ajansları ile üye devletler tarafından kişisel verilerin işlenmesi sırasında bireylerin korunmasına ve bu bilgilerin serbest dolaşımına ilişkin kuralları olağan yasama usulü uyarınca belirler. Bu kurallara uyulması, bağımsız otoritelerin denetimine tabidir. Bu maddeye dayanarak kabul edilen kurallar, Avrupa Birliği Antlaşması'nın 39. maddesinde yer alan spesifik kurallara halel getirmez”.

³¹¹ DEVELİOĞLU, s. 10-11.

Grubu kurularak Yönergenin uygulaması ve gelişimi hedeflenmiştir³¹². Direktifte hassas kişisel verilere değinilmiş, kişisel verilerin muhafazası etkin bir biçimde koruma altına alınmış, yeterli koruma yoksa veri aktarımına izin verilmemiştir. Verinin aktarılacağı ülkede etkin koruma sağlanamaması halinde bile 26.madde 1.Fıkıradaki³¹³ belirtilen şartlar sağlanırsa veri aktarımına izin verilecektir. Bunun yanında Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, AB vatandaşları için temel hakların korunmasını artırmak için kabul edilmiş ve Lizbon anlaşması ile bağlayıcılık kazanmıştır. Bildirgenin önemi bu anlaşma kişisel verilerin korunmasını özel ve aile hayatına saygı olarak değil tamamen bağımsız bir hak olarak düzenlenmiştir³¹⁴. Avrupa Birliği Veri Koruma Tüzüğü de (GDPR) önemli bir anlaşma olup birçok yenilik getirmiştir. Artan bölge kapsamı ile tüzük hükümleri ile AB sınırları aşılarak başka ülkelerde uygulanmaya başlanmıştır. Çeşitli yaptırımlar ile kişiden alınacak rıza için öngörülecek şartlar kuvvetlendirilmiştir. Rıza talebi açık ve sade bir dil ve kolay anlaşılabilir şekilde yapılmalıdır. İlgili kişiye kendi verisinin işlenip işlenmediğini öğrenme ve eğer işlendiyse bunun nereye işlendiğini öğrenme hakkı düzenlemede yer almıştır. Daha önce de belirttiğimiz unutulma hakkı bu tüzük ile AB üyesi devletler için bağlayıcı hale gelmiştir. Ayrıca GDPR ile tasarımdan itibaren veri mahremiyeti hukuki düzenlemeye kavuşmuştur. Şöyle ki, veri sorumlusu gerekli teknik ve organizasyonel önlemleri almalıdır³¹⁵.

³¹² DEVELİOĞLU, s. 11.

³¹³ **95/46 sayılı Direktif Md.26/1** : “Madde 25’ten derogasyon (uygulama dışı tutma) yoluyla ve özel durumları yöneten iç hukukun aksini belirtmesi haricinde, Üye Devletler, aşağıdaki koşullarda Madde 25 (2)’nin anlamı dahilinde yeterli koruma seviyesini sağlamayan üçüncü bir ülkeye kişisel verilerin transfer dizisini veya transferinin yapılabilmesini sağlayacaktır:

(a) Veri öznesi önerilen transfer için açık şekilde rızasını vermişse veya (b) Veri öznesinin talebine yanıt olarak alınan ön sözleşme tedbirlerinin uygulanması veya denetleyici ve veri öznesi arasındaki bir sözleşmenin yerine getirilmesi için transfer gerekliyse; veya (c) Üçüncü bir şahıs ve denetleyici arasında veri öznesinin menfaatine sonuçlanan bir sözleşmenin yerine getirilmesi veya sonuçlandırılması için transfer gerekliyse, veya (d) Transfer; kanuni hakların tesisi, işletilmesi veya savunulması için veya önemli kamu menfaati zemininde yasal olarak gerekliyse veya zorunluysa, veya (e) Veri öznesinin hayati menfaatlerinin korunması için transfer gerekirse, veya (f) Özel durumda yapılan konsültasyon için kanunda öngörülen koşullar ölçüsünde, bir meşru menfaat gösteren herhangi bir kişi tarafından veya genel olarak kamu tarafından danışmaya açık olan ve kamuya bilgi sağlamak amaçlı kanunlar veya yönetmeliklere göre transfer bir kayıttan sağlanırsa”.

<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce> (Erişim Tarihi: 21.03.2023).

³¹⁴ AKGÜL, s. 227-228.

³¹⁵ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 106-108.

B) Kişisel verilerin korunması hukukunda ulusal düzenlemeler

Kişisel verilerin korunması, Türkiye’de 2004 yılına kadar “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik’e kadar gündeme gelmemiştir. Daha sonrasında, yasa seviyesinde ilk 2005 yılında yürürlüğe girmiş 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu aracılığıyla ortaya çıktı. Bu kanunda kişisel verilerin hukuka aykırı olarak elde edilmesi, kaydedilmesi ve ifşa edilmesi filleri suç niteliğinde olmuştur ve yaptırıma tabi olmuştur. Fakat bu maddeler “kişisel veri,” “ele geçirme”, “kaydetme”, “yok etmeme” benzeri teknik kavramlar içermekteydi. Buna bağlı olarak bu kavramlar TCK’ da tanımlanmamıştı. Bu da söz konusu suçların saptanması uygulamada bazı sıkıntılara yol açmaktaydı³¹⁶.

Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına dair spesifik bir kanun yakın zamana kadar yoktu. Bu konuda ülkemiz kişisel verilerin korunması alanında Avrupa’nın gerisindeydi. Bunun temel sebebi bizde buna özgü yapılmış kanunun yürürlüğe geç girmesidir. Bizde kişisel verileri koruma kanunu 7 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sadece Kişisel Verileri Koruma Kanunu değil bu konuda bazı kanunlarda ve çeşitli yönetmeliklerle eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

1. Anayasa

Temel haklar bireye devlet karşısında savunma hakkı vermekle sınırlı kalmaz. Ayrıca tüm devlet organlar tarafından uyulması gereken objektif hukuk düzeni de oluşturur. Bu bakımından bireyin kişisel verilerinin korunması birey açısından bir haktır. Ayrıca kişisel verilerin korunması kamusal organlar bakımından bir yükümlülüktür³¹⁷.

Ülkemizde kişisel verilerin korunması hakkının altyapısını sağlayacak anayasal hükümler 2010 anayasa değişikliğinden önce de bulunuyordu. “*Hukuk devleti ilkesi*” (Md.2), “*bireyin maddi ve manevi varlığını serbestçe geliştirme hakkı*” (Md.17), “*özel hayatın gizliliği hakkı*” (Md.20), “*konut dokunulmazlığı*” (Md.21), “*haberleşmenin gizliliği*” (Md.22), “*dini ve vicdani kanaatleri açıklamaya zorlanamama*” (Md.24),

³¹⁶ TAŞTAN, Güven Furkan: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, Onikilevha, İstanbul, Kasım 2017, s. 23.

³¹⁷ ŞİMŞEK, Oğuz: Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 1.Bası, Beta, Ankara, 2008, s. 113.

“*düşünce ve kanaatleri açıklamaya zorlanamama*” (Md.25) buna örnek olarak sunulabilir³¹⁸.

Kişisel verileri korunması hakkı bir insan hakkıdır. Kişinin temel haklarından kabul edilmektedir. Avrupa Komisyonu da haklar ve Yargı başlıklı 23. faslında ve ilgili düzenlemelerde Kişisel veri korunmasının temel bir insan hakkı olduğunu gözlemlenmektedir. Avrupa Komisyonun çalışmalarının da etkisiyle kişisel verilerin korunması hakkı evrensel olarak bir insan hakkı kabul edilmiştir. Türk Hukukunda 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile artık Anayasamız kişisel verilerin bir temel hak olduğunu kabul etmiştir. Keza Anayasanın özel hayatın gizliliği başlıklı 20. Maddesinde: “*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*”. ifadesine yer verilmiştir³¹⁹.

Kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği başlığı altında düzenlenmiştir, fakat bununla birlikte temel insan hakları bağlamında anayasal güvenceye bağlanmıştır. Anayasamızda “*kişinin haklar ve ödevleri başlığı*” altında herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Bu hak; kişinin kendisi ile alakalı kişisel veriler konusunda aydınlatılma ve bilgilendirilme, kişinin kendi verilerine erişme, bu verilerin düzeltilmesini veya bu veri ve bilgilerin silinmesini talep etme ve bu verilerin amaçlanan yönde kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de içerir. Kişisel verilerin sadece kişinin rızası ile işlenebileceği de anayasada koruma altına alınmıştır. Ayrıca işleme şartları da belirtilmiştir. Böylece kişisel verilerin korunması hakkı genel hatları itibariyle belirtilmiştir. Bu hakka bağlı düzenlemelerin kanunla olması gerektiği öngörülmüştür. Bunun neticesinde bireylerin kişisel verileri kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma altına alınmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında kişisel verilerin korunması hakkı dayanak yapıлып; bu hak, temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirilmiştir³²⁰.

³¹⁸ KILINÇ, s. 1031.

³¹⁹ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 23.

³²⁰ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 110-111.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi bir kararında³²¹ kişisel verilerin korunması hakkının, insan onurunun korunması ve bazı durumlarda kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği öngörmüştür. Ancak bu sınırlamalar, Anayasa'nın 13. maddesinde³²² yer alan güvenceye aykırı olamaz.

2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Anayasanın öngördüğü yetkili organ ile tanımlanan usul ve şekilde onaylanarak yürürlüğe giren yazılı hukuk kurallarına kanun denir³²³. Kişisel verilerin korunması İnsan haklarının korunması kapsamındadır. Bu konu içinde bulunduğumuz dönem teknolojisinde çok önemlidir. Hızlı bilgi akışı ve verileri tam güvende tutmak için ülkemiz oldukça kapsamlı bir düzenlemeye ihtiyaç duymuş ve bu konuda gerekli adımlar atılmıştır. Ülkemizde kişisel verilerin korunması hakkında spesifik bir kanun yapma faaliyetleri ilk olarak 1989 yılına gelindiğinde başlayabilmiştir. Süreç 30 yılı aşan bir süre içinde ancak tamamlanmıştır. Takvimler 24 Mart 2016 tarihini gösterirken 6698 sayılı Kişisel Verileri Korunması Kanunu kabul edilmiştir. Böylece zaten Anayasal güvenceye sahip olan Kişisel verilerin korunması ilkesi artık özel kanunlarla da güvence altına alınmıştır.

³²¹ **Anayasa Mahkemesi Kararı E: 2015/61 K:2016/172**

“Kişisel verilerin korunması hakkı, insan onurunun korunması ve kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Türkiye'nin taraf olduğu 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Kişilerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 9. maddesinde de devlet güvenliği, kamu güvenliği, devletin ekonomik menfaatlerinin korunması ve suçlarla mücadele edilmesi, ilgilinin veya üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin istatistiki veya bilimsel amaçlarla kullanılması durumlarında kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği öngörülmüştür. Ancak bu sınırlamalar, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceye aykırı olamaz. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz”. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2016-172-nrm.pdf> (Erişim Tarihi:22.03.2023).

³²² **Anayasa Md. 13:** *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”.* <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.doc> (Erişim Tarihi: 22.03.2023).

³²³ **TEZİÇ**, Erdoğan, Anayasa Hukuku, Tıpkı 25. Bası, Beta, İstanbul, 2021, s. 15.

6698 sayılı “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*” yedi bölümden oluşur ve esas olarak “*kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeleri*” düzenler. Verilerin işlenmesine bağlı esasları yasaya döker. Kişilerin hak ve yükümlülüklerini organize eder. Ayrıca bu kanun denetim mekanizmasını ve bu sisteme başvuru ve şikâyet süreçlerini, teşkilat altyapısını ve yasaya aykırı durumlarda düzenlenecek yaptırımları hazırlayan ve son olarak geçici maddeleri barındıran kısa bir kanundur³²⁴.

3. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu

4721 Türk Medeni Kanunu (TMK) kişilik hakkı ve kişilik hakkına yöneltebilecek saldırıları koruma altına almıştır. TMK’ nun 24. üncü maddesi³²⁵ kişilik hakları saldırıya uğrayan kişi koruma isteyebilir. 24. Madde devamında ise ³²⁶ Kişilik hakkı ihlal edilen kişi ihlalin önlenmesini durdurulmasını ve tespitini mahkemeden talep edebilir. Borçlar Kanunu da kişisel verilerin korunmasını hukuki düzenleme altına almıştır. Buna göre Borçlar Kanunu 419. Madde’de belirtilen “*işveren, işçiye ait kişisel verileri, ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir*” ibaresinde kişisel verilerin korunması hususunda özel bir düzenlemeye gitmiştir. Borçlar Kanunu’nda da Md. 49 ve devam maddelerinde haksız fiil kapsamında değerlendirilebilecek saldırılara karşı maddi ve manevi tazminat isteminde bulunulabilir. Haksız fiilden dolayı sorumlu kişi zarar veren sorumluluk hukukunca bu zararı giderir. Haksız fiilden doğan borç

³²⁴ UYARER GÖÇMEN, s. 98.

³²⁵ **TMK.Md.24:** “*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır*”.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim Tarihi:23.03.2023).

³²⁶ **TMK.Md.25:** “*Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.*

Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.

Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez. Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir”.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim Tarihi:23.03.2023).

ilişkileri sorumluluk hukukunu oluşturur³²⁷. TMK ve TBK hükümleri kişilik hakkına yönelik saldırıları önlerken aynı zamanda kişisel verilerin korunması bakımından hukuki temelin oluşmasına katkıda bulunur. Ancak unutulmamalıdır ki bu alanın sui generis yapısından dolayı genel hükümlerle bu yapıyı korumak her zaman mümkün olmaz³²⁸.

4. İş Kanunu

Kişinin kendini kendi olmasını sağlayan bilgiler (veri ve data gibi) kişilik hakkının kapsamında bulunur ve bu veri , data gibi özel bilgiler özel yaşamın gizliliğindedir. İş hukuku açısından da işçilerin kişisel verileri kişilik hakkı kapsamındadır³²⁹. İş Kanunu'nun 75.maddesinde işverenin işçilerle alakalı bir özlük dosyası düzenleme borcu bulunur. Borçlar Kanunu 419³³⁰ ve İş Kanunu madde 75³³¹ işçinin özlük dosyasıyla ilgilidir ve bu maddeler “*kişisel verilerin korunması*” ile ilgili bir hükümdür. Ancak bu düzenlemeler kişisel verilerin korunması açısından yeterli değildir. Bu yasalarda kişisel verilerin işlenmesi değil sadece kullanılması düzenlenmiştir³³².

5. Ceza Kanunu

İleri teknoloji devrimiyle birlikte bilgisayarlar iletişim sürecine daha fazla katkıda bulundular. Dünyanın çeşitli merkezlerinde büyük bilgisayarlar çok sayıda bilgi depoladılar. Bu insanların çok sayıda ihtiyaçlarını karşıladı. Bilgilere doğrudan ulaşmak daha güvenilir,

³²⁷ Ayrıntılı Bknz: **ANTALYA**, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 2.Bası, Beta, İstanbul, Nisan 2013, s. 413-541,; **EREN**, s .507-537.

³²⁸ **ÖNGÜN AYÖZGER**, s. 96.

³²⁹ Ayrıntılı Bknz: **SÜZEK**, Sarper: İş Hukuku, 16.Bası, Beta, İstanbul, Eylül 2018, s. 404-409.

³³⁰ **TBK 419**: “*İşveren, işçiye ait kişisel verileri, ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir. Özel kanun hükümleri saklıdır*”. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm> (Erişim Tarihi: 24.03.2023).

³³¹ **İK 75**: “*İşveren çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenler. İşveren bu dosyada, işçinin kimlik bilgilerinin yanında, bu Kanun ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklamak ve bunları istendiği zaman yetkili memur ve mercilere göstermek zorundadır. İşveren, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlüdür*”. (Gerekçesi için Bknz: **KILIÇOĞLU**, Mustafa/**ŞENOCAK**, Kemal: İş Kanunu Şerhi, 3.Bası, Legal, İstanbul, Şubat 2013, s. 928.)

³³² **SÜZEK**, s. 405.

hızlı bir hal aldı³³³. Günümüzde bireylere dair kayıtların ve verilerin bilgisayar ortamlarına aktarılıp saklanması uygulamalarına bazı kurum ve kuruluşlar başvurur. Bu verilerin amaçlarından sapması ve hedefleri dışında kullanılması veya üçüncü şahısların eline geçerek haksız bir şekilde yararlanılmaları dolayısıyla kişiler büyük zarara uğrayabilirler³³⁴. Kişilere ait bilgilerin bilgisayara kaydedilmesi ve internet ortamında paylaşılması ihlalin sürekli tekrarlanma riskini doğurmuş bu durum karşısında toplumlar kişisel verilerin daha etkin biçimde korunmasına yönelik düzenleme yapmaya itmiştir³³⁵.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümlerin ihlali hem özel hukukta tazminat davası açılmasına neden olabilir. Hem de ceza hukuku kapsamında cezai yaptırıma yol açabilir. Siber suçlar bilişim sisteminin güvenliğini ve bilişim sistemini hedef alan ve bu verileri hukuka aykırı olarak ele geçirilmesini sağlayan tüm suçlardır. En geniş anlamıyla siber suçlar bilgi teknolojilerinin dahil olduğu her türlü suçları kapsar³³⁶.

6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu çıkmadan evvel “2004 tarihli 5237 sayılı Ceza Kanunu” (TCK) ile bazı eylemleri suç olarak nitelendirmiştir. 6698 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden kişisel verilerin tanımı, açıklanması ve uygulamasına dair esaslar

³³³ **SIRABAŞI**, Volkan: İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Rejimi), 1.Bası, Adalet, Ankara, Ocak 2003, s. 50-51.

³³⁴ **ÖZEN** Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler (Cilt 2), 1.Bası, Adalet, Ankara, 2020, s. 323,

³³⁵ **KOCA**, Mahmut/**ÜZÜLMEZ**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Bası, Adalet, Ankara, Ekim 2020, s. 552-553.

³³⁶ **YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU**, s.147-148.

Yargıtay Kararları³³⁷ ve Ceza Kanunu uygulaması ile çözüme kavuşmaktaydı³³⁸. Kişisel verilerle ilgili suçlar³³⁹ TCK 135 ve devamı maddelerde ilk olarak Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçunu düzenlemektedir. Burada özel veya kamu kişiliğinin keyfiyete bağlı veri tutmasını engellemek hedeftir. Suçla korunan hukuki değer kişinin hayatıdır. TCK 136. Madde Kişisel Verileri Verme veya Ele Geçirme suçunu düzenler. Burada kast edilen kişisel veriyi hukuku aykırı olarak başkasına vermektir³⁴⁰. Kamu görevlisi tarafından bu suç işlendiğinde verilecek ceza artırılabacaktır. TCK 137. Maddede ise kişisel verileri yok etmeme suçundan bahsedilmiştir. Suçun korunan hukuki değeri kişinin özel hayatıdır. Konusu ise sistem için de kayıtlı bulunan kişisel veridir.³⁴¹

³³⁷ Yargıtay 12.Ceza Dairesi 2013/9669 E. 2014/3760 K.

“Kişisel veri kavramından, kişinin, yetkisiz üçüncü kişilerin bilgisine sunmadığı, istediğinde başka kişilere açıklayarak ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı nüfus bilgileri (T.C. kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı gibi), adli sicil kaydı, yerleşim yeri, eğitim durumu, mesleği, banka hesap bilgileri, telefon numarası, elektronik posta adresi, kan grubu, medeni hali, parmak izi, DNA’sı, saç, tükürük, tırnak gibi biyolojik örnekleri, cinsel ve ahlaki eğilimi, sağlık bilgileri, etnik kökeni, siyasi, felsefi ve dini görüşü, sendikal bağlantıları gibi kişinin kimliğini belirleyen veya belirlenebilir kalan, kişiyi toplumda yer alan diğer bireylerden ayıran ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli, gerçek kişiye ait her türlü bilginin anlaşılması gerekir; ancak, herkes tarafından bilinen ve/veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olan kişisel bilgiler, yasal anlamda “kişisel veri” olarak değerlendirilemez, aksinin kabulü; anılan maddenin uygulama alanının amaçlanandan fazla genişletilerek, uygulamada belirsizlik ve hemen her eylemin suç oluşturması gibi olumsuz sonuçlar doğurur, bu nedenle, bir kişisel bilginin, açıklanan anlamda “kişisel veri” kabul edilip edilmeyeceğine karar verilirken, somut olayın özellikleri dikkate alınarak titizlikle değerlendirme yapılması, sanığın eylemiyle hukuka aykırı hareket ettiğini bildiği ya da bilebilecek durumda olduğunun da tespit edilmesi gerekir”.

³³⁸ TÜRKMEN, Erarslan Sevgi: Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Eylül 2019.

³³⁹ Ayrıntılı Bknz: HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem: Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 3.Bası, Us-A Yayıncılık, Ankara, Şubat 2013, s. 286-292; ÖZBEK, Veli/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15.Bas, Seçkin, Ankara, Ekim 2020, s. 581-605.; ÖZEN, s. 323-358.; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 552-598.

³⁴⁰ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 2 89.

³⁴¹ ÖZBEK/ DOĞAN/BACAKSIZ, s. 602.

6698 sayılı Kanun, TCK'da Kişisel verilerin bahsettiği suçları yasal bir dayanağa kavuşturmuştur. Zira 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanununun 17. Maddesi iki kanunu birbirine bağlamıştır³⁴².

III- Özel hayatın korunması kapsamında kişisel verilerin korunması

“Kişisel verilerin korunması” hakkı, özel hayatın mahremiyeti ve muhafazası hakkını en iyi şekilde değiştirerek, pek çok ülkede kişisel bilgilerle ilişki kurmadan, yani bir nebze kişisel verileri teğet geçerek özel hayatın gizliliği hakkının tanımlanamadığı, mutlaka kişisel verilere dokunulduğu görülmüştür³⁴³. Özel hayatın gizliliği insanın kişiliğinin korunmasının sağlanmasında önemlidir. Özel yaşamın gizli tutulması tüm Demokratik hukuk devletlerinde benimsenmiş anayasa hukuku ilkesidir³⁴⁴. Özel yaşam gizliliği; bir konum, kişi- toplum ilişkilerinin bir görünümü olması yanında bir özgürlük, bir yetki, istem ve iktidar olarak ele alınır ve değerlendirilir³⁴⁵. Kişisel verilerin korunması bir özgürlük sorunu olarak başlangıç aşamasında özel hayat ve özel hayatın gizliliğine müdahale açısından tanımlanmıştır. Ama ilerleyen teknolojiyle özel hayatın gizliliği konusunda genel yaklaşım yeterli olmamıştır. Ayrıca bu alanda benimsenmiş ilkeler kişisel verilerin korunmasında beklentileri karşılamamıştır³⁴⁶.

Özel hayat kavramı karmaşık bir yapıdadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi genel bir tanım yapma yoluna gitmemiştir. Strasburg denetim organları özel hayat için genel tanım yapmamış bu konuda kazuistik bir yol izlemiş önlere gelen olayları kendilerine özgü

³⁴² **KVKK Md.17:** “Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununu 135 ila 140 inci madde hükümleri uygulanır. Bu Kanunun 7 nci maddesi hükmüne aykırı olarak; kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler 5237 sayılı Kanunun 138 inci maddesine göre cezalandırılır”.

³⁴³ **ÇELİK**, Yeşim: “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, Ekim 2017, s. 335. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639> (Erişim Tarihi:15.03.2023).

³⁴⁴ **ÖNGÜN AYÖZGER**, s. 38.

³⁴⁵ **ARASLI**, Oya: “Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı ve T.C. Anayasasında Düzenlenişi” ,Yayımlanmamış Doçentlik Tezi,1979, s.7. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/HFK0082583.pdf> (Erişim Tarihi 15.03.2023).

³⁴⁶ **KUŞKONMAZ MENDOS**, s. 25.

koşullar içinde değerlendirmişlerdir. Böylece ortaya çıkan kararlarla ³⁴⁷ kavram netleştirilmeye çalışılmıştır³⁴⁸.

Kişinin kimliği ile bilgi ve kayıtlar, cinsel hayata dair düzenlemeler, kişinin beden ve ruh bütünlüğüne ilişkin düzenlemeler, bireye ait özel yerlerin ve evrakın aranması ve zaptı işlemleri, telefon konuşmaları, kişinin adı fotoğrafı, nam ve şöhreti, şerefi, yaşam tarzı özel yaşam kapsamında değerlendirilmiştir³⁴⁹.

Kişinin özel hayatına her bilgi kişisel veri değildir. Her kişisel veri de özel bilgi olmaz. Örneğin kişinin adı kişisel verinin konusu içindeyken bu bilgi gizli değildir. Diğer taraftan aile hayatına ilişkin görüntüler kişinin özel hayatının korunması kapsamında bulunurken kişisel veri değildir³⁵⁰. İki hak iç içe gözüktükçe de farklılıkları olduğu açıktır.

Dülger'in özel yaşamın gizliliği hakkının kişinin verilerini korumakta yetersiz kaldığı ve kişisel verilere ilişkin suçlarda korunan hukuksak değerlerin sır niteliğinde olması gerekliliğinin bulunmaması sebebiyle kişisel verilerin korunması hakkının ayrı bir başlık altında düzenlenmesi görüşüne katılıyoruz³⁵¹.

IV- İfade özgürlüğü ve kişisel verilerin korunması

İfade özgürlüğü kişinin görüşlerini serbestçe ifade etmesi hakkıdır. Devlet buna idari ve adli alanda özen göstermelidir. Çocuğun ve velisinin düşüncesine, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterecektir ve bunu sınırlamanın sınırları vardır³⁵². Düşünceyi açıklama özgürlüğü *“insanın serbestçe düşünce ve bilgilere ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına ya da başkalarıyla birlikte (dernek, toplantı, sendika vb.) çeşitli yollarla (söz, basın, sinema, tiyatro vb.) serbestçe açıklayabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir.*

³⁴⁷ Bknz :Mah K. Murray/İngiltere, 28.10.1994,A300-A,s.33 ve son.

<https://www.studeersnel.nl/nl/document/maastricht-university/advanced-criminal-procedure/case-of-murray-v-the-united-kingdom/13062553> (Erişim Tarihi:15.03.2023).

³⁴⁸ GÖZÜBÜYÜK, Şeref/GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi), 11. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2016, s. 352.

³⁴⁹ GÖZÜBÜYÜK/GÖLCÜKLÜ, s. 353-354.

³⁵⁰ UYARER, s. 29.

³⁵¹ DÜLGER, (Özgürlük), s. 79.

³⁵² FENDOĞLU, Tahsin Hasan: Anayasa Hukuku, 1.Bası, Yetkin, Ankara, Ocak 2015, s. 290.

Bu üç alan yani düşüncelere ulaşabilme düşüncelerden ötürü kınanmama ve bunları serbestçe yayabilme hakkı bir bütün oluşturur"³⁵³. Düşünce hürriyeti, toplumu ilgilendiren toplum yaşayışı ile ilgili konular ve meseleler hakkında görüş ve düşüncelerin açıklanmasıdır³⁵⁴. Düşünceyi açıklama özgürlüğü olmadan ve özgürce yayın yapan kitle iletişim araçları olmazsa açık ve aydınlanmış toplumdan bahsedilemez³⁵⁵. Zira çoğulcu demokrasilerde düşünce suçu yoktur ayrıca bazı ifade şekilleri zaten düşünce özgürlüğünün norm alanı dışında kalır ve korunma göstermez. İftira, hakaret, sövme, suça teşvik, tahrik, dince kutsal şeylerin istismarı ve kötüye kullanılması bunlara örnek olarak gösterilebilir³⁵⁶. İnsan hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 10.maddesi ve Anayasa m.13 ifade özgürlüğünün sınırını oluşturur. Bu hükümler gerek kanunlara gerekse de uygulamalara yön verecek çerçeveyi belirler. Ve mümkün olduğunca ifade hürriyetinin kısıtlanmaması mantığını esas almıştır³⁵⁷.

Kişisel verilerin korunması ile kanaati ifade etme özgürlüğü arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Düşünceyi açıklama özgürlüğün iki farklı yönü vardır. Bunlar pozitif ve negatif yönlerlerdir³⁵⁸. Pozitif ve negatif özgürlük kavramları insan haklarının medeni ve siyasal haklar ile sosyal ve ekonomik haklar biçiminde ikiye ayrılması suretiyle ilki negatif hak ve özgürlük ikincisi de pozitif hak ve özgürlükler olarak ayıran bir ilişkidir³⁵⁹. Kişi kendisinin sahip olduğu kişisel verilerin ve bu kişinin sahip olduğu bilgi ve verilerin içinde yer edinmiş düşüncelerin dışarıya ifade edilmesine zorlanamayacağı gibi, birey kişisel verilerini hangi oranda dile getireceğini konusunda serbesttir³⁶⁰. Kişisel verilerin korunması hakkı ve düşünceyi ifade etme özgürlüğü bazı hallerde çatıştır. Özellikle magazin basınında

³⁵³ **TANÖR**, Bülent: Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, 3. Baskı, BDS Yayınları, İstanbul, 1994, s. 59,

³⁵⁴ **TANÖR**, Bülent: "Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Anayasası", Doktora Tezi, 1.Bası, Öncü Kitabevi, İstanbul, Ağustos 1969, s. 19.

³⁵⁵ **KÜZECİ**, s. 83.

³⁵⁶ **TANÖR**, Bülent/**YÜZBAŞIOĞLU**, Necmi: 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 16.Bası, Beta, İstanbul, Ekim 2016, s. 177.

³⁵⁷ **ŞEN**, Ersan/ **YENİCE**, Nilüfer: İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi (Yorumlu Karar Derlemesi), Birinci Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2017, s. 13-14.

³⁵⁸ **ÖNGÜN AYÖZGER**, s. 48.

³⁵⁹ **ŞAHİN**, Kemal: İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü Gereççeleri ve Sınırları, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Mart 2009, s.68.

³⁶⁰ **ÖNGÜN AYÖZGER**, s. 48.; **AKGÜL**, (İnsan Hakları), s. 96-97.

bazı şahısların resimleri, fotoğrafları ve görüntüleri aktırılabilir. Bu da bazı kişiler açısından basının kişisel veri ve düşünceyi açıklama arasında çatışmaya yol açmaktadır³⁶¹.

V- Bilgi edinme hakkı

Bilgi edinme hakkını en genel biçimiyle, bireylerin bilgilenmesini sağlar. İdarelerin faaliyetleri ve yetkileri konusunda vatandaş bilgi sahibi yapar³⁶². Dar anlamda bilgi edinme hakkını, devletin elinin altında olan her çeşit resmi veriye erişim sağlayabilmesi olarak tanımlayabiliriz. Genel anlamda ise devlet müdahalesi olmadan, bireylerim kendi seçimi ile veya basın ve alternatif haberleşme olanakları ile çeşitli bilgileri elde edebilmesini ifade eder. Ayrıca herhangi bir devlet müdahalesi olmadan özel kaynaklardaki bütün bilgilere ulaşabilmesini sağlar ve devletin elinde olan kamuyu ilgilendiren her türlü veriye erişebilmesini ifade eder³⁶³. Bilgi edinme hakkı bireylerin yerel topluluğu ilgilendiren kararları sorgulayabilmeleri ve kamu hizmetlerinin daha etkin şekilde kullanılmasını sağlar³⁶⁴.

Bilgi Edinme yalnızca kişinin bilgi edinmesini sağlamaz aynı zamanda bilgi edinmesinin engellemesinin de önler. Kişisel verilerin korunması ile bilgi edinme arasındaki ilişki negatif bilgi edinme özgürlüğü açısındanadır. Şöyle ki verinin ait olduğu kişi verilerin nasıl şekilde ve niye işlendiği konusunda bilgi bu hakka sahip olur³⁶⁵. Her iki hak birbirinin tamamlayıcısıdır. Bu sayede kişiler bilgilere ulaşırken özel yaşamın korunmasına da riayet edilir³⁶⁶.

³⁶¹ ÖNGÜN AYÖZGER, s. 49.

³⁶² KAYA, Cemil: İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2005, s.42,

³⁶³ LOUCAIDES Loukis G: The Right to Information, Essays on The Developing Law of Human Rights, Cilt 39, s. 3-31. Aktaran : SOYKAN, Cavidan: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD), Cilt. 56, S. 2, s. 63-74 (s. 65). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/627696> (Erişim Tarihi 15.03.2023).

³⁶⁴ KAYA, s. 42.

³⁶⁵ ÖNGÜN AYÖZGER, s. 51.

³⁶⁶ KÜZECİ, s. 91.

VI- Unutulma hakkı ve kişisel verilerin korunması

Unutulma hakkı kişisel verisi işlenen kişinin internette yer alan kişisel verilerinin arama neticesinde kendi adlarıyla bağlantılı olmasını istememe hakkıdır³⁶⁷. 2014'te Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Costeja kararıyla³⁶⁸ tanınmasından sonra Anayasa Mahkeme'sinin 2013/5633 sayılı kararıyla Türk Hukuku'nda yer bulmuştur. Ortaya çıkış sebebi üstün kamu yararı olması halinde geçmişte yaşanan olumsuz olayların kişinin şeref ve itibarını zedelemesi açısından yeni sayfa açılıp topluma kazandırılmasını hedefler. Ve bu nedenle haber arşivi, arama motoru sonuçları, blog yazılarının unutulmasını ve bu kişisel verilerin silinmesini sağlamak ve yayılmasının önüne geçmektir³⁶⁹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bu kararı kabul etmiştir ve bu karar emsal niteliğindedir³⁷⁰.

³⁶⁷ YAVUZ, Can: İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması, 3. Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2020, s. 49.

³⁶⁸ **İlgili Karar için Bknz :** <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>

³⁶⁹ **Ayrıntılı Bknz: APAYDIN,** Cengiz: Basın Televizyon ve Radyo Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı, İnternette Erişimin Engellenmesi- Unutulma Hakkı, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Haziran 2020, s. 160-173.

³⁷⁰ **“Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2014/4-56 K. 2015/1679 T. 17.6.2015”**

“Unutulma hakkına gelince; unutulma hakkı ve bununla ilişkili olan gerektiği ölçüde ve en kısa süreliğine kişisel verilerin depolanması veya tutulması konuları, aslında kişisel verilerin korunması hakkının çatısını oluşturmaktadır. Her iki hakkın temelinde bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesini, kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesini sağlamak yatmaktadır. Unutulma hakkı ile geçmişinde kendi iradesi ile veya üçüncü kişinin neden olduğu bir olay nedeni ile kişinin geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin engellenmesi sağlanmaktadır. Bireyin geçmişinde yaşadığı olumsuz etkilerden kurtularak geleceğini şekillendirebilmesi bireyin yararına olduğu gibi toplumun kalitesinin gelişmişlik seviyesinin yükselmesine etkisi de tartışılmazdır. Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir.

Bu hak bir yandan kişiye “geçmişini kontrol etme”, “belirli hususların geçmişinden silinmesini ve hatırlanmamayı isteme hakkı” sağladığı gibi, diğer yandan muhataplarına kişi hakkındaki bir kısım bilgilerin üçüncü kişilerin kullanmamasını veya üçüncü kişilerin hatırlanmamasına yönelik önlenmeleri alma yükümlülüğü yükler. Bu hakkın; bireylerin fotoğraf, internet günlüğü gibi kendileri hakkındaki içerikleri silmek için üçüncü şahısları zorlamayı içermesinin yanında geçmişteki cezalarına ilişkin bilgilerin veya haklarında olumsuz yorumlara neden olabilecek bilgi ve fotoğraflarının kaldırılmasını isteme hakkını tanıdığı kabul edilmektedir. Diğer taraftan bu hak, bireyin geçmişindeki belirli yönlerinin mümkün olmayacak biçimde hatırlanmaması için önlemler alınmasını gerektirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 8. maddesinde yer alan özel yaşama saygı hakkı altında korunan “mahremiyet hakkı'nın, bireyin kendisi

VII- İnsan onuru ve kişisel verilerin korunması

Tarih boyunca yaşanmış, insanlığa zarar vermiş trajik olayların arkasından insan haklarına yönelik adımlar atılmaya çalışılmıştır. Keza insanlık onuru bu tip olaylarda büyük yaralar almıştır. Örneğin İkinci Dünya Savaşında durum böyledir. Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi bunun sonucudur³⁷¹.

İnsanlar iç dünyalarına ait, kendilerinin değerli hissetmesini sağlayan şeref veya onur vardır. Bu his üçüncü bir kişinin eylemi sonucu yok olur veya azalırsa insan kendini değersiz hissedebilir. Kendini geliştirme ve kendisini iten motivasyonunu kaybeder³⁷². Özgürlük ve eşitlik denklemi, insan onuru(haysiyeti) ile kurulabilir. İnsan onuru özgürlüğünün temelidir. Aynı zamanda eşitlik ölçütlerinden biridir. Çünkü hak ve özgürlüklerin ortak temeli insan onurudur. İnsan onuru bakımından eşitlik mutlak bir değeri tanımlar³⁷³. İnsan onuruna saygı ile tüm düzenin odağındaki insan bağımsızlığı ile ilk ve en önemli temel hakkı olan kişilik hakkı korunmuş olur³⁷⁴.

İnsan onurunun korunması kişisel verilerin korunması açısından kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde toplanması, işlenmesi ve kaydedilmesinde ortaya çıkar.

hakkındaki bilgileri kontrol edebilmesi şeklindeki hukuki çıkarlarını da içerdiği ifade edilmektedir. Zira bireyin kendisine ait herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması ve bu bilgilere başkalarının ulaşmaması kısacası kişisel verilerinin mahrem kalması konusunda hukuki menfaati bulunmaktadır. (ARSLAN ÖNCÜ, Gülay: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s.182).Kişiye unutulma hakkının sağlanması ile birlikte özel hayatının gizliliği korunmuş olacaktır. Hemen ifade edilmelidir ki; davacının rızası dışında bir kitapta geçen ismi kişisel veri niteliğindedir.

Ayrıca şunun da ifade edilmesi gereklidir ki; unutulma hakkı tanımlarına bakıldığında her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği açıktır”.

³⁷¹ UYARER GÖÇMEN, s. 38-39.

³⁷² AVŞAR, Zakir/ÖNGÖREN, Gürsel: Radyo ve Televizyon Hukuku, 1.Bası, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını, Ankara, Mayıs 2003, s. 89.

³⁷³ KABOĞLU, Özden İbrahim: Anayasa Hukuku Dersleri, 7. Bası, Legal, İstanbul, Eylül 2011, s. 227.

³⁷⁴ AKGÜL, (İnsan Hakları), s. 88.; GÖREN, Zafer: “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi :Dokunulmaz İnsan Onuru”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 6, S.12, 2007, s. 24 nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/MAKALE/M6051.pdf (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

İnsan onurunun korunması, kişisel verilerin hukuka aykırı bir biçimde toplanması, işlenmesi ve kaydedilmesinde ortaya çıkar³⁷⁵. Verinin özellikle günümüzde önemli sermaye haline gelmesiyle Facebook, Amazon, Apple gibi elinde büyük veri bulunduran şirketlere karşı kişilerin korunması gerekir. Facebook'un skandalı³⁷⁶, Google'ın bazı şirketlere mail hesaplarına erişim yetkisi verdiğinin meydana çıkması³⁷⁷, ve bunun gibi tarihsel olarak bir sürü yaşanan olay kişisel veri kullanılmasının önemini ve insanlık onuruyla olan yakın ilişkisini gözler önüne serecektir³⁷⁸.

³⁷⁵ ÖZDEMİR, s. 81.

³⁷⁶ İlgili Haber: (<https://techcrunch.com/2022/03/15/facebook-2018-breaches-dpc-decision/>) (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

³⁷⁷ İlgili Haber: (<https://www.mailstore.com/en/blog/2018/07/13/the-gmail-scandal/>) (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

³⁷⁸ UYARER GÖÇMEN, s. 39-40.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK TİCARETTE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

§ 1. Genel Olarak

Gelişen teknoloji ve insanlığın her konuda katkıda bulunduğu bilimsel ilerlemeler elektronik ticaretin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu ilerlemeler elektronik ticaretin günümüzde yaygın hale gelmesinin en önemli sebeplerinden birisidir. Kullanılan internet ve online dünyada sürekli geliştirilen teknolojiler ilerlemeleri artırmıştır. Görüntülü ve sesli veri aktarımı ve aktarım hızının artırılması günümüzde saniyeler içinde veri aktarımını sağlamış ve yazılı metin aktarımının gelişmiş olması, iletişimin çok daha kolay şekilde yapılmasına neden olmuştur. Ayrıca aktarımın çok düşük maliyetle yapılması, bunun yanında yazılı ve çok düşük maliyetle geliştirilmiş metinleri son derece hızlı bir biçimde sınırsız kullanıcıya etkinli olarak ulaştırılabilmesine olanak vermiştir³⁷⁹. Elektronik ticaret, ürün veya hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağlar üzerinden yapılmasıdır. Elektronik ticarete ürün veya hizmetlerin satışı online platformlarda yapılır. E-ticarete üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar satıcı, alıcı ve e-aracıdır³⁸⁰. E-ticaret, teknolojideki gelişmelere paralel olarak çok önemli avantajlar sağlamaktadır. Mesela bu sayede işletmeler geleneksel ticarete göre daha fazla hedef kitlelere ulaşabilir. Ticarete hız ve verimliliği artırır. Fakat bunu yaparken tüketicilerde güven duygusunu eksiltmemelidir. Kredi kartı ve kişisel bilgilerin korunması sağlanmalıdır. Yoksa e-ticaret sektörü zedelenecek ve bu da modern zamanlarda hele hele 2020'li yıllarda kaosa yol açacaktır.

³⁷⁹ **AKBULUT**, Aydın: Bilişim Ekonomisi ve E-Ticaret, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, 2007, s. 6.

³⁸⁰ **AKBABA**, İlker Ahmet / **KUL**, Sinan / **ÜNALAN**, Musa / **MUTLU**, Muhammet: E-Ticaret, 1. Bası, Gazi, Ankara, Ekim 2022, s. 3.

§ 2. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Toplanması

Elektronik sözleşme elektronik ortamda internet üzerinde kurulan sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler tacirler arasında veya tüketici ya da tacir olmayanlar arasında yapılabilir³⁸¹. Sektörün bu kadar büyüdüğü ve internetin bu kadar genişlediği bir dönemde kişisel verilerin de internet üzerinden toplanması son derece normaldir. Fakat hukuk alanında neredeyse her konuda olduğu gibi bunun da sınırları olmalıdır. Tarihteki önemli karakterlerden Margaret Fuller' in de dediği gibi “*Tabiat her kurala istisnalar sağlar*”³⁸². Elektronik ticarete kişisel veriler toplanırken mevzuat ve ilgili hüküm ve ilkelere uygun olacak şekilde davranılmalı, bunun aksi durumun hukuka aykırı olduğunun önemini tekrar belirtmek isteriz. Daha önce de belirttiğimiz üzere kişisel verilerin hukuka aykırı biçimde depolanması ve işlenmesi insan onurunu zedeleyecektir³⁸³. Bu da veri sahibinin geleceğini ve kaderini olumsuz etkileyip kişisel saygınlığını çiğnenmesine yol açabilir.³⁸⁴ Ayrıca veri sorumlusu hakkında da idari yaptırım veya tedbirler uygulanabilecektir.

I- Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Toplanmasının Yolları

A) Ticari elektronik ileti yoluyla kişisel verilerin toplanması

Ticari elektronik ileti (CEM), bir ticari faaliyete katılımı teşvik etmek amacıyla, herhangi bir kâr amacı gütmeksizin bir “elektronik adrese” telekomünikasyon yoluyla gönderilen her türlü elektronik iletidir. Bir ticari ileti mal veya hizmet satın alma veya satma teklifini, bir iş fırsatı sağlamak için yapılmış bir teklifi veya bu tür tekliflerden herhangi biriyle ilgili promosyonlar veya reklamlar içeren mesajları içerir³⁸⁵. Ticari elektronik ileti, 6563 sayılı “*Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun*” 2. madde birinci fıkrasının (c) bendinde yasal düzenleme olarak yer almıştır. Burada, “*telefon, çağrı merkezleri, faks, otomatik arama makineleri, akıllı ses kaydedici sistemler, elektronik posta,*

³⁸¹ HAMAMCIOĞLU, Vardar Gülşah (Editörler: TOKBAŞ, Hakan/ KURŞUN, Suphi Ali), E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, 1.Bası, Aristo, İstanbul, Ekim 2017, s. 68-69.

³⁸² <https://quotepark.com/quotes/1219929-margaret-fuller-nature-provides-exceptions-to-every-rule/> (Erişim Tarihi: 02.04.2023).

³⁸³ ÖZDEMİR, s. 81.

³⁸⁴ ÖNGÜN AYÖZGER, s. 40.

³⁸⁵ **Commercial Electronic Message (CEM)**, “Thomson Reuters Practical Law”. [https://ca.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://ca.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (Erişim Tarihi:02.04.2023).

kısa mesaj hizmeti gibi vasıtalar kullanılarak elektronik ortamda gerçekleştirilen ve ticari amaçlarla gönderilen veri, ses ve görüntü içerikli iletiler” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda, bir iletinin ticari elektronik ileti olarak değerlendirilebilmesi için elektronik ortamda ve ticari maksatla gönderilmesi yeterlidir³⁸⁶. Ticari elektronik iletinin açıklandığı belirtilen maddede, “gibi” ifadesi yer almıştır. Tadadi sayımın benimsenmesinin sebebi teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkabilecek teknolojik araçlar da bu kapsama dahil edilmek istenmiştir³⁸⁷.

İnsanlar elektronik ortamlara katıldıkları anda bir takım bireysel bilgilerini ve verilerini de kullanıma sunmuş olurlar. Modern dönemde sanal dünyada veri toplayan pek çok elektronik sistem, kullanıcı (user) ile etkileşim yaşadığı ilk temas boyunca, hiçbir bilgiyi kaydedemese bile kullanıcıya dair benzeri bulunmayan numarasını ve sisteme bağlandığı anı, “*log file*” denilen sistem günlüğüne³⁸⁸ kaydeder³⁸⁹. Birtakım yazılım uzmanlarına göre kişisel verileri kaydetmek, güvenlik sebebi ile ortaya çıkan bir gereksinimdir ancak bu uzmanlara göre bunun da bir sınırı olmalıdır. Zira hangi türden bir elektronik ortam olursa olsun, insanlar pek çoğu zaman ihtiyaç duyulandan daha fazla kişisel veriye erişme eğilimindedir. Elektronik ortamda da kişisel veriler web sayfalarında , formlarda , sözleşmelerde, sair dokümanlarda ve çerezlerde toplanabilir.³⁹⁰ Burada özellikle hukukumuzda çerezler ve çerez kullanımına dair henüz yazılı bir düzenleme bulunmamaktadır. 6698 sayılı Kanun çerez kullanımı neticesinde kişisel veri işleme faaliyeti

³⁸⁶ **BALABAN**, Furkan Mahmut: “İleti Yönetim Sisteminin Kurulması Ve Ticari İletişim Ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’in Değerlendirilmesi”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt 2, S. 2, 2002,. s. 184. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1191143> (Erişim Tarihi: 02.04.2023).

³⁸⁷ **HAMAMCIOĞLU**, (Hukuksal Buyutu), s. 49-50.

³⁸⁸ “*Her ne kadar "logfile" ifadesi dilimize "sistem kütüğü" olarak çevrilmekte ise de kütüğün fonksiyonunun daimi kayıt ve belgelendirme, günlüğün ise belirli bir zaman dilimi sonuna kadar kayıt ve analiz olduğu göz önüne alındığında "günlük" ifadesinin kullanılması daha doğru olacaktır*”. **OĞUZ**, Habip: “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum” , Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 3, Mar. 2013, s. 4. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/155549> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

³⁸⁹ **OĞUZ**, s. 4.

³⁹⁰ **KARATAŞ**, Atakan Abdullah: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022, s. 53, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=qVqOZFj2DwNmvdfl0GFYiE7fX5rIfcJdy38k8mzzB8TWqnWvdLElRa7O41cAdfA> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

yürüten tüm veri sorumlularına uygulanabilir durumdadır³⁹¹.Çerezleri veri koruma hukuku açısından ilginç kılan şey kişinin kaydedilen bu veriler sayesinde gözlemlenebilir hale gelmesidir. Ziyaretçinin davranışları analiz edildikten sonra bu kişiye özel reklamlar sunulabilir³⁹².

Kanun'a 01.01.2023 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş şekilde eklenen "elektronik ticaret ortamı" ibaresi ticari elektronik iletinin tespitinde bir değişikliğe yol açmayacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi elektronik ileti için kullanılan vasıtalar örnekleme yolu ile sayılmış olup sınırlı sayıda değildir³⁹³.

B) Web sayfası yoluyla kişisel verilerin toplanması

Günümüz dünyasının vazgeçilmezlerinden biri "internet", etkileşimde bulunduğu alanlar da göz önüne alırsak, insanlık tarihinin belki de en fantastik buluşudur. Günümüzde etkisini, ulaşılmadığı veya geçici kesintiler zamanı daha iyi anladığımız internet, insanın kendini yeniden keşfetme ve var etme çabası olarak gördüğü yapay zekâ ve robotik uygulamaların altyapısını hazırlamıştır. "Bitcoin" gibi finans sektöründe devrim yaratmış kripto paraların temelini oluşturmuştur. Bir başka açıdan "smart contacts" (akıllı sözleşmeler), dijital bilgi ve veri güvenliği gibi alanlara öncülük etmiş "blok zincir" (blockchain) gibi farklı sistemlerin doğuşuna ve "nesnelerin interneti" gibi günlük hayatımızın kolaylaşmasını sağlayan ileri teknoloji uygulamalarını baştan yaratmıştır. İnternet ve sosyal medya insanlığın geleceğini derinden sarsacak noktaya çoktan ulaşmıştır³⁹⁴.

İnternet, günümüzde global çapta bir bilgiye erişim ve iletişim ağıdır. İnterneti, en sade şekilde tanımlayacak olursak, "*aynı dili konuşan bilişim sistemlerinin küresel*

³⁹¹ UZUN, Burak Fatih, Kişisel Verilerin Korunması Hukukunda Çerez (Cookie) Kullanımı, Ekim 2019. <https://www.linkedin.com/pulse/kişisel-verilerin-korunması-hukukunda-çerez-cookie-kullanımı-uzun> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

³⁹² ÇEKİN, s. 187.

³⁹³ AYTUĞAR, Bilge (Editör: ŞENOCAK Kemal): Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku(Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Bağlamında Ticari Elektronik İletiler) , 1.Bası, Yetkin, Ankara, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları-5, , 2022, s.1093.

³⁹⁴ ÖZBAKIR, Ali Fuat, Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk, 1. Bası, Adalet, Ankara, Ekim 2019, s.17.

ağıdır”³⁹⁵. İnternet; “güvenlik değil” , “güven ilkesi” üzerine inşa edilmiş, sürekli iletişim ve birlikte “çalışabilirlik” (inter-operability) yaklaşımı ile geliştirilmiştir³⁹⁶. Günümüzde birçok şirket müşterilerine daha iyi bir hizmet verebilmek adına dijital alandaki hizmetlerini e-ticaret, blog veya kurumsal web siteleri üzerinden yürütmektedir. Şirketler internet siteleri aracılığıyla KVKK kapsamında belirli veriler toplamaktadır. Ama bu verileri toplarken birazdan sayacağımız kişisel verilerin korunması hukukundaki temel ilkelere uygun hareket etmelidir. Aksi takdirde hukuka aykırı oldukları kabul edilir ve buna göre sorumlu tutulurlar.

KVKK kapsamında veriyi besleyen kaynaklardan bazıları, “sosyal medya uygulamaları”, “sensor ağları”, “dijital görüntüler”, “videolar”, “cep telefonları”, “alışveriş kayıtları”, “kredi kart işlemleri”, “tıbbi kayıtlar”, “arşivler”, “elektronik ticaret ve bilimsel araştırmalar”, “istatistiksel çalışmalar” olarak örneklemek mümkündür. Bunun yanı sıra, “sensörler”, “üçüncü taraf çerez uygulamaları”, “CCTV kameraları” ile toplanan veriler de bu kapsamda değerlendirilebilir³⁹⁷.

C) Mobil uygulama yoluyla kişisel verilerin toplanması

Teknolojik gelişmeler birçok işlemin elektronik olarak kayıt altına alınmasını ve bunlara istenildiğinde ulaşılabilmesini kolaylaştırmıştır. Bununla beraber aynı zamanda, bu işlemlerin çok daha ucuza mal edilmesini sağlamıştır. Bu süreçte geleneksel bilgisayar uygulamaların yerini önce web uygulamaları ardından mobil uygulamalar almıştır. Nitekim web uygulamalarının ve mobil uygulamalarının bilgisayar uygulamalarına nazaran en önemli avantajı taşınabilir yani her an her yerde kullanıcının yanında ve erişilebilir olmasıdır. Bu uygulamaların bilgisayar, cep telefonu, tablet ve saat gibi akıllı (smart) cihazlar üzerinden çalışabiliyor olması onlar için "mobil" olarak kabul edilmesini sağlamıştır³⁹⁸. Mobil uygulamalar genellikle akıllı cihazların mobil işletim sistemleri üzerinde kurulmuş platformlardan edinilebilmektedir. Bunun öncüsü Apple’dır. 2007’de kurulmuş İOS işletim sistemi ile çalışan akıllı cihazlar uygulamalarını Apple App Store

³⁹⁵ LAMBERT, Paul , Gringras: The Laws of the Internet, Bloomsbury Professional,5.Bası, United Kingdom, Ekim 2018, s.1.

³⁹⁶ KAYA, Bedii Mehmet: İnternet Hukuku,1.Baskı, İstanbul, Ocak 2021, s.1.

³⁹⁷ AŞIKOĞLU, s.138-139.

³⁹⁸ AYDOĞDU, Yasin, Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Yasal Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 26, S 1, Ocak 2022, s. 400-401. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2222163> (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

isimli platform üzerinden mobil uygulamalardan temin ederler. İkinci olarak Google Android işletim sistemini 2008’de kurmuştur. Android ile çalışan akıllı cihazlara Google Play Store isimli platform üzerinden uygulama yüklenebilmektedir. Huawei isimli teknoloji şirketi ise önceleri Google yazılımlarını kullanmakta idi. 2019’da Harmony Os isimli işletim sistemini kurarak akıllı cihazlarına mobil uygulamalarını kendi platformu olan Huawei App Gallery üzerinden indirilmesini sağlamıştır³⁹⁹.

Mobil uygulamalar native uygulama ve hibrit uygulama olarak geliştirilebilir. Native uygulama ile geliştirmek demek uygulama hangi cihaz için yazılıyorsa o cihazın işletim sistemine uygun programlama dili kullanılarak uygun platformlar aracılığıyla yazmak demektir. Örneğin e- ticaret uygulaması yazdığımızı ve uygulama geliştirme yöntemi olarak Native uygulama geliştirme yöntemini seçtiğimizi varsayarsak projemizin çalışmasını istediğimiz her platform için (Android, İOS vb.) aynı uygulamayı farklı dillerde yazmamız gerekmektedir. Hibrit uygulama geliştirme yöntemi ise bir kez programlanır ve çalışmasını istediğimiz platformlarda çıktı alır. Native uygulamalardan farklı sistem katmanlarına doğrudan ulaşmak yerine ara katman kullanmalarıdır. Bu yüzden performansları kötüdür. Ancak benzer örnek verecek olursak e-Ticaret örneğindeki gibi günümüzde en çok kullanılan işletim sistemleri olan Android ve İOS’ a derleyebiliriz. Java Script, HTML5 ve CSS3 kullanarak daha çok kullanıcıya ve işletim sistemine hitap etmesi sağlanabilir. Şöyle ki uygulamayı çok kişi kullanacak ve uygulama cihazın çoğu kaynağından yararlanacaksa Native uygulama çok fazla kaynağa ihtiyaç duymuyorsa grafik özeliği yüksek oyunlar gibi yüksek performans hedeflenmiyorsa ve kısa zaman gerekiyorsa hibrit modeli tercih edilmelidir⁴⁰⁰.

Mobil uygulama geliştiricileri için pek çok zorluk vardır, özellikle de GDPR uyumluluğu kapsamına giren bir uygulama AB içinde kullanıldığında sorunlar olabilir. Uygulama geliştiricileri kişisel verilerin korunması anlamında şunlara dikkat etmelidir⁴⁰¹.

³⁹⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/HarmonyOS> (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

⁴⁰⁰ **TELCİ**, Serkan: Lonic Framework Kullanarak Mobil Uygulama (Android ve İOS Geliştirme), 1.Bas, Seçkin, Ankara, 2019, s. 13-14.

⁴⁰¹ **DİMİTRİOS**, Tselekidis, Privacy and Data Protection in Mobile Applications, Hellenic University School Of Science & Technology, A Thesis Submitted for the Degree of Master of Science (MSC) in Cybersecurity, Thessaloniki/ Greece, January 2022, s.76. <https://repository.iuh.edu.gr/xmlui/bitstream/handle/11544/29969/Data%20Protection%20And%20Privacy%20in%20Mobile%20Applications.pdf?sequence=2#page83> (Erişim Tarihi :11.04.2023).

- Kişisel verilerin ve gizliliğin anlamını anlamaları ve uygulama içinde kişisel veri gizliliği ve verileri koruması gerekir.

- Sınırlı bir süre için saklanan ve koruma sağlanan kişisel bilgilerin tanımlanması

- Kişisel verileri (telefon numarası, konum) ve hassas kişisel verileri (biyometri) ayırt edebilme ve her biri için işleme sırasında ihtiyaç duyulan güvenlik düzeyini sağlayabilme.

- Rıza konusunda hukuki perspektifi net şekilde anlamak ve bunu nasıl edildiğini anlamak ve uygulama geliştiricilerinin veri işleme ile ilgili süreci ile alakalı haklarının kavranması.

- Rızanın alınma şekli basit bir dille ve anlaşılır bir şekilde olmalıdır;

aksi halde geçersiz kılınabilir.

- Tasarım yoluyla gizliliği sağlamak için uygun tedbirleri almak.

Bazı uygulamalar telefona bilgisayara tabletlere ve benzer cihazlara yüklenmeden önce cihaz ve kişisel verilere yönelik izin ister. Bu izin sayesinde mobil cihaza hangi saatlerde ulaşıldığı ve kişinin kullandığı tespit edilebilir. 2015 ve sonrasında geliştirilen akıllı saatler verilen izinler ile bir gün içinde attığımız adım sayısı, nereye gittiğimiz hatta cihazınızı ödeme yapmak için etkinleştirildiyse cihazdaki finansal bilgiler olabilir. Bu uygulamalar aslında neredeyse bizim her şeyimizi bilmektedirler.

Mobil uygulama aydınlatma metinlerinin “*şeffaflık ilkesi*” uyarınca ilgili kişiyle ya da kamuya paylaşılacak olan bilginin sade, şeffaf, anlaşılır, kolayca ulaşılabilir ve basit bir dille hazırlanmış olması gerekmektedir. Gene Mobil uygulama üreticilerinin dikkat etmesi gereken bir başka husus ise uygulamalarda yapılacak değişiklikler ve güncellemeler sonrası veri işleme faaliyetinde de bir değişiklik söz konusu olsaydı bu durumun kamuoyuna ve kullanıcılara bildirilmesi ve aydınlatma metninin revize edilmesi gerekliliğidir.⁴⁰²

D) Sosyal medya yoluyla kişisel verilerin toplanması

Teknolojinin ilerlemesi ve pandemi etkisi sebebiyle sosyal hayat ve sosyal medya ayrılmaz bir bütün haline geldi. Bununla birlikte hem birey hem de toplum için sosyal anlamda ciddi değişimler ve dönüşümler gerçekleşti. İletişim araçlarında bu değişimler

⁴⁰² AYDOĞDU, s. 414-415.

sayesinde sosyal medyanın iletişiminin ve etkileşiminin gücü tarihte hiç olmadığı kadar artmış ve kolaylaşmıştır.

Böylelikle bireylerin özel yaşam alanlarına, mahremiyetlerine erişim kolaylaşırken bu durumun bazı olumsuz etkileri de görülmüştür. Özel hayata ve mahremiyete karşı saldırılar artarken kişisel verilerin korunması daha önemli hale gelmiştir. Esasen bu sorunların temel sebebi teknoloji değildir. Bu durumun asıl sebebi teknolojinin ve sosyal medyanın insanların amacı dışında kullanılmasıdır.

Sosyal medya, elektronik ve İnternet araçlarının diğer insanların deneyimlerini, bilgilerini paylaşmak ve tartışmak amacıyla kullanılmasıdır. Sosyal medya dendiğinde akla sosyal ağlar, bloglar (ağ günlükleri), wikiler (bilgi sayfaları), forumlar (tartışma panoları) gelmektedir. Facebook, Twitter, Flickr, Youtube gibi siteler Web 2.0 için örnek gösterilen ilk uygulamalardır. Tim O'Reilly'nin isim babası olduğu Web 2.0, ikinci nesil toplumsal iletişim veya sosyal paylaşım siteleri, İnternet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak oluşturdukları bir sistemdir. İçeriklerin kullanıcılar tarafından oluşturulmasının yanısıra, kullanıcıların ekledikleri etiketler, reytingler aracılığıyla metadata (veriye ilişkin veri) üretilmektedir⁴⁰³.

Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Google Plus, Youtube, Snapchat, Pinterest, Flickr, Foursquare, Shazam ve en önemlilerinden biri olan Whatsapp en önemli sosyal medya platformu ve araçlarından bazılarıdır. Bu sosyal medya araçlarına kayıt olurken, hesap açarken paylaşımında bulunurken yapılan eylemler ve verilen izinler arasında farklar yoktur. Burada adını zikredemediğimiz nice sosyal medya platformları da bulunmaktadır. Fakat bizim değineceğimiz mesele açısından aslında tüm sosyal medya kuruluşları ve araçları benzer özellikleri taşır. Gene bloglar, elektronik yayınlar (e kitap ve e gazete, sesli kitaplar, internet radyo, internet TV, portallar, web siteleri hatta E-Devlet Kapısı da bu kapsamda değerlendirilebilir.

Özellikle sosyal medya aracılığıyla İnternet ortamında kullanıcılar kendi resmini, sesini, veya kişi kendi görüntüsünü paylaşabilir. Bununla beraber kişiler üçüncü bir kişinin tanınmasını sağlayacak biçimde onu 'etiketleyerek' o kişiye dair bir herhangi bir paylaşımında

⁴⁰³ **TOPRAK**, Elif/ **UÇA**, Esra Pınar (Editörler: **YÜZER**, Tevfik Volkan/ **OKUR**, Muhammet Recep): Temel Bilgi Teknolojileri-1, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, Ağustos 2018, s.150. <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/BIL101U/ebook/BIL101U-15V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> (Erişim Tarihi :12.04.2023).

bulunabilir. Kişilik hakkının içerisinde yer edinmiş "özel hayatın gizliliğinin ihlali", kullanıcının kendi paylaşımında yer alan kişisel veriyi üçüncü kişinin hukuka aykırı olarak "ele geçirmesi", "saklanması" veya "aktarımı" biçiminde gerçekleşecektir. Başka bir taraftan, üçüncü kişinin rızası bulunmadan kişisel verisinin veya paylaşımına dair bir bilginin (örneğin konum bilgisi) yer aldığı bir paylaşılması ve başka kişilerce sosyal medyada yayınlanması ve yaygınlaşması, herkesin görebileceği şekilde erişimine izin verilmesi kişilik hakkının ihlali anlamına gelir. Özellikle kişisel verilerin korunması kapsamında "ırk, sağlık, cinsel hayat konularına ait bilgiler", hassas veri olarak daha nitelikli bir hukuki koruma altındadır⁴⁰⁴.

Sosyal medya ve internet ortamlarının verdiği hizmetler tür ve kapsamlarına göre içeriklerin haklarını sağlayıcı olarak hukuki ve cezai sorumlulukları vardır. Kişisel veri güvenliği ve ihlalleri internet ortamında işlenen suçlar örneğin; dolandırıcılık ,hakaret tehdit ,küfür gibi hukuka aykırı suç teşkil eden eylem ve işlemler neticesinde bunları gerçekleştiren şahıslar hakkında hapis ve/veya para cezasına hükmolunabilir. Ve bu durum hukuki açıdan da tazminat gerektirebilir⁴⁰⁵. Sosyal medya üzerinden çeşitli link ve bağlantılar aracılığı ile bağlandıkları cihaz IP'leri ve kişisel verileri kayıt altına alınabilir. Sosyal medyada ünlü kişilerin referanslar aracılığıyla harcamalarıyla ilişkin veriler ve sosyal medya ile alakalı bilgileri işlenebilir. Gene sorunlardan biri gerçek hesaplar dışındaki sahte hesaplardır. Son dönemde ortaya çıkan risk kişilerin sahte hesaplar oluşturması ve sahte hesaplarla veriler toplanmasıdır. Bu durumda veri sorumluları tedirgin olabilmektedir. Ancak veri işleyen olarak kabul edilen sosyal medya şirketleri üzerinden toplanılan izinsiz bu veriler hukuka aykırı veri olarak kabul edilebilir⁴⁰⁶.

II- Elektronik Ticarete Kişisel Veriler Hakkındaki Genel Kavramlar

A) Kişisel Veri

Kişisel veri, belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmekte olup ulusal ve uluslararası bir çok hukuki düzenlemede benzer şekilde

⁴⁰⁴ ATASOY, Kemal: "Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması Ve Veri Sahibinin Rızası", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c. 22, S. 3, Aralık 2016, s116. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333494> (Erişim Tarihi:12.04.2023)

⁴⁰⁵ ÖZBAKIR, s.186.

⁴⁰⁶ KARATAŞ, s. 55-56.

tanımlanmaktadır⁴⁰⁷. Kişisel veri bireyin şahsi , mesleki ve ailesine ilişkin özelliklerini gösteren o bireyi diğer bireylerden ayırmayı ve niteliklerini ortaya koymayı sağlayan her türlü bilgidir⁴⁰⁸.

B) Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kanunda “*Kişisel Verilerin İşlenmesi*”, “*verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla*” biçiminde tanımlanmıştır.

“*Kişisel verilerin işlenmesi*”, en genel şekilde kişisel verilerle alakalı gerçekleştirilen her türlü işlem olarak tanımlanabilir. 6698 sayılı KVKK'nın Tanımlar başlıklı 3.maddesinde kişisel verilerin işlenmesi, “*kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem*” olarak ifade edilmiştir. Tanımdan hareketle, kişisel veri işleme kapsamına giren eylemler sınırlı sayıda olmayıp, kişisel verilerin ilk defa elde edilmesinden başlayarak veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm işlem türlerini ifade etmektedir. Tanımlama, AB'nin 95/46 sayılı Direktifi ve GDPR ile uyumlu şekilde düzenlenmiş olup kişisel verilerin işlenmesi, kişisel verilerin tabi tutuldukları her türlü işlemdir⁴⁰⁹. Tüzüğün gerekçesinde alakalı kişinin belirlenmeyecek biçimde anonim hale gelmiş kişisel veriler hakkında bu korumalar sağlanamaz. Ancak halihazırdaki bir kişisel veri, ile o kişi hakkında o kişinin bağlantı kuramayacağı şekilde anonimleştirilmesi işlemi de bir kişisel veri işlenmesi etkinliği olarak sayılabilir⁴¹⁰. Bir başka tanım yapacak olursak kişisel veri kavramının başlangıcından yok edilmesine kadar verilerin bütün “yaşam

⁴⁰⁷ AKGÜL, s.7.

⁴⁰⁸ ŞEN, s.1197.

⁴⁰⁹ KAYA, s.196.

⁴¹⁰ AŞIKOĞLU, s. 70.

döngüsü” ve diğer verilerin ortaya çıkarılması için verilerin kullanılmasının kapsanması olarak tanımlayabiliriz⁴¹¹.

Kanun koyucu, kullanılan yöntemlerden bağımsız şekilde veriler üzerinde gerçekleştirilen her tür işlemi, veri işleme süreci içerisinde mütalaa etmiştir⁴¹². Bu suretle veri sorumlusunun sorumluluğu genişletilmiş ve kişisel ver sahibi korunmuştur. Kurul⁴¹³ da vermiş olduğu bir kararda cep telefonu numarasının kişisel veri olduğunu ve bu verinin reklam içerikli mesaj gönderilmesi suretiyle kullanılmasının bir veri işleme faaliyeti olduğunu belirtmiştir⁴¹⁴.

⁴¹¹ Privacy International, The Keys to Data Protection, A Guide for Policy Engagement on Data Protection, 2018, s. 27, United Kingdom. <https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-09/Data%20Protection%20COMPLETE.pdf> (Erişim Tarihi :12.04.2023)

⁴¹² KAYA, s.196.

⁴¹³ **Bir anonim şirketin (veri sorumlusu) ilgili kişinin açık rızası dışı elektronik ticari ileti göndermesine ilişkin Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 31.05.2019 Tarihli ve 2019/162 Sayılı Karar Özeti**

“Konu Özeti : Bir anonim şirketin (veri sorumlusu) ilgili kişinin açık rızası dışı elektronik ticari ileti göndermesine ilişkin şikâyet hakkında

Veri sorumlusu tarafından şikâyetçiye ait telefon numarasına reklam amaçlı bir kısa mesajın (SMS) gönderilmesi üzerine ilgili kişinin kişisel verilerinin nasıl ve nereden temin edildiğini bilmemesi ve buna ilişkin olarak da kişisel verilerinin açık rızası olmaksızın kullanılması dolayısıyla veri sorumlusundan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa (Kanun) istinaden bilgi talebinde bulunduğu ancak yasal süre içerisinde tarafına herhangi bir cevap verilmediği,

Kanun kapsamında veri sorumlusuna yaptığı başvuruya yasal süresi içerisinde cevap verilmemesi neticesinde de Kurula şikâyette bulunduğu ve bu başvurusunda (1) Veri sorumlusu nezdinde kendisine reklam/bildirim içerikli SMS gönderimi konusunda herhangi bir açık rızasının olup olmadığı, (2) kişisel verilerinin işlenip işlenmediği, işlenmişse ne amaçla işlendiği, (3) kişisel verilerinin yurt içinde kimlere aktarıldığı, (4) kişisel verilerinin yurt dışına aktarılıp aktarılmadığı, aktarılmış ise kimlere aktarıldığı, (5) gelen SMS’lerden Şirketin haberdar olup olmadığı hususlarında bilgi almak istediği,

şeklindeki talepler birlikte incelenmiş ve yapılan inceleme neticesinde,

- Şikâyetçinin kişisel verisi olan cep telefonu numarası bilgisinin Şirket tarafından kendisine reklam içerikli mesaj gönderilmesi suretiyle kullanılmasının, kişisel verilerin korunması mevzuatı açısından bir veri işleme faaliyeti olduğu, veri işlemenin ise Kanunun 5 ve 6. maddelerinde yer alan işleme şartlarında birine dayanması gerektiğini, ancak şikâyet konusu mesaj gönderiminin herhangi bir işleme şartına dayanmadığı değerlendirildiğinden , kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almadığı için”

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5495/2019-162> (Erişim Tarihi : 12.04.2023).

⁴¹⁴ AYTUĞAR, s. 1105.

Elektronik ticarete kişisel veriler verilerin toplanmasının ardından veri sorumluları tarafından işlenir. Bu veriler Kişisel veriler Kanunu ve birazdan bahsedeceğimiz Elektronik ticaretin ve genel ilkelerin ortak ilkelerine uygun olmalıdır. Aksi halde veri sorumluları hukuka aykırı hareket etmiş olurlar ve bu durumun çeşitleri yaptırımları olacaktır.

C) Veri Sorumlusu

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma tüzüğünde “controller” olarak yer alan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemlerini belirleyen gerçek ve tüzel kişiler için Türkçe karşılık olarak “*veri denetçisi*”, *veri kontrolörü* ve “*veri sorumlusu*” deyimleri kullanılmaktadır. Tüzükte veri sorumlusu “*tek başına veya başkaları ile birlikte kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemler belirleyen gerçek veya tüzel kişi kamu kuruluşu , kurumu veya herhangi bir organ*” olarak belirtilmiştir⁴¹⁵. Bununla birlikte veri işleme amaçları ve yöntemleri eğer AB veya üye devlet hukukuna göre belirleniyorsa bu durumda buna mahsus kriterler de AB veya üye devlet hukuku kriterlerine göre belirlenecektir.

Veri sorumlusu gerçek veya tüzel kişi olabilir⁴¹⁶. Veri sorumlusu şirket , kurum ya da bir kuruluş olması durumunda kişisel verileri işleme konusunda gerçekleştirdiği faaliyetler kapsamında bizzat tüzel kişiliğin bütünü ile ilgili düzenlemelerde belirtilen hukuki sorumlulukları üstlenmesi gerekmektedir⁴¹⁷. Tüzel kişi veri sorumlusu olmasını nedeniyle üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmek için tüzel kişiliği temsil etmek için mevzuatça belirlenen kişi veya kişileri görevlendirebilir. Yapılan bu görevlendirme tüzel kişiliğin veri sorumluluğu yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı gibi gerçek kişileri ve organları da veri sorumlusu yapmaz⁴¹⁸.

Elektronik Ticaret yöntemi sayesinde ürünlerini veya hizmetlerini sata web sayfaları aracı hizmet sağlayıcı veya pazar yerlerinde kendi ürününün veya hizmetlerinin satışını yapan satıcılar , herhangi bir web sayfası üzerinden gerçek veya tüzel kişi olarak

⁴¹⁵ <https://kisiselveri.com/wp-content/uploads/gdpr-tr-03.jpg> (Erişim Tarihi : 22.06.2023).

⁴¹⁶ UYARER GÖÇMEN, s. 118.

⁴¹⁷ AŞIKOĞLU, s. 70

⁴¹⁸ ZOR, s. 67.

gerçekleştirdiği elektronik ticaret faaliyetiyle veri toplayan kimseler veri sorumlusu sıfatını alabilirler⁴¹⁹.

Veri sorumlusunun her zaman tespiti kolay olmayabilir. Özellikle elektronik ortamda ver toplandığında bu zorluklar söz konusudur. Bir bankanın web sayfasında veri sorumlusunu tespit daha kolaydır. Burada veri sorumlusu bankadır. Buna karşın web 2.0 olarak adlandırılan sosyal medyada durum karmaşık hale gelir. Ancak Twitter ve Facebook gibi sayfalarda platformun işleticisi veri sorumlusu kabul edilir. Ancak bu sonuca her zaman kolaylıkla ulaşılamaz. . Gelişen teknoloji ile birlikte web sayfalarında artık veriyi üreten, verinin sahibi platform sahibinden ziyade kullanıcıdır. Kullanıcı, bu tür platformlarda sadece veri sağlayan değil aynı zamanda veri toplayan da olabilir. Bu halde veri sorumlusu kavramı değişmektedir⁴²⁰.

D) Veri işleyen

Tüzük'ün 4/8 maddesinde “*processor*” kavramı veri sorumlusu adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi , kamu kurum veya kuruluşu ya da diğer bir organ şeklinde tanımlanır. Direktif'ten farklı olarak Tüzük'te veri işleyenlerin yükümlülükleri genişletilmiş ve bu yükümlülükler veri sorumlusuna yaklaştırılmıştır. Veri işleyenler veri güvenliğinin sağlanmasına ilişkin gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrıca veri ihlali gerçekleştiği takdirde veri işleyen bildirimde bulunmakla yükümlü tutulmuştur. Veri işleyen veri sorumlusu adına gerçekleştirilen veri işleme faaliyetlerine ilişkin olarak kayıt tutar. Ve tüm bunlara ek şekilde işleme faaliyetinin sona ermesinin ardından tüm kişisel verilerin silinmesi ya da sorumlusuna iade edilmesinin gerekliliği, ilgili kişinin hem veri sorumlusuna hem de veri işleyene karşı dava açma hakkına sahip kılınması vs. gibi düzenlemeler bu kapsam da örnek gösterilebilir⁴²¹.

Veri işleyen veri sorumlusu tarafından kendisine verilen talimatlar neticesinde kişisel verileri işleyen ve veri sorumlusunun kişisel veri işleme sözleşmesi yaparak yetkilendirdiği

⁴¹⁹ OĞUZ, s. 27.

⁴²⁰ MEMİŞ Tekin, “Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler, ve Sorumluluk Düzeni” ,Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,Cilt3,Sayı6 ,s.9-23, Aralık 2017. <https://www.jurix.com.tr/article/12604> (Erişim Tarihi : 22.06.2023).

⁴²¹ AŞIKOĞLU, s. 73.

ayrı bir gerçek veya tüzel kişidir⁴²². Veri işleme sözleşmesi , veri işleyenin , veri sorumlusunun başta amaç ve yöneme ilişkin ilişkin olmak üzere tüm talimatları doğrultusunda veri işlemeyi taahhüt ettiği iki tarafa borç yükleyen isimsiz bir sözleşmedir⁴²³.

Bununla birlikte, veri işleme sözleşmesi ile veri sorumlusu ,veri işleyene , aşağıda örnek olarak belirtilen hususlarda karar verme yetkisini veri isleyene bırakabilir⁴²⁴.

- Kişisel verilerin toplanması için hangi bilgi teknolojileri sistemlerinin veya diğer metotların kullanılacağı ,
- Kişisel verilerin hangi yöntemle saklanacağı,
- Kişisel verilerin korunması için alınacak güvenlik önlemlerinin detaylar,
- Kişisel verilerin aktarımının hangi yöntemle yapılacağı,
- Kişisel verilerin saklanmasına ilişkin sürelerin doğru uygulanabilmesi için kullanılacak metot.

Kanun veri sorumlusu ve veri işleyeni ayrı ayrı tanımlamıştır. Fakat veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler bakımından veri sorumlusu ve veri işleyeni müteselsil sorumlu tutmaktadır.Uygulamada verilerin artık genellikle uzman bilişim şirketlerince işlenmesi nedeniyle tüzük doğrudan veriyi işleyen kişiye özgü yükümlülükler getirmiştir. Tüzüğün belirttiği yöntemin uygulamada bir çok sorunu önleyici niteliğinde olduğu vurgulanmıştır⁴²⁵.

Elektronik ticaret gibi hizmet sağlayıcı , içerik sağlayıcı aracı hizmet sağlayıcı platformlarının olduğu bir alanda veri işleyen ve veri sorumlusunun ayrımı noktasında doktrinde çeşitli görüşler mevcuttur. Başka bir aracı hizmet sağlayıcı platform üzerinden satış yapılması durumunda hem hizmet sağlayıcı hem de aracı hizmet sağlayıcı da ürünlerini ve hizmetlerini satan kişinin veri sorumlusu sayılmasını sağlayan bir görüş vardır⁴²⁶. Bunun dışında mevcut olduğu gibi sorumluluk açısından aracı hizmet sağlayıcı

⁴²² KVKK Uygulama Rehberi, s. 56. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4197/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanununa-Iliskin-Uygulama-Rehberi> (Erişim Tarihi : 22.06.2023).

⁴²³ TAŞTAN, s. 119-124

⁴²⁴ KVKK Uygulama Rehberi , s. 56.

⁴²⁵ ÇEKİN, s. 58-59.; ZOR, s. 71.

⁴²⁶ MEMİŞ, s. 11.

platformlarda satış yapan kişilerin de en azından veri işleyen olarak sorumlu olmaları gerektiğini savunan başka bir görüş⁴²⁷ de bulunmaktadır.

Veri işleyen veri sorumlusunun çalışanları olup olmayacağı konusundaki tartışmaya ise Kişisel Verileri Koruma Kurumu son vermiş , uygulama rehberinde “*veri işleyen, veri sorumlusunun organizasyonu dışındaki gerçek veya tüzel kişiler olduğu, ayrıca bu kişilerin, kişisel verileri kendisine verilen talimatlar çerçevesinde işleyen, veri sorumlusunun kişisel veri işleme sözleşmesi yapmak suretiyle yetkilendirdiği ayrı bir gerçek veya tüzel kişi olduğu*” belirtilerek veri sorumlusunun çalışanlarının veri işleyen sıfatına haiz olamayacağı belirtilmiştir⁴²⁸.

§ 3. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesinin Temel İlkeleri ve Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza

I- Kişisel Verilerin İşlenmesinin Temel İlkeleri

Kişisel verilerin korunmasını bir insan vücuduna benzetirsek temel ilkeler bu vücudun belki de en önemli organı olan kalp olurdu. Nasıl ki kalp durursa insan vücudunda olumsuz bir etki olacaksa temel ilkelere uyulmadığında da hukuksal açılardan sıkıntı olabilecektir. Nihayetinde “*Türk Özel Hukuku*” açısından TMK’nın “*Başlangıç Hükümleri*” ‘nin ehemmiyeti ne kadarsa, benzer durum Kişisel Verilerin Korunması Hukukunda “*kişisel verilerin işlenmesinde genel ilkeler*” in de ehemmiyeti en az o kadardır. Bu ilkeler veri hukukunun ana parçasıdır.⁴²⁹ Adeta olmazsa olmazdır.

“*Kişisel Verileri Koruma Kanunu*” ’nun 4.maddesi⁴³⁰ “*Genel İlkeler*” başlığı altında genel ilkeleri saymıştır. Kanun bu ilkeleri belirlerken çoğunlukla “*108 sayılı Sözleşme*” ve

⁴²⁷ SOYSAL , Tamer . “Unutulma Hakkının Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi” . Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 0 (2019): 339-422 , s.373.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/45986/581902>

⁴²⁸ KARATAŞ, s. 30.

⁴²⁹ ÖZKAN, Oğulcan: “Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020, s.101-102. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi : 25.03.2023).

⁴³⁰ KVKK Md. 4: *Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir.*

Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur:

“95/46 sayılı direktifi yönetmelik” esas almıştır. Ayrıca GDPR’ de de bu ilkeler sayılmış olup ilkelerin söz konusu kanuna altyapı hazırladığı görülecektir⁴³¹. Bu ilkelere GDPR’ ın 5. maddesi 2. fıkrasıyla getirilen “hesap verilebilirlik” (*accountability*) ilkesi de eklenebilir. Bu ilkelerin birbirinden kesin çizgilerle ayrılması mümkün değildir. Zira, bazen bir ilke diğer bir ilkeye kaynaklık ederken, diğer bir ilke onun tamamlayıcı bir fonksiyona sahip olabilir⁴³². Bu ilkelerin hepsinin üstünde teker teker durmakta büyük fayda olacaktır⁴³³.

“Elektronik Ticaret” niteliği gereği fiziki ticarete nazaran daha çok kişisel veriye ihtiyaç duyar. Bu kapsamda da daha çok kişisel veri işlenmesi doğaldır ve bu işlemler yapılırken bir takım koruma yöntemlerinin geliştirilmesi son derece doğal karşılanmalıdır ve bu korumalar birtakım ilkeler dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda” yer alan bu ilkelerin “Elektronik Ticaret’in Düzenlenmesi Hakkında Kanun” hakkında da uygulanması gerektiği açıktır. Zira ETDK ile KVKK birbirini tamamlayan kanunlardır. Bir başka deyişle kişisel verilerin ticari elektronik iletilere konu olması durumunda da bu ilkeler uygunluk aranır⁴³⁴. Durum Medeni Kanunu'muzun başlangıç hükümlerinin, Medeni Kanun'un diğer hükümlerine ve uygun düştüğü takdirde bütün hukuki ilişkilere uygulanmasına benzemekte olup madde 4'teki ilkeler de her türlü veri işleme faaliyeti esnasında dikkate alınmalıdır⁴³⁵.

A) Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olması

Dürüstlük kuralı insanlık tarihi kadar eski bir kural olup insanların haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken Medeni Kanun 2. Madde olmasa bile dürüstçe davranmak olduğunu söyleyebiliriz. Ancak kanun koyucu TMK 2. Maddede açıkça bunu

a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma.

b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma.

c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme.

ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.

d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.

⁴³¹ DÜLGER, (Korunması hukuku), s. 262.

⁴³² OĞUZ, s. 129.

⁴³³ Genel Tanım için Bknz: <https://arxiv.org/pdf/2005.13718.pdf> (Erişim Tarihi:26.03.2023).

⁴³⁴ AYTUĞAR, s. 1114.

⁴³⁵ ÇEKİN, s. 61.

düzenlemiştir⁴³⁶. Dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı hakkını kullananda ve/veya borcunu ifa eden kişinin davranışında düzeltici etki yapar⁴³⁷. Dürüstlük kuralı bir kişinin, “namuslu”, “dürüst”, ve “makul” bir insan olmasıdır. Davranışın bu kriterlere sahip olup olmadığı, toplumda yer alan ahlaki ölçütlere, adetlere, ilişkilerin hedefine göre saptanır⁴³⁸. Diğer kişilerle hukuki ilişkiye giren kişi karşıdaki kişinin kendisinden beklediği güvene uygun davranmalıdır. ve aralarındaki karşılıklı güven ilişkisini sarsmamalıdır⁴³⁹. 6698 sayılı kanunda da verilerin işlenirken hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde işlenmesi gerektiğini düzenlemiştir. Burada kişilerin kendilerine veri işleme hususunda izin ya da emir veren hukuk kuralına dayanarak gerçekleştirdikleri eylemler açısından, bu hukuk kuralının hedefi doğrultusunda işlenebilecek en az miktarda veri işlemeleri gerekir. Ayrıca veri süjelerinin öngörmeyeceği şekilde hareket etmeleri uygun değildir⁴⁴⁰.

Kişisel verilerin işlenmesinin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olması, diğer ilkelere de kaynaklık etmesi ve bu sayede kişisel verileri içermesi talep ettiğinden veri işleme süreci baştan sona kadar kapsamı istenen temel bir ilkedir⁴⁴¹. Kişisel verilerin işlenmesi kural olarak dürüstlük kuralına uygun olmalıdır. Kişisel verileri işleyen bireyler, kurumlar ve tüzel kişilikler bu verileri hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlerler⁴⁴². “*AB Genel Veri Koruma Tüzüğü*nde” yer alan bu prensip yanında şeffaflık prensibini de getirir⁴⁴³. Kişisel Verileri Koruma Kurulu⁴⁴⁴ Facebook kararında yazılım

⁴³⁶ **ALTAŞ**, Hüseyin: Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK Md.1-7), Yetkin, Ankara, Ekim 2014, s. 262.

⁴³⁷ **AKYOL**, Şener: Medeni Hukuka Giriş, 2.Bası, Vedat, İstanbul, Kasım 2006, s. 347.

⁴³⁸ **OĞUZMAN**, Kemal / **BARLAS**, Nami: Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar), 24.Bası, İstanbul, Ağustos 2018, s. 262.

⁴³⁹ **ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLAK**, s.146.

⁴⁴⁰ **AKDAĞ**, Hale: Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 1.Bası, Adalet, Ankara, Aralık 2013, s.72.

⁴⁴¹ **TAŞTAN**, s. 48.; **ÖZDEMİR**, s.137.

⁴⁴² **ÖZDEMİR**, s.138.

⁴⁴³ **DEVELİOĞLU**, s. 44.

⁴⁴⁴ **Facebook hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11.04.2019 tarih ve 2019/104 sayılı Kararı** “*Yapılan inceleme neticesinde, Facebook kullanıcı fotoğraflarına erişmek için üçüncü taraf uygulamalara izin veren bir fotoğraf API hatası keşfedildiği, Facebook tarafından yapılan inceleme sonrası bu durumu potansiyel bir yazılım bozukluğu olarak rapor ettiği,*

hatası nedeniyle üçüncü taraf bir uygulamaya izin verilmesi ve hata sebebiyle 12 gün boyunca kullanıcıların izni dışında bu tür üçüncü taraf uygulamaların ulaştığını bu ilkeye aykırılık teşkil ettiğini dile getirmiştir.

Hukuka uygun olma prensibi bireylerinin verilerin işlenmesi esnasında hukuki düzenlemelere uygun biçimde işlenmesinin zorunluluk teşkil etmesidir. Örneğin kişinin açık rızası alınmadan verisinin işlenmesi hukuka aykırılık sebebidir⁴⁴⁵. Kişisel verilerin, kurallara uyumlu bir şekilde depolanması ve işlenmesi ilkesi, 2 önemli unsuru kapsar. Bunlardan ilki, ilgili kişiler, verileri toplanan kişileri, verilerin toplanması ve işlenmesi konusunda yanılmamalıdır. İkincisi, amaç unsurudur. Konunun amacını taşımayan, ek bilgiler işlenmemelidir. Önemli olan şey kişilerin işlenen bilginin amacını anlamalarıdır. Bu iki husus dürüstlük kuralının ana temasını sağlayan amaca uygunluk ve yanılmama ile uyum içindedir⁴⁴⁶. Kişisel verileri işleme faaliyetinde dürüstlük kuralının sınırları her somut olayda objektif bir kişiden beklenebilecek davranışlardır. Kişilerin sübjektif durumları dikkate alınmaz⁴⁴⁷.

API hatasının 13 Eylül-25 Eylül 2018 tarihleri arasında 12 gün boyunca gerçekleştiği, bahse konu API hatasına Facebook tarafından zamanında müdahale edilmemesi bu konuda teknik ve idari tedbirlerin alınmasında eksikliklerin göstergesi olduğu,

*Üçüncü taraf bir uygulamaya Facebook platformu üzerinden Facebook kullanıcısı tarafından fotoğraflarına erişim izni verildiğinde sadece zaman çizelgesinde paylaştığı fotoğraflara erişim sağlaması gerekirken, açıklanan ihlalden kaynaklı Marketplace veya Facebook Stories'de paylaşılan diğer fotoğraflara da üçüncü taraf uygulamaların erişim sağladığı, ayrıca Facebook kullanıcılarının Facebook'a taslak olarak yüklediği ve henüz paylaşımına açmadığı fotoğraflara da söz konusu üçüncü taraf uygulamaların erişim sağladığı dikkate alındığında, Facebook kullanıcılarının genel olarak izin vermiş olduğu kapasiteden çok daha fazla sayıda fotoğraflara erişim sağlanmasının, Kanununun 12. nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına ve 4 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde belirtilen **“Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma”** ve (ç) bendinde belirtilen **“işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma”** ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, Facebook'un bahsi geçen üçüncü taraf uygulamaların normalde erişime izin verilmiş olan sayıdan daha fazla spesifik fotoğrafa gerçekten erişip erişemediklerini belirleyemediği dikkate alındığında, bu durumun Facebook'un kendi platformundaki veri akışını kontrol etme noktasında sıkıntılar yaşadığı ve bu kapsamdaki hususun Kanununun 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle aykırılık teşkil ettiği”. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5481/2019-104> (Erişim Tarihi: 26.03.2023).*

⁴⁴⁵ TAŞTAN, s. 49.

⁴⁴⁶ ÖZDEMİR, s. 138.

⁴⁴⁷ KAYA, s. 202.

Elektronik ticarete de sorumlular kişisel verileri dürüstlük kuralına göre işlemek zorundadır. Aksine durumlar mevzuata dolayısıyla hukuka aykırı davranmak demektir. Fakat uygulamada bazı elektronik ticaret sitelerinin buna uymadığı görülür. Bazı durumlarda kişiler bilgilendirilmeden, onay kutucuğu olmaksızın hatta otomatik biçimde onayların alındığı durumlar görülmektedir⁴⁴⁸. Kişisel verilerin korunması mevzuatı, elektronik ticareti düzenleyen kanun ve tüketici ile ilgili mevzuat kapsamında bu düzenlemelere aykırılık halinde yaptırımlar olduğu da görülmektedir.

B) Kişisel Verilerin İşlenmesinin Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olması Gerektiği

Kanun dördüncü madde ile kişisel verinin doğru ve güncel olması gerektiğini belirtmiştir. Kişisel veri bir gerçek kişiyi tanımlayan ve tanımlayabilmeye yarayan her türlü bilgi şeklinde ifade edildiğine göre bilgi verdiği kişiyi tanımlayabilmesi için doğru olmalıdır⁴⁴⁹. Doğru şekilde toplanmış veri zaman içinde değişebilir. Bu durumda güncelliği giden veri güncel olan yeni veriyle değiştirilmelidir⁴⁵⁰. Kişisel verilerin doğru olması ilgili kişinin hakları ile ilişkiliyken aynı zamanda sorumlusunun çıkarları ile ilişkilidir. Kişisel verilerin yanlış şekilde depolanması ve kaydedilmesi bireylerin “*temel hak ve özgürlüklerini*”, “*ekonomik menfaatlerini*”, ve “*manevi unsurlarını*” zedeleyici neticeler doğurabilir. Bunun yanında kişisel veriler kişiyi kişi yapan unsur olması yanında kişiye sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle bu verilerin doğruluğunu ve güncelliğini en iyi şekilde kişinin kendisi denetler⁴⁵¹. Veri sorumlusu, yanlış şekilde işlenmiş, kişisel verileri gecikmeye mahal verilmeksizin silmeli veya düzeltilmesini sağlamalıdır ve konuya dair ilgili makul tüm adımları atmak zorundadır. İlgili kişi, doğru olmayan verinin düzeltilmesini istemese de veri

⁴⁴⁸ KARATAŞ, s. 59.

⁴⁴⁹ VOIGT, Paul/ BUSSCHE, Axel: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide, Springer, Switzerland. 2007, s.91.

https://books.google.com.tr/books?id=cWAwDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

⁴⁵⁰ DÜLGER, (Korunması hukuku), s. 293.

⁴⁵¹ KÜZECİ, s. 213-214.

sorumlusu tarafından verinin doğruluğunun sağlanmasına ilişkin makul önlemler alınmalıdır.⁴⁵²

Kişinin verdiği doğru olmasına rağmen veri sorumlusu işlem yaparken kasıtlı veya bilinçli olmadan yaptığı bir hata neticesinde yanlış bir bilgiye dönüşürse burada haklı olarak veri sorumlusunun sorumluluğu doğacaktır. Kişisel verilerin yanlış ve güncelliğinin problemlili olduğu durumlarda bunların düzeltilmesi veya silinmesi için gerekli işlemler veri koruma görevlisi tarafından yapılmalıdır ve bunlar için gerekirse sistemler de kurmalıdır⁴⁵³. Bu tür bir sistemin kurulması, mesela fatura adresleri değişen tüketicilerin yanlış adrese gönderilen faturalar nedeniyle yaşayabilecekleri olası mağduriyetleri engelleyebilecektir⁴⁵⁴. Veri sorumlusu olumsuz sonuçlarla karşılaşmamak için verileri doğru şekilde elde ettiğinden ve verilen bilgilerin doğru anlaşıldığından emin olmalıdır⁴⁵⁵. Verinin güncel tutulması kişi hak ve özgürlükleri açısından da önemlidir. Veri sorumlusu bu konuda özen göstermeli ve ilgili kişinin verilerinin güncel tutulup tutulmadığını Kurul da bu doğrultuda bir karar vermiştir⁴⁵⁶.

⁴⁵² YÜCEDAĞ, Nafiye: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, S. 1, s. 51, 2019 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737938> (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

⁴⁵³ ÖZDEMİR, s.138.; ÖNGÜN AYÖZGER, s. 145.

⁴⁵⁴ ŞAHİN, Osman: “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi, Saklanması ve Gizliliğinin Korunması”, Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu, Bilişim Uzmanlığı Tezi, Haziran 2011, s. 76, Ankara. <https://www.btk.gov.tr/uzmanlik-tezleri> (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

⁴⁵⁵ DÜLGER, (Korunması hukuku), s. 295.

⁴⁵⁶ “*Veri sorumluları tarafından kişilerin telefon numarası, e-posta adresi gibi iletişim kanallarına Kanuna aykırı şekilde gönderilen üçüncü kişilere ait kişisel veriler hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 22/12/2020 Tarihli ve 2020/966 sayılı İlke Kararı*”

“Bu ilkeler arasında yer alan kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel bir şekilde tutulması, veri sorumlusunun çıkarına uygun olduğu gibi ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerinin korunması açısından da gerekli olup, veri sorumlusunun eğer kişisel verilere dayalı olarak ilgili kişiye dair bir sonuç oluşturuyor ve doğuruyorsa kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olmasının sağlanması noktasında aktif özen yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun dışında veri sorumlusunun her zaman ilgili kişinin bilgilerinin doğru ve gerektiğinde güncel olmasını temin edecek kanalları açık tutması önem arz etmektedir. Aksi takdirde, kişilerin, güncel olmayan veya yanlış tutulan kişisel verileri nedeniyle maddi ve manevi zarar görmesi gündeme gelebilecektir. Bu anlamda, kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel tutulabilmesini temin etmek amacıyla; kişisel verilerin elde edildiği kaynakların belirli olması ve kişisel verilerin toplandığı kaynağın doğruluğunun tespit edilmesi ile kişisel verilerin doğru olmamasından kaynaklı ilgili kişiler açısından olumsuz

Elektronik ticarete müşterilerinin bilgilerinin doğru ve güncel olmaması sebebiyle iade, iptal sipariş ve bilgilendirme süreçleri sektöre ugramaktadır. Veri sorumluları bu ilkenin tam olarak yerine getirilmesini sağlamakla yükümlüdürler. Bu doğrultuda elektronik ticaret sitelerinin web sayfalarına yerleştirilen formlar daha akıllı hale getirilmelidir.⁴⁵⁷ ve benzer sitelerin eposta hatta telefon numaralarına SMS ile veya uygulamalar aracılığıyla şifre göndererek kişisel verinin en doğru şekilde teyitli olmasını sağlamalıdır.

Konum belirleme teknolojisinin ilerlemesi ve mobil cihaz kullanımının artmasıyla birlikte son zamanlarda mobil doğrulama uygulamaları ile de kişisel verilere ulaşılabilmektedir. Bazı Harita ve navigasyon, hava durumu egzersiz ve kalori uygulamaları sağladığı hizmet gereği kişisel veriye ulaşılmasını talep edebilir. Bu veriler ile bazı ticari siteler ve uygulamalar adres doğrulaması yapabilir. Hatta adres güncelliği konusunda göndericiye alıcının durumunun güncelliğinin bilgisini sağlar. Fakat bu hizmetleri sağlamak için verilen izin neticesinde verilere ölçsüz erişmesi ve mobil cihazlar veya tabletlerdeki bazı uygulamaların gerekli olmamasına rağmen sırf reklam geliri amacıyla konum verilerini kullanması mahremiyetin çiğnenmesine yol açabilir. Bu yüzden bu spesifik veriler için konuya ilişkin hukuki düzenlemelerin belirlenmesini ve yasal düzenlemelerin sağlanmasını daha önemli hale getirmiştir⁴⁵⁸.

C) Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşleme

Bu prensip gereği kişisel veriler kural gereği önceden belirlenen ve şüphe doğurmayacak biçimde belirli olan amaç ya da amaçlar için işlenir. Ancak gelecekte ortaya çıkabilecek ve şu anda bilinmeyen amaçlar için işlenemez⁴⁵⁹. Kişisel veriler “*bir gün lazım olur*” mottosuyla elde tutulamaz. Bu mottoyla kişisel verilerin tutulması potansiyel suçlu konumuna düşürebilir⁴⁶⁰. İnsanların birbirine olan güvenleri zedelenir. Vatandaşlar

sonuçlar ortaya çıkmasının önlenmesi kapsamında ilgili kişilerce beyan edilen iletişim bilgilerinin doğrulanmasına yönelik (telefon numarası ve/veya e-posta adresine doğrulama kodu/linki gönderilmesi vb.) makul önlemler alınması gerekli görülmektedir”. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6858/2020-966> (Erişim Tarihi: 26.03.2023)

⁴⁵⁷ KARATAŞ, s. 60.

⁴⁵⁸ TEKİNOĞLU, Dilara , Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından Mobil Uygulamalarda Konum Gizliliği,1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Nisan 2021, s. 105.

⁴⁵⁹ ÖZDEMİR, s. 142.

⁴⁶⁰ KÜZECİ, s. 203.

bilgilerini vermeye çekinir hale gelirler. Kişi kişisel verilerinin nerede kullanılacağını önceden bilirse kendi verilerini kontrol etmesini ve verileri hakkında yönelik önleyici tedbir almasını da sağlar⁴⁶¹. Bu ilke verileri işleyecek olan kişinin rızasını gerektirir. Burada rıza kavramını dar yorumlamak daha doğru olur. Farklı bir deyişle ile kişi rızasını hangi fiil ve amaç doğrultusunda dile getirmişse kişisel verinin depolanması, saklanması ve işleyişi o doğrultuda olmalıdır. Aksi halde bu durum hukuka aykırı bir durum teşkil eder. Rıza geniş şekilde yorumlanamaz. Bunlar başka alanlarda kullanılamaz. Aynı şekilde rıza beyanı yorumlanırken “*orantılılık ilkesine*” de uyulmalıdır. Rıza verildiği işlem için kullanılmalıdır⁴⁶². Veri toplanmasının amaçları sadece veri sorumlusunun zihninde oluşmakla kalmamalı, açıkça ortaya konması da gerekir. Şöyle ki işlenecek veri açıkça ortaya konmalı, açıklanmalı veya anlaşılır biçimde ifade edilmelidir. Amacın açık ve seçik bir şekilde ifade edilmesi veri toplanmasından önce gelmelidir⁴⁶³.

Bu ilkenin uygulaması için örnek verilebilir. Bu ilkenin uygulanmasına örnek verilebilir. A isimli bir doktorun, hastalarının hastalık durumunu gözlemek için bir liste tuttuğunu varsayalım, A bu liste ile hastalarının gelişimlerini izlemekte olsun. Hastalarından, hastalarının sahip olduğu bu verileri rızası olmak şartıyla almıştır. A bu amaçla aldığı hasta verilerini, iyileşmek için hastalara özel tatil fırsatları sunan bir firma veya acenteye verirse bu amaca aykırı iş yapmış olur⁴⁶⁴.

Elektronik ticaret kapsamında işlenebilecek veriler sınırlıdır ve bu veriler faaliyet gösteren sektöre göre çeşitlilik gösterir. Sonuçta olarak ilgili kişiden alınacak veriler belli ve belirlenebilir olmalıdır. Bu veriler net biçimde anlaşılabilir, ve şüphe çekmeyecek şekilde belirlenmelidir. Ayrıca elektronik ticaret siteleriyle alakalı kişisel verilerin kullanılmasının iznini alırken sözleşmelerin kanun kapsamına uygun biçimde alınması gerekir. Üçüncü kişilere bu verilerin aktarılması gerekirse kimlere hangi verilerin aktarıldığını, kişinin izninin alınmasını ve bu verilerin hangi kapsamda kullanılacağı bilgisi sitenin sahipleri tarafından ilgili kişinin bilgilendirilmesi yapılmalıdır.

⁴⁶¹ **ŞİMŞEK**, s. 83.

⁴⁶² **ÖZDEMİR**, s. 142.

⁴⁶³ **KIRATLI**, Metin (Editör: **ŞENOCAK**, Kemal): Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku(Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Temel İlkeleri), 1.Bası, Yetkin, Ankara, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları , 2022, s. 229.

⁴⁶⁴ **TÜRKMEN**, s. 97.

D) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma (Data Minimizasyonu⁴⁶⁵ İlkesi)

Kişisel verilerin korunması alanında en büyük öneme sahip prensiplerden biri şüphesiz amaca bağlılık ilkesidir. İlkenin en yalın tanımı belirli bir amaç nedeniyle toplanan bilginin diğer bir amaç için kullanılması demektir. Bu ilke neredeyse tüm pozitif hukuk düzenlemelerinde yer etmiştir⁴⁶⁶.

Amaca bağlılık prensibi kişisel verinin daha önce saptanmış veya saptanabilen hukuki olarak ve uygun amaçlar doğrultusunda verilerinin depolanmasıdır. Ayrıca kişisel veriler bu amaçlarla orantılı olarak işlenmelidir⁴⁶⁷. “Amaca bağlılık ilkesi” konusunda önemle belirtilmesi gereken bir husus, söz konusu amacın önceden, yani veri işlenmeden ya da verinin elde edildiği sırada belirlenmiş olması yükümlülüğüdür. Veriyi topladıktan sonra verinin hangi amaçlar için işleneceğinin belirlenmesi söz konusu olamaz. Nihayetinde verisi işlenecek olan birey neye onay verdiğini bilmelidir⁴⁶⁸. Amaçla sınırlı olma ilkesi, verileri yalnızca toplama evresinde değil, sonrasında gerçekleştirilecek işlemlerde de uygulamalıdır. Verilerin yalnızca toplanma amacına bakılmaz, daha sonra işlenmiş amaçlarının da toplanma evresinde bildirilen amaca uygun biçimde olması aranır. Şöyle ki, bu ilke, verilerin ilgili kişilere söylenmiş amaçla toplanmasının yanında verilerin amaca aykırı şekilde kullanılmaması yükümlülüğünü de yanında bulunduruur⁴⁶⁹. Mesela, müşterilerinin bilgilerini alırken ticari ve reklam amacıyla bilgileri kullanmayacağını duyuran bir firma e-posta ile reklam gönderirse bu durum hukuka aykırı kabul edilir⁴⁷⁰.

Bu ilke daha önceki ilke olan “Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşleme” ilkesi ile yakından bağlantılıdır. Orda da açıkladığımız üzere kişisel veriler ilk işlemde sonraki aşamalarda amaç değişikliğinde rızayı yeniden almalıdır⁴⁷¹. Bu durum kişisel verinin hukuki niteliği olan bilginin geleceğini belirleme hakkının sonucudur⁴⁷². Bir kişisel veri bir kez toplandıktan sonra her çeşit işlemede kullanılması olanaksızdır. Örneğin bir suçun tespiti

⁴⁶⁵ YILMAZ, /ÇAVUŞOĞLU, s. 30.

⁴⁶⁶ ÇEKİN, s. 10.

⁴⁶⁷ ŞİMŞEK, s. 83. ÖZDEMİR, s. 142. ÖNGÜN AYÖZGER, s. 138.

⁴⁶⁸ ÇEKİN, s. 64.

⁴⁶⁹ DEVELİOĞLU, s. 46.

⁴⁷⁰ KÜZECİ, s. 208-209.

⁴⁷¹ ÖZDEMİR, s. 142.

⁴⁷² ÖNGÜN AYÖZGER, s.138.

için alınan DNA örneği başka bir amaç için kullanılamaz. Fakat burada önemle belirtmek isteriz ki yeni amaç kişisel verisi alınan kişinin veri toplanması sırasında verdiği iradeyle uyuşursa dürüstlük kuralına uygun ve ilk amacı tamamlayıcı nitelikteyse amaca bağlılık unsuru ihlal edilmiş olmaz⁴⁷³.

Bu ilkeye GDPR’ de data minimizasyonu adı altında çeşitli maddelerde ulaşılabilir. Türk Hukukunda bu ilkeye bu isimle yer verilmemiştir. Ama aslında çıkan anlam aynıdır. Data minimizasyonu veriyi simge durumuna getirme

Bu ilke unutulma hakkı ile de ilgilidir⁴⁷⁴. Yargıtay⁴⁷⁵ kişisel verinin durumun gerektirdiği ölçüde ve en kısa zamanda depolanması gerektiğini unutulma hakkının kapsamında tanımlamıştır.

⁴⁷³ ÖNGÜN AYÖZGER, s.138.

⁴⁷⁴ TAŞTAN, s. 51.

⁴⁷⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2014/4-56 K. 2015/1679

“Kişisel verilerin korunması, çağımızda, insan hakları kavramı ve korunması bilincinin gittikçe gelişmesine paralel olarak önemini artırmaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkının temel amacı, bireyin özel yaşamının gizliliğinin güvence altına alınması yoluyla kişiyi korumaktır. Bilgi toplumunda giderek oldukça önemli bir konu haline gelen kişisel verilerin korunması hakkı, bireyin, demokratik bir hukuk devletinde özgür iradesiyle kendi yaşamını bizzat düzenleyebilmesinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişiliğinin korunması ve özgür bireylerden oluşan bir toplum düzeninin oluşturulması, ancak bireyin kişisel verilerine ilişkin hakkının korunmasıyla mümkündür. Bu hak yukarıda ifade edildiği üzere TC Anayasası'nın 20/2 maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir.

Unutulma hakkına gelince; unutulma hakkı ve bununla ilişkili olan gerektiği ölçüde ve en kısa süreliğine kişisel verilerin depolanması veya tutulması konuları, aslında kişisel verilerin korunması hakkının çatısını oluşturmaktadır. Her iki hakkın temelinde bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesini, kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesini sağlamak yatmaktadır. Unutulma hakkı ile geçmişinde kendi iradesi ile veya üçüncü kişinin neden olduğu bir olay nedeni ile kişinin geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin engellenmesi sağlanmaktadır. Bireyin geçmişinde yaşadığı olumsuz etkilerden kurtularak geleceğini şekillendirebilmesi bireyin yararına olduğu gibi toplumun kalitesinin gelişmişlik seviyesinin yükselmesine etkisi de tartışılmazdır. Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir. Bu hak bir yandan kişiye “geçmişini kontrol etme”, “belirli hususların geçmişinden silinmesini ve hatırlanmamayı isteme hakkı” sağladığı gibi, diğer yandan muhataplarına kişi hakkındaki bir kısım bilgilerin üçüncü kişilerin kullanmamasını veya üçüncü kişilerin hatırlamamasına yönelik önlenmeleri alma yükümlülüğü yükler. Bu hakkın; bireylerin fotoğraf, internet günlüğü gibi kendileri hakkındaki içerikleri silmek için üçüncü şahısları

Kurul bir kararında⁴⁷⁶ veri sorumlusuna ait internet sitesinin ana sayfasında yayımlanan haberin altına yapılan yorumlar ile ilgili olarak habere konu kamu kurumu

zorlamayı içermesinin yanında geçmişteki cezalarına ilişkin bilgilerin veya haklarında olumsuz yorumlara neden olabilecek bilgi ve fotoğraflarının kaldırılmasını isteme hakkını tanıdığı kabul edilmektedir. Diğer taraftan bu hak, bireyin geçmişindeki belirli yönlerinin mümkün olmayacak biçimde hatırlanmaması için önlemler alınmasını gerektirmektedir". <http://kazanci.com.tr/gunluk/hgk-2014-4-56.htm> (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

⁴⁷⁶ “İlgili kişiye ait kişisel verinin denetim faaliyeti kapsamında bir kamu kurumuna aktarılmasına ilişkin şikâyet hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 03/03/2020 Tarihli ve 2020/196 Sayılı Kararı”

“Kanunun “Genel İlkeler” başlıklı 4’üncü maddesinde, kişisel verilerin ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işleneceği hükme bağlandıktan sonra, kişisel verilerin işlenmesinde uyulması zorunlu ilkelere yer verilmiştir. Bu çerçevede, **kişisel veriler ancak; hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde, belirli, açık ve meşru amaçlar kapsamında, doğru ve gerektiğinde güncel olma şartıyla, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ve ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkelerine uygun işlenebilmektedir.** İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ilkesi kapsamında, işlenen veriler belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesine elverişli olmalı, amacın gerçekleştirilmesiyle ilgili olmayan veya ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin işlenmesinden kaçınılması gerekmektedir. Bu noktada önemli olan husus, amacı gerçekleştirmeye yönelik yeterli verinin elde edilip, bunun dışındaki amaç için gerekli olmayan veri işlemeden kaçınılmasıdır.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 24’üncü maddesinde “....Denetime tabi gerçek ve tüzel kişiler, denetim için gereken gizli dahi olsa bütün belge, defter ve bilgileri talep edildiği takdirde ibraz etmek, para ve para hükmündeki evrakı ve ayniyatı ilk talep halinde göstermek, sayılmasına ve incelenmesine yardımcı olmak zorundadır. Müfettiş, denetmen, denetçi, kontrolör ve aktüerler ile bunların yardımcısı ve stajyerleri, görevleri sırasında tüm resmi daire, kurum, kuruluş ve kamuya yararlı derneklerle, gerçek ve tüzel kişilerden gerekli yardım, bilgi, evrak, kayıt ve belgeleri istemeye yetkili olup, kanuni bir engel olmadıkça bu isteğin yerine getirilmesi zorunludur.” hükmüne yer verilmiştir.

Veri sorumlusu haberin altına yapılan kullanıcı yorumları ve bu yorumları yapan kimselerin IP adreslerini, kanuni yükümlülüklerini yerini getirmesi kapsamında ilgili veri sorumlusuna aktardığını beyan etmiştir.

Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde neticesinde Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 03/03/2020 tarihli ve 2020/196 sayılı kararında;

Denetim için gerekli olan tüm bilgi ve belgelerin talep edilmesi şeklinde gerçekleşen kişisel veri işleme faaliyetinin, Kanunun 5 inci maddesinin 2 numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan “kanunlarda açıkça öngörülme” hükmü kapsamında olduğu, şirketin söz konusu verileri aktarmasının ise Kanunun 5 inci maddesinin 2 nci fıkrasının (ç) bendi hükmüne göre “veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması ” hükmü kapsamında olduğu, bu çerçevede söz konusu verilerin bahse konu şirket tarafından, kamu kurumuna Kanunun 8 inci maddesinin 2 nci fıkrasının (a) bendi uyarınca aktarıldığı, ancak söz konusu aktarım ile idari soruşturmanın konusu olmayan üçüncü kişilerin kişisel verilerinin de veri

nezdinde başlatılan idari soruşturma çerçevesinde söz konusu kamu kurumunda görevli denetçiler tarafından haberin altına yapılan tüm kullanıcı yorumları ve bu yorumları yapan kimselerin tüm IP adreslerinin karşı tarafça talep edildiği ve bu talebe cevaben ilgili veri sorumlusunun, tüm kullanıcı yorum ve IP'lerinin diğer veri sorumlusuna aktarılmasıyla ilgili bu ilkeyi vurgulamıştır.

Uygulamada bazı elektronik ticaret sitelerinin gerekli olmadığı halde fazla veri topladığı görülür. Ve bu verileri yanlış oluşturulan form, anketlerle destekledikleri ve elektronik ticaret ilişkisi ile alakasız meşru olmamış amaçlarla işledikleri görülmüştür⁴⁷⁷. Veri işleme amacının sınırlandırılması çoğunlukla KVKK'nın temel ilkelerinin omurgasını oluşturur.⁴⁷⁸

E) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme

İlgili mevzuatta öngörülmüş veya “işlediği amaç nedeniyle gereken süre kadar muhafaza edilme ilkesi”, temel ilkelere “zaman yönünü” ifade eder⁴⁷⁹. Aynı zamanda bu ilke verilerin eğer bulunuyorsa verilerin yasal düzenlemelerde öngörülmüş veya işlenmiş amaçları için ihtiyaçlarını sağlayan süre (retention time) kadar saklanmasıdır. Bu ilke uyarınca saptanan amaca ulaşılmamasından itibaren kişisel verilerin saklanmaması gerekir⁴⁸⁰. Kişisel verilerin tutulması ilgili kişi açısından potansiyel bir tehlike yaratabilir. Bu nedenle bu prensip ilgili kişiyi böyle risklere karşı korumayı hedefler. Kişisel veriler gerektiğinden fazla süre tutulup gelecekte kullanılma ihtimaline karşı, ilgili kişinin verilerinin korunması gerekir. Aksi halde kişinin özerkliği, maddi ve manevi bütünlüğü ve özel hayatının gizliliği gibi bazı değerleri zarar görebilir. AIHM kararlarında da bunun hukuka ve Avrupa İnsan

sorumlusu şirket tarafından ilgili veri sorumlusuna aktarıldığı dikkate alındığında, idari soruşturma konusu olmayan kişisel verilerin aktarılmasının Kanununun 4 üncü maddesinin 2 numaralı fıkrasının (ç) bendinde yer alan “amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma” ilkesine aykırı olduğu, bu hususun ise hukuka aykırı bir veri işleme faaliyeti olduğu bu itibarla Kanununun 12 nci maddesinin 1 numaralı fıkrasında yer alan veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmediği” <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6759/2020-196> (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

⁴⁷⁷ KARATAŞ, s. 64.

⁴⁷⁸ YÜCEDAĞ, s. 52.

⁴⁷⁹ ŞİMŞEK, s.85.; TAŞTAN, s. 52.

⁴⁸⁰ TAŞTAN, s. 52.

Hakları Sözleşmesine aykırı olduğunu dile getirmiştir⁴⁸¹. Verilerin muhafaza edilmeleri gereken süre bitmesinden itibaren “Kişisel Verilerin Silinmesi Yönetmeliği” 7. madde ’si gereği kişisel veriler silinebilir veya anonimleştirilebilir. Veri sorumlusunun verileri sadece ne kadar süreyle saklanacağı yanında hangi verilerin saklanacağı konusunda kişilere bilgilendirme yapmalıdır.

E-ticaret sitelerinde kişisel verilerin işlenmesinde bir çelişki de sürelerle dair olmaktadır. “Mevzuatta öngörülmiş sürelerle işleme ilkesi” kapsamında ikili bir ayırım söz konusudur. KVKK kapsamında belli bir süre tanınan kişisel verilerin süresinin dolması sonucunda kişisel verilerin imha edilmesi söz konusuysen diğer düzenlemeler bakımından işlenen kişisel veriler için belirlenen saklama süresinin ardından kişisel veri imha edilmelidir. Mesela 5651 sayılı kanuna göre çerezler ve log kayıtları için belirlenen saklama süresi altı ayla iki yıl arasındadır. Üyelik ve rezervasyona yönelik işlenen veriler ve bunların kayıtları için belirlenen süre on yıldır ve elektronik ticaret sitelerini ilgilendiren 6563 sayılı kanun açısından ticari elektronik ileti onayı kayıtları için öngörülen süre bir yıldır⁴⁸².

II- Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza

Verilerin işlenmesi hukuka uygun olmalıdır. İlgili kişinin rızasının beyanı kişisel verilerin işlenmesinde hukuka aykırılığı gideren başlıca faktördür.

Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde rıza; “kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğini, bir beyan veya açık onaylayıcı eylemle ortaya koyan, ilgili kişinin isteklerinin özgürce verilmiş, konuya özel, bilgilendirilmiş ve kesin bir göstergesi” şeklinde tanımlanmıştır (Md. 4/11). “95/46 sayılı Direktifte” ise veri öznesinin rızasının tanımı; “kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğini ortaya koyan, ilgili kişinin isteklerinin özgürce verilmiş, konuya özel ve bilgilendirilmiş bir göstergesi” biçimindedir. (Md.2-h). 6698 Sayılı “Kişisel Verilerin Korunması Kanununda” ise “açık rıza” ibaresine yer verilmiştir. Kanun, hassas olmayan ve hassas kişisel verilerin işlenmesinde benzer

⁴⁸¹ KORKMAZ, s. 117. Ayrıntılı Marper Davası: Başvuru numarası 30562/04 ve 30566/04, Strasburg, 4 Aralık 2008. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90051%22%5D%7D> (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

⁴⁸² KARATAŞ, s. 64.

şekilde açık rızanın varlığını aramaktadır⁴⁸³. Rızanın doktrinde en iyi tanımlarından bir tanesi kanımızca “Rıza, rıza gösterme ehliyet ve yetkisine sahip olan kişinin; üzerindeki tasarruf yetkisi hukuk düzeni tarafından kendisine bırakılmış bir hukuksal değerine karşı gerçekleştirilen ve söz konusu hukuksal değeri tehlikeye düşüren veya zarara uğratan bir fiili kabul etmesi, onaylaması” şeklinde yapılmıştır⁴⁸⁴. Doktrinde başka bir görüş “irade beyanına ehliyetli olan kişinin tasarrufa yetkili bulunduğu bir konuda beyan ettiği iradesi ile bu konuda diğer bir kişinin müdahalesine olanak tanınması” şeklindedir⁴⁸⁵. Rıza bir hukuka uygunluk sebebidir. “Volenti non fit iniuria” ilkesi gereğince rızanın verilmesi hukuka ve ahlaka aykırılık teşkil etmezse hukuka aykırılıktan bahsedilemez⁴⁸⁶. Fiilin hukuka uygun hale gelmesi için rıza müdahaleden önce verilmiş olmalı, geçerli olmalı ve sınırı aşmamalıdır⁴⁸⁷. “Rıza, tek taraflı hukuki işlem mahiyetindedir”⁴⁸⁸. Veri işleme faaliyetinden önce verilen rıza, işlemeye zemin hazırlayacak, hukuk düzeninde birtakım sonuçlar doğuracaktır⁴⁸⁹.

KVKK madde 3’te 1. fıkrasında belirtilen açık rıza “belirli bir konuya ilişkin bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza” olarak tanımlanmıştır. KVKK ile GDPR karşılaştırıldığında, açık rıza tanımında “tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta” (unambiguously) ifadesine yer verilmediği görülmektedir. 95/46/EC’ de “tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta” ifadesine yer verilmemişti. KVKK’ nın da gerekçesine bakıldığında “tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta” ifadesi kullanılmıştır⁴⁹⁰. Genel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için örtülü rızanın yeterli olacağı kabul edilse de örtülü rızanın

⁴⁸³ SELEK, Ozan: “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması”, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 21 S. 2, 2019, s. 914-915.

⁴⁸⁴ EKİCİ, Şahin Mera, Ceza Hukukunda Rıza, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Şubat 2012, s. 6.

⁴⁸⁵ YILMAZ, Mehmet: “Zarar Görenin (Mağdurun) Rızasının Hukuka Aykırılığa Etkisi ve Sorumluluk Bakımından Sonuçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,1995, s.42. nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/26527.pdf (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

⁴⁸⁶ KILIÇOĞLU, Mustafa: Sorumluluk Hukuku (Cilt 1 Sözleşme Dışı Sorumluluk), 1.Bası, Turhan, Ankara, Kasım 2002, s. 357.

⁴⁸⁷ AYAN, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet, Ankara, Eylül 2020, s. 298-299.

⁴⁸⁸ Ayrıntılı Bknz: EREN, s. 625-628.; AYAN, s. 298-300.

⁴⁸⁹ SELEK, s. 915.

⁴⁹⁰ KESER, Yıldıırım: “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, SÜHFD 2020, Cilt XXVIII, S. 3, s.1181-1215, (s. 1190). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1057983> (Erişim Tarihi : 27.03.2023).

tanımı yapılmamıştır. Ayrıca örtülü rızanın varlığı için irade açıklamasının tereddüde yer bırakmayan aktif davranışlarla (örneğin baş sallama, bilgisayar ayarlarının değiştirilmesi vb.) dış dünyaya yansıtılması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak susma veya somut olay dikkate alınarak belirsiz ifadelerin ve davranışların yorumu ile ulaşılan rıza geçerli bir rızanın varlığı için yeterli sayılmamaktadır⁴⁹¹. Açık rızanın alınması, diğer kişisel veri işleme şartlarının varlığı halinde ilgiyi kişiyi yanıltır veya yanlış yönlendirirse bu durumun veri sorumlusunca hakkın kötüye kullanılması anlamına gelir ve bu durum daha önce bahsettiğimiz temel ilkelerden hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ve işleme amacı ile bağlı, sınırlı ve ölçülü olma ilkelerine aykırılık teşkil eder⁴⁹² nedeniyle veri sorumlusu aleyhine idari yaptırım kararı uygulanmasına karar verilmiştir.

Açık rıza, başka bir şeyin ön koşulu olarak istenemez, yani “*bu hizmete ulaşmak istiyorsan açık rıza vereceksin*” denilemez⁴⁹³. Bir görüşe göre yaptırımın hafif düzeyde olması halinde dahi özgür rızanın söz konusu olmayacağından bahsedilmiştir. Bu çerçevede, çerezleri kabul etmeden sitede işlem yapılamaması nedeniyle kullanıcı çerezi kabul ediyorsa, kişisel verilerin kaydedilmesine dair açık rızasından bahsedilemeyecektir⁴⁹⁴. Rıza konuya özel olmalı hangi işleme faaliyetine yönelik olduğu açıkça anlaşılabilir olmalıdır. Örneğin elektronik ticaret için toplanan kişisel bilgiler ve spesifik veriler başka bir alanda mesela sağlıkla ilgili bir durumda kullanılamaz. Onun için ayrı izin gerekir.

“*Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun*” 6.maddesinin 1. Fıkrasına göre “*Ticari elektronik iletiler alıcılara ancak önceden onayları alınmak kaydıyla gönderilebilir. Bu onay yazılı olarak veya her türlü elektronik iletişim araçlarıyla alınabilir*”. Bunun yanında KVKK 5.madde hükmüne göre ilgilinin açık rızası varsa işlem hukuka uygun kabul edilir. Elektronik ticaretin düzenlenmesi Hakkında Kanunda rıza/açık rıza tabiri yerine onay ifadesi kullanılmıştır. Rıza hem önceden verilen izni hem sonradan

⁴⁹¹ POLATER, Salih: “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, S. 1, 2019, s. 1-20 (s. 8). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/741785> (Erişim Tarihi: 28.03.2023).

⁴⁹² ER, Esra Habibe: “Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s. 83. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi:27.03.2023)

⁴⁹³ KUNTOĞLU, Faruk Ömer: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt. 3, S. 1, 2021, s. 176-229 (s. 189). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1132929> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

⁴⁹⁴ KUNTOĞLU, s. 190.

verilen onayı kapsayan bir düzenlemedir. Bu anlamda KVKK' da ve Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da yapılmış düzenlemeler yerinde değildir. Çünkü her ne kadar 95/46 AT sayılı yönergede ve KVKK' da açıkça belirtilmemiş olsa da rıza verinin işlenmesinden önce verilmesi zorunludur. İşlemden sonra verilen rıza işlemi hukuka uygun hale getirmez. Rızanın bilgilendirmeye dayanması, özgür irade ile verilmiş olması gibi durumlarda rıza işleminden önce verilmesi gerekir. “*Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Kanununda*” onay ibaresi tercih edilmiş olsa da bu onayın önceden alınması gerektiği açıkça belirtilmiş olduğu için söz konusu onay ifadesi izin olarak ya da önceden alınmış rıza olarak anlaşılması gerekir⁴⁹⁵. Kurul da Amazon Türkiye kararında bunu çok net şekilde ortaya koymuştur⁴⁹⁶.

Bazı platformlarda örneğin android işletim sisteminde mobil uygulamalarda mobil uygulama cihaza indirildikten sonra ilk kez kullanıcı tarafından açılırken işletim sistemi

⁴⁹⁵ YÜCEDAĞ, Nafiye: Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Ekim 2022, s. 34,

⁴⁹⁶ “**Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 Sayılı Kararı**”:

“Kanunun 8 inci maddesinde "(1) Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın aktarılamaz. (2) Kişisel veriler; 5'inci maddenin ikinci fıkrasında, yeterli önlemler alınmak kaydıyla, 6'nci maddenin üçüncü fıkrasında, belirtilen şartlardan birinin bulunması hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın aktarılabilir. (3) Kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır." hükmü düzenlenmiştir.

Veri sorumlusunun "Gizlilik Bildirimi" incelendiğinde 'Amazon Kişisel Bilgilerinizi paylaşıyor mu?'

Başlığı altında açıklanan şekillerde paylaşım yapıldığı belirtilerek son maddede " Yukarıda belirtilenler haricinde, hakkınızdaki kişisel bilgiler üçüncü taraflarla paylaşıldığında, bir bildirim alacaksınız ve bu bilgileri paylaşmamayı seçme şansınız olacaktır." ifadesine yer verilmiştir. Metinde yer aldığı şekilde ilgili kişinin kişisel verilerini paylaşmamayı tercih etme şansının mümkün olması, ancak ilgili kişinin açık rızasına istinaden verilerinin işlenmesi halinde geçerli olabilecektir.

*Çünkü Kanunun 8'inci maddesinin 2 ve 3 numaralı fıkraları kapsamında gerçekleştirilen veri aktarımı işlemlerinde ilgilinin açık rızası aranmayacağı gibi (Kanunun 5'inci maddesinin 2 numaralı fıkrası, 6'nci maddesinin 3 numaralı fıkrası ve diğer kanunlarda öngörülen hallerde yapılan işlemler), bu durumlarda ilgili kişinin verilerini paylaşmamayı tercih etme şansı da bulunmayacaktır. **Öte yandan, açık rızanın en geç aktarma faaliyeti gerçekleştiği sırada alınması lazımdır, bundan sonra alınacak açık rıza mevzuata uygun kabul edilemez.** Dolayısıyla, aktarım faaliyetinin gerçekleşmesinden sonra rızanın geri alınabileceğinin söylenmesi kanun lafzinin tersine yorumlanması olarak değerlendirilmektedir. Açık rıza alınmadan aktarılan verilerin rıza geri alındıktan sonra akıbetinin ne olacağı bilinmemesi de ayrı bir tartışma konusudur. Dolayısıyla kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin gizlilik bildiriminde yer alan muğlak ifadeler, aktarıma ilişkin Kanun hükümlerine aykırı hareket edildiği kanaati uyandırmaktadır”.*

tarafından eş zamanlı olarak kullanıcı onayına sunulur. Bu onay aslında şeffaflığı sağlamak için ve kullanıcıdan habersiz uygulamanın cihaza erişimini engellemek için getirilmiş olsa da esasen açık rıza örneği teşkil etmez. Çünkü Foursquare ve benzeri uygulamalarda mobil uygulama sağlayıcı ya da diğer veri sorumlusu gizlilik politikalarına dair link vermemektedir. Bundan dolayı kullanıcıya bu ve benzeri uygulamalar veri işleme faaliyeti ile ilgili bilgi sunmamaktadır. Burada alınmış rıza bilgilendirmeye dayanmaz⁴⁹⁷.

A) Elektronik Ticarete Rızanın Unsurları

İlgili kişinin açık rızası, KVKK 3.madde (1) (a) hükmünde tanımlanmış olup “*belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı*” ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere rızanın “*bilgilendirilmeye dayanma*”, “*belirli konuya ilişkin olma*” ve “*özgür irade ile verilme*” şeklinde üç unsuru vardır.

1. Bilgilendirilmeye dayanma

Veri sahibinin rızasının geçerli olması, veri sahibinin rızasının özgür iradeye dayanması ile gerçekleşir. Ayrıca bu rıza aydınlatılmış rıza niteliğinde olmalıdır. Bilgilendirme yükümlülüğünün içeriğini; veri sorumlusunun kimliği, rızanın istendiği her bir işleme faaliyetinin hedefi, toplanan ve kullanılan verinin çeşidi oluşturur. Veri sahibinin rızasını geri alma hakkını bulunduğu, otomatikleştirilmiş karar verme mekanizması için veri kullanımı hakkında ve veri transferinin barındırdığı muhtemel risklerine dair bilgi verilmesini içermektedir⁴⁹⁸.

Tüketici Hukuku ve veri koruma hukuku açısından bilgi asimetrisinin giderilmesi amacının sağlanması için bilgilendirme yükümlülüğü önemlidir⁴⁹⁹. Açık rızanın geçerli olabilmesi için kişi neye rıza gösterdiğini bilmelidir. Bundan dolayı veri sorumlusu tarafından hangi verinin ne amaçla ne kadar süre boyunca işleneceğinin bilgisi ilgili kişiye

⁴⁹⁷ TEKİNOĞLU, s. 71.

⁴⁹⁸ HAN, Işık Aslı: “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, S. 1, 2019, s. 417-459 (444). https://www.academia.edu/85200272/KİŞİSEL_VERİLERİN_İŞLENMESİ_BAĞLAMINDA_HUKUKA_UYGUNLUK_SEBEBİ_OLARAK_VERİ_SAHİBİNİN_RIZASI (Erişim Tarihi 28.03.2023).

⁴⁹⁹ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 143.

verilmelidir. Aynı zamanda bu rızanın sonuçları da ilgili kişiye aktarılmalıdır⁵⁰⁰. KVKK’ da açık rızanın bilgilendirilmeye dayanması açıkça belirtilmiştir. İlgili kişilerin rıza alınmadan önce bilgilendirilmesi, ilgili kişilerin bilinçli şekilde karar vermeleri açısından önem taşır. İlgili kişiye gerekli bilgiler sağlanamadığında verilen açık rıza bilinçli olmaktan uzaklaşır bu nedenle rızanın geçersizliği dolayısıyla veri işleme faaliyetinin hukuka aykırılığı söz konusu olur⁵⁰¹.

Bilgilendirilme açık rızanın bir unsuru olmasının yanında aynı zamanda veri sorumlusunun yükümlülüğüdür. İlerde bahsedeceğimiz aydınlatma yükümlülüğü kapsamında yapılan bilgilendirme açık rızanın bir unsurudur. Bilgilendirme her türlü veri işleme şartlarında gereklidir. Fakat açık rıza bilgilendirmeyi de kapsar. Bu yüzden veri sorumlusu bilgilendirme yükümlülüğü ve açık rıza alınması yükümlülüklerini ayrı ayrı yerine getirmelidir⁵⁰². Öte yandan elektronik ortamlarda alınan rızalar bakımından hangi bilgilerin verilmesi gerektiğinin tespiti kolay olmayabilir. Geçerli bir bilgilendirme açık ve anlaşılır olmalıdır⁵⁰³. Sıradan bir bireyin anlayabileceği düzeyde olmalıdır⁵⁰⁴. Diğer bir şart da bilgilendirmenin erişebilir ve görülebilir olması ve son olarak daha önce de belirttiğimiz gibi bilgilendirme veri işleme faaliyetinden önce yapılmalıdır.

Elektronik ticaret açısından da Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına dair Yönetmelik ile ticari elektronik ileti onaylarının alınmasına ve reddetme hakkının kullanılmasına imkân tanıyan bir elektronik sistem kurmaya yönelik düzenlemeler kabul edilmiştir. ETDHK 11.Madde 4.Fıkrasına göre *“Bakanlık, ticari elektronik ileti onaylarının alınmasına ve reddetme hakkının kullanılmasına imkân tanıyan bir elektronik sistem kurmaya yetkilidir”*. ETİ yönetmeliğinde de Ticari Elektronik Yönetim Sistemine İlişkin düzenlemeler vardır. Bu yönetmelikte 4. maddede *“Elektronik ileti yönetim sistemi kurmakla yetkilendirilen”* ibaresinden kasıt izin şartıdır. Buradaki yetkili merci Ticaret Bakanlığıdır. Kuruluş, onay ve ret bilgilerinin İYS’ ye kaydedilmesi, İYS üzerinden onay alınması, reddetme hakkının kullanılması, gerekli raporlamalar kuruluş tarafından yerine getirilmeli ve Bakanlığın erişimine açmalıdır. ETDHK madde 7(1) hükmüne göre ticari elektronik iletinin içeriği,

⁵⁰⁰ ZOR, s. 138.

⁵⁰¹ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s.143.

⁵⁰² ZOR, s. 138.

⁵⁰³ AŞIKOĞLU, s. 122.

⁵⁰⁴ TAŞTAN, s. 158.

alıcıdan alınan onaya uygun olmalıdır. Alıcıdan onay alınmadan önce hangi bilgilerin ilgili kişiye verilmesi gerektiği düzenlenmemiştir. Kanaatimizce Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 10 ve 11. Madde hükümleri gereği ticari elektronik ileti gönderilmesi amacıyla ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesi halinde de ilgili kişiye bildirilmesi gerekir. Ayrıca çerezler aracılığıyla işlenen bilgiler kişisel veri teşkil ettiği ölçüde veri sorumlusunun bilgi verme zorunluluğu mevcuttur⁵⁰⁵.

2. Özgür irade ile açıklanmış olma

Açık rızadan bahsedebilmemiz için KVKK anlamında rızanın “*özgür iradeyle açıklanan, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta*” bir rıza olması gerekir. Açık rızayla, kişi kendi hakları üzerinde serbestçe tasarruf eder ve kişisel verilerinin geleceğini tayin etme hakkını sağlar⁵⁰⁶. Kanundan da anlaşılacağı üzere ilgili kişinin ancak tereddüde yer vermeyecek şekilde bir rıza verilmesi halinde özel nitelikli veriler işlenebilir. Bundan dolayıdır ki zımni rıza kabul edilmez⁵⁰⁷.

Özgür iradeyle açıklanan rızadan anlaşılması gereken husus kişiye gerçek anlamda bir seçim şansının sunulmasıdır. Eğer rıza vermemek, kişinin rıza konusunda tercih özgürlüğünü sınırlıyorsa, kişi rıza verilmemesi durumunda olumsuz sonuçla karşı karşıya kalırsa burada özgür ifadeden bahsedilemez. Korkutma ya da baskı ortamında elde edilmiş rıza geçerli olmaz. Örneğin rızası istenen kişi ile veri sorumlusu ya da veri işleyen arasında bir bağ olması halinde (örneğin iş ilişkisi) burada rızanın durumu sorgulanmalıdır. İşçi burada rıza verilmemesi halinde olumsuz bir durumla karşılaşabilir⁵⁰⁸. Ayrıca rızanın özgür iradeyle mi elde edilip edilmediğinin tespitinde taraflar arasındaki ekonomi denge de önemli olacaktır.

Rızanın özgür iradeyle verilmesi en geniş haliyle anlaşılmalıdır. Sadece korkutma hakkına bağlanmamalıdır. Veri sorumlusu ile kişi arasında ciddi güç dengesizliğinin olduğu durumlarda rızanın özgür irade ile verilmemiş olması muhtemeldir. Özellikle veri

⁵⁰⁵ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 156-158.

⁵⁰⁶ YILMAZ, Sabire Sanem: “Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında)”, Bahçesehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s. 86. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi 28.03.2023).

⁵⁰⁷ TÜRKMEN ERARSLAN, s. 118.

⁵⁰⁸ TAŞTAN, s. 160.

sorumlusunun kamu kurumu veya kuruluşu olduğu durumlarda böyle ciddi dengesizlikler doğabilir. Banka ile müşterileri, işçi ile işveren arasında, doktor ve hasta arasında ciddi güç dengesizlikleri bulunması durumunda kişinin özgür iradesinin etkilenip etkilenmediği sorgulanmalıdır. Örneğin işçinin verisinin işlenmesi onun menfaatine ise özgür iradeden bahsedilebilir. Sosyal ağlar bakımında da sosyal ağ hizmeti sağlayıcı ve kişiler arasında da güç dengesizliği bulunur. Bu durumda da güç dengesizliğinin tespiti için somut olayın gerekli koşullarına bakmak gerekir⁵⁰⁹. Açık rızanın özgürce verildiğinden bahsedebilmemiz için bu açık rıza bir sözleşmenin kurulması ya da ifası şartına bağlanmış olmaması gerekir. Meselâ veri sorumlusu belirli hizmeti sunmak için ya da ürünü satmak amacıyla veri öznesinin eşzamanlı olarak e-ticaret iletisi gönderilmesi şeklinde kişisel verilerin işlenmesine açık rıza verilmesini zorunlu tutuyorsa bu rıza geçersiz kabul edilecektir. Benzer şekilde web sitelerinde ya da mobil uygulamalarda sıklıkla karşılaşılan “kişisel verilerinizin işlenmesini onaylıyorsanız web sitemizi/mobil uygulamamızı kullanmamamızı rica ederiz” şeklindeki ifadeler de geçerli değildir⁵¹⁰.

3. Belirli bir konuya ilişkin olma

İlgili kişiden alınan rıza ancak belirli bir konuya özgü ve sadece o konu ile sınırlandırılmış olursa geçerli olur. Verilen rızanın belirli konuya özgülenmiş sayılabilmesi noktasında rıza gösterilen işleme faaliyeti açıkça tanımlanmalı ve bu faaliyet yalnızca rıza alınmış konu ile sınırlı biçimde yapılmalıdır⁵¹¹. Rızanın belirli olması rızanın bilgilendirmeye dayanmasıyla yakın ilişki içindedir. Bu yüzden belirli olma sadece işleme amacına özgü değildir. Rıza konuya özel olmalıdır. Hangi işleme faaliyetlerine yönelik olduğu açıkça anlaşılır ve belirlenir olup şekli olarak genel bir onay şeklinde olmamalıdır. Örneğin ‘*tüm kişisel verilerimin işlenmesini onaylıyorum*’ biçiminde sınırları belirsiz ve genel nitelikteki rıza geçersizdir⁵¹². Bu ilke kişisel verilere dair genel ilkelerden amaca bağlılık ilkesiyle oldukça iç içedir.

Çerezler yoluyla işlenen kişisel veriler açısından ilgili kişiye bütün amaçların önceden sunulması koşuluyla, ilgili kişi global olarak veri işlemeye razı olabilir. Bu noktada ilk

⁵⁰⁹ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 168.

⁵¹⁰ TEKİNOĞLU, s. 68-69.

⁵¹¹ ZOR, s. 137.

⁵¹² DEVELİOĞLU, s. 53.

ekranda ilgili kişiye bütün çerezleri kabul et ya da reddet hatta tercihlerimi kişiselleştir seçeneği sunulmuşsa bütün çerezleri kabul et seçeneğinin işaretlenmesi ile global kabul geçerli sayılmalıdır. İlgili kişiye sunulan bütün seçeneklerin aynı kolaylıkta kullanılabilir olması gerekir⁵¹³.

B) Elektronik ticarete rıza aranmayan durumlar

Kişisel verilerin işlenmesinde uygulamada özellikle karşılaşılan problemlerden biri rızanın yeterliliği ve gerekliliği konularıdır. Kişisel verilerin işlenmesinde rıza alınmasının mutlaka gerekli olduğu konusu büyük yanılgıdır. Birazdan sayacağımız koşullar mevcut olduğunda verilerin işlenmesinde ilgilinin rızasına ihtiyaç duyulmayacaktır. Kişisel verilerin işlenmesinde diğer büyük yanılgı rıza alındıysa işlemin kesinlikle hukuka uygun olduğu yönündedir⁵¹⁴. Kişilik hakkından vazgeçmek TMK 23 hükmünce mümkün olmadığından, kişilik hakkından vazgeçmeye yönelik alınan rıza da geçersiz kabul edilmelidir⁵¹⁵.

6698 Sayılı Kanun'un 5.Maddesine⁵¹⁶ göre kişisel verilerin işlenmesi için ilgilinin "açık rızası olmadan işlenemeyeceği" hükme bağlanmıştır. Fakat devam maddesinde de

⁵¹³ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 166.

⁵¹⁴ YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 162.

⁵¹⁵ BULUT KARABAĞ, Nil: "Medeni Kanununun 23. Maddesinin Sözleşme Özgürlüğüne Getirdiği Sınırlamalar", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 84-96. nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/51436.pdf (Erişim Tarihi:28.03.2023).

⁵¹⁶ "**Kişisel Verilerin Korunması Kanunu/Kişisel verilerin işleme şartları Md 5:**

(1) *Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.*

(2) *Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:*

a) *Kanunlarda açıkça öngörülmesi.*

b) *Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.*

c) *Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.*

ç) *Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması. d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.*

e) *Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işleminin zorunlu olması.*

birazdan sayacağımız durumların varlığı halinde kişisel verilerin işlenebileceği düzenlenmiştir. Veri işlenirken ilk bakılması gereken düzenleme KVKK m.5/2dir. Buna karşın somut durum buradaki hallerden biri olmayabilir. Eğer somut hal 5/2'deki hallerden biri değilse KVKK m.5/1 gereği ilgili kişinin açık rızası aranacaktır. Kişisel verileri işlemek amacıyla açık rıza haricinde başka bir sebeple gerekçelendirilebilecekken, açık rızaya dayanılması, “hakkın kötüye kullanımı” anlamına gelir ve bu durum temel ilkelerde saydığımız “hukuka ve dürüstlük kuralına uygun işleme” ye aykırılık oluşturur⁵¹⁷. Kurul da benzer görüştedir⁵¹⁸.

f) *İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması*”. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

⁵¹⁷ ÖZKAN, s. 130.

⁵¹⁸ ***“Veri sorumlusunun, web sitesinde kişisel verilerin işlenmesini hizmet şartı olarak talep ettiği ve aydınlatma yükümlülüğünü usulüne uygun yerine getirmediği iddiaları hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 08/07/2019 tarih ve 2019/206 sayılı Karar Özeti***

*“Web sitesinin ilgili kişiler hakkında işlediği ad, soyadı, doğum tarihi, cep telefonu numarası, e-posta, cinsiyet, adres, sosyal medya hesaplarıyla bağlanması durumunda üyenin o kanallar aracılığıyla paylaşılmasına onay verdiği bilgilerin, üyenin tüm alışveriş bilgilerinin, yani hangi üye işyeri, alışveriş noktası ve zamanı, ne kadar ödeme yaptığı, hangi kampanyadan faydalandığı, aldığı indirim tutarı, alışverişindeki ürün bilgileri, uygulama üzerindeki gezinme ve tıklama bilgilerinin, uygulamayı açtığı lokasyon bilgilerinin, ilgili mevzuattan kaynaklanan yasal yükümlülük çerçevesinde mi yoksa ilgili kişilerin açık rızalarına istinaden mi işlendiğinin ya da söz konusu kişisel verilerin hangilerinin ilgili mevzuattan kaynaklanan yasal yükümlülük çerçevesinde hangilerinin ise ilgili kişilerin açık rızalarına istinaden işlendiğinin açıkça belirtilmemiş olduğu, İlgili kişilerin kişisel verilerin işlenmesinin hukuki sebebi olarak ilgili mevzuattan kaynaklanan yasal yükümlülük'ten bahsedildikten sonra, aydınlatma metninin devamında, söz konusu amaç ve yasal yükümlülüklerini yerine getirebilmeyi sağlayacak kişisel verilerinizi ... sizlerden talep etmektedir. Bu kişisel veriler veri sorumlusunun sunmuş olduğu hizmetlerden yararlanabilmeniz adına, açık rızanıza istinaden, ... işlenecek ve saklanacaktır şeklinde bir bilgilendirmede bulunularak, kişisel veri işleme faaliyetinin asıl olarak ve yalnızca ilgili kişilerin açık rızalarına dayanılarak gerçekleştirildiği izlenimine neden olduğu, Oysa kişisel veri işleme faaliyetinin, **Kanunda bulunan açık rıza dışındaki şartlardan birine dayanıyorsa, bu durumda ilgili kişiden açık rıza alınmasına gerek bulunmadığı ve veri işleme faaliyetinin, açık rıza dışında bir dayanakla yürütülmesi mümkün iken açık rızaya dayandırılmasının, aldatıcı ve hakkın kötüye kullanımı niteliğinde olacağı; nitekim ilgili kişi tarafından verilen açık rızanın geri alınması halinde veri sorumlusunun diğer kişisel veri işleme şartlarından birine dayalı olarak veri işleme faaliyetini sürdürmesinin hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırı işlem yapılması anlamına gelir**”.* <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6709/2019-206> (Erişim Tarihi:29.03.2023).

KVKK'ın 5.maddesine benzer şekilde kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygun kabul edildiği ölçütlere 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün hukuka uygun işleme başlıklı 6. Maddesinde⁵¹⁹ yer verilmiştir. Bahsi geçen maddede sayılmış durumların varlığı halinde kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygun olduğu kabul edilecektir⁵²⁰. Özel nitelikli kişisel veriler açık rızanın aranmadığı durumlar, kanun koyucu tarafından özel nitelikli kişisel verilerin kendi aralarında ikili ayırım yapılması yoluyla düzenleme altına alınmıştır. KVKK'nın 6.maddesinin (3)'de düzenlemeye göre sağlık ve cinsel hayat haricindeki veriler yalnızca kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde ilgilinin açık rızası bulunmaksızın işlenebilirken, sağlık ve cinsel hayatı ilgilendiren veriler ise sadece "kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir"⁵²¹.

⁵¹⁹ “**Veri Koruma Tüzüğü Madde 6:** İşleme faaliyetinin hukuka uygunluğu İşleme faaliyeti, ancak aşağıdaki hususlardan en az biri geçerli olduğunda ve olduğu ölçüde, hukuka uygundur:

(a) veri sahibinin bir ya da daha fazla sayıda spesifik amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi;

(b) veri sahibinin taraf olduğu bir sözleşmenin uygulanması veya bir sözleşme yapılmadan önce veri sahibinin talebiyle adımlar atılması için, işleme faaliyetinin gerekli olması;

(c) veri sorumlusunun tabi olduğu bir yasal yükümlülüğe uygunluk sağlanması amacı ile işleme faaliyetinin gerekli olması;

(d) veri sahibinin veya başka bir gerçek kişinin hayati menfaatlerinin korunması amacı ile işleme faaliyetinin gerekli olması;

(e) kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması hususunda işleme faaliyetinin gerekli olması;

f) özellikle veri sahibinin çocuk olması halinde veri sahibinin kişisel verilerin korunmasını gerektiren menfaatleri veya temel hakları ve özgürlüklerinin bir kontrolör veya üçüncü bir kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu menfaatler doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekli olması. İlk alt paragrafın (f) bendi kamu kuruluşları tarafından görevlerinin yerine getirilmesi hususunda gerçekleştirilen işleme faaliyetine uygulanmaz”.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>

(Erişim

Tarihi:29.03.2023).

⁵²⁰ AKGÜL, s. 163-164.

⁵²¹ BATU, Betül: “6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2022, s. 102, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi:29.03.2023).

1. Kanunda açıkça öngörülmesi

Kanunlarda kişisel verilerin veri sahibinin rızası olmadan alınabileceğinin öngörülmesi halinde kişisel veriler rıza aranmaksızın işlenebilir. Mesela, polis tarafından bir suçun soruşturması sebebiyle şüphelinin parmak izinin alınmasını, Tüketicinin Korunması Kanunu'nun ilgili yönetmelikleri kapsamında mesafeli satış sözleşmelerinin saklanması zorunluluğu örnek olarak verilebilir. Sonuç olarak kanun gereği sözleşmenin saklanması için veri sahibinin rızası aranmamaktadır. Bu gibi hallerde kişiye sorulmadan verileri kayıt altına alınabilir⁵²².

Uygulamada sık karşılaştığımız durumlardan biri de E ticaret siteleri, fatura düzenlemek için kullanıcıdan bazı bilgileri talep eder. Bu durum Vergi Usul Kanunu'ndan kaynaklanır. Söz konusu hal kapsamında kanun kapsamında işlenmesi gereken veriler için açık rıza alınmasından bahsedilmeyecektir⁵²³. Gene log kayıtlarının e ticaret sitelerinde tutulması gerektiği ilgili kanunda yer almaktadır. Ancak açık rıza alınması gereken haller durumların istisnalarının farklı amaçlarla kullanımı hukuka aykırılık teşkil eder. Mesela fatura için talep edilmiş veriler eğer yurt dışına aktarılır veya elektronik ileti taşınmasında kullanılırsa bu durum dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir. Bu da pek tabii hukuka aykırılığa yol açacaktır⁵²⁴.

2. Üstün özel yarar

TMK 24. Maddenin 2.Fıkrası gereği kişiye kişinin kişilik haklarına yapılmış saldırı, üstün özel yarar bulunması durumunda hukuka aykırılık teşkil etmez. Nasıl ki medeni hukuk anlamında hayatının kurtarılması için ameliyat edilmesi zorunluluğu bulunan kişiden rıza alınması kişinin özel yararınaysa burada da kişinin verilerinin işlenebilmesi için üstün bir özel yarar bulunmaktadır⁵²⁵. Üstün nitelikte bir özel yararın varlığı durumunda şahsi hakları tecavüze uğrayan kişinin rızası yoksa bile şahsın davranışı hukuka uygun olur. Örneğin Borçlar Kanunu'nda düzenlenen vekalet sözleşmelerinde de durum böyledir. Vekaletsiz şekilde iş gören o kişinin menfaatini düşünmüşse fiil hukuka uygun kabul edilir. Gene

⁵²² YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 89.

⁵²³ ER, s. 89.

⁵²⁴ KARATAŞ, s. 76.

⁵²⁵ OĞUZMAN/SELİÇİ/ OKTAY ÖZDEMİR, (Kişiler), s. 238.

abonenin hayati tehlikesinin olduğu durumlarda veya kendi rızasını açıklayamayacak durumda olduğu bir anda abonenin GSM aracının bağlı olduğu işletmeye verilere kamuya ve herkese duyurulması hukuka uygundur⁵²⁶. Üstün özel yarar konusunda üstünde durulması gereken husus burada yararın kişinin kendisine ilişkin olmasıdır. Özel bir durumun varlığında ve kişinin rızasının alınamayacak olduğu hallerde kişinin verilerinin işlenmesi yine kendi yararına olacaktır.

Elektronik ortamlarda söz konusu kişilerin, mobil cihazlar, bilgisayar son zamanlarda yaygınlaşan akıllı saatler ve bileklikler ile rızası alınmadan yerlerinin tespiti ve hayat kurtarmak amacıyla GPS ve benzeri verilerinin tespit edilip işlenmesi, CCTV ve benzeri araçlarla haber alınmayan kişilerin son gittiği yerlerin takip edilmesi ve mobil veriler üzerinden konum verilerinin işlenmesi hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir. Tabii afetlerde, afet durumlarında yaşayan vatandaşların bunların yakınlarının ad, soyad, GSM numarası ve benzer verilerinin sosyal medya aracılığıyla da paylaşılması son derece haklı bir sebeptir. Örneğin 2023 Kahramanmaraş Depremleri⁵²⁷ nde yardım için sosyal medya üzerinden paylaşılmış bilgilerin hukuka aykırılık iddiası son derece gülünç olacak ve vicdanı tatmin etmeyecektir.

3. Üstün kamusal yarar

Kanun koyucu bazı hallerde devletin ve toplumun menfaatinin bireyin menfaatinin üstünde tutmuştur. Üstün kamusal yararın bulunduğu durumlarda kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygun olur. Doğrudan doğruya kanunun tanıdığı bir yetki ile kişilik ile kişilik haklarına yapılan saldırılarda örneğin salgın bir hastalıkta aşılama zorunluluğunun olmasında durum böyledir⁵²⁸. Örneğin bir kişinin COVID-19 testi pozitif çıkması nedeniyle yoğun bakımda tedavi altında alındığı sırada kişinin aile bilgileri, virüsü kapıldığı sırada öncesinde ve sonrasındaki konum verileri, hastalığı yayması muhtemel potansiyel çevreleri gibi durumlarda hastalığın artmasının önlemi için işlenen veriler bu kapsamda değerlendirilebilir. Kişinin COVID-19 virüsünü taşımasına ilişkin bilgi hassas veridir. Bu veri hassas veri olarak kabul edilen kişisel sağlık verisidir. Bu nedenle bu veri işlenirken

⁵²⁶ ÖZDEMİR, s. 176.

⁵²⁷ Ayrıntılı Bilgi: https://tr.wikipedia.org/wiki/2023_Kahramanmaraş_depremleri (Erişim Tarihi:03.04.2023).

⁵²⁸ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY ÖZDEMİR, (Kişiler), s. 241.

KVKK m. 6/3 kapsamında açık rıza aranmaz. Burada bu veriler hastalığın insanlar arasında yayılmamasını sağlamak için işlenir. Örneğin hastalığa yakalanmış bir kimsenin son 15 günlük konum bilgilerinin tespiti gibi⁵²⁹. Kurul tarafından bu konu hakkında bir duyuru yapılmış olup salgın hastalıklarla mücadele hedefiyle işlenmiş konum verilerinin KVKK m. 28/1/ç muhtevasında olduğu belirtilmiştir. Bu nedendir ki KVKK' nın uygulanmayacağı kararda duyurulmuştur⁵³⁰. Kurul konum verisi ve buna benzer salgın hastalığın önlenmesi, tespiti ve konum takibi yapılırken kişisel verilerin işlenmesinde açık rızaya gerek olmadığını duyurmuştur.

Üstün Kamusal yararın veri işlenmesini uygun hale getirilmesine bir diğer örnek İsviçre Federal Mahkemesinin Terör olaylarını önlemek amacıyla kamusal alanların

⁵²⁹ ÖZKAN, s. 133.

⁵³⁰ **“Kamuoyu Duyurusu (Covid-19 ile Mücadelede Konum Verisinin İşlenmesi ve Kişilerin Hareketliliklerinin İzlenmesi Hakkında Bilinmesi Gerekenler)”**

“Konum verisi, Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelikte “Kamuya açık elektronik haberleşme hizmeti kullanıcısına ait bir cihazın coğrafi konumunu belirleyen ve elektronik haberleşme şebekesinde veya elektronik haberleşme hizmeti aracılığıyla işlenen belirli veri” olarak tanımlanmakta olup, gerçek kişileri belirlenebilir kulan konum verisinin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (6698 sayılı Kanun) kapsamında kişisel veri olduğu açıktır. Konum verisinin ilgili kişi ile ilişkilendirilerek kullanılmasının gerekli olduğu durumlarda;

6698 sayılı Kanununun 28 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde, kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi halinde Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Bu noktadan hareketle salgın hastalık gibi kamu düzeni ve kamu güvenliğini tehdit eden durumlarda bu tehdidi ortadan kaldırmak amacıyla salgın hastalık teşhisi konmuş kişilerin bulaşıcılığının sürdüğü dönemde izolasyonlarının temin edilmesine, genel nüfusun konum verilerinin işlenmesi suretiyle kalabalık alanların tespit edilmesine ve bu kapsamda önlemler geliştirilmesine yönelik olarak yetkili kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirilecek veri işleme faaliyetleri Kanununun 28 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Covid-19'un sebebiyet verdiği salgın hastalığın kamu güvenliğini ve kamu düzenini tehdit etmesi sebebiyle hastalığın yayılımını engellemek amacıyla konum verisinin anılan madde hükmü kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşları tarafından işlenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Diğer taraftan kişilerin konum verilerinin sağlık durumlarıyla ilişkilendirilmek suretiyle işlenmesi sürecinde söz konusu verilerin üçüncü kişilerce ele geçirilmesi halinde ilgili kişiler bakımından ciddi zararlar ortaya çıkabileceği dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluşların kişisel verilerin güvenliğini sağlamaya yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almaları ve bu verilerin işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması halinde söz konusu kişisel verilerin silinmesi veya yok edilmesi unutulmamalıdır”.

gözetlenmesini CCTV ile 24 saat gözetlenmesine karşı yapılmış gizlilik haklarına aykırılık başvurusunu kamusal menfaat sebebiyle reddetmiştir⁵³¹.

4. Sözleşmenin kurulmasıyla ilgili işleme

Veri koruması hukukunu genel ilkelerden bağımsız düşünmemek gerekir. Bunun yanında hukuka uygunluk hallerinden her birinin kapsamı ve amacını genel ilkeler ışığında değerlendirmek gerekir. Sözleşmenin ifası ya da kurulması bağlamında kişisel veri işleme faaliyetinin temel ölçütlerinden gereklilik ve ölçülülük ilkeleri hayatın olağan akışı içinde birlikte yorumlanmalıdır. Veri işleme faaliyetinin meşru sayılması için ilgili kişinin akdetmiş ya da ilgili kişi tarafından akdedilmesi olası bir sözleşmenin mevcudiyeti, bunun yanında veri işleme faaliyetinin bu sözleşme kapsamında zorunluluğun sağlanması aranmalıdır. Bununla birlikte kişisel veri işleme faaliyetinin mevcut sözleşmede belirli bir amaca ulaşmak için kullanıyor olması gerekmektedir⁵³². Sözleşmenin kurulması ve ifası ile gerçekleştirilmesi gereken işlemler, kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun kılar⁵³³. Elektronik ticaret sitelerinde de işlemlerin daha çok mesafeli satış sözleşmesine dayandığını ve bu sözleşme kapsamında kişisel verilere ihtiyaç duyulduğunu önemle belirtmek isteriz. Bu sitelerin ön bilgilendirme formları gibi sözleşmelerin işlenmesinde açık rıza hükümlerine yer verilmez. Örneğin kullanıcılar mobil bankacılık uygulamaları indirirken, ödeme yapmak ya da para transfer edebilmek için uygulamayı kullandığında, kullanıcıdan işlemin yapılması için gerekli olan bilgileri işlemek sebebiyle ayrı bir rıza talep etmez. Benzer durum iletişim uygulamalarında da bulunmaktadır. Kullanıcı, başka biriyle iletişime geçmek isterse kişinin ad, GSM numarası, e-posta adresleri, gibi özel verilerini ifşa etmesi sözleşmenin ifası için gereklilik teşkil eder⁵³⁴.

Burada bu hukuka uygunluk sebebi iki şekilde olabilir. Söz konusu işleme sözleşmenin kurulması sırasında ve sözleşmenin kurulmasının ardından yapılabilir. Sözleşmenin kurulmasından önceki dönemde ilgili kişinin talebi sözleşme öncesi tedbirlerin icrası için gerekli kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun kılar⁵³⁵. Sözleşme öncesi dönemde,

⁵³¹ ÖZDEMİR, s. 17.

⁵³² AŞIKOĞLU, s. 126.

⁵³³ AKGÜL, s. 168.

⁵³⁴ ER, s. 79.

⁵³⁵ BAŞALP, Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması , Yetkin, 1.Bası, 2004, s. 168.

sözleşmenin kurulmasıyla doğrudan alakalı olma zorunluluğu ile, açık rızaları olsa bile tarafların kişisel verilerinin işlenmesi durumunda hukuka aykırılık olmaz. Örneğin bir bankadan kredi çekmeyi isteyen veya bankanın kredi kartına başvurmak isteyen birinden ekonomik ve sosyal durumunun araştırılması gereken veriler için kişinin açık rızası aranmamaktadır. Zira burada bankanın sözleşmenin kurulma esnasında doğrudan kişi ile ilgili bir veri işlemesi söz konusu olur. Sözleşmenin kurulmasının ardından, sözleşme konusu borcun ifası gerçekleşirse de bununla ilgili doğrudan olan işlemler hukuka uygun olur. Örneğin satış sözleşmesini kapsayan alacaklının hesap numarası verilmesinin işlenmesi, bankaya başvuru sonucu kredi kartı sözleşmesi esnasında kart sahibinin maaş bordrosunun verilerinin işlenmesi bu duruma örnek teşkil eder⁵³⁶.

Veri işlemenin sözleşme kapsamında kabul edilmesi için “gereklilik (necessary)” unsuru önemlidir. Hukuka uygun şekilde veri işlemek için işleme, sözleşme açısından lüzumlu bir işlemdir. Örnek verecek olursak internet sitesinden sipariş verilmesi durumunda (ayakkabı siparişi gibi) gibi durumlarda kredi kartı bilgilerinin işlenmesi bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak satın alınmış mallar hakkında kişinin alışveriş tercihleri ve seçtikleri hakkında gözlem yapılması hukuka uygun bir işlem değildir. Çünkü veri sorumlusu bu somut olay gereği malı müşteriye göndermekle (alınan şey neyse gömlek vs. göndermek) yükümlüdür ve müşteri profilinin çıkarılması söz konusu olayda yer alan bir “gereklilik” değildir. Başka deyişle, alıcının sipariş tercihlerinden profilinin çıkarılması sözleşmenin yerine getirilmesi için gereklik arz etmez. Somut durumda veri işleme gerekliliğinin olup olmadığının tespiti ancak sözleşmenin asıl amacının saptanması ile olacaktır⁵³⁷. Kurulun da bu doğrultuda örnek teşkil edebilecek bir kararı bulunmaktadır⁵³⁸.

⁵³⁶ TAŞTAN, s. 169-170.

⁵³⁷ ÖZKAN, s.135.

⁵³⁸ **“Ulaşım hizmeti sunan bir mobil uygulama kapsamında işlenen kişisel veriler hakkında” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 27/01/2020 tarih ve 2020/65 sayılı Karar Özeti**

“Ne aydınlatma metninde (Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Bilgilendirme) ne de kullanıcı sözleşmesinde (Kullanım Koşulları) müşterilerin puanlanmasına ilişkin bir bilgilendirme bulunmadığı, Bu durumda, müşterilerin puanlanmasına dayanan veri işleme faaliyetinin Kanunun 4 maddesinde belirtilen kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkelerden ilk olarak Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma ilkesine aykırılık teşkil ettiği, zira veri sorumlusunun sözü geçen kişisel veri işleme faaliyetine ilişkin olarak ilgili kişi ile hiçbir bilgi paylaşmadığı, konu Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme ilkesi bakımından değerlendirildiğinde, veri sorumlusunun aydınlatma metninde ve kullanım koşullarına ilişkin metinde belirtilen amaçların müşterilerin puanlanmasına dayanan kişisel veri işleme faaliyetinin asıl amacının ne olduğunu

Kurul'a yapılmış şikayet neticesinde, seyahat ile alakalı bir mobil uygulama üzerinden yapılan yolculukların puanlandığı aktarılmıştır. Veri sorumlusu bahsi geçen puanlama hakkındaki bilgilerin KVKK Md. 5/2/c faaliyeti olarak işlendiği savunmasında bulunmuştur. Ancak Kurul sözleşmenin kurulması veya ifası için bu tür verilerin işlenmesinin zorunlu olmadığı kararını vermiştir.

5. Hukuki Yükümlülüğün Yerine Getirilmesi

Veri sorumlusu hukuki yükümlülüğü yerine getirebilmesi için zorunlu olması durumunda da veri sahibinin rızası alınmadan kişisel verileri işleyebilir⁵³⁹. Örneğin bir işverenin işçisine maaş ödeyebilmesi için banka hesap numarası, evli olup olmadığı, çocuğunun bulunup bulunmadığı gibi bilgileri kullanması bu istisna kapsamında mümkün olur⁵⁴⁰. AB Veri Koruma Yönergesi uyarınca ve GVKT' nin (Genel Veri Koruma Tüzüğü) konuya ilişkin vergi ve veya sosyal güvenlikle ilgili yükümlülükleri ve mahkemeye sunulması gereken deliller bu kapsamda değerlendirilir⁵⁴¹. E-ticaret sitelerindeki ödeme işlemlerine bakılırsa ve e-ticaret sitelerinin eş zamanlı şekilde herhangi bir şüpheli halde bildirimde bulunma sorumluluğu açısından, e-ticaret sitelerinde kara para aklamanın önlenmesi de dahil olmak üzere şüphe çekebilecek hareketlerin yetkililere bildirerek, ödeme sayfalarında log kayıtlarının alınması hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesi demektir⁵⁴².

Uygulamada E- ticaret siteleri mesafeli satış sözleşmeleri yaparlar. E-ticaret sitelerinin yapmış olduğu bu sözleşmeler hukuki yükümlülük kapsamında değerlendirilebilir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Mesafeli sözleşmeleri düzenleyen

açıklayamadığı, Bu kapsamda, söz konusu uygulamanın yüklenmesi akabinde üye olunması esnasında ilgili kişilere bir aydınlatma gerçekleştirilmediği ve ilgili kişinin yolculuklarının şoförler tarafından değerlendirilerek çıkarılacak bir puanlamaya dayalı veri işleme faaliyetine, internet sitesinde yer alan veri sorumlusunun aydınlatma metni yerine geçen Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Bilgilendirme dokümanında ve Kullanım Koşulları başlıklı belgede yer verilmemesi sebebiyle, Kanunun 10 uncu maddesinde yer alan Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğu kanaatine varılmasından ötürü Kanunun 18 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında veri sorumlusu hakkında 10.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir". <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6717/2020-65> (Erişim Tarihi:30.03.2023).

⁵³⁹ DÜLGER, (Kişisel Hukuku), s. 402.

⁵⁴⁰ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 90.

⁵⁴¹ KÜZECİ, s. 345.

⁵⁴² DEVELİOĞLU, s. 62.; KARATAŞ. s. 81.

48. maddenin 5. Fıkrası satıcı veya sağlayıcı için mesafeli sözleşme kurulmasına vasıta olanların bu işlemlere yönelik kayıtlarını tutmak ve talep edilmesi durumunda mevcuttaki bilgileri kurumla, kuruluşla ve tüketicilerle paylaşmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir⁵⁴³. Kurul da hukuki yükümlülükler kapsamında yapılan eylem ve işlemlerde açık rıza aranmayacağı konusunda karar vermiştir⁵⁴⁴. Uygulamada pek çok e ticaret sitesinin yalnızca mesafeli sözleşmeyi onaylattığı bunun haricindeki aydınlatma metinleri onaylatmadığı hatta mesafeli sözleşmelerde bulunan maillere ve telefonlara ticari elektronik iletiler gönderdiği görülür. Bu durum kişisel verilerin amacı dışında kullanılması olup hukuka ve dürüstlük kuralına aykırıdır⁵⁴⁵. Kurul da buna benzer karar⁵⁴⁶ vermiştir.

⁵⁴³ ER, s. 92.

⁵⁴⁴ “**Kişisel verilerin veri sorumlusu bir avukat tarafından kısa mesaj yoluyla üçüncü kişilere ifşa edilmesi hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 14.01.2020 Tarihli ve 2020/26 Sayılı Karar Özeti**”

“Somut olayda, veri sorumlusu bir avukat olup, vekili olduğu Banka adına, Bankanın haklarını ve menfaatlerini korumak amacıyla hareket ettiği, bu anlamda Avukatlık Kanunundan kaynaklanan yükümlülükleri ve yürütmekte olduğu icra işlemleri bakımından İcra İflas Kanunu ve ikincil mevzuat düzenlemelerinden kaynaklanan hukuki yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla borçluya ait bilgileri, kanuna uygun olarak işleme ve ilgili birim/mercilere bildirme yetkisi olduğu ve bu bağlamda işlediği kişisel verilerin Kanunun 5 inci maddesinin 2 numaralı fıkrası çerçevesinde ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işleminin kanuna uygun olacağı” <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6697/2020-26> (Erişim Tarihi:30.03.2023).

⁵⁴⁵ KARATAŞ, s. 82.

⁵⁴⁶ “**İlgili kişinin Kanunun 11 inci maddesi kapsamındaki başvurusuna veri sorumlusu tarafından verilen cevabın yeterli bulunmaması**” hakkında **Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 03/02/2021 tarihli ve 2021/85 sayılı Karar Özeti**”

“Kuruma intikal eden şikayette; ilgili kişinin (...com.tr) adresinden ürün siparişi verdiği, bu işlem ve veri sorumlusunun e-bültenine kayıt olması esnasında kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin bir aydınlatmanın sunulmadığı, 26.06.2019 tarihinde veri sorumlusuna; hangi kişisel verilerinin hangi amaçlarla işlendiği, hangi verilerinin ne kadar süre ile saklandığı ve bu kişisel verilerin üçüncü taraflarla paylaşılıp paylaşılmadığı hususlarının yanıtlanması için başvuruda bulunduğu, veri sorumlusunun bu hususlardaki yanıtlarını içeren cevabı yazısının, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 13 üncü maddesi uyarınca 30 günlük süre içerisinde 23.07.2019 tarihinde ilgili kişiye iletiği ancak ilgili kişinin veri sorumlusunun cevabını yeterli bulmadığı zira;

Veri sorumlusunun internet sitesinde bulunan Kişisel Veriler Politikası (Politika) bölümünün bir aydınlatma olmadığı, tüm siteyi kapsamaya çalışan karışık bir metin olduğundan ötürü belirli ve açık olmadığı,

Kişilerin hukuki yükümlülüklerine uyması bir zorunluluk teşkil etmelidir. Burada bir seçim hakkından bahsedilmemelidir. Örneğin bir hizmet sağlayıcı legal bir yükümlülük altında değilken bile korsan film veya müzik indirmeyi engellemek için internet kullanımlarını denetlemeye kalkarsa bu denetleme için gerçekleştirilen faaliyet ve işlemler hukuka aykırı kabul edilecektir⁵⁴⁷.

6. Kişisel verinin kişinin kendisi tarafından alenileştirilmesi

Kişisel verinin sahibi tarafından aleni hale gelmesi durumunda , mesela bir veri kişinin sosyal medya hesabında kendisi tarafından paylaşırsa bu verinin başkası tarafından kaydedilmesinin hukuka uygunluğu noktasında çeşitli görüşler vardır. Bir görüş kişisel verinin sahibi tarafından alenileştirilmesi halinde bu durumun kişinin artık o veriyi başkası tarafından kaydedilmesini rıza kapsamında kabul eder⁵⁴⁸. Bu görüş o verilerin artık özel hayat kapsamından çıktığını ifade eder⁵⁴⁹. Aksi görüş ise bunun bireyin kişisel verisi ile ilgili her işleminden haberdar olma hakkı olduğunu ve ilk görüşün kabulü halinde bu hakkın

İlgili kişi veri sorumlusuna başvurduğunda kendisine verilen cevap ile veri sorumlusuna ait internet adresinde yer alan Politikanın kimi yerlerde çeliştiği; Politikada IP, Çerez gibi verilerin sayıldığı ancak ilgili kişiye verilen cevapta bu konularda bir bilgilendirmenin yapılmadığı,

İlgili kişiye verilen cevap metni içerisinde kişisel verilerin, idarî ve resmî makamlar ile taşıma şirketlerine sınırlı ve orantılı bir şekilde aktarıldığının ifade edildiği fakat Politika metni içerisinde kişisel verilerin yurt içi/yurt dışı kuruluşlar ile diğer üçüncü kişilere aktarıldığının söylendiği,

Politika metni içerisinde birçok veri ve veri aktarımından söz edildiği ancak veri bazında bir bilgilendirmenin yapılmadığı, örneğin kimlik bilgilerinin ya da adreslerin hangi şirketlere aktarıldığı hususunda bir açıklama yer almamaktadır". <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7112/2021-85> (Erişim Tarihi: 30.03.2023).

⁵⁴⁷ DEVELİOĞLU, s. 63.

⁵⁴⁸ "Mağdurun rızasının açık ya da kapalı olması aynı sonucu doğurur, ancak rızanın fiilin gerçekleştiği anda olması gerekmektedir. Kişinin kendisiyle ilgili kişisel verileri internet ortamında web sayfasına koyması durumunda , bu verinin başkalarınca alınıp kaydedilmesi suç oluşturmaz. Çünkü kişisel verilerini internet ortamında paylaşan kişi, bunun başkalarınca kaydedilmesine de rıza göstermiş olur." KARAGÜLMEZ, Ali: Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri, 5. Bası, Seçkin, Ankara, Temmuz 2014, s. 449.

⁵⁴⁹ "Bu anlamda bir veri, özel hayat kapsamından çıkarak herkesle paylaşılan genel hayat alanı içine geçmiş ise artık özel hayatın korunması çerçevesinde bir korumaya ihtiyaç bulunmaz. Bu düşüncemizi TCK md.136'da "vermek", "yaymak", "ele geçirmek" şeklinde ifade edilen hareket şekilleri de teyit etmektedir. Gerçekten herkes tarafından bilinen bir verinin ele geçirilmesinin ya da kamuoyu ile paylaşılmış olan verinin de verilmesinin ya da paylaşılmasının ceza hukuku tarafından korunmasının gerekli olduğundan söz edilemez". ÖZBEK/ DOĞAN/ BACAŞIZ, s . 586.

kişinin elinden alınacağını savunur⁵⁵⁰. Yargıtay da mağdurun rızasının aranması gerektiği yönünde karar vermiştir⁵⁵¹.

KVKK kapsamında ise bir kişisel veri , ait olduğu kişinin bizzat kendisi tarafından kendi isteğiyle bilerek ve isteyerek alenileştirilmiş ise bu hukuka uygun kabul edilir. Örneğin e-ticaret sitesinde kullanıcı profili oluştururken kişinin GSM numarası, e- posta adresleri, profil resminin kişinin isteği dahilinde yüklenmesi gibi. Fakat önemle belirtmek isteriz ki bunlar üçüncü kişiler tarafından hukuka aykırı olarak kullanamazlar⁵⁵². Kurulun

⁵⁵⁰ “Zira bu görüşün doğrudan kabulü halinde, kişisel verisini paylaşan kişinin kişisel verisi üzerindeki hakkı herhalde ve her durumda son bulacaktır. Oysa kişisel verilerin korunması kapsamında bireyin kişisel verisi ile ilgili yapılacak olan her türlü işlemde haberdar olma, bu konuda aydınlatılma ve bunlara rıza gösterme veya göstermeme hakkı bulunmaktadır. Bu görüşün kabulü halinde ise bireyin söz konusu hakları elinden alınmış olacaktır”. **UYARER GÖÇMEN**, s. 208.

⁵⁵¹ **Yargıtay Kararı - 12. CD., E. 2017/150 K. 2017/6231 T. 13.9.2017**

“Dosya kapsamından sanık ile katılanın ilişkilerini 2012 yılı eylül ayına kadar sürdürdükleri ve beraber oldukları dönemde çekti oldukları fotoğrafların, facebooka konulma tarihi tam olarak tespit edilemese de, tarafların beraber oldukları dönemde sanık tarafından kendisine ait facebook sayfasına konulduğu ve o dönem itibariyle katılanın buna itirazda bulunmadığı, katılanın beyanıyla, kendisinin eylül ayında sanıktan ayrılmak istediği, ancak sanığın birlikteliği devam ettirmek istediği, 2012 yılı ekim ayında katılanın, sanığın kendisini tehdit ettiği iddiasıyla, katılan hakkında suç duyurusunda bulunduğu, ancak daha sonra tehdit eylemiyle ilgili katılanın şikayetinden vazgeçtiği, daha sonra katılan tarafından 12/12/2012 tarihinde de, bahse konu fotoğrafların halen sanığın facebook sayfasında paylaşıldığı iddiasıyla şikayette bulunduğu ve iddianamede de belirttiği üzere, şikayet tarihi itibariyle fotoğrafların sanığın facebook sayfasında bulunduğu belirtilmediği, sanığın savcılıkta verdiği ifadesinde de, 2012 yılının aralık ayı sonunda bahse konu fotoğrafları kaldırdığı dikkate alındığında, şikayet tarihinden önce katılanın sanığı tehdit suçu nedeniyle şikayet etmesi ve sanığın katılana gönderdiği mesaj bölümünde “o resimlerde benim, ister koyarım face'ne ister koymam kimseye de hesap vermem sen de bunu böyle bil.” şeklindeki mesajı da göz önünde bulundurularak, katılanın sanıktan eylül ayında ayrılmak istediğinin kabulü gerektiği ve bahse konu fotoğrafların katılanın rızasıyla sanığın kendi sayfasında paylaşılsa da, katılanın fotoğrafları kaldırması isteminde bulunduktan sonra **katılanın rızasından bahsedilemeyeceği ve sanığın fotoğrafları kaldırması gerektiği halde kaldırmadığı, fotoğrafların facebook isimli internet sitesine konulma tarihinin bir önemi bulunmadığı, önemli olan hususun şikayet tarihi itibariyle katılanın rızasının devam edip etmediği ve fotoğrafların facebookta bulunup bulunmadığı anlaşılacakla, sanığın katılanla yanyana çekilen fotoğrafını facebookta yayınlaması eylemine uyan TCK'nın 134/2-1.cümle gereğince cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, 'sanığın katılanla beraber çekilmiş olduğu fotoğrafın facebook isimli internet sitesine yüklediği tarihin tam olarak tespit edilemediği, yani katılanla ayrıldıktan sonra rızası dışında yükleyip yüklediğinin tam olarak tespit edilemediği' gerekçesiyle” <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/12-ceza-dairesi-e-2017-150-k-2017-6231-t-13-9-2017> (Erişim Tarihi: 31.03.2023).**

⁵⁵² **KARATAŞ**, s. 83.

da aleni şekilde internet sitesinde yayınlanmış ve elde edilmiş verinin amacı dışında kullanılmayacağını karar vermiştir⁵⁵³.

Kanaatimizce her ne kadar kişisel veriler aleni şekilde paylaşılır ve bu şekilde paylaşılan verinin elde edilmesi hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilse de bu konunun somut olaya göre değerlendirilmesi gerektiği ve rıza olsa dahi , verinin amacı dışında veya daha sonradan kişinin rızasından vazgeçmesi, sosyal medyada paylaşımını silmesi hatta silmesi dahi başka birinin o verinin eline geçmesinden dolayı rahatsızlık duyması halinde bunun hukuka uygunluğundan söz etmemek gerekir.

7. Veri işleminin zorunlu olması

6698 Sayılı Kanun uyarınca bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması nedeniyle ve kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek şartıyla veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesi zorunlu olursa açık rıza aranmayacaktır. Örneğin ulaşım faaliyeti yerine getiren bir şirketinin mobil uygulamasında kullanıcıların bagajlarına ilişkin haklarını kullanmaları için kimlik bilgileri ve diğer kişisel bilgilerine ihtiyaç duyması halinde bu durumda da açık rıza alınmasından söz edilmeyecektir. Kişinin bagajının o kişiye ait olup olmadığını anlamak, kişilerin bagajına ilişkin haklarını korumak amacıyla

⁵⁵³ “İlgili kişinin bir Sigorta Şirketi (Şirket) tarafından açık rızası alınmadan sigortacılık faaliyetleri konusunda aranması hususunda Kurula yapmış olduğu şikâyet başvurusu ile ilgili olarak Şirketten alınan yazısında, Şikâyetçinin ad, soyadı ve telefon bilgisinin finansal güvence danışmanlarınca teklif araması yapılmadan önce gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda ...uzantılı internet sitesinden bulunduğu, Şikâyetçinin taraflarınca ulaşılan ad, soyad ve telefon numarası bilgisinin belirtilen sitede halka açık bir şekilde yer aldığı şeklindeki savunmasının değerlendirilmesi sonucunda, Şikâyetçinin kişisel verilerine kendisi tarafından daha önce alenileştirilen internet sitesinden ulaşılması halinde dahi Şirket tarafından Şikâyetçinin bu bilgilerinin internet sitesinde bulunma ve alenileştirilme amacıyla kullanılmadığı, diğer bir deyişle Şikâyetçinin mesleki yetkinliğinden faydalanmak için kendisine ulaşılmaya çalışılmadığı, aksine Şirket faaliyetlerine ilişkin randevu talebi ile Şikâyetçinin arandığı anlaşıldığından, Şirket tarafından gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 5 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi çerçevesinde değerlendirilemeyeceği kanaatine varılmış olup, bu kapsamda Şirketin kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almayarak Kanunun 12 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı davranmış olması nedeniyle Şirket hakkında Kanunun 18 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca 100.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir”.

yolcuların dan gerekli kişisel verilerinin işlenmesi zorunlu olacaktır. Mobil uygulamaların kendi güvenlik ayarlarını güncelleştirebilmeleri nedeniyle kullanıcıların cihazlarına erişimleri ve bu kapsamda verilerin işlenmesi, veri sorumlusunun cihazların güvenliğini sağlamak ve bu cihazların güncelliğini yitirmemesi amacıyla verilerin işlenmesi rıza alınmasını gerekli kılmaz⁵⁵⁴. Kurul da “veri sorumlularının meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması” hali tespit edilirken olması gereken kıstasları sıralayan bir karar vermiştir⁵⁵⁵.

E ticaret sitelerinde kişisel verilerin işlenmesinde meşruluk daha çok , yasaya uygun olmaktan daha çok kişisel verilerin işlenmesi sayesinde elde edilen çıkar ile verilerin toplanması hedeflerinin birbiri ile uyumlu olmasından gelir⁵⁵⁶.

⁵⁵⁴ ER, s. 93-94.

⁵⁵⁵ “*Veri sorumlusunun kanuni yükümlülüğünü yerine getirmek için işlediği kişisel verileri meşru menfaat çerçevesinde kullanma talebiyle Kuruma yapmış olduğu başvuru*” *Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 25/03/2019 tarihli ve 2019/78 Sayılı Karar Özeti*”

“Bununla birlikte, 6698 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendine göre ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması hali tespit edilirken veri sorumluları tarafından;

Kişisel verinin işlenmesi sonucunda elde edilecek menfaat ile ilgili kişinin temel hak ve hürriyetlerinin yarışabilir düzeyde olması,

Söz konusu menfaate ulaşılabilmesi bakımından kişisel veri işlenmesinin zorunluluk arz etmesi,

Meşru menfaatin halihazırda mevcut, belirli ve açık olması,

İlgili kişinin temel hak ve hürriyetleri ile yarışabilir nitelikte olan meşru menfaatin elde edilmesi halinde bir yarar sağlanacak olması ve kişisel veri işlenmeksizin başkaca bir yol ve yöntemle bu yararın ortaya çıkmasının mümkün olmaması,

Meşru menfaat belirlenirken söz konusu yararın çok sayıda kişiyi etkilemesi, yalnızca kâr elde edilmesi ya da ekonomik yararın sağlanması amacına yönelik olmaması, iş süreçlerini ya da bir işleyişi kolaylaştırması (örneğin bir birim ya da az sayıda personel nezdinde değil, kurumsal olarak geneli etkileyecek şekilde) gibi şeffaf ve hesap verilebilir nitelikleri haiz kriterlerin esas alınması,

Bu açıdan ilgili kişinin başta kişisel verilerinin korunması olmak üzere temel hak ve hürriyetlerinin zarar görmesini engellemek amacıyla öngörülebilir, açık ve yakın her türlü tehlikeden uzak tutulması,

Kişisel verilerin bir veri kayıt sisteminde amaçla sınırlı olarak hukuka uygun işleyişinin temini ile zararı ve ihlalleri engellemek için her türlü teknik ve idari tedbirin alınması,

Kişisel verilerin işlenmesinde genel ilkelere uygunluğun sağlanması,

Bu kapsamda, kişinin temel hak ve hürriyetleri ile veri sorumlusunun meşru menfaatinin karşılaştırılarak denge testinin yapılması hususlarının değerlendirilmesi gerektiği açıktır”.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5434/2019-78> (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

⁵⁵⁶ ŞİMŞEK, s . 84.

§ 4. Elektronik Ticarete Aydınlatma Yükümlülüğü

Kanun koyucunun, veri sorumlusuna yüklediği en önemli görevlerden biri aydınlatma yükümlülüğüdür. Tarafların anlaşması halinde veri işleyen; KVKK' nun 10. Maddesine göre ilgili taraflara, veri sorumlusunun ve bulunması halinde temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin işleme nedeni, işlenmiş verilerin kimlere ve hangi nedenlerle aktarılacağı, kişisel veri toplamanın prosedürü, hukuki nedeni ve hangi haklara sahip olduğunu konusunda bilgi vermekle mükelleftir⁵⁵⁷. Kişisel verilerinin işlenmesi esnasında ilgili kişinin bilgilendirilmesi sayesinde; kişi haklarını gerçek anlamda kullanabilir⁵⁵⁸. Bununla birlikte, bu ilke eş zamanlı olarak devlet içinde kamu organlarının kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili eylemlerinin şeffaf ve açık olmasına yol açar⁵⁵⁹. Bu nedenle, somut olayın özellikleri dikkate alınarak kişisel verilerin toplanması esnasında verinin toplanması, işlenmesi, kullanımı için öngörülmüş amaç ve talep edilmesi durumunda rıza verilmemesinin sonuçları hakkında ilgili kişiye bilgi verilmesi gerekir⁵⁶⁰. Bu bilgilendirmenin tam anlamıyla yapılabilmesi için, öncelikle veri sahibinin yaşına bakılmalıdır. Çocuklara karşı bilgilendirme yapılması durumunda, yetişkinlere yapılan bilgilendirme metninin kullanılması, aydınlatmaya engel olur. Yaşa göre bilgilendirme yapılması kişiye ve somut olayın özelliklerine göre bilgilendirilme yapılması gerekir. Eğer kişi anlamadığı bir şeye onay verirse buradaki rıza geçersiz hale gelir⁵⁶¹.

Hizmet sağlayıcılarının, KVKK madde 10 hükmüne göre uygun olarak ticari elektronik ileti gönderimine ilişkin olarak asgari olarak ilgili kişinin adresi, izin türü(onay/ret) , izin tarihi, iletişim kanalı(arama /mesaj/e-posta),izin kaynağı verilerinin İYS'ye hukuki yükümlülüklerinin aktarılacağı belirtilmesi gerekir. Bakanlık tarafından İYS'de tutulan kişisel verilere de benzer şekilde aydınlatılma yapılmalıdır. Gene ticari elektronik iletinin içeriği, alıcıdan alınan onaya uygun olmalıdır. Fakat alıcıdan onay alınmadan önce hangi kişisel verilerin ilgili kişiye verilmesi gerektiği düzenlenmemiştir. Kanaatimizce Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 10 ve 11. Madde hükümlerinde yer alan

⁵⁵⁷ TAŞTAN, s. 142.

⁵⁵⁸ ŞİMŞEK, s. 88.

⁵⁵⁹ AKGÜL, s. 147.

⁵⁶⁰ ŞİMŞEK, s. 88-89.

⁵⁶¹ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 100.

hususların ticari elektronik ileti gönderilmesi amacıyla ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesi halinde de ilgili kişiye bildirilmesi gerekir⁵⁶².

Aydınlatma yükümlülüğü konusunda değinmek istediğimiz bir diğer konu yapay zekâdır. Günümüzde artık pek çok veri sorumlusu aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken yapay zekâdan yararlanır. Örnek vermek gerekirse Bankacılık hizmetleri yerine getirirken yapay zekâdan yararlanılmaya başlanmıştır. Burada yapay zekânın tam anlamıyla aydınlatma yükümlülüğünü tam olarak yerine getirip getirmediği sorgulanmalıdır. Eğer yapay zekâ tam anlamıyla bilgi verebiliyorsa, gerçek kişi gibi yapay zekanın kullanımı kanaatimize ve katıldığımız görüşe göre hukuka uygundur. Ancak yapay zeka kullanımı insan odaklı olmalıdır⁵⁶³.

§ 5. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunmamasının Sorumluluğu

Her bireyin toplumda yer edinmesini sağlayan kendine özgü bir takım kişisel verileri bulunmaktadır. Bu veriler aslında bireylerin toplumsal düzeyde tanınmasına, işlem görmesine, belirlenebilir olmasına imkan tanımaktadır. Dünya üzerinde her bireye ait kişisel verilerin olduğu düşünüldüğünde, nüfus artışının doğal sonucu olarak verilerin de giderek artması ve çeşitlenmesi kaçınılmazdır⁵⁶⁴. Günümüzde e-ticarete kişisel verilerin kolaylaşması ve yaygınlaşması da bu durumun sonucudur. Fakat bu durum kişisel verileri elinde bulduran kişi ve ekonomik fayda elde etmeyi talep eden veri sorumluları ile verilerle alakalı kişiler arasında fayda dengesinin bozulmasına yol açabilir⁵⁶⁵. Bu durumun önüne kişisel veri korunması mevzuatı, elektronik ticarete ilişkin mevzuatlar ve çeşitli kanunlarla geçilmeye çalışılmıştır.

⁵⁶² YÜCEDAĞ, (Elektronik Ticaret), s. 156.

⁵⁶³ YILMAZ, /ÇAVUŞOĞLU, , s. 100.

⁵⁶⁴ DURMUŞ Veli: “Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasında İdarenin Hukuki Sorumluluğu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 14, S. 1, 2021, s. 67. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1132659> (Erişim Tarihi :02.04.2023).

⁵⁶⁵ TATAROĞLU, Muhittin: “E- Devlette Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerindeki Etkileri”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, S. 1, 2009, s. 96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/154664> (Erişim Tarihi :02.04.2023).

E ticarete veri sorumlusu elektronik ticaret siteleridir. Bu veri sorumlularınca ilgili kişilerin kişisel verilerinin işlenmesinin hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanması ve yöneltmesi hukuksal, teknik ve idari tedbirlerle olur⁵⁶⁶.

I- Veri Sorumlusunun Hukuki Sorumluluğu

KVKK madde 14'ün 3. Fıkra hükümlerine göre kişilik hakkı ihlal edilenlerin genel hükümlere göre tazminat isteyebilecekleri belirtilmiştir. KVKK' da kişisel veriler hukuka aykırı işlendiğinde tazminat davaları için özel bir düzenleme yer almaz. Burada genel hükümlere atıf vardır. Kişisel verileri hukuka aykırı işlenmiş olan kişi TMK ve TBK hükümleri çerçevesinde tazminat davaları açabilir⁵⁶⁷. Veri sorumluların yükümlülükleri Avrupa Birliği Genel Koruma Tüzüğü'nün 13. ve 22. maddeleri arasında, Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun da 10, 12 ve 16. maddeleri hükümlerinde yer almıştır. E Ticaret kapsamında da bu kanunlara atıfta bulunulur⁵⁶⁸. Kanun'un 14. Maddesi kişilik hakkı ihlallerine atıfta bulunur. Sonuçta oluşan zarar nedeniyle, ilgilinin kişisel değerleri değil de malvarlığı değerlerinde eksiklik olmuşsa, zarar görenin mülkiyet ya da zilyetlik gibi ana koruma normları sayesinde korunan hukuki değerlerinden yalnızca biri ihlâl edilmiş olmasa da maddi zararın tazmini istenebilir. Zira "Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun", aynı zamanda zarar görenin malvarlığını da korumaya yöneliktir⁵⁶⁹.

Hukukumuzda gene haksız fiil sorumluluğu failin kusuruna bağlanmıştır. KVKK sorumluluk noktasında özel hüküm öngörmemiştir. Bu bağlamda kusur sorumluluğu ile yetinilmesi gerektiği düşüncesini akla gelmektedir. Veri sorumluları kamu otoriteleri olursa idarenin sorumluluğu gündeme gelebilir. Ancak veri sorumluları özel kişiler olursa idarenin sorumluluğu açısından geçerli kabul edilen hizmet kusuru teriminin varlığıyla yetinmeyip veri sorumlusu ya da veri işleyenin kasten ya da ihmalen zarara yol açmış olmasını irdelemek gerekir. Verilerin dijital ortamda işlenmesi durumunda, çoğu zaman veri sorumlusunun kusuru dışında sızıntılara yol açabilir. Bu durumda veri sorumlusunun kusurlu olduğunu kanıtlamak daha zordur. Veri sorumluları dijital ortamda çalışarak çok

⁵⁶⁶ DEVELİOĞLU, s.100. ; KARATAŞ, s. 92.

⁵⁶⁷ ÖZKAN, s. 229.

⁵⁶⁸ DEVELİOĞLU, s. 98.

⁵⁶⁹ GÜRPINAR, Damla: "Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk", DEÜHFD, Cilt 19, (Özel Sayı), 2017, s. 691. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/18-DAMLA-GURPINAR.pdf> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

sayıda veriyi kolaylıkla toplama, saklama, analiz etme olanaklarına kavuşur. Ayrıca veri sorumluları verileri bu ortamda uygun biçimde koruyamama riskini de üstlenmiştir. Bu kanaatimizce hakkaniyet ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle, burada bir tehlike sorumluluğunun⁵⁷⁰ bulunabileceğini kabul etmek gerekir ve bu tür zararlardan sorumlu tutulacak kişilerin kusurunu aramamak bize göre de daha isabetli olabilir⁵⁷¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 71. maddesine göre, önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa ileten müteselsilen sorumludur⁵⁷². Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Bizim de katıldığımız görüş veri sorumlularının ve veri işleyenlerin faaliyetlerinin bu madde kapsamında tipik bir tehlike olarak nitelendirilmesi gerektiğidir. Çünkü sadece kusur sorumluluğu olarak kabul edilen genel ilkeye⁵⁷³ bağlı kalınırsa özellikle dijital ortamda saklayan veri sorumlularının, aldıkları tüm önlemlere rağmen bir bilgisayar korsanının veri kayıt sistemlerine sızmaları halinde, üçüncü kişinin ağır kusurunun kendi sorumluluklarını kaldıracağı yönünde savunma yapmaları mümkün olur ki, bu durumda zarar tam olarak telafi edilemeyecektir. Ve üçüncü kişinin ağır kusuru olmaması nedensellik bağıını kesmemektedir⁵⁷⁴.

⁵⁷⁰ **Tehlike Sorumluluğu** : Giriştikleri faaliyetle veya işlettikleri bir teşebbüsle büyük zararların meydana gelmesi ihtimalini yaratan kimselerin bu zararlara katlanması gerektiği düşüncesine dayanan ve bir işletme , faaliyet veya nesneye özgü , tipik tehlikelerin meydana gelmesi sonucu ortaya çıkan kusursuz sorumluluk biçimidir.6098 Sayılı TBK'nın 71. Maddesinde tehlike sorumluluğu düzenlemiş olup “önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar gördüğü takdirde , bu zarardan işletme sahibinin ve varsa işletenin müteselsilen sorumlu tutulmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesine rağmen sıkça ve ağır zararların doğabileceği vurgulanmıştır. Tehlike sorumluluğu modern çağın ,özellikle sanayi devrimi ve teknoloji, devriminin bir sonucudur. (Ayrıntılı : ERDOĞAN, İhsan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara, Ocak 2017, s. 146-147. EREN, (Borçlar), s. 689-743.

⁵⁷¹ GÜRPINAR, s. 691.

⁵⁷² <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf> (Erişim Tarihi:25.06.2023).

⁵⁷³ **Kusur Sorumluluğu** : TBK m.49 dar anlamında haksız fiil sorumluluğunu ifade eden ifade eden kusur sorumluluğunu “kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren , bu zararı gidermekle yükümlüdür” şeklinde düzenlemiştir. Ayrıntılı : ANTALYA, s. 419. EREN, (Borçlar), s. 538-635.

⁵⁷⁴ GÜRPINAR, s. 692.

E-ticaret siteleriyle ilgili zarara uğrayan kişiler veri sorumlularına maddi tazminat , manevi tazminat, sebepsiz zenginleşme ve vekaletsiz iş görme davası açabilirler. Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kimse, saldırı nedeniyle malvarlığında oluşan eksikliğin ortadan kaldırılması için maddi tazminat davası açabilir. Maddi ve manevi tazminat davaları dolaylı olarak kişilik haklarını koruyan davalardır⁵⁷⁵. Maddi tazminat davalarının açılabilmesi için kusur, illiyet bağı ve hukuka aykırılık şartları gerçekleşmesi gerekir. Maddi tazminat davası açılabilmesi için davacının aktifinde azalma pasifinde artma veya mahrum kalınan kar söz konusu olmalıdır⁵⁷⁶.

Maddi tazminatın bir diğer şartı kusurun olmasıdır. Hakikaten failin kasıt veya ihmali yahut kusursuz sorumluluk hali bulunmadığı sürece maddi tazminata hükmedilemez⁵⁷⁷. Manevi tazminat davası ise kişinin ,kişilik hakkına yapılan saldırının neticesi olarak iradesi dışında meydana gelen eksilmenin giderilmesidir⁵⁷⁸. Manevi tazminat kişinin iç dünyasında yıkıma sebep olan ve TMK madde 25'teki şartları sağlayan bir tazminattır⁵⁷⁹. Kişinin acısı üzüntüsü ve ıstırabını gideren bu tazminat türü için haksız fiil ya da borca aykırılığın olması gerekir. Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi durumunda veri sorumlusu bir kazanç elde ediyorsa bu kazancın geri verilmesi dava ile talep edilebilir. Kişisel verilerin işlenmesi hukuka aykırı ise hukuka aykırı şekilde verisi işlenen kişi veri sorumlusunun elde ettiği kazancı Borçlar Kanunu 530. maddeye göre isteyebilir⁵⁸⁰.

⁵⁷⁵ **HELVACI**, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Haklarını Koruyucu Davalar,1.Bası, İstanbul, Ağustos 2001, s. 177.; **EREN**, (Borçlar), s. 804.

⁵⁷⁶ **EREN**, (Borçlar), s. 746-750.; **YUMUK**, Hamit: “İdari Yargıda Tazminat Davası”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku (İdare Hukuku) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s. 88. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/81053/218108.pdf?sequence=1> (Erişim Tarihi: 02.04.2023).

⁵⁷⁷ **HANAZ ESENYEL**, Fatma: “Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2018, s. 253. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=as2oTjW5jfr9IKSvmCdJYgWSP-DyRZQnEjld3CmM-wbI8iIAgpXkXVsd8yL14z80> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

⁵⁷⁸ **EREN**, (Borçlar), s. 802.

⁵⁷⁹ **YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU**, s. 126.

⁵⁸⁰ **ÖZKAN**, s. 230-231.

II- Veri Sorumlusunun Cezai Sorumluluğu

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümlerin ihlal edilmesi, hem özel hukukta tazminat davası açılmasına neden olabilir hem de ceza hukuku kapsamında cezai yaptırıma yol açabilir.

Siber suçlar, bir bilişim sisteminin güvenliğini ve bilişim sistemi içinde yer alan verileri hedef alan ve bu verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesini konu alan bütün suçları ifade eder. Avrupa Komisyonunun yaptığı tanıma göre, siber suçlar, elektronik iletişim ağları ve bilgi sistemleri kullanılarak çevrimiçi olarak işlenen suç işlemlerinden oluşur⁵⁸¹. Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi veya başkalarına verilmesi ya da ele geçirilmesi, Özel hayatın gizliliğini ihlale benzer özellikler taşımaktadır. Kişisel verinin kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmesine karşılık özel hayatın gizliliği, kişinin bireysel yaşantısı içerisindeki başkalarının görülmesini ya da işitilmesini istemediği görüntü ya da sesleri belirtmektedir. TCK 'nın 134, 135 ve 136. maddelerinin içerikleri incelendiğinde kişisel verilerin, sayı, yazı, kişisel not, özel nitelermeler gibi, bir insanın kimliğine ve kişiliğine yakından bağlı soyut bilgiler olduğu, bunun karşısında özel ve gizli hayat olaylarının görüntü, ses gibi, yansımalarla belirginleşmiş biçimleridir. Başka bir deyişle kişisel verilerde bilginin ön planda olmasına karşı özel hayatın gizliliğinde hayatı oluşturan olayların görüntüleri ve sesleri önem taşımaktadır⁵⁸².

Türk Ceza Kanunu bilişim suçlarını iki perspektiften ele alır; bilişim alanında suçlar ve içerik suçları. Bilişim alanındaki suçlar TCK md.243, 244, 245 ve devamı maddelere bazı yaptırımlar öngörülmüştür, içerik suçlarının kapsamına, haberleşmenin gizliliği, özel hayatın gizliliğinin ihlali, suç işlemek amacıyla kurulan örgüt propagandası, müstehcen görüntü, yazı ve seslerin yayılması ve iftira yer alır. Siber suç kapsamında şirketlerin karşılaştığı en büyük problem gizliliğin ihlalidir. Bir veri KVKK' ya aykırı bir şekilde elde edilir ve sisteme kaydedilirse gizliliğin ihlali suçu gündeme gelir. TCK md. 135'e göre kişisel verilerin kaydedilmesi ve verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi ya da ele geçirilmesi suçtur⁵⁸³.

⁵⁸¹ YILMAZ /ÇAVUŞOĞLU, s. 147.

⁵⁸² BAYRAKTAR, Köksal: Özel Ceza Hukuku Cilt III (Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar), 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Mart 2018, s. 631.

⁵⁸³ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 148.

KVKK 17. Maddesinde Türk Ceza Kanunu'nun 135 ila 140. Maddelerine atıfta bulunmuştur. Hükmün ikinci fıkrasına göre kişisel verilerin KVKK hükümlerine aykırı olarak silinmesi ve anonim hale getirilmesi gerekir. Verilerin kişilerin siyasi görüşlerine, felsefi düşüncelerine, dinlerine, ırki kökenlerine, ahlaki eğitimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda ceza ağırlaştırılır⁵⁸⁴. Kanun koyucu koruma kapsamını bu tür durumlarda genişletmiştir.

III- Veri Sorumlusunun İdari Sorumluluğu

Elektronik ticaret işlemi yapanların güvenini sağlamak ve şeffaflığın sağlanması amacıyla hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılarına bir takım yükümlülükler getirilmiştir. ETDHK' yı incelediğimizde e-ticarette tüketicinin güvenini sağlamak için iki alanda düzenleme yapılmış olup bunlardan ilki daha önce de bahsettiğimiz veri sorumlularınca bilgi verme yükümlülüğü diğeri de elektronik hizmeti sunanlar için getirilmiş yükümlülüklerdir⁵⁸⁵. Bu kapsamda ticari sitelerin idari sorumluluğu da doğmaktadır.

İdarenin hem yargısal hem de idari yollardan denetimi mümkündür. Geniş anlamda idarenin denetimi; idari kurum ve kuruluşların kuruluşu, organları, personeli, malları, işlemleri ve eylemlerinin denetlenmesidir. KVKK' nda da idari denetime ilişkin hükümler bulunmaktadır⁵⁸⁶. KVKK' nın 13. maddesinde veri sorumlusuna yapılacak başvuru düzenlenmiş, sonrasında da Kanunun 14. maddesi gereğince “Kişisel Verileri Koruma Kurulu’na iletilecek olan şikayet başvurusu” düzenlenmiştir. KVKK' nın 14. maddesinin 2. fıkrasında “13’üncü madde uyarınca başvuru yolu tüketilmeden şikayet yoluna başvurulamaz.” hükmü belirtilmiş olup, ilk başvuru Veri sorumlusuna yapılacaktır. Yine Kanunun 15. maddesinde Kurul tarafından Kanun hükümlerinin ihlal edildiği iddiası üzerine “re ’sen incelemeyen söz edilmiştir⁵⁸⁷.”

⁵⁸⁴ **ORHAN**, Uğur: “Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Türk Ceza Hukuku Düzenlemeleri Üzerine Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 70, S. 4, 2021, s. 1359-1384 (s. 1371). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1694439> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

⁵⁸⁵ **KAYA**, s. 94.

⁵⁸⁶ **KALABALIK**, Halil: İdari Yargılama Usulü Hukuku, 12.Bası, Sayram Yayınları, Konya, 2018, s. 1.

⁵⁸⁷ **AKMAN**, Gökhan Necati: “İdare Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Korunması” , İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Ağustos 2021, s. 84.

E-ticaret sitelerinin KVKK kapsamında alması gereken tedbirler kanunda belirtilmesine rağmen maalesef e-ticaret sitelerinin bazıları bu tedbirlere riayet etmemektedir. Veri sorumlusu olan elektronik sitelerinin kurumsal politikalar biçiminde tanımlanan gizlilik metni, açık rızanın alındığına dair onay metni, çerezlerin olması halinde bu çerezlerin işlenebileceğine bilgilendirme metni kanunlara uygun olarak alınmalıdır⁵⁸⁸. E- ticaret içindeki veri sorumlularınca risk ve tehditler tespit edilmeli, kurum ve kuruluşlardaki personel eğitilmeli ve tüm bireylerin farkındalığının artırılması gerekir. Kişisel verilerin prosedürleri belirlenmeli, bunlar yayınlanarak ve kontrolleri sağlanarak şeffaf hale getirilmeli, data minimizasyonu sağlanmalı ve iç ve dış denetimler artırılmalıdır⁵⁸⁹.

E-devlet uygulamaları yaygın bir veri ağıdır. Zira Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi, Kimlik Paylaşım Sistemi, Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi (VERDOPI-II), Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP), Polis Bilgi Ağı (POLNET), e-Bildirge ve Başkanlık Mevzuat Bilgi Sistemi yaygın olarak kullanılan e-devlet sistemleridir⁵⁹⁰. Bu sistemler kamu hizmetlerini daha hızlı ve sağlıklı bir biçime getirmiştir. Fakat kişisel verilerin korunması gerektiği de bir gerçekliktir. Bu sistemlere ilgilinin izni olmadan yapılmış erişimler sonucu doğan zararlardan devletin sorumluluğunun doğması gerektiği kabul edilir. Bu da aslında kişisel verilerin idare hukukunun da bir parçası olduğunu kabul etmek demektir. Önemli hususlardan biri de verileri işleyen memur veya görevlilere karşı doğrudan dava açılmaz. Anayasa Md. 129 uyarınca *"Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir"*. E-devlet uygulamaları da KVKK ile uyumlu olması gerekmektedir⁵⁹¹.

E-ticaret sitelerinin idari yükümlülüklerinden biri de veri kayıt sistemi olarak belirtilmiş VERBİS' e kayıt olmaktır. Veri kayıt sisteminde kişisel veriler; isim-soyisim ya da kimlik numarası olarak tasnif etmemdir. Kanun gerekçesinde , otomatik olmayan usulle

<https://acikerisim.iku.edu.tr/server/api/core/bitstreams/2fc994f0-934a-4521-b7b7-5939c3ddf52b/content#page98>

(Erişim Tarihi: 03.04.2023).

⁵⁸⁸ KARATAŞ, s. 94.

⁵⁸⁹ TURAN, Metin: Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, 2. Bası, Seçkin, Ankara, 2019, s.89.

⁵⁹⁰ KÜZECİ, s. 449.

⁵⁹¹ KÜZECİ, s. 450.

işlenmiş kişisel verilerin, bir veri kayıt sistemi içerisinde olmaması halinde Kanun içeriğinde kabul görmeyecektir. Bir başka deyişle , veriler iki türlü olarak karşımıza çıkar. Bunlar kişisel verilerin kısmen veya tamamen otomatik yollarla işlenmesi ve Kişisel verilerin otomatik olmayan yollarla fakat bir veri kayıt sistemi içerisinde işlenmiş olmasıdır Buna göre veri üzerinde gerçekleştirilmiş bir işleme faaliyeti, öncelikle otomatik olup olmadığı tespit edilmelidir. Daha sonra da verinin bir veri kayıt sistemi içerisinde işlenip işlenmediğinin tespiti gerekmektedir⁵⁹².

Hassas kişisel verilerin de üçüncü kişilerle paylaşılıp paylaşılmayacağı kişinin iradesine bağlı olsa da devlet ile paylaşımı bazen kanuni bir yükümlülük teşkil edebilir. Örneğin doğum, evlenme, boşanma gibi bilgiler devletle paylaşılmakta olup kişinin bunları üçüncü bir kişiye açıklaması kendi kararıdır. Kişinin dini inançları da devletle paylaşılabilir. Anayasa Mahkemesi de bir kararında⁵⁹³ kişinin dinini açıklamaya zorlanamayacağı ancak

⁵⁹² KARATAŞ, s. 95.

⁵⁹³ **Anayasa Mahkemesi Kararı Esas Sayısı : 1995/17 Karar Sayısı : 1995/16**

“Anayasa'nın "Kimse ... dinî inancı ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz" kuralından, kişilerin hangi dine bağlı olduğunun bir bilgi olarak resmî kayıtlara geçirilemeyeceği anlamı çıkarılamaz. Anayasa'nın izin vermediği husus, zorlamadır.

Zorlama “dinî inanç ve kanaatlerin açıklanmasıyla ilgilidir”. “Dinî inanç ve kanaat” kavramını, sadece demografik bir bilgi olarak ya da kişilik bilgisi olarak aile kütüğüne yazılacak "dinî bilgisi" ile sınırlandırmak olanaklı değildir. “Dinî inanç ve kanaat” kavramı bir kişinin şu ya da bu dinden ya da inançtan olmasını kapsayan dar bir kavram olmayıp, din ve inanç yönünden pek çok hususu bünyesinde barındıran geniş bir kavramdır.

Anayasa'nın 24. maddesinde yasaklanan, kişinin dininin öğrenilmesi değil, dinî inanç ve kanaatlerinin zorla açıklattırılmasıdır. Ayrıca kişi, dinî inançlarından ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacak ve suçlanamayacaktır. Bu iki husus birbirini tamamlamaktadır.

Nüfus Yasası'nın 43. maddesinin, Yasa'nın tümüyle birlikte incelendiğinde, Anayasa'nın 24. maddesinde ifadesini bulan dinî inanç ve kanaatlerin zorla açıklanmaması ve dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kişinin kınanmaması ve suçlanmaması ile hiçbir ilgisinin bulunmadığı açıklıkla anlaşılmaktadır. Burada dinî inanç ve kanaatler yönünden herhangi bir zorlama olmadığı gibi, bir kınama ve suçlama da söz konusu değildir.

Öte yandan Medenî Yasa'nın 266. maddesindeki “Reşit dinini seçmekte hürdür”. açıklığından kalkarak kişi kütükte yazılı olan dinini değiştirmek isterse Nüfus Yasası'nın 47. maddesine göre, “ilgili Kurumdan alacağı bir belge ile Nüfus Müdürlüklerine başvurabilmekte, mahallin en büyük idare âmirinin emri ile aile kütüğünde gerekli düzeltme yapılabilmektedir”. Bunun dışında kişi aile kütüğünde yazılı dini tamamen sildirmek isterse, ya da din olarak kabulü olanaksız bir düşüncüyü din olarak yazdırmak isterse o zaman Nüfus Yasası'nın 46. maddesine göre ilgili yargı kuruluşuna başvurarak gerekli kararı almakta ve alınan bu karar İdarece aile kütüğüne işlenmektedir.”

bunun resmi makamlara bildirmenin dini açıklamaya zorlama teşkil etmeyeceğini bildirmiştir⁵⁹⁴.

⁵⁹⁴ YILMAZ/ÇAVUŞOĞLU, s. 167.

SONUÇ

E-ticaret yeni bir kavram olmayıp ekonomik hayatta çok daha eski olan, son dönemde ise çok daha fazla gelişmiş ticaret biçimidir. Hızla gelişen teknolojik yeniliklerle ve özellikle son dönemde Covid 19 salgınının da etkisiyle e-ticaret gelişme göstermiş ve tüm dünyaya yaygınlaşmıştır. Küreselleşmenin de etkisi ile e-ticaretin gelişimini hızlandırmış, küreselleşme global olma özelliği ile e-ticaretin gelişimini hızlandırmıştır. E-ticaret her ne kadar telefon, faks, teleks, EFT gibi daha eski araçlarla yapılan ticareti kapsamına alsada günümüzde internet üzerinden yapılmış işlemlerin tümü olarak kabul edilmektedir. Özellikle elektronik para ve ödeme sistemleri, kapalı bilgisayar ağları konferans sistemleri, küresel sistem teknolojisi gibi daha yeni ve güncel araçlar üzerinden yapılan işlemler e-ticaretin kapsama alanına girer. Bu nedenle, yapılan araştırmalar ve elektronik ticaret hacmini tespate yönelik çalışmalar günümüzde yoğunlaşmıştır, bundan dolayıdır ki bu konuda oluşan literatürde e-ticaret, internetle bütünleşmiştir.

İnsan, insan olarak evrendeki yerini alması sayesinde, toplumdaki bulunduğu konumla ve insana bağlanmış bazı değerleri nedeniyle kendisiyle özdeşleşen bazı bilgilerini kişisel veri haline getirir. Mesela bireyin ismi, adres bilgisi, geçirdiği hastalıkları, medeni hali, cinsel yönelimine ait bilgiler kişisel veri olarak kabul edilebilen bilgilerdir. Fakat özellikle geçen yüzyılda bilim ve teknolojiye yeni yenilikler ve ilerlemeler bilgilerin çoğunu kişisel veri haline getirmiştir. Bunun topluluğa ve toplumsal hayatı oluşturmuş bileşenlere izdüşümü de da kişisel veri haline olarak kaydedilmiştir. Kişilerin banka hesap numaraları, sosyal güvenlik numaraları, vatandaşlık numaraları ve elektronik posta adresleri de örnek durumlar arasında yer alır. Kişilerin çerez verileri, lokasyon ve konum durumları, görsel ve multimedya araçlarındaki sakladıkları veriler de kişilerin kişisel verilerine verilecek örneklerdendir.

Çalışmamızın birinci bölümünde genel olarak elektronik ticaretten bahsedilmiş genel hatlarıyla elektronik ticaretin araçları ve elektronik ticaretin türleri anlatılmıştır. Elektronik ticaretin bir tanımını yapılmıştır. Covid salgınının e-ticaretin ne kadar önemini artırdığına kısaca değinilmiştir. Taraflara göre elektronik ticaretin çeşitlerinden bahsedilmiş, e-ticaretin hukuki niteliği ve tarihsel olarak gelişimi vurgulanmıştır. Elektronik sözleşmelerin iki veya

daha fazla kişinin özgür iradeleriyle bilinçli olarak yaptıkları ve şartlara uyulmuş yasalarla oluştuğunu anlatılmış ve çeşitlerine değinilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde kişisel veri ve kişisel verilerin korunması kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. E-Ticarette tüketicilerden ve müşterilerden toplanan bilgiler gün geçtikçe artmaktadır. Bunun sonucu olarak Kişisel Verilerin Korunması Kanununu kişisel verilere ilişkin bazı sorumluluklar ve yükümlülükler yüklemiştir. Bu yükümlülüklerle uyulması ve hukuka uygun şekilde hareket edilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. E- ticarette müşterilerden sağlanan bilgilerin gelişen teknoloji ile git gide artmasının sonucu olarak E ticaret Hukuku özel kanunlarla koruma altına alınmıştır.

Kişisel verilerin unsurları belirli ve belirlenebilir kişi , bilgi ve verilerin kişiye ilişkin olmasıdır. Hassas veri denilen bireyin temel hak ve özgürlükleri ile bağlantılı özel koruma gerektiren veriler de vardır. Bu tür veriler özel veriler üstünde zarar verici ve mağdur edici etki kırılmak istenmiştir. Bu tür veriler başkası tarafından öğrenildiğinde ilgili kişi açısından yüksek risk tehlikesi barındırır. Hassas veriler ayrımcılık tehlikesini içerir bazı gruplara karşı sorunları barındırır. Hassas verilere kişilerin etkin kökeni , siyasi düşüncesi ,sağlığı, kılık kıyafeti gibi kanunda tahdidi (*numerus clauses*) olarak sayılmış çeşitleri vardır. Kanunda sayılmış veriler dışındaki veriler özel nitelikli kabul edilmesinin ihtimali bulunmamaktadır.

Kişisel verilerin hukuki niteliğinin ne olduğu konusunda da farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bir kısım grup kişisel veriyi ekonomik bir hak olarak görürken diğer kısım grup kişisel verileri mülkiyet olarak görmektedir. Bunlara katılmayan üçüncü bir grup kişisel verileri fikri hak kapsamında görür. Son olarak kişisel verileri insan hakkı olarak gören bir grup da bulunmaktadır. Çalışmamızda bu görüşlere ayrıntılı olarak yer verilmiş ve görüşlerin eleştirilerine de yer verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünün devamında kişisel veriler hukukunun ortaya çıkışı, gelişimi ve kişisel veriler hukukunda uluslararası ve ulusal düzenlemeler ele alınmıştır. Çeşitli hukuk dalları ile kişisel veriler hukukunun bağlantıları işlenmiş ve bizce önemli noktalar üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın son bölümünde ise elektronik ticarete kişisel verilerin korunması konusu ele alınmıştır. Elektronik ticaret sözleşmelerinin tacirler arasında yahut tacir veya tüketici olmayan kişiler arasında yapılabileceği belirtilmiştir. Kişisel verilerin nasıl toplanacağı konusuna ayrıntılı olarak değinilmiştir. Kişisel veriler Ticari elektronik ileteler, web sayfası, mobil uygulama ve sosyal medya yoluyla toplanabilir. Çalışmamızın devamında kişisel veri işleyen e-ticaret sitelerine bazı ilkelere uyma yükümlülüklerine

uyulması gerektiğinden bahsedilmiştir. E ticaret yapan kurum ve kuruluşlar ve bunların aracı olduğu e-ticaret siteleri, dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenmelidir. Doğru ve gerektiğinde güncel olmalıdır. Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmelidir. Veriler aynı zamanda işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olmak zorundadır. Ayrıca veriler mevzuatta öngörülen sürelerle işleme gibi ilkelere uyumlu olmalıdır.

Çalışmamızın devamında Elektronik Ticarete açık rıza hususuna değinilmiştir. Öncelikle rızanın genel olarak tanımı ve incelenmesi yapılmış ve tek taraflı bir hukuki işlem olduğu ve veri işleme faaliyetinden önce verilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Rıza veri işleme faaliyetinden önce verilmeli , geçerli bir rıza olmalı ve sınırı aşmamalıdır. Elektronik ticarete rızanın unsurları bilgilendirmeye dayandırma , özgür irade ile açıklanmış olma, belirli bir konuya ilişkin olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Elektronik ticarete rıza aranmayan durumlar da mevcuttur. Kanunlarda kişisel verilerin kanunun açıkça öngörülmesi halinde rıza alınmadan işlenebileceği açıkça belirtilmiştir. Kişinin özel ve üstün bir yararı bulunması halinde kişisel verileri işlerken veri sorumlusunun rıza almasına gerek yoktur. Toplum menfaatlerini bireyin menfaatleri üstünde tutan üstün kamusal yarar da veri işlenmesinin rızaya tabi olmayan durumlarından birisidir. Sözleşmenin ifası ile ilgili işleme ve hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesinde yahut kişisel verilerin kişinin kendisi tarafından alenileştirmesinde de durum böyledir.

Çalışmamız elektronik ticarete kişisel verilerin korunmamasının sorumluluğu konusu ile sona ermiştir. E ticaretin veri sorumlularının hukuksal sorumluluğu noktasında genel hükümlere atıf yapıldığından bahsedilmiş tazminat davaları ve veri sorumlusunun haksız fiil sorumluluğundan bahsedilmiştir. Keza veri sorumlusunun cezai sorumluluğu da mevcuttur. Türk Ceza Kanunu Kişisel Verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi veya başkasına verilmesi ya da ele geçirilmesinin her birini suç olarak ele almıştır. KVKK' nun TCK'nın ilgili hükümlerine gönderme yaptığı eklenmiştir. Veri sorumlusunun idari sorumluluğu da mevcuttur. Veri sorumlusunun yaptığı işlemlerden doğan zararlardan devletin sorumlu olacağı da belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

AKBABA, İlker Ahmet / **KUL**, Sinan / **ÜNALAN**, Musa / **MUTLU**, Muhammet: E-Ticaret, 1. Bası, Gazi, Ankara, Ekim 2022.

AKBULUT, Aydın, Bilişim Ekonomisi ve E-Ticaret, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını,2007, İstanbul.

AKDAĞ, Hale: Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 1.Bası, Adalet, Ankara, Aralık 2013.

AKGÜL, Aydın: “Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması”, Danıştay Dergisi S. 133, 2013, s. 27. <https://cdn.bartın.edu.tr/personel/ecf292227efb77dbdc4ccb91b19d8031/133.pdf> (Erişim Tarihi : 11.03.2023).

AKGÜL, Aydın: Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Işığında Kişisel Verilerin Korunması (Unutulma Hakkı ve Biyometrik Veriler İlaveli), 2.Bası, İstanbul, Temmuz 2016.

AKGÜL, Birol: “Elektronik Ticaretin Kalkınma Üzerine Etkileri”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2004.

AKINTÜRK, Turgut /**ATEŞ**, Derya, Medeni Hukuk, 24. Bası, Beta, İstanbul, Şubat 2018.

AKİPEK, Jale/**AKINTÜRK**, Turgut/**ATEŞ**. Derya: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, (Birinci Cilt), 14. Bası, Beta, İstanbul, Ekim 2018.

AKMAN, Gökhan Necati: “İdare Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Ağustos 2021. <https://acikerisim.iku.edu.tr/server/api/core/bitstreams/2fc994f0-934a-4521-b7b7-5939c3ddf52b/content#page98>

(Erişim Tarihi: 03.04.2023).

AKSOY, Hüseyin Can: Kişisel Veri Nedir Meraklısına Bilim Sarkaç’ tan Bir Seçki (Defne Üçer Şaylan (Editör)), Doğan Kitap,1. Bası, İstanbul, Şubat 2020.

AKSOY, Hüseyin Can: “Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 10.03.2023).

AKSU, Sırma: “Türkiye’deki KOBİ’lerin Avrupa Birliği pazarlarına açılmasında elektronik ticaretin rolü”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2003.

AKYOL, Şener: Medeni Hukuka Giriş, 2.Bası, Vedat, İstanbul, Kasım 2006.

ALTAŞ, Hüseyin: Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m.1-7) ,Yetkin, Ankara, Ekim 2014.

ALTINDERE, Murat: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uygulaması, 1. Bası, Adalet, Haziran 2020.

ALTINIŞIK, Ulvi: Elektronik Sözleşmeler, Seçkin, Ankara, 2003.

ANTALYA, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 2.Bası, Beta, İstanbul, Nisan 2013.

ANTALYA, Gökhan/ **TOPUZ**, Murat: Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri), 2. Baskıya Ek Tıpkı Basım Legal, İstanbul, Kasım 2017.

APAYDIN, Cengiz: Basın Televizyon ve Radyo Yayınlarında Cevap ve Düzeltme Hakkı, İnternette Erişimin Engellenmesi- Unutulma Hakkı, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Haziran 2020.

ARASLI, Oya: “Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı ve T.C. Anayasasında Düzenlenişi”, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, 1979.
<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/HFK0082583.pdf> (Erişim Tarihi 15.03.2023).

ARIKAN, Ayşe Saadet: “Elektronik Ticaret, Hukuk ve Noterler”, Elektronikteki Gelişmeler ve Hukuk, Noterlik Hukuku Sempozyumu VII. Ankara: NOTEV, 2001, s. 13-52.

ARPACI, Abdülkadir: Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 1.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Nisan 1993.

ARSEBÜK, Esat: Medeni Hukuk (Başlangıç ve Şahsın Hukuku),1.bası, Tan Matbaası, İstanbul. Temmuz 1938.

ARSLAN, İsmet Kahraman/**ÖZ**, Neslihan: “*Elektronik Ticaret Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk*”, İstanbulTicaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:19, S38, 2020, s.13-31.

ARSLAN, Merve: “Elektronik Ticaret ve Bu Kapsamda Akdedilen Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması” , Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021.

ARSLAN ÖNCÜ, Gülay: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması, Beta Yayınları, İstanbul 2011.

AŞIKOĞLU, İpek Şehriban: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezleri Serisi), 1. Bası, Onikilevha, İstanbul, Kasım 2018.

ATASOY, Kemal: “Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c. 22, S. 3, Aralık 2016, s.116.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333494> (Erişim Tarihi:12.04.2023)

AVCI, Yasemin: Kişisel Verilerin Korunması , Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi:14.03.2023).

AVŞAR, Zakir/**ÖNGÖREN**, Gürsel: Radyo ve Televizyon Hukuku, 1.Bası, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını, Ankara, Mayıs 2003.

AYAN, Mehmet/**AYAN**, Nurşen: Kişiler Hukuku, 9. Bası, Adalet, Ankara, Eylül 2020.

AYAN, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet, Ankara. Eylül 2020.

AYDOĞDU, Yasin: “Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Yasal Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 26, S. 1, Ocak 2022, s. 399-425
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2222163> (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

AYDOS, Oğuz Sadık: “Basın Yolu İle Kişilik Hakları İhlallerinde Manevî Tazminat”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. XVI, S. 2, 2012, s.1-36. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789379> (Erişim Tarihi : 01.03.2023).

AYTUĞAR, Bilge (Editör: ŞENOCAK Kemal), :Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Bağlamında Ticari Elektronik İletiler) , Yetkin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1.Bası, Ankara, 2022.

BALABAN, Furkan Mahmut: “İleti Yönetim Sisteminin Kurulması Ve Ticari İletişim Ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’in Değerlendirilmesi”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, Cilt. 2, S. 2, 2020, s.184,. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1191143> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

BAŞALP, Nilgün: *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*, 1.Bası, Yetkin, Ankara, 2004.

BAŞALP, Nilgün: “Kişilik Hakkının Korunması Sorunu Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi , İstanbul, 2003. nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/38622.pdf (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

BAŞPINAR, Veysel, *Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler*, 1. Bası, Yetkin, Ankara, Kasım 2009.

BATU, Betül: “6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı ,Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2022. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi:29.03.2023).

BAYRAKTAR, KÖKSAL: *Özel Ceza Hukuku Cilt III (Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar)*, 1. Bası, Onikilevha, İstanbul, Mart 2018.

BAYRAM, A. Erman, “Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt. 28 (119), 2015, s. 331-366.

BIJU MATHEW, Raul De/**DOLPHY**, M. Abraham: “Critical Constructs for Analyzing E-businesses: Investment, User Experience and Revenue Models”, *Logistic Information Management Cilt.* 14, S ½, 2001, s. 137-149 <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09576050110363031/full/pdf?title=critical-constructs-for-analyzing-ebusinesses-investment-user-experience-and-revenue-models>. (Erişim Tarihi: 15.01.2023).

BOZOĞLU, **Gözde**: “Elektronik Ticarete Tüketicinin Davranış ve Seçimlerini Etkileyen Faktörler: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 2019.

BULUT KARABAĞ, Nil: “Medeni Kanununun 23. Maddesinin Sözleşme Özgürlüğüne Getirdiği Sınırlamalar”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2012. nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/51436.pdf (Erişim Tarihi:28.03.2023).

CANPOLAT, Önder: E-Ticaret ve Türkiye’deki Gelişmeler, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Ankara, 2001.

CEYLAN,Ebru : “Kredi Kartlarıyla İlgili 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yenilikler”,TBB Dergisi, S.117,2015,233-284,. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-117-1465> (Erişim Tarihi: 25.06.2023)

CHAUDHURY, Abhijit/**KUILBOER**, Jean-Pierre: E-Business and E-Commerce Infrasructure: Technologies Supporting the E-Business Initiative, McGraw-Hill International Editions, New York, 2001.

CİHAN, Ave Braun: “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (YÜHFD), İstanbul, Cilt.15, S. 1, Ağustos 2018, s. 13-33.

https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (Erişim Tarihi : 28.02.2023).

CLARKE, Roger ,Beyond the OECD Guidelines : Privacy Protection for the 21st Century, Ocak 2000. <http://www.rogerclarke.com/DV/PP21C.html>

ÇAĞLAYAN, Ramazan, “Hukumumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kısıtları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt.1, S.7, 2016, s.373. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229908> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

ÇAK, Murat: “Dünya’da ve Türkiye’de Elektronik Ticaret ve Vergilendirilmesi”, Yayın No: 2002-6, İTO, İstanbul, 2002.

ÇEKİN, Serdar Mesut, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Onikilevha, 2. Bası, İstanbul, Ekim 2019.

ÇELİK, Yeşim: “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, Ekim 2017, s. 335. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639> (Erişim Tarihi:15.03.2023).

ÇİÇEK, Hüseyin/**DEMİREL**, Mustafa/**ONAT**, Osman Kürşat: “İşletmelerin Web Sitelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bir Araştırma: Burdur İli Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 15, S. 3, 2010, s. 187-206.

ÇOKMUTLU, Metin: “Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kocaeli, 2014. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi : 12.03.2023).

ÇOTUKSÖKEN, Emre: “ Dijitalleşme, Elektronik Çek ve Blockchain İlişkisi”, Finans Hukuku Gündemi Dergisi, S. 4, Temmuz 2020 s. 1-11, https://www.kanunum.com/file/cid12679838_vid22134924_fid1060894 (Erişim Tarihi:22.05.2023).

DEVELİOĞLU, Murat Hüseyin: 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ,Onikilevha, 1.Bası, İstanbul, Aralık 2017.

DİMİTRİOS, Tselekidis: “Privacy and Data Protection in Mobile Applications”, Hellenic University School Of Science & Technology, A Thesis Submitted for the Degree of Master of Science (MSC) in Cybersecurity , Thessaloniki/ Greece, January 2022, p.76, <https://repository.i.hu.edu.gr/xmlui/bitstream/handle/11544/29969/Data%20Protection%20And%20Privacy%20in%20Mobile%20Applications.pdf?sequence=2#page83> (Erişim Tarihi :11.04.2023).

DOĞANER, Murat: “Elektronik Ticaret Türkiye'de Elektronik Gelişimin Gelişimi ve İşletmeden Tüketicieye Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil Fak. İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007.

DORUK, Gönen: “Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul. 2011. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 26.02.2023).

DURAL, Mustafa/**ÖĞÜZ**, Tufan: Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku,16.bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2015.

DURMAZ, Bahadır Turan: “Elektronik Ticaret (E-ticaret)”, Hukuk Gündemi Dergisi, S. 3, 2005, s. 41.

DURMUŞ, Veli: “Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasında İdarenin Hukuki Sorumluluğu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 14, S. 1, 2021, s. 67-76. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1132659> (Erişim Tarihi :02.04.2023).

DÜLGER, Volkan Murat: “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, S.1, Nisan. 2018, s.71-143. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

DÜLGER, Volkan Murat, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Bası, Hukuk Akademisi Yayınları, İstanbul, Haziran 2020.

DÜLGER, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi c. 3, sayı. 2, Eyl. 2016, s. 101-168. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102227> (Erişim Tarihi: 04.03.2023).

EKİCİ, Şahin Mera: Ceza Hukukunda Rıza, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Şubat 2012.

ENE, Selda: Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması ve Bir Uygulama. İstanbul: Pusula, 2002.

ER, Esra Habibe, “Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi:27.03.2023).

ERBAŞLAR, Gazanfer/ **DOKUR**, Şükrü: Elektronik Ticaret E-Ticaret, Nobel Yayınevi, Ankara, 2016,

ERDOĞAN,İhsan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler ,3.Bası,Ankara,Ocak 2017.

ERDOĞAN, İhsan/**KESKİN**, Dilşad: Türk Medeni Hukuku, Genişletilmiş 3.Bası, Gazi kitabevi, Ankara, Ekim 2020.

EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.Bası, Yetkin, Ankara, 2017.

EREN, Fikret: Mülkiyet Hukuku, 6.Bası, Yetkin, Ankara, 2021.

ERENDUR, Tuğba: “Elektronik Sözleşmelerde İfa ve Satıcının Elektronik Sözleşmelerdeki ve Diğer Sözleşme Türlerindeki Ayıptan Sorumluluğu”. Marmara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS: Handbook On European Data Protection Law, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018. https://www.echr.coe.int/documents/handbook_data_protection_eng.pdf (Erişim Tarihi : 09.03.2023).

FARINA, Cynthia /SHAPIRO, Sidney/ SUSMAN, Thomas: Administrative Law of European Union : Transparency and Data Protection, Aba Publishing , Chiago, 2008. (Aktaran: **AKGÜL**, Aydın (İnsan)).

FENDOĞLU, Tahsin Hasan: Anayasa Hukuku, 1.Bası, Yetkin, Ankara, Ocak 2015.

GEZDER, Ümit “Elektronik Ticaret Hukuki İşlemlerinin Ayrımı- Dijital İçerik ve Hukuki Niteliği”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Cilt. 22, S. 3 2016, s. 1119-1132.

GLON, Christina: “Data Protection in the European Union: A Closer Look at the Current Patchwork of Data Protection Laws and the Proposed Reform That Could Replace Them All”, International Journal of Legal information, Cilt. 42, 2014, s. 471-492. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/1912A078E25FAE71CF4519BB7E4E4D8C/S073112650001218Xa.pdf/data-protection-in-the-european-union-a-closer-look-at-the-current-patchwork-of-data-protection-laws-and-the-proposed-reform-that-could-replace-them-all.pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2023).

GÖKÇEN, Hadi: Yönetim Bilgi Sistemleri Analiz ve Tasarım Perspektifi, Epi Yayınları, Ankara, 2002.

GÖKMEN, Kadri: “Bilgi Toplumunda Elektronik Ticaret ve Türkiye Örneği”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (2019).

GÖREN, Zafer: “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi :Dokunulmaz İnsan Onuru”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , Yıl 6, S.12, 2007, s.24 nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/MAKALE/M6051.pdf (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

GÖZÜBÜYÜK, Şeref/**GÖLCÜKLÜ**, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi), 11. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2016.

GÜLEÇ, Emin Muhammed: “ Elektronik Ticaret Kullanımında Tüketicilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler ile İlgili Konya Üniversitelerinde Çalışan Akademik ve İdari Personel Üzerine Bir Araştırma”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2022. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12452/9056/MUHAMMED%20EMİN%20GÜLEÇ.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page30> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

GÜLTEKİN Nil Melek: “Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Yönünden Korunması”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, , İstanbul, Mayıs 2012. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

GÜMÜŞ, Tarık A.: Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Eğitim Kitabevi, Konya, Ekim 2010, <https://books.google.com.tr/> (Erişim Tarihi:27.02.2023).

GÜMÜŞ, Tarık: “Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 13, S. 2, 2005, s. 133-172. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262632> (Erişim Tarihi:27.02.2023).

GÜRPINAR, Damla: “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk”, DEÜHFD, Cilt 19, (Özel Sayı), 2017, s. 693. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/18-DAMLA-GURPINAR.pdf> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

GÜVEN Çiğdem/ **IRMAK** Onur , “6493 Sayılı Kanunda Elektronik Para ve Elektronik Para Kuruluşlarının Tâbi Olduğu Hukuki Çerçeve”, Bankacılar Dergisi, S. 111, 2019,s.28-50.<https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-b56f8f04-ed7e.pdf> (ErişimTarihi:25.06.2023)

HAFIZOĞULLARI, Zeki/**ÖZEN**, Muharrem: Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 3.Bası, Us-A Yayıncılık, Ankara, Şubat 2013.

HAMAMCIOĞLU, Esra: “Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, KOSBED, S. 35, 2018, s. 43-72.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/645758> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

HAMAMCIOĞLU, Vardar Gülşah (Editörler: **TOKBAŞ**, Hakan/**KURŞUN**, Suphi Ali): E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, 1.Bası, Aristo, İstanbul, Ekim 2017.

HAN, Işık Aslı: “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 1, S. 1, 2019, s. 417-459.
https://www.academia.edu/85200272/KIŞISEL_VERİLERİN_İŞLENMESİ_BAĞLAMINDA_HUKUKA_UYGUNLUK_SEBEBİ_OLARAK_VERİ_SAHİBİNİN_RIZASI (Erişim Tarihi 28.03.2023).

HANAZ ESENYEL, “Fatma: Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2018.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=as2oTjW5jfr9IKSvmCdJYgWSP-DyRZQnEjld3CmM-wbl8iIAgpXkXVsd8yL14z80> (Erişim Tarihi: 03.04.2023)

HATEMİ, Hüseyin: Kişiler Hukuku, 9.bası, Onikilevha, İstanbul, Aralık 2021.

HAŞILOĞLU, Selçuk Burak: “Elektronik Ticaret ve Stratejileri”, Standart Ekonomik ve Teknik Dergi, S. 494, 2003, s. 30-39.

HELVACI, Serap: Gerçek Kişiler, 6. Bası, Legal, İstanbul, Ocak 2016.

HELVACI, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Haklarını Koruyucu Davalar,1. Bası, İstanbul, Ağustos 2001.

HERBERT, Burkert: “Privacy/Data Protection:A German/European Perspective”,2nd Symposium of the Max Planck Project Group on the Law of Common Goods and Telecommunications Board of the National Research Council, Wood Hole,1999 (Aktaran: **CLARKE**, Roger: Beyond the OECD Guidelines: Privacy Protection for the 21st Century, Ocak 2000.) <http://www.rogerclarke.com/DV/PP21C.html> (Erişim Tarihi : 12.03.2023).

HOOFNAGLE, Chris Jay /**SLOOT**, Bart van der /**BORGESİUS**, Frederik Zuiderveen: The European Union General Data Protection Regulation: What It Is And What It Means, 2019 , <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600834.2019.1573501> (Erişim Tarihi : 11.03.2023).

İNAL, Emrehan: E-ticaret Hukukunda Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.

İŞEVİ, Semih /**ÇELME**, Burçin: “Bilgi Çağında Yeni Hazine: Entelektüel Sermayeyi Yakalamak”, Bilgi Dünyası, Cilt 6, S. 2, 2005, s. 263.
<https://www.bd.org.tr/index.php/bd/article/download/438/434> (Erişim Tarihi: 07.03.2023).

KABOĞLU, Özden İbrahim: Anayasa Hukuku Dersleri, 7.Bası, Legal, İstanbul, Eylül 2011.

KABOĞLU, Özden İbrahim, Özgürlükler Hukuku, 6.Bası, İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 2002.

KALABALIK, Halil: İdari Yargılama Usulü Hukuku, ,12.Bası, Sayram Yayınları, Konya, 2018.

KANG, Jerry: Information Privacy in Cyberspace Transactions , Stanford Law Review , , Cilt 50, Nisan 1998, s. 1254 - 1258.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=631723 (Erişim Tarihi: 12.03.2023)

KARA, İlhan,: Tüketici Hukuku, 2.Bası, Yetkin, Ankara, s.73, Ocak 2021.

KARABIYIK Ayşegül: “Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek Sistemi (E-Çek)-1”, Muhasebe ve Finansman Dergisi , S. 38, Nisan 2008, s. 81.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35612/395699> (Erişim Tarihi : 22.02.2023).

KARAGÜLMEZ, Ali: Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri, 5.Bası, Seçkin, Ankara, Temmuz 2014.

KARAYALÇIN, Yaşar: “Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi AHFD, Cilt. 19, 1962, s. 251-275.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638117> (Erişim Tarihi: 01.03.2023)

KARATAŞ, Atakan Abdullah: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı , Yüksek Lisans Tezi, 2022, İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=qVqOZFj2DwNmvdfl0GFYiE71fX5rIfeJdy38k8mzzB8TWqnWvdLElRa7O41cAdfA> (Erişim Tarihi: 03.04.2023)

KAYA, Bedii Mehmet: İnternet Hukuku,1. Baskı, Onikilevha, İstanbul, Ocak 2021.

KAYA, Cemil: “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, Journal of Istanbul University Law Faculty Cilt. 69, S. 1-2, Aralık. 2011, s. 317, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97634> (Erişim Tarihi : 11.03.2023).

KAYA, Cemil: İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2005.

KAYA, Ferman: E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, 4.Bası, Seçkin, Ankara, Şubat 2021.

KAYA, Ferudun: “Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması”, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Yayın No: 263, Ocak 2009, s.81, <https://www.tbb.org.tr/dosyalar/yayinlar/dokumanlar/263.pdf> (Erişim Tarihi:22.05.2023).

KAYIHAN, Şaban /**YILDIZ**, Habib: Elektronik Ticaretin Hukuki ve Vergi Boyutu, Seçkin, Ankara, 2004.

KENTLİ, Işıl: “Elektronik Sözleşmelerin Kurulması ve Geçerliliği”, İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021.

KESER, Yıldırım: “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, SÜHFD Cilt XXVIII, S.3, 2020, s.1181-1215. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1057983> (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

KILIÇOĞLU, Ahmet: Fikri Haklar (Sınai Mülkiyet Kanunu’na Göre), 4.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018.

KILIÇOĞLU, Ahmet: Medeni Hukuk, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2018.

KILIÇOĞLU, Mustafa, Sorumluluk Hukuku (Cilt 1 Sözleşme Dışı Sorumluluk), 1.Bası, Turhan, Ankara, Kasım 2002.

KILIÇOĞLU, Mustafa/ **ŞENOCAK**, Kemal, İş Kanunu Şerhi, 3.Bası, Legal, İstanbul, Şubat 2013.

KILINÇ, Doğan: “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, AÜHFD, Cilt 61, S 3, 2012, s.1089-1169. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968> (Erişim Tarihi:14.03.2023).

KIRATLI, Metin (Editör: **ŞENOCAK**, Kemal): Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Temel İlkeleri), 1.Bası, Yetkin, Ankara, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, , 2022.

KIRÇOVA, İbrahim/ÖZTÜRK, Pınar: “İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar”, Yayın No: 2000-29. İstanbul, İTO, 2000,

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7.Bası, Adalet, Ankara, Ekim 2020.

KOCAAĞA Köksal , “Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar”, TBB Dergisi, Sayı 79, 2008 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-79-465>

KORKMAZ, İbrahim: Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Kapsamında Korunması, 1. Bası, Seçkin, Ankara, Nisan 2017.

KUNTOĞLU, Faruk Ömer: “Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt 3, S. 1, 2021, s.176-229. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1132929> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

KURT, Eda: Karşılıksız Çek Keşide Edilmesine Karşı Alınabilecek Hukuki Tedbirler Ve Elektronik Çek Uygulaması ,İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Özel Hukuk Programı,Yüksek Lisans Tezi, Mart 2021, <https://tez.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi : 25.06.2023)

KUŞKONMAZ Mendos, Elif: “Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi:13.03.2023)

KUTO (Kuşadası Ticaret Odası): E -Ticaret ve turizm sektörü, 2019, s. 16.

KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, 3.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Şubat 2019.

LAMBERT, Paul: Gringras: The Laws of the Internet, Bloomsbury Professional, 5.Bası, United Kingdom. Ekim 2018.

LAUDON, Kenneth C/TRAVER, Carol Guercio: E-Commerce Business, Technology, Society, Addison Wesley, 2001.

LOUCAIDES Loukis G, The Right to Information,Essays on The Developing Law of Human Rights, Cilt 39. s. 3-31. Aktaran : **SOYKAN, Cavidan:** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı” , Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Dergisi (AÜHFD), Cilt 56, S. 2, s. 63-74. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/627696> (Erişim Tarihi 15.03.2023).

MANKAN, Esra: E- Ticaret. 2. Baskı. İlya Yayınevi, İzmir, 2012.

MANKAN, Esra: E-ticaret, Birinci Baskı, İlya Yayınevi, İzmir, Ocak 2011.

MEMİŞ Tekin, “Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler, ve Sorumluluk Düzeni” ,Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,Cilt3,Sayı6 ,s.9-23, Aralık 2017. <https://www.jurix.com.tr/article/12604> (Erişim Tarihi : 22.06.2023).

MEŞHUR, Özlem: “İşletmelerden Tüketicilere Elektronik Ticaret ve İncelenmesi”, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

MUMCU, Ahmet/**KÜZECİ**, Elif: İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri (Kavramlar, Evrensel ve Ulusal Gelişimleri, Bugünkü Durumları), 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, Şubat 2019.

OECD: *Taxation and Electronic Commerce Implementing the Ottawa Taxation Framework Conditions, New York and Geneva*, (2001). www.oecd.org/dataoecd/46/3/1923256.pdf (Erişim tarihi:22.11.2022).

OĞUZ, Habip: “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 3, Mar. 2013, s. 4. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/155549> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

OĞUZ, Sefer: “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri”, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi (BEYDER), Cilt.13, S. 2, s.121-138, Aralık 2018.

OĞUZMAN Kemal/**BARLAS** Nami: Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar), 24. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Ağustos 2018.

OĞUZMAN, Kemal/**SELİÇİ**, Özer/**OKTAY ÖZDEMİR**, Saibe: Eşya Hukuku (Zilyetlik-Tapu Sicili, Taşınmaz ve Taşınır Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti , Sınırlı Ayni Haklar), 22. Bası, İstanbul , Ekim 2020.

OĞUZMAN, Kemal / **SELİÇİ**, Özer/ **OKTAY ÖZDEMİR**, Saibe: Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler) 20.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Ekim 2021.

OĞUZMAN, M. Kemal/**ÖZ**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

ORGAN, Arzu/ **KARADAĞ COŞKUN**, Neslihan: “İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret ve Hukuki Altyapısı”, IUYD Cilt. 2, S. 2, 2011, s. 81-104.

ORHAN, Uğur: “Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Türk Ceza Hukuku Düzenlemeleri Üzerine Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 70, S. 4, 2021, s. 1359-1384. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1694439> (Erişim Tarihi: 03.04.2023)

ÖKSÜZ, Mehmet/**TÜRGAY**, Timur: “Türkiye’de elektronik ticaretin vergilendirilmesi ve tevkifat müessesesi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt. 16, S. 32, 2018, s.135-156.

ÖNGÜN AYÖZGER, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, 2. Bası, Beta, İstanbul, Ocak 2019.

ÖZBAKIR, Ali Fuat: Sosyal Medyada ve İnternette Hukuki Sorumluluk, 1.Bası, Adalet, Ankara, Ekim 2019.

ÖZBAY, Sebahat/**AKYAZI**, Selma: Elektronik ticaret, Detay Yayıncılık, İstanbul, 2004.

ÖZBEK, Veli/ **DOĞAN**, Koray/ **BACAKSIZ**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15.Bası, Seçkin, Ankara, Ekim 2020.

ÖZBEY, Selami Recep: “Akıllı Kart Teknolojileri”, Ulusal Elektronik İmza Sempozyumu, Posterli Bildiri, 7-8, Aralık, 2006, Ankara. <https://kamusm.bilgem.tubitak.gov.tr/dosyalar/makaleler/Akilli%20Kart%20Teknolojileri.pdf> (Erişim Tarihi:22.05.2023)

ÖZDEMİR, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, 1.Bası, Seçkin, Ankara, Ekim 2019.

ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: Elektronik Sözleşmeden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Vedat, İstanbul, 2003.

ÖZEN Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler (Cilt 2), 1.Bası, Adalet, Ankara, 2020.

ÖZKAN, Oğulcan: “Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim tarihi: 25.03.2023.

ÖZMEN, Şule: Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu E-Ticaret, 5.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013.

ÖZSUNAY, Ergun: Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu,1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, Mart 1970.

ÖZSUNAY, Ergun: Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 3.Bası, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti, İstanbul, Nisan 1974.

ÖZTAN, Bilge: Kişiler Hukuku ,11. Bası , Yetkin Yayınları , Ankara, Ağustos 2021.

ÖZTAN, Bilge: Medeni Hukuku'nun Temel Kavramları, 43. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ocak 2019.

ÖZTUNA COX, Buket: Avrupa Birliği Hukukunda Elektronik Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler, Pusula Yayıncılık, İstanbul, 2002.

ÖZTÜRK, Bahri/**ÇALIŞKAN ALTINOK**, Elif /**SEYHAN**, Serkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Seçkin, Ankara, Ocak 2021.

ÖZTÜRK, Nurettin / **KOÇ**, Asuman: “Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi , Cilt: 6 S. 11 , s. 211. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28430/302840> (Erişim Tarihi : 22.02.2023)

PARLAKKAYA, Raif: “Elektronik Ticaret ve Muhasebe Uygulamalarına Etkileri”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt. 5, S.2, 2005, s. 168-175. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107547> (Erişim Tarihi: 25.03.2023)

PERKS, Özlem: “Elektronik Ticaret ve KOBİ'lere Öneriler”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

POLATER, Salih, “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, S. 1, 2019, s. 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/741785> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

PRINS, Corien: When personal data, behavior and virtual identities become a commodity: Would a property rights approach matter?, Cilt 3, S. 4, Haziran 2006, s. 270-303. <https://script-ed.org/wp-content/uploads/2016/07/3-4-Prins.pdf> (Erişim Tarihi:13.03.2023).

SAĞLAM, İpek: Elektronik Sözleşmeler. 1. Baskı. Legal Yayınevi, İstanbul, 2007.

SAJITHRA K/ RAJİNDRA Patil: Social Media – History And Components , Journal of Business and Management, Volume 7, İssue 1 ,a.g.e 169, <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/32137849/> (Erişim Tarihi: 21.03.2022)

SAMUELSON, Pamela: Privacy as Intellectual Property, Stanford Law Review, Cilt. 52, Mayıs 2000, s. 1125. https://people.ischool.berkeley.edu/~pam/papers/privasip_draft.pdf (Erişim Tarihi : 13.03.2023).

SARAMAN, Deniz: “İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2012.

SARIAKÇALI, Turgay: İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Seçkin, Ankara, 2008.

SCHWARTZ, Paul, Property, Privacy and Personal Data, Harvard Law Review, Cilt. 117, S. 7, 2004, s. 2056-2128. <https://www.jstor.org/stable/4093335> (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

SECURITY ASSOCIATION SINGAPORE(SAS). Guide On Responsible Use Of Biometric Data In Security Applications, Sg Digital, 2022. https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Biometric_17May2022.ashx?la=en (Erişim Tarihi : 10.03.2022).

SELEK, Ozan: “ Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması”, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 21, S. 2, 2019, s. 911- 951.

SERDAR, İlknur: “İnternetteki Hukuki İşlemlerde Tüketicinin Korunması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2005.

SEROZAN, Rona: “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt.11, S. 14, Kasım 2011, s. 93-112.

SEVSEVİL, Beyza Sultan: “Elektronik Sözleşmelerin Kuruluş Aşamasında Tüketicinin Korunması”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020.

SINGAPORE(SAS): Guide On Responsible Use Of Biometric Data In Security Applications, Sg Digital ,2022. https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Other-Guides/Guide-to-Biometric_17May2022.ashx?la=en (Erişim Tarihi : 10.03.2022).

SIRABAŞI, Volkan: İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Rejimi), 1.Bası, Adalet, Ankara, Ocak 2003.

SOYKAN, Cavidan, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD), Cilt. 56, S. 2, s. 65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/627696> (Erişim Tarihi 15.03.2023).

SÖZER, Bülent: Elektronik Sözleşmeler, 1. Bası, Beta, İstanbul, 2002.

SÜZEK, Sarper: İş Hukuku, 16.Bası, Beta, İstanbul, Eylül 2018.

ŞAHİN, İbrahim: “Küresel rekabet ortamında Türkiye’de elektronik ticaret ve vergilendirilmesi”, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt. 7. S. 13. 2007, s. 180-193.

ŞAHİN, Kemal: İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü Gerekçeleri ve Sınırları, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Mart 2009.

ŞAHİN, Osman: “ Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi, Saklanması ve Gizliliğinin Korunması”, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Bilişim Uzmanlığı Tezi, Ankara, Haziran 2001, s. 76. <https://www.btk.gov.tr/uzmanlik-tezleri> (Erişim Tarihi :26.03.2023).

ŞAHİN Turan , Elektronik Sözleşmelerin Kuruluşuna İlişkin İrade Beyanları Ve Bu Beyanların Geri Alınması,TBB dergisi, Sayı95, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-95-728>

ŞEN, Ersan/ **YENİCE**, Nilüfer: İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi(Yorumlu Karar Derlemesi), 1. Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2017.

ŞEN, Ersan: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt. 83, S. 3, Mayıs 2009, s.1197. <https://www.jurix.com.tr/article/17092#apacitation> (Erişim Tarihi : 07. 03.2023).

ŞERMET, Beyza: “ 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Mesafeli Satım Sözleşmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

ŞİMŞEK, Oğuz: Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması , 1.Bası, Beta, Ankara, 2008.

TANÇAĞI ÇETİN, Betül, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Mesafeli Sözleşmelerde İfa”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2019.

TANÖR, Bülent: “Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Anayasası”, Doktora Tezi, 1.Bası, Öncü Kitabevi, İstanbul, Ağustos 1969.

TANÖR, Bülent: Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, 3. Baskı, BDS Yayınları, İstanbul, 1994.

TANÖR, Bülent/**YÜZBAŞIOĞLU**, Necmi: 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 16.Bası, Beta, İstanbul, Ekim 2016.

TAŞKIRAN, Olgü: Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun E-ticaret Sektörüne Yansımaları, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları 2014-2015, (Editör: **TOKBAŞ**, Hakan ve **ÜÇİŞİK**, Fehim), Bilge, Ankara, 2015.

TAŞTAN, Güven Furkan: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2.Baskı, Onikilevha, İstanbul, Kasım 2017.

TATAROĞLU, Muhittin: “E- Devlette Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerindeki Etkileri”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt .9, S. 1, 2009, s. 96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/154664> (Erişim Tarihi :02.04.2023).

TELCİ, Serkan: Ionic Framework Kullanarak Mobil Uygulama (Android ve iOS Geliştirme), 1.Bası, Seçkin, Ankara, 2019.

TEKİNALP, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Bası, Arıkan Basım, İstanbul, Şubat 2006.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi: Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.

TEKİNOĞLU, Dilara: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından Mobil Uygulamalarda Konum Gizliliği, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Nisan 2021.

TEVETOĞLU, Mete: “Elektronik Çek ve Bono Kanunu Teklifi ile Yapılması Planlanan Düzenlemelere Dair Düşünceler”, Bilişim Hukuku Dergisi, Cilt: 1, S. 3, Haziran 2021, s.35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilisimhukukudergisi/issue/63317/945358> (Erişim Tarihi : 22.02.2023).

TEZCAN, Durmuş: “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, Anayasa Yargısı Dergisi, Cilt. 8, Ankara, 1991, s. 385-392.
<https://ayam.anayasa.gov.tr/media/6398/dtezcan.pdf> (Erişim Tarihi : 09.03.2023).

TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa Hukuku, Tıpkı 25. Bası, Beta, İstanbul, 2021.

TINNEFIELD, Christian/**HENRIK**, Hannsen: Mobile Health In The EU (Part 2): Personal Data And Sensitive Information In Health Businesses

<https://s3.amazonaws.com/documents.lexology.com/650eea44-fdac-4398-a85c-61a900ec414e.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAVYILUYJ754JTDY6T&Expires=1678539911&Signature=b8r%2Bk75GiTEjLKCg98cKutabU6E%3D> (Erişim Tarihi: 11.03.2023).

TOPRAK, Elif/**UÇA**, Esra Pınar (Editörler: **YÜZER** Tefvik Volkan/ **OKUR** Muhammet Recep): Temel Bilgi Teknolojileri-1, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, Ağustos 2018, s.150.
<https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/BIL101U/ebook/BIL101U-15V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> (Erişim Tarihi :12.04.2023).

TURAN, Gamze: “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti”, TBB Dergisi, S. 77, 2008, s. 87-119.

TURAN, Metin: Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, 2. Bası, Seçkin, Ankara, 2019.

TURBAN, Efraim/**KING**, David/, **JAE**, Lee/ **TING PENG**, Liang/**TURBAN**, Deborah: Electronic Commerce, 2012: A Managerial and Social Networks Perspective, (London: Pearson Education, 2011.

TÜRK, Ertaç: “Dünyada Elektronik Ticaret ve Uygulamalar” , Proje Final Raporu, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Ankara.

TÜRKMEN ERARSLAN, Sevgi: Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Eylül 2019.

ULUSOY ÇELİK, Demet: Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti’nde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (Avrupa Birliği Hukukuyla Karşılaştırılmalı), 1.Bası, Yetkin, Ankara, Şubat 2021.

UNCITRAL: Model Law on Electronic Commerce, General Assembly Resolution , 51/162 Of 16 December 1966.

UYARER GÖÇMEN Sinem: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 2.Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2020.

UZUN, Burak Fatih: Kişisel Verilerin Korunması Hukukunda Çerez (Cookie) Kullanımı, Ekim 2019, <https://www.linkedin.com/pulse/kişisel-verilerin-korunması-hukukunda-çerez-cookie-kullanımı-uzun> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

VOIGT, Paul/ **BUSSCHE** Axel, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide, Springer, Switzerland. 2007, s.91. https://books.google.com.tr/books?id=cWAwDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Erişim Tarihi : 26.03.2023).

YALTI, Billur: Elektronik Ticarete Vergilendirme, Der Yayınları, İstanbul, 2003.

YAVUZ, Can: İnternet’teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması, 3. Bası, Seçkin, Ankara, Eylül 2020.

YEŞİL, Ahmet: E-Ticaret İnternet Ortamında Ticaret, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2008.

YILDIRIM, Abdulkerim: “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2008.

YILDIRIM, Mustafa Fadıl / **MEMİŞ**, Tekin: “Elektronik Posta Kutusu Kullanımı İle İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1863784> (Erişim Tarihi: 19.06.2023)

YILMAZ , Eyyüp: Türkiye de Kredi Kart Uygulaması ve Ekonomik Etkileri,1.Bası, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000.

YILMAZ, Mehmet: ”Zarar Görenin (Mağdurun) Rızasının Hukuka Aykırılığa Etkisi ve Sorumluluk Bakımından Sonuçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995. nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/26527.pdf (Erişim Tarihi : 27.03.2023)

YILMAZ, Sabire Sanem: “Tıp Alanında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak Verilmesinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında)”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek

Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp> (Erişim Tarihi 28.03.2023)

YILMAZ, Süleyman/**ÇAVUŞOĞLU**, Filiz Gökçe: Kişisel Verileri Koruma Hukuku, 1.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, Nisan 2020.

YUMUK, Hamit: “İdari Yargıda Tazminat Davası”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku (İdare Hukuku) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/81053/218108.pdf?sequence=1>

YÜCEDAĞ, Armağan: Elektronik Ticarete Tüketicinin Korunması, 1. Bası, Ankara Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, 2001.

YÜCEDAĞ, Nafiye: Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Ekim 2022.

YÜCEDAĞ, Nafiye: “ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, S. 1, s. 51, 2019.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737938> (Erişim Tarihi:26.03.2023).

ZEVKLİLER, Aydın/**ACABEY**, Beşir/**GÖKYAYLA**, K. Emre: Medeni Hukuk, 6 Bası, Seçkin, Ankara, Ekim 2000.

ZOR, Abdülhamid: Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülüklerin İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezleri Dizisi, 1.Bası, Onikilevha, İstanbul, Ekim 2020.

DİĞER KAYNAKLAR VE KARARLAR

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, T.C Resmi Gazete, Sayı: 29166, 5Kasım 2014 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.11.2022).

95/46 sayılı Direktif Md.26/1:<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce> (Erişim Tarihi :21.03.2023).

Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 Sayılı Kararı:

Anayasa Mahkemesi Kararı Esas Sayısı : 1995/17 Karar Sayısı : 1995/16

Anayasa Mahkemesi Kararı Esas Sayısı: 2013/122 Karar Sayısı: 2014/74.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2014-74-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2023).

Anayasa Mahkemesi Kararı E: 2015/61 K:2016/172

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2016-172-nrm.pdf> (Erişim Tarihi:22.03.2023).

Anayasa Md. 13

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşmanın Md.16

Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi Md. 8 <http://www.demirci.gov.tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi> (Erişim Tarihi :19.03.2023).

Commercial Electronic Message (CEM),” Thomson Reuters Practical Law, [https://ca.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://ca.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (Erişim Tarihi:02.04.2023).

Facebook hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11.04.2019 tarih ve 2019/104 sayılı Kararı <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5481/2019-104> (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.doc> (Erişim Tarihi : 22.03.2023).

<https://akademi.corazu.com/e-ticaret-modelleri/> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

<https://arxiv.org/pdf/2005.13718.pdf> (Erişim Tarihi :26.03.2023).

<https://en.wikipedia.org/wiki/HarmonyOS> (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

<http://www.eticaret.com.tr/b2c-b2b-ve-b2e-e-ticaret.htm> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90051%22%7D> (Erişim Tarihi : 27.03.2023).

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32000L0031> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31997L0007> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0083&from=PT> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002L0058> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046> (Erişim Tarihi: 30.11.2022).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim Tarihi: 17.03.2023).

<https://techcrunch.com/2022/03/15/facebook-2018-breaches-dpc-decision/> (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

<https://www.mailstore.com/en/blog/2018/07/13/the-gmail-scandal/>) (Erişim Tarihi : 17.03.2023).

https://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 17.03.2023).

<https://quotepark.com/quotes/1219929-margaret-fuller-nature-provides-exceptions-to-every-rule/> (Erişim Tarihi:02.04.2023).

https://tr.wikipedia.org/wiki/2023_Kahramanmaraş_depremleri (Erişim Tarihi:03.04.2023).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7112/2021-85> (Erişim Tarihi: 30.03.2023).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6759/2020-196> (Erişim Tarihi: 27.03.2023).

<https://www.hosting.com.tr/blog/dijital-cuzdan/> (Erişim Tarihi:22.06.2023).

<https://www.sysnettechsolutions.com/usenet-nedir/> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

<https://yengec.co/blog/e-ticaret-is-modelleri/> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

İK 75

İnsan hakları evrensel beyannamesi Md.12:
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>
(Erişim Tarihi: 17.03.2023).

Kamuoyu Duyurusu (Covid-19 ile Mücadelede Konum Verisinin İşlenmesi ve Kişilerin Hareketliliklerinin İzlenmesi Hakkında Bilinmesi Gerekenler)

KVKK Md.4

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu/Kişisel verilerin işlenme şartları Md. 5

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> (Erişim Tarihi:28.03.2023).

Kişisel verilerin veri sorumlusu bir avukat tarafından kısa mesaj yoluyla üçüncü kişilere ifşa edilmesi hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 14.01.2020 Tarihli ve 2020/26 Sayılı Karar Özeti

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6697/2020-26> (Erişim Tarihi:30.03.2023).

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi Md.17
https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf (Erişim Tarihi :17.03.2023).

KVKK Md.17:

Mah K. Murray / İngiltere, 28.10.1994, A300-A, s. 33 ve son.
<https://www.studeersnel.nl/nl/document/maastricht-university/advanced-criminal-procedure/case-of-murray-v-the-united-kingdom/13062553> (Erişim Tarihi:15.03.2023)

Privacy International, The Keys to Data Protection, A Guide for Policy Engagement on Data Protection, 2018, s.27, United Kingdom.
<https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-09/Data%20Protection%20COMPLETE.pdf> (Erişim Tarihi :12.04.2023)

RG 23.01.2004, S. 25355.

RG 05.11.2014, S. 29166. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 9.04.2023)

TBK 419 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm> (Erişim Tarihi: 24.03.2023).

T.C. Ulaştırma Bakanlığı, TUENA, Altyapı Planlaması, Sonuçlar Özeti, Haziran1998, s. 24, (Aktaran:TÜRK, E, Dünyada Elektronik Ticaret ve Uygulamalar)

Türkiye İstatistik Kurumu, “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, sayı 45587, 26 Ağustos 2022 [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) (Erişim Tarihi: 21.03.2022).

TKHK Md. 48/3, Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 29188, 27 Kasım 2014 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.09.2021). MSY Md. 16;

TMK Md. 24

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim Tarihi:23.03.2023).

TMK Md. 25

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim Tarihi:23.03.2023)

Veri Koruma Tüzüğü Md. 6

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504> (Erişim Tarihi:29.03.2023)

Veri sorumluları tarafından kişilerin telefon numarası, e-posta adresi gibi iletişim kanallarına Kanuna aykırı şekilde gönderilen üçüncü kişilere ait kişisel veriler hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 22/12/2020 Tarihli ve 2020/966 sayılı İlke Kararı

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/6858/2020-966> (Erişim Tarihi : 26.03.2023).

Veri sorumlusunun kanuni yükümlülüğünü yerine getirmek için işlediğı kişisel verileri meşru menfaat çerçevesinde kullanma talebiyle Kuruma yapmış olduğı başvuru” Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 25/03/2019 tarihli ve 2019/78 Sayılı Karar Özeti

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5434/2019-78> (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

World Intellectual Property Organization (WIPO), “Primer on Electronic Commerce and Intellectual Property Issues”, Geneva, 2000, s. 4-5, paragraf 17,
http://www.ehealthstrategies.com/files/WIPO_primer.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2023);

Yargıtay 12. CD 2013/9669 E. 2014/3760 K.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2012/4-179 E. , 2012/412 K.
<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=35841> (Erişim Tarihi: 26/02/2023)

Yargıtay Esas No: 2012/12-1510 Karar No: 2014/331 Karar Tarihi.17.06.2014
<https://kisiselveri.com/yargitay-ceza-genel-kurul-karari-kisisel-veri-ozel-hayatin-gizlilik>
(Erişim Tarihi: 04.03.2023).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2014/4-56 K. 2015/1679

<http://kazanci.com.tr/gunluk/hgk-2014-4-56.htm> (Erişim Tarihi : 27.03.2023).

Yargıtay Kararı - 12. CD., E. 2017/150 K. 2017/6231 T. 13.9.2017

<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/12-ceza-dairesi-e-2017-150-k-2017-6231-t-13-9-2017> (Erişim Tarihi: 31.03.2023).